وَمَن يَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرْهَـٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿١١٧﴾ وَقُل رَّبِّ ٱغْفِرْ وَٱرْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١١٨﴾

އަދި މީހަކު ތިމާއަށްޓަކައި، އެ إله އަކާއި ގުޅުގައި އެއްވެސް دليل އެއް ނުވާ إله އަކަށް، މާތް الله އާއި އެކުގައި ގޮވައިފިމަ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާގެ حساب އޮތީ ތިމާގެ ربّ ގެ حضرة ގައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުން، ކާމިޔާބު ނުވާނެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ، އަޅުގެވެރި ރަސްކަލާނގޭ! ތިބާރަސްކަލާނގެ ފާފަފުއްސަވައި رحمة ލައްވަވާށެވެ. ތިބާރަސްކަލާނގީ رحمة ލައްވާ އެންމެހެޔޮ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

الحمد لِلّـــهِ

سورة المؤمنون ގެ ترجمة މިހާތަނަށް ކޮށް މި ނިމުނީއެވެ. ދެން މިއާއި ވިދިގެން، ގަދަބާރުވެރިވަންތަ، މާތް الله ގެ توفيق ވަންޏަކުން، ދެން މިކުރިމަތިލީ، سورة النّور ގެ ترجمة ފެށުމަށެވެ.

سُورَةُ النُّورِ(٢٤)

މިއީ، މަދަނީ ސޫރަތެކެވެ. މިސޫރަތުގައި 64 (ސަވުހަރައްޗި) އާޔަތްވެއެވެ. އަދި ސޫރަތުގައި 9 (ނުވައެއް) ركوع ހިމެނިގެންވެއެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رَحۡمٰنُ އާއި رحيم ވަންތަ މާތް الله ގެ އިސްމުފުޅުން ފަށަމެވެ.

سُورَةٌ أَنزَلۡنَٰهَا وَفَرَضۡنَٰهَا وَأَنزَلۡنَا فِيهَآ ءَايَٰتِۭ بَيِّنَٰتٖ لَّعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ١ ٱلزَّانِيَةُ وَٱلزَّانِي فَٱجۡلِدُواْ كُلَّ وَٰحِدٖ مِّنۡهُمَا مِاْئَةَ جَلۡدَةٖۖ وَلَا تَأۡخُذۡكُم بِهِمَا رَأۡفَةٞ فِي دِينِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۖ وَلۡيَشۡهَدۡ عَذَابَهُمَا طَآئِفَةٞ مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٢

މިއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ސޫރަތެކެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ އަދި އެސޫރަތުގައިވާ ކަންތައްތައް ކަނޑައަޅުއްވައި فرض ކުރެއްވީ، އަދި ތަޢުލީމު ބަޔާންވެގެންވާ ހެކިތައް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެސޫރަތުގައި ބާވައިލެއްވީ ތިޔަބައިމީހުން

ނަޞޭޙަތާއި وعظ ދިނުމަށް ހަނދުމަފުޅުދެއްވުމަށެވެ. (ތަރުސަރާ)
ޒިނޭކުރާ ދުރުވުން، އަންހެނުންނަކަށްވިޔަސް، ފިރިހެނުންނަކަށްވިޔަސް، ފަހެ
އެދެމީހުންކުރެ ކޮންމެ މީހަކަށް ގައިގައި، ތިޔަބައިމީހުން، ސަތޭކަ
ހަރުގަނޑި އަޅާށެވެ. (އެބަހީ: ސަތޭކަ އެތިފަހަރުން حدّ ޖަހާށެވެ.)
ތިޔަބައިމީހުން الله އާ ކިބައަށާއި، އަދި آخرة ދުވަހަށް ايمان ވާނަމަ،
الله ގެ ދީނުގެ حكم ތަށް ހިންގުމުގައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިގައި
އެދެމީހުންގެ މައްޗަށް އޯގާތެރިކަމެއް، ހިފައިނުގަންނާށެވެ. އަދި
އެދެމީހުންނަށް ސަޒާދޭ ހިނދުގައި، مؤمن ތަކުންގެތެރެއިން جماعة އެއްގެ
މީހުން (އެތަނަށް) حاضر ވާންވާނެއެވެ.

ބަޔާން:

ތަންނަށް! މިދެ آية ގައި، بيان ކުރައްވައި އަންގަވައިފައި އެވަނީ،
މިސްކީނުންގެތެރެއިން، ޒިނޭކުރާ އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންނާއިރު
ތަކުން ސަޒާގެ ވާހަކައެވެ. ޒިނޭކުރާ މީހާއި އަންހެނުންނަކަސް ފިރިހެނުންނަކަސް،
ދެވަނަކުރުގެ އެއްގޮތަކުން މީލާ ނުއަހިނގަނީތޯ. އެއީގޮތްތެރިން
އެއްގޮތަކީ، އެއީ، އެމީހާއި صحّ ކާވެންޏަކުން ކާވެނިކުރަ ނުވަތަ
ކޮންގެން ހުރި މީހަކުކުރުގައިވެވެ. ދެވަނަގޮތަކީ އެއީ، އެމީހާއި
އަދި އެއްގޮތަކަށްވެސް ކާވެނިއެއް ނުކޮށްހުރި މީހަކު ކުރުގައިވެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ مؤمن ތަކުނަށް ސަތޭކަ ހަރުގަނޑި އެޅުމަށް حكم

ކުރައްވައިފައި އެވެސް، ފަހުގައި ނަސްހުކުރެވިފައި އެވާ މިހުކުމުގަ

މިހުކުމާއި ދެކުރުގައެވެ. އާއެކެވެ! ކުރީގައި ނަސްހުކުރެވުނު މިއާއި

ދެކުރުގައި ހަދަންވީގޮތް ثابت ވެފައިވާ صحّ ވެގެންވާ حديث

ފުރުމަކުންނެވެ. އަދި ފަހުގައި ނަސްހުކުރެވުނު މިހާގެ ގައިގައި ސަބޫތަ

ބަހައްޓާ އެވަރަކްފަހުގައި އެމީހާ ދެއްއަދަތު ދުވަހަށް ރަތުން އަތުވައިފުމުގެ

حكم ވެސް ثابت ވެފައިވާ صحّ ވެގެންވާ حديث ފުރުމަކުންނެވެ.

ކުރީގައި ނަސްހުކުރެވުނު މިހުކުމަކީ މިހުން رجم ކުރުމާއި، އަދި

ފަހުގައި ނަސްހުކުރެވުނު މިހުކުމަކީ މިހުން ގައިގައި ސަބޫތަ ހަދުމަށް

އެވަރަކްފަހުގައި، އަދި އަހަރުދުވަހަށް އަރުވައިލުމުވާއިރުގައި بخارى

ގައްޔާއި އަދި مسلم ގައި رواى ވެވިގެންވާ، މިއަންނަ حديث ފުރުމަށް

ބަލާށެވެ.

اعرابى ނުގެ ދަލީލު ސަލާމާއި صلوات ލިބުމި އިލްމަ

އެކަކާގެ ފާނުގެ އަރިއަހަށް އައިސް އެދިމުހުން ކުރެން އެކަމު

ދަންނަވައިފެވެ. އޭ! މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ. އަލްގަނޑު ދަރިވަރު

މިހުރަ ކަލާގެ ގެ ނުކުރިކަމުގައި ހުރެގެން، އެކަލާގެ އަނބިމީހާއާއި

ޒިނާކޮށްފިއެވެ. ވީމާ އަލްގަނޑު އާގެ فدية އެއްކަމުގައި، އެކަލާގެއަށް

ސަބަބަ ބަކަރިއާއި، އަދި ޖާރިޔާއަކާއި މިބަކުރި ދިނީމެވެ. ނަމަވެސް

އާގެ ފަހުގައި، އަލްގަނޑު ދަންނަބައިކަވުންކުރެން އެކަމުގެ فتوى އެހީމާ

އަޅުގަނޑަށް އަންގާނީ އެއީ، އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅުގެމައްޗަށް شرعى ،
سزا އެއްކަމުގައި واجب ވާނީ އޭނާގެ ގައިގައި، ސަތޭކަ ދުރުއްބާއިން
ދުރުއްބާޖަހައިފައި، އެއްއަހަރު ދުރުކަރަށް އަރުވާލުމުން ކަމުގައެވެ. އަދި
މިކަލޭގެ އަނބިމީހާގެ ސަލާމަތްކަމުގައިވާނީ، އެއީ އެކަނބުލޭގެ
رجم ކުރުންކަމުގައެވެ. ދެން މިކަމާ ވާހަކަ ނިމުމަށްދެއްކުމުގައި، رسول
اللّـــه ގެފާނު حديث ކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނާއި
ދެމެދުގައި اللّٰه ގެ ފޮތުން حقّ ގޮތުގައި ކުރައްވާނީމެވެ. ކަލޭގެ ބަކަރިން
ކަލޭގެ ޖާރިޔާއާއި އަދި ކަލޭގެ ބަކަރިތައްވެސް ރައްދުކުރެވޭ ހުއްޓެވެ.
އަދި ކަލޭގެ ދަރިޔާ، ސަތޭކަ ދުރުއްބާއިން ދުރުއްބާޖަހައި އަހަރުދުވަހަށް
އަރުވައިލެވޭނެ ހުއްޓެވެ. އޭ أُنَيْس އެވެ! އެކަލޭގެ އަނބިމީހާގެ ގާތަށް ގޮސް
އެކަމާބެހޭ ސުވާލުކުރާށެވެ. އެކަނބުލޭގެ ޒިނޭކުރިކަމުގެ މައްޗަށް إقرار ކޮށްފިނަމަ
(އެއްބަސްވެއްޖެނަމަ) އެކަނބުލޭގެ رجم ކުރާށެވެ. يعنى: ހިލަގަލިން
ޖަހައި قتل ކުރާށެވެ. ދެންފަހެ އެކަނބުލޭގެ إقرار ކުރިއެވެ. ވީމާ
އެކަނބުލޭގެ رجم ވެސް ކުރެވުނެވެ. (މިއާނގައި ނަންގަނެވުނު أُنَيْس އަކީ
އެއީ اسلم ގަބީލާގެ أصحاب ބޭކަލެކެވެ.) رجم ކުރުމުގެ މައްސަލަ
ثابت ވަނީއަދި ހަމައެކަނި، بخارى އާއި مسلم އަކުން ނޫނެވެ. އަދިކޮށްމަ!
امام مالك ގެ مؤطاء ގައްޔާއި އަދި إمام أحمد ގެ مُسْنَد ގައްޔާއި،
سُنَنُ ގެ ހަތަރުފޮތުގައްޔާއި اَبُوْ يَعْلَى مُوْصِلِي ގެ مُسْنَد ގައްޔާއި،

އަދިވެސް حديث ގެ މިނޫން ރިވާޔަތްތަކުންވެސް ثابت ވެއެވެ.

سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިލާހު رسول اللّـه ގެފާނުގެ ޒަމާނުގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ حكم ފުޅުން ماعِزُ ގެފާނާއި އަދި غامديَّةُ ގެ އަންހެނަކު رجم ކުރެވުނު ވާހަކަވެސް މިނަންގަނޑުވެސް ތޯތެރިކަން ފެންނާނެއެވެ. ދުއްރަޖަހައިފައި އަލުން رجم ކުރި ވާހަކައެއް މިނަންގަނޑުވެސް އެއްވެސް ވާހަކަތަކަކުން ނުފެނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް سيّدنا على ގެފާނުގެ خِلافة ގައި އެކަލޭގެފާނު شُراحةُ އެވެ ކިއުން އަންހެނަކު ގައިގައި، ބުރާސްފަތި ދުވަހަކު ހައްދުޖަހައިސްވައި އާދި އަށްއޮވި ހުކުރު ދުވަހު رجم ކުރެއްވި ވާހަކަ نقل ވެފައިވެއެވެ. حدّ ޖެއްސުމުގެ އަމުރު قرآن ގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި رجم އެކަލޭގެފާނު، ސަބަބަކީ صلوات ލެއްވި އިލާހު އެކަލޭގެފާނުން ކުރެއްވިކަމުގެ ސުންނަތުގައެވެ. يعنى: سنّة ގެ ތެރޭގައެވެ. މިކަމާއި އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިކަމުގެ ރިވާޔަތް، ބައެއް ބޭކަލުންގެ رواى ގައިވެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް ބައެއްވިލުން ކިޔަނީ ބޯހަރު إنكار ކުރިކަމުގައިވިޔަސް، رجم ގެ مسئلة ތަބުވަނީ ثابت ވެގެންނެވެ. މި ثابت ކަންތައް ސަބަބާއި صلوات ލެއްވި އިލާހު އެކަލޭގެފާނުގެ عمل ފުރާއި އަދި ބަސްފުޅުންނެވެ. واللّـه اعلم

مترجم

اَلزَّانِى لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَٱلزَّانِيَةُ لَا يَنكِحُهَآ إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ ۚ وَحُرِّمَ

ذَٰلِكَ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ ۝٣

ޒިނޭކުރާ ފިރިހެނާ ޒިނޭކުރާ އަންހެނަކާ، ނުވަތަ ޝިރުކުކުރާ އަންހެނަކާ ނޫނީ ނުއިންނާނެވެ. އަދި ޒިނޭކުރާ އަންހެނާ (ގަންނާނެވެ.) ޒިނޭކުރާ ފިރިހެނަކު ނުވަތަ ޝިރުކު ކުރާ ފިރިހެނަކު ނޫނީ އެކަނބުލޭގެއަކާއި ނުއިންނާނެއެވެ. އަދި މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް އެކަން (يعنى: ޒިނޭކުރުން) حرام ކުރައްވައިފައިވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ މިއާޔަތުގައި އަންގަވައިފައި އެވަނީ އެވެ، ޒިނޭކުރާ މީހާގެ ނުބައި އެދުން ޒިނޭކުރާ އަންހެނަކު ނުވަތަ مشرك އަންހެނަކުގެ ކިބައިން ނޫނީ قبول ވުން އެއީ، އެކަށީގެންނުވާ ކަމެއްކަމުގައެވެ. ޒިނޭކުރުން އެއީ ނުހަނު ހަޑި އަދި މުޑުދާރުކަމެއްކަމުގައި، ނުބައިވާމީހަކު ނޫނީ، ޒިނޭކުރުމަށް (އަންހެނަކުވިއަސް ނުވަތަ ފިރިހެނަކުވިއަސް) ނުކުރާނެއެވެ. މި آية ން ދޭހަވަނީ އެއީ ޒިނާ ނުކުރާ ތަސަގެ ފިރިހެނަކު، ޒިނޭކުރާ އަންހެނަކާއި ކާވެނިކުރުން އެއީ، جائز ނުވާނޭ ކަމެއްކަމުގައެވެ. ހަމަ މިވޫރުދުން ތަސަގެ އަންހެނަކު، ޒިނޭކުރާ ފިރިހެނަކާއި ކާވެނިކުރުންވެސް އެއީ، جائز ނުވާނޭ ކަމެއްކަމުގައެވެ. އެހެނީ ޒިނޭކުރުން އެއީ مؤمن ބަޔަކުންގެ މައްޗަށް الله ، حرام ކުރައްވާފައިވާ ކަމަކަށްވާތީއެވެ. އަދި މި آية ން ނޫނަސް، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި

އިތުރު رسول اللّـــه ގެފާނު، މިކަމާއިމެދުގައި حديث ކުރައްވާފައިވާ حديث ފުޅުތަކުންވެސް، މިކަން އެއީ جائز ނުވާކަމެއްކަމުގައި، ފާޅުކޮށް ދަލީލުކުރެއްވެއެވެ. އަދި ހަމަ މާތްރަސްކަލާނގެ، މި آية ބާވައިލެއްވީވެސް މިކަމަށް ކޮންމެއެއް ކުރުމާއި މެދުގައި، مَرْثَدُ بْنُ اَبُومَرْثَد ، رسول اللّـــه ގެފާނުންގެ އަރިހަށް ދަންނަވާދިނުމުގައެވެ. މި مَرْثَد އަކީ مكّة ގައި ހައްޔަރުކޮށްފައިހުރި إسلام ނަ، ސިއްރުން ނަންގަވައިގެން مدينة އަށް ފޮނުއްވާލެއްވި އުޅުއްވުމީ، أصحاب ބޭފުޅަކެވެ. މިކަލޭގެފާނު إسلام دين އަށް ވަދެވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައި، މިކަލޭގެފާނާއި ރަހުމަތްތެރި ގާތްގުޅުން ބައެއްގެ ތެރެއިން عَنَاقُ ނަމް ބަލިކަން ކިޔުނު ކަސްބީ އަންހެނަކު مكّة ގައި އުޅުނެވެ. މިކަލޭގެފާނު، ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ ކަސްދުވެސް އިސްވެދާދުކަށް ސަވާރުކޮށް ހުރުމުގެ އިއްތިފާޤުވެފައި، ވައްކަރެއް ދެކެވުނު ގާތުގެ ހުރިކަމުގެ އެއިރެއް ބޭނުމާއި ޤަދީމީ ހިސާބެއްގެ ދުރަތަކަށް ހަރުދަނާކޮށް، ހެޔޮކާރެއްވިއްޖެއްވެއެވެ. ސަބަބަކީ އޭރު، އެހެރަކީ ނުވާހުރި ރަސްދުވަހު ދިމާ، އަދި ހުރައްކަމުގައި ވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ސިއްރުސިއްރުން އެތާނގައި ދިޔާވަޑައިގެން ހުންނެވިނަމަވެސް، އެހުންނެވި ތަންވަޅި، ބޭރުގާގެ ގަސްތަކުގެ ތެރެއިން ފަތިގެން ހަރަށް ޙާޟިރު ހަނދުވަރުތަކުން ހިސާބަކުން އަލިކަން ދިލިދިލިއެވެ. މިހެންކަމުން اتِّفَاقُ ނަ ކަންތައް އަދިސް ދިމާވިގޮތުން، ހޮސްކަމަށް ކަލޭ، عَنَاقُ ނަމް ކިޔުނު އަންހެނުންމާއަކު، އެތަނަށް

ނުކުރެވިއްޖެއެވެ. އެވަގުތު، އެތާނގައި އެހުންނެވި ބޭކަލަކީ، مَرْثَدُ
ކަންވެސް އެކަނބުލޭގެއަށް އެނގިއްޖެއެވެ. ހަމައެހިނދު ކުއްލިއަކަށް،
مَرْثَدُ ތޯއެވެ މިފަދައިން އެކަމަނާ ގޮވައިލިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.
އާއެކެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނީ مَرْثَدُ އެވެ. ދެން އެކަނބުލޭގެ ވީއުތަގައި
އެކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. ތިމަންނާގެ ގޭގައި މިރޭ ނިދިކޮށްލުމަށް
ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އެކުގައި ހިނގަވާށެވެ. މިފަދައިން އެކަމަނާ
ދަންނަވުމާއިއެކުގައި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ޔާ عَنَاقُ އެވެ.
ޒިނޭކުރުންވަނީ، އަހަރުމި މާތްރަސްކަލާނގެ حرام ކުރައްވަވައިފައެވެ.
ވީމާ ތިމަންކަލޭގެފާނު ކަނބުލޭގެއާއި އެކުގައި ވަޑައިނުގަންނަވާނަމެވެ.
މިފަދައިން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވުމުން މިކަނބުލޭގެ ناأمّيد ވެ،
އެކަލޭގެފާނު ބޭރުކޮށްލުމަށްޓަކައި يعنى: އެކަލޭގެފާނު ހިފުމަށްޓަކައި
އެކަނބުލޭގެ، ގަދައަޑުން ހަޅޭލާންފެށިއެވެ. ޔާ ފާރުގެތެރޭގެ أهل
ވެރިންނޭވެ. ތިއަބައިމީހުން ސަމާލުވާށެވެ. ތޯރުކަލޭގެ އަތުވެއްޖެއެވެ.
ތިއަބައިމީހުން ހަތަރުދޮރުން ބަންދުކުރައްވާ މިތާ ދުރުން ވަގަށް
އުފުލައިގެން ގެންދާ މިހިރާ މިހިރީއެވެ. މިފަދައިން އެކަނބުލޭގެ
ގަދައަޑުން ހަޅޭލަވަމުން ފުރުވުމުން، ފާރުގެތެރޭގައި ނިދަނިވާ
މީސްތަކުން ހެލިހެލިފައިގެން ނުކުމެގެން ނުކުތުމުން. އަދި އެކަލޭގެފާނާއި
ދިމާކޮށްލައި، އެކަލޭގެފާނުން ފިލައިސަވުމުން، އަތުލުމަށްޓަކައި އަނގުލީވަނަ
އެކަލޭގެފާނުގެ ފަހަތުން ދުވަމުން އައެވެ. އެކަންނަމަވެސް

އެކަލޭގެފާނު ކަނޑުގެ މަގު ހިއްޖަރަވި އޮތުމުގައިވާ غَارُ އެއްގެ ތެރޭގައި
ފިލާވަޑައިގަތެވެ. އެހިނދުން އެކަލޭގެފާނުގެ ފަހަތުންދިޔުން ދުވަހުން
ހަދީސް އެ غَارُ އާއި ހަމައަށްވެސް އައިމުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް
އެގޮތުން ކަލާނގެ ނޫނިކަމެއް ނުފެނުނެވެ. ދެން އެހިނދުން
އެމީހުންގެ ބައިވެރިން ކުރިއަށް ނުދެކެވުނެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ
އިސްތިރިވެރިން، އެހިނދުން ކުރެވިފައިވާ ނަޖިސް ތިރީ ބިރުގަންނަން
ހަމައެވެ. ނަމަވެސް، ކުރިއަށްވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ، އެކަލޭގެފާނުގެ
ފުރަތަމަ އެކަލޭގެފާނުން ތަހުލުކަތުގެ ކުރިމަތިވެއެވެ. ދެން އެހިނދުން،
އެމީހުން ސުރައިބަޔަކުވެސް އެކަލޭގެފާނު ނުފެނުނީމާ، އަހުލުވެރި
އެނބުރި ދިޔައީއެވެ. ދެން އެހިނދުން މަސްތިދި، ކުޅަވަރުތަކުގައި
ފަހުގައި، އެކަލޭގެފާނުން އެމީހުން ނުކުތުމަށްވަޑައިގަތެވެ. އަދި އަދުނުމު
مكّة އަށް އަރައިވަޑައިގަންނަވައި، أَوْسُ ވަންހައިގެ قَيْدِى އަކު،
އެކަލޭގެފާނުގެ ކައިރު ފުށަށް އުފުއްލަވައިލެއްވައިގެން، އެމީހުން
ދޫކޮށްލައިގަންނަވައިފިއެވެ. ނަމަވެސް އެ قيدى އަކީ، ބަރުމިހެއްކަމުން
އެކަލޭގެފާނަށް تَزْخَرُ އެވެ ކިއުން މަނާއި ހަމައަށް ވަޑައިގަންނަވަންދެން
އެކަލޭގެފާނުން ހެންނުވީ ވަރަށްބޮޑަށް ވަރުބަލިކުރެއްވިއެވެ. ވީމާ،
ކާނޭ ފުދުމަތީން އެހީގާ ބާރުއްވައި، އެހީގެ ގަނޑައި އަޅައިވަޑައިގާ
ކަސްތޮޅުއެއް، މާއްސަވައިދެއްވެވިއެވެ. ދެން ދަކަފުންނަން مدينة އާއި

ހަމައަށް ފޮނުކުރުވެނީ، އެކަލޭގެފާނު އެމީހާ ބައެއްފަހަރަށް އުޅުއްވަމުން ބައެއްފަހަރަށް ހިނގަވަމުންނެވެ.

އާއެކެވެ! އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތްޕުޅުގެތެރޭގައި عَنَاقُ ގެ عشق ވެރިކަން އޮތީ ހިނގައިފައެވެ. ވީމާ، އެކަލޭގެފާނު، އެކަނބުލޭގެއާއި ކާވެނި ބައްލަވައިގަތުމާއިމެދުގައި ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި ދެންނެވިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނު، އެކަމާއިމެދުގައި އެއްވެސް جواب އެއް ވިދާޅުނުވެ އިންނެވިއެވެ. ދެވަނަފަހަރު އަނެއްކާވެސް، އިތުރު އެކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. މިފަހަރުވެސް، އެކަލޭގެފާނު އެއްވެސް جواب އެއް ނުދެއްވައި އިންނަވަނިކޮށް، މިތިރީގައިވާ آية ބާވައިލެވުނެވެ. އެހިނދު، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި ނަބިއްޔާކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ مَرْثَدُ އެވެ! ޒިނޭކޮށްއުޅޭ އަންހެނަކާއި ކާވެނިކޮށްދޭނީ، ޒިނޭކޮށްއުޅޭ ފިރިހެނަކެވެ. ނުވަތަ مشرك އެކެވެ. ވީމާ، ތިއަކަންތައް ދުރުކޮށްލާށެވެ. މިކަމާއިމެދުގައި ރިވާވެގެންވާ حديث ފުޅުތައް މިންނޫނަސް ތިޔަބައިކަލުންނަށް ބައްލަވައިފިނަމަ حديث ގެ ފޮތްފޮތުން ފެނިލައްވާނެއެވެ. ވީމާ، އެކަހަލަ ކާވެނިކުރުން ނުވަތަ ކޮށްދިނުން އެއީ ހަރާމްކަމުން ކަމެއްކަމުގައި ކޮންމެހެންވެސް ވިސްނާހުރިކަމެވެ. مترجم

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَأۡتُواْ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَ فَٱجۡلِدُوهُمۡ ثَمَٰنِينَ جَلۡدَةٗ وَلَا تَقۡبَلُواْ

لَهُمۡ شَهَٰدَةً أَبَدٗاۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ﴿٤﴾ إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَ وَأَصۡلَحُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ﴿٥﴾

ޖަސްބައި ދާއިމު، يعني: ހަޗި ދުޗު ދުވަހަކުވެސް ކަންދައްކަމުން ދައްކައުދިޔަވެގެން ދިޔަ عفّة ވެރި އަންހެނުންގެ މައްޗަށް ޒިނާ ތުހުމަތުކޮށް ދެން ހިމާޔަތްނަމަ އެކަމުގެ މައްޗަށް ހަތަރު ހެކިން ނުގެނެވުނުނަމަ، ފަހެ އެބައަހުންގެ ގައިގައި އަށްޑިހަ ދުއްރަ (حدّ) ޖަހާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ހެކިވެރިކަން ދުވަހަކުވެސް قبول ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެބައަޔީ، ހަމަ فاسق ވެގެންވާ ބައެކެވެ. ނަމަވެސް އެބައަކު އޭގެ ފަހުގައި އެކަމުން، توبة ވެ (عمل ހެޔޮ) إصلاح ކޮށްފިނަމަ، ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން މާތް الله އީ ގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަދިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ތަކުގައި، އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ، އެއީ މިހަކު އަންހެނުންގެ މައްޗަށް ނުވަތަ ފިރިހެނުންގެ މައްޗަށް، ޒިނާގެ ތުހުމަތު އަޅުވައިފިނަމަ، އެމީހާގެ ގައިގައި އަށްޑިހަ ދުއްރަ ބައިލުމަށާއި، އަދި އެމީހާގެ ހެކިވެރިކަން، ދުވަހަކުވެސް قبول ނުކުރުމަށެވެ. ނަމަވެސް އެމީހާ، އެކަމުން توبة ވެ، އަދި އޭނާގެ އަމަލު ރަނގަޅުކޮށްފިނަމަ، އެމީހާގެ ހެކިވެރިކަން قبول ކުރަންވާނެއެވެ. އަދި މާތް الله އެމީހާ އެކަމަ ފާފަވެސް އެމީހާގެ ހިތައިން ފުއްސަވާނެއެވެ.

ދެން ތުހުމަތުވެވުނު އަންހެނުންމީހާގެމައްސަލައަށް ނުވަތަ ފިރިހެނުން މީހާގެ

މައްސަލައަށް ހަމަޖެހޭ ހެކިންގެ ذريعة އިން، ނޫނީ ثابت ވެއްޖެނަމަ، އެ

އަންހެނުންމީހާގެ މައްސަލައަށް ނުވަތަ ފިރިހެނުންމީހާގެ މައްސަލައަށް، ނޫނާއި

ދެބަޔަކީ ބޭރު حكم ތަޢާރުފުވެވޭނެއެވެ. އަދި ތުހުމަތު ކުރަމީހާ

މީހާގެމައްސަލައަށް ބޭރު އަންޖެހޭ ދެއްކުމަށް ސަބަބުވާނެއެވެ.مترجم

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ أَزۡوَٰجَهُمۡ وَلَمۡ يَكُن لَّهُمۡ شُهَدَآءُ إِلَّآ أَنفُسُهُمۡ فَشَهَٰدَةُ أَحَدِهِمۡ أَرۡبَعُ شَهَٰدَٰتِۭ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٦﴾ وَٱلۡخَٰمِسَةُ أَنَّ لَعۡنَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدۡرَؤُاْ عَنۡهَا ٱلۡعَذَابَ أَن تَشۡهَدَ أَرۡبَعَ شَهَٰدَٰتِۭ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ﴿٨﴾ وَٱلۡخَٰمِسَةَ أَنَّ غَضَبَ ٱللَّهِ عَلَيۡهَآ إِن كَانَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ وَأَنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

އަދި އެއުރެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ ދެއްވި ހެކިތެރިކަމަށް އެއުރެންނަށް

ހެކިވެދޭނޭ حال ، އެއުރެންގެ އަނބިންނަށް قذف ކުރާމީހުން

(ދަންނާށެވެ!) ތިމާ އެކީ ކަންދެކިގަނެ الله ގަންދީ ހަތަރު ފަހަރު

ހެކިކުރުމަށް ބެއްޓެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއީ ތެދުބުނާ މީހުންގެ ތެރެއިންވާ މީހަކު

ކަމަށެވެ. އަދި ފަސްވަނަ ހެކިކުރުން ހުށީވެ. އޭނާ ދޮގުވެރިންގެ

ތެރެއިންވާ މީހަކު ކަމުގައިވާނަމަ ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ لعنة އޭނާގެ

މައްސަލަ ހުރިކަމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއީ ދޮގުވެރިންގެތެރެއިންވާ

މީހެއްކަމަށް الله ގަންދީ އެކަނބުލޭގެ ހަތަރު ފަހަރު ހެކިކުރުން

އެކަނބުލުންގެ ކިބައިން عقوبات (އެބަހީ: حدّ ޖެހުން) ކަނޑައެޅުއްވެ.
އަދި ފަސްވަނަ ހުވާކުރުން ހުއްޓެވެ. އޭނާއީ ތެދުބުނާ މީހުންގެ ތެރެއިންވާ
މީހަކަށްވެއްޖެނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ކޯފާ އެކަނބުލުންގެ
މައްޗަށް ޖެހިކަމަށެވެ. އަދި الله ގެ فضل ވަންތަކަމާއި އަދި އެކަލާނގެ
رحمة ވަންތަކަން ތިމަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނުވާނަމަ، (ތިމަބައިމީހުން
فضيحة ކުރައްވައި ހަލާކުކުރައްވައިފީހެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން الله އީ
ތަންތަނުން توبة قبول ކުރައްވާ حكيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއިސްވެދިޔަ آية ތަކުގައި، އަދުހުރި މާތް الله بيان ކުރައްވައި
އަންގަވައިދެއްވައި އެހެނީ އެއީ މީހަކު ތިމާގެ އަނބިމީހާގެމައްޗަށް، ޒިނާގެ
ތުހުމަތު އަޅައިފިއްޔާއި ދެން ތިމާއަށް އެކަމުގައި ހެކިދޭނެ ބައިކު
ނުވާނަމަ، އޭނާއިން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި، لعان ކުރާނޭގޮތުގެ
ވާހަކައެވެ. ދެން لعان ކުރުން އެއީ ކޮންގޮތަކަށް ކުރާކަމެއްކަން،
މިފަހުން އަންނަ بيان ތަކުން އެނގިދާނެއެވެ.

އާއެކެވެ. މީހަކު ތިމާގެ ހަލާލު އަނބިމީހާގެ މައްޗަށް
ޒިނާގެ ތުހުމަތު ކަށަވަރުކޮށް، އޭނާގެ މައްޗަށް އޮތީ ތިމާގެ دعوى ،
إسلامى شريعة ހިންގާ ފަނޑިޔާރު މީހާގެ ކައިރީގައި އުފުލުމެވެ. ދެން
ފަނޑިޔާރުމީހާގެ ކައިރީގައި، އޭނާއަށް، އެކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިންގެ
ހަތަރު މީހުން ނުދެއްކިއްޖެނަމަ، ތިމާ މިބުނަނީ، حقّ ތެދުކަމުގެ

ދައްކަން، ފަސޭހައާކުރުދިނާ، އުޅުނާ ތަރައްވައި ހަމަކުރު ހުވާ ކުރުވުމެވެ.
އަދި ދޮގާ މިބުނަނީ ތުހުމަތުގައި ވަނީނަމަ، ދޮގާގެ ދައްކަން الله ގެ
لعنة ހުއްޓެވެ. މިފަދައިން ފަސްވަނައަށްވާ ފަހަރު، ފަސޭހައާކުރު ދިނާ
އުޅުނާ ތަރައްވައި، ބުނުވުން ލެއްވެ. لعان ކުރުނިމުމާއިއެކަށް ގައި (شافعى ގެ ފުނާއި
އަދި އެހެނިހެން ބޭކަރުނގެ އަރިއަހަނގައި) އުޅުނާގެ އަނބިމުނާ
ވަރިވެ، އަބަދާއި އަބަދަށް އުޅުނާގެ ދައްކަން، އެ އަންހެނުންނާގެ
ކާވެނި حرام ވެދާނެއްޓެވެ. އެކަނބަލުގެ އާއި ފުދުގައި ޖެހޭގެ ދަސްވެއަށާގައި ވާ
حكم ނެ حكم ހިނގާހުއްޓެވެ. އެކަލުގެ، އެކަނބަލުގެއަށް
ކާވެނީގެ ރަން، އަދާނުކުރު އޮޅުނަމަ، އެކަނބަލުގެއަށް، އެކަނބަލުގެ
مَهْرُ ، އެފިރިހެނުގެ ހަބައިން ފިލުވުނުހުއްޓެވެ. އާއެކެވެ!
އަންހެނުންނަވެސް ފަސޭހައާކުރު ދިނާގެ ކުރިމަތީގައި، ފިރިކަލުގެ، އެ
لعان ކުރިފަދައިން، އެ لعان ކުރަ ފިރިހެނުގެއި ތުހުމަތިއެއްކަމުގައި
يعنى: އޭނަ އެކުރަ لعان އަޅި، ތުހުމަތު ދައްކަން ކުރަ لعان އެއްކަމުގައި،
ހަމަކުރުފަހަރު، ހުވާކޮށް ފިނަމަ އެކަނބަލުގެ ދައްކަން ޖިނާއާއި ފުދުގައި
އޮތް، ސަބަބާ އެކަނބަލުގެ ހަބައިން ދުރުވެދާނެއްޓެވެ. އެކަނބަލުގެ
ހުވާކުރުމުގައި، ފަސްވަނައަށް ވާފަހަރު، (މިދާގެ ދައްކަން الله ގެ لعنة
ހުއްޓެވެ. މިފަދައިން ފިރިހެން ދިމާ އެބުނާ ބުނުމުގެ ބަދަލުގައި) الله ގެ
ކޯފާ ދިމަނުކަނބަލުގެ ދައްކަން ހުއްޓެވެ މިފަދައިން އެކަނބަލުގެ
ބުނުންވެއެވެ. މިނަނުގެނު بيان ވެގެންދިޔަ ހިރިދި آية ތަކުގެ، ރަސޫލާގެ

މައްޗަށް ބާވައިލެވުނީ، އެކަލޭގެފާނުންގެ أصحاب ބޭކަލުންގެތެރެއިން
هِلاَلُ بُن اُمَيَّة ފަދަ أصحاب ބޭކަލުންގެ ބޭކަލަކަށް، އެކަކަށްޓަކައި
ދިމާވުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، އާއްމު ޙުކުމުގެއްވެ. މިދިނުމުގައި އެނގުމަ
ފުރަތަމައަކަށް، لعان އެއްކުރިޔަ، މިސަބަބުން هِلاَل ގެފާނުވެ.

هِلاَل ގެފާނު، އެއްދުވަހު عشاء ނަމާދުވަގުތުގައި ދަނޑުބިމުން
ގެއަށް އެނބުރިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، ގެގައި، އެކަން ހިތާ
ފިރިހެނަކުވާކަން އެކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގެންފައެވެ. އަދި އެހިތާ
ފިރިހެނާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލާއި ދެމީހުން ވާހަކަދައްކާ
އަޑުވެސް އެކަލޭގެފާނަށް އިވިވަޑައިގެންފައެވެ. އަދި ކިޔެއްކެއްތޯވެ.
އެކަލޭގެފާނުގެ ދެލޯމަތިން އެ منظر ދެކިވަޑައިގެންފައެވެ.
މިގޮތުގައި، ފަތިހުގެ އަރިހަށްވަޑައިގެންނެވުމުން، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި
އިބްނު رسول اللّـه ގެފާނުގެ އަރިހަށް އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެން،
އެކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގެންނެވި ހިތަހުރި ކަމެއް ސާފުކޮށް ދަސްތޫރާގެ
އަރިހުގައި ދަންނަވައިދެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނު، އެވާހަކަޔަކަށް
ކައްސަވައިދެއްވި ދުސްކުރުމުން ތުރުވެ ފެނުމުގެ علامة ތަކެއް
ފާޅުކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް هِلاَل ގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އާ
މާތްރަސްކަލާނގެ ދަސްތޫރާއެވެ. އަޅުގަނޑަށް ކަލޭގެފާނު ފެންނަނީ،
އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައިން، ހިތްޕުޅާއި ހަމަނުކުރައްވާ
ކަމުގައެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑު މިވާހަކައަށް މިދަންނަވަނީ

اللّٰه ގަސްދީފުޅައްވާ. އަޅުގަނޑުގެ މިދަންނަވާން އުޅޭ حقّ ތެދުކަމަށް ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާނީ، ސިއްރާއި ފާޅު ދެނެވޮޑިގެންވާ ޖަލީލީ اللّٰه އެވެ. އަދި اللّٰه ގެ حضرة ން މިކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް سلامة ކަން ދެއްވަވާނޭކަމަށް އަޅުގަނޑު أمّيد ކުރަމެވެ.

އާދެއެވެ! هِلاَل ގެފާނުގެ މިވާހަކަފުޅުތައް، ކިތަންމެވަރަކަށް، ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ދެންނެވިނަމަވެސް، މިކަމުގެ ވައްތަރަށް، ތިމާގެ ފާޑަށް ކުރިމަތިކުރާނާނަ، އެއްވެސް ހުކުމެއް ކުރައްވާނުލައްވާށެވެ. ވީމާ، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިލްމު އެކަލޭގެފާނު، هِلاَل ގެފާނުގެ ގައިގައި ހެއްދެވިއްސަވަން قصد ކުރެއްވިއްޔާ ކަލަލުވިއްސެ، މިނަންގެނެވުނު آية ބާވައިލެއްވުމަށް ލުތުފުވެ. އަދި މިއަށް އެއުރަ، وحى ބާވައިލެވިނުކަން، އެތާނގައި حاضر ވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި أصحاب ބޭކަލުންނަށް، ރަސޫލާގެ މޫނުފުޅުން އެނގުނުގައި، ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަތެވެ. ދެން އެ آية ބާވައިލުމާ ނިމުމަށްފުރުގައި، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިލްމު رسول اللّٰــه ގެފާނު هِلاَل ގެފާނާއި ދިމާލަށް، މޫނުފުޅު އަނބުރައިލައްވަވައިލައި حديث ކުރައްވިއެވެ. އޭ هِلاَل އެވެ! އުފާކުރާށެވެ. އަރުވާނީ މާތްރަސްކަލާނގެ ކަލޭއަށް ތަނަވަސްކަން ދެއްވައި، އަދި ސަލާމަތްވުމުގެ މަގު ބާވައިލައްވައިފިއެވެ. އެހިނދުގައި هِلاَل ގެފާނު الحمد لِلّٰــه އެވެ. މިކަލަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން رسول اللّٰــه ގެފާނު، هِلاَل ގެފާނުންގެ އަނބިކަނބަލުން

ގެންނަވައި مُلاَعَنَة ގެ آية ތަޅައް އެދެކަނބަލުންނަށް އިއްވަވައި ދެއްވަވައި ވިދާޅުވިއެވެ. ނިކަން ވިސްނާށެވެ. آخرة ގެ عذاب ދުނިޔޭގެ عذاب އަށް ވުރެ މާބޮޑުގަދައެވެ. އެހިނދުގައި هِلاَل ދެންނެވިއެވެ. އާ މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ. އަޅުގަނޑު ތިކަމުގައި ތެދުވެރިއަކީމެވެ. ނަމަވެސް އެކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. އޭނަ އެދަންނަވަނީ ދޮގުހެދުމެވެ. އެހިނދު އިތުރު އެކަށީގެ ނޫން، هِلاَل ގެފާނަށް حديث ކުރެއްވިއެވެ. މިޔަކަށްވިއްޔާ لِعَان ކުރާށެވެ. يعنى: ހަތަރުފަހަރުމާ ކޮށްފައި ފަސްވަނަ ފަހަރު لعنة ކުރާށެވެ. ދެން هِلاَل ގެފާނު ހަތަރުވަނަފަހަރު ހުވާކުރެއްވުމަށް، ފަސްވަނަ ފަހަރު لعنة އަށް ފެއްޓެވުމަށްދާއިރު ކުރިމަތީގައި، رسول اللّــه ގެފާނު حديث ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އޭ هِلاَل އެވެ! ގަދަރާރުމަ ވަންތަ الله ގެ ބިރުވެތިވާށެވެ. ކަލޭ ބުރުވެތިވާށެވެ. ފަހެ ދުނިޔޭގެ عذاب އަކީ، آخرة ގެ ވޭންދަތި عذاب އާއި އަޅައިބަލާއިރު އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ފަސްވަނަފަހަރުގެ ހުވައިގައި، ކަލޭގެ އަނގައިން، لعنة ގެ ބަސް ހަމަނުކުރާށޭ! ކަލޭގޭ ތެދުވެރިއަކުކަމުގައިވިޔަސްމަ، ކަލޭގެ މައްޗަށް عذاب واجب ވެދާނެއެވެ. ނަމަވެސް هِلاَل ދެންނެވިއެވެ. އާ އަޅުގަނޑު މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ! މާތްރަސްކަލާނގެ ގަންދީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަމެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުގަނޑުގެ ތެދުވެރިކަމުން، ދުނިޔޭގެ ސަލާމަތްވުން سلامة ކުރައްވާދެއްވާނެއެވެ، آخرة ގެ

ސަޗާއިންވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ތެދުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އަޅުގަނޑު
ސަލާމަތްކުރައްވާނެތޯވެ. މިފަދައިން ދަންނަވައި، ފަސްވަނަފަހަރުގެ
لفظ ވެސް، هِلاَل ގެ ދުލުން އަދާކުރެއްވިއެވެ. އޭގެ ފަހުގައި،
رسول اللّـــه ގެފާނު، هِلاَل ގެފާނުންގެ އަނބިކަމަނާއަށް، ވިދާޅުވިއެވެ.
ކަނބުލޭގެވެސް، ކަނބުލޭގެ މައްޗަށް އޭނާ އެބުނަނީ ދޮގުކަމުގައި
ހަތަރު ހުވައިކުރާށެވެ. ދެން އެކަނބުލޭގެވެސް هِلاَل އެބުނަނީ ދޮގުކަމުގައި
ހަތަރު ހުވާކުރުމުގެ ފަހުގައި، ފަސްވަނަފަހަރުގެ ހުވާގެ لفظ ބުނިއަސްދީ،
އިތުރު އެކަލޭގެފާނު، އެކަނބުލޭގެ ހިފެހެއްޓިވިއެވެ. އަދި ކުޑިގައި
هِلاَل އަށްވެސް ވިސްނައިދެއްވިފަދައިން، އެކަނބުލޭގެއަށްވެސް
ވިސްނައިދެއްވިއެވެ. މިހިނދު، އެކަނބުލޭގެ ހިތަށް އެއްޗެއް އަރައި
އެ لفظ އަދާކުރުމަށް ކުޑަކޮށް ޖެހިލުންވިއެވެ. ހިވީ ތިމާކުލަ ގާފައަށް
إقرار ވެސްކޮށްލާނުކުރާނަމެވެ. ނަމަވެސް ބުނާނުފިރި ތިމަންކަނބުލޭގެ
އަބަދަށްޓަކައި، ތިމަންކަނބުލޭގެ قوم ލަދުވެތި ނުކުރާނަމެވެ.
ތިމަންކަނބުލޭގެ ފިރިކަލޭގެ އެބުނަނީ ތެދުކަމުގައިވިނަމަ،
ތިމަންކަނބުލޭގެމައްޗަށް الله ގެ ކޯފާއަރާށެވެ. މިފަދައިންނެވެ.
ވީމާ، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّـــه ގެފާނު،
އެދެމަފިރިކަނބަލުން ދުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި حديث ކުރެއްވިއެވެ.
އެކަނބުލޭގެ ވިހާކުއްޖާ އެއީ، هِلاَل ގެ ދަރިއެއްކަމުގައި ނުބަލާށެވެ.
އަދި އެއީ حرام ދަރިއެއްކަމުގައިވެސް ނުބަލާށެވެ. މިހެން އެކުއްޖާއި

حرام ތަރީޤައްކަމުގައި ބުނެފިނަމަ، ނުވަތަ އެކަނބުލޫގެ މައްޗަށް
އެކަމުގެ ޙުރުމަތު އަޅައިފިނަމަ، ޤަސަމް އެޅިޔަސް ކައްފާރާތްދޭންޖެހޭނެއެވެ.
އަދި حديث ކުރެއްވިއެވެ. ފިރިމީހާގެ މައްޗަށްކަން އެއްވެސް خرد އެއް
ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ އެކަނބުލޫގެ فَسْخُ ކުރުވުނުކަމެވެ. އަދި
حديث ކުރެއްވިއެވެ. އެކަނބުލޫގެ ވިހާކުއްޖާ ވިހާއިރު، ކުރަޔާންފުޅައި،
ކުޅަކަށްވާ މަސްތުރިނަމަ، އެއީ هلال ގެ ކުއްޖެއްކަމުގައި ހިކުރާށެވެ.
އަދި، ކުއްޖާގެ ކުލަ ކަޅުފުޅައި ފުޅައިގެ ކުޅަކަށްވާ މަސްތިމަނަމަ،
އެކުއްޖާއި، އެތުރުމަތު ވެވުނު މީހާގެ ކުއްޖެއްކަމުގައި ހިކުރާށެވެ.
ދަންފަރާ އެކަނބުލޫގެ ވިޔައުމަންފަރުގައި، އެކުއްޖާ ފުނޑި އެއީ، އިތުރު
އެކަލޭގެ ފާނުން، އަންމުފަރުން حديث ކުރެއްވި (ކަޅުފުޅައި، ފުޅައިގެ
ކުޅަކަށްވާ މަސްތިމަ) ސިފައިންސިފަ ތިބޭފުޅައިވާ ކުއްޖެއްކަމުގައެވެ.
އެހިނދު، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު އެކަލޭގެ ފާނު حديث ކުރެއްވިއެވެ.
މިމައްސަލައިގާ، ހުވައިތައްކުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ مسئلة އެއް
ކަމުގައި ނުވިނަމަ، ތިމަންކަލޭގެ ފާނު އެކަނބުލޫގެ ގައިގާ
ހައްދުޖެއްސެވީމުއެވެ. މި حديث ފުޅު روای ވެގެންވަނީ، أبوداؤد
ގެއެވެ. އަދި ހަމަ، މި حديث އާއި އެއްފަދަ حديث ތަށް، بخاری އާއި
އަދި مسلم ނުވެސް ފެންނާނެތެރެއެވެ. މިނަންގަނޑުވުން ކުއްޖާ
ބޭފުޅުވެގެން، مصر ގެ ގަވަރުނަރުކަންވެސް ކުރެއްވިފައެވެ.
މިކަލޭގެފާނުގެ މަންމައި ކަމަނާގެ ނަމަކީ أُمُّ شُرَيْكُ އެވެ. مترجم

إِنَّ ٱلَّذِينَ جَآءُو بِٱلْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ ۚ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم ۖ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ لِكُلِّ ٱمْرِيٍٕ مِّنْهُم مَّا ٱكْتَسَبَ مِنَ ٱلْإِثْمِ ۚ وَٱلَّذِى تَوَلَّىٰ كِبْرَهُۥ مِنْهُمْ لَهُۥ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾

ހަމަކަށަވަރުން ދޮގު ބުހުތާން ބޮނޑިވަރު ގެނައިމީހުން އެއީ، ތިޔަ ބައިމީހުންގެތެރެއިންވާ އެއް جماعة އެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެކަން އެއީ، ތިމާމެންނަށްޓަކައިވާ، ނުބައެއްކަމުގައި ހީނުކުރާށެވެ. އަދި ހެޔޮކަމެއްކަމެވެ. އެކަން އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ ހެޔޮކަމެކެވެ. އެމީހުންކުރެ ކޮންމެމީހަކަށްމެ ފާފައިގެ ތެރެއިން ތިމާ ދަރައިގެންފިކަމެއް، حقّ ވެގެންދާނެއެވެ. އަދި އެކަމުގައި އެންމެބޮޑުބައެއް ވެރިވެގެންފިމީހާ އެއީ، ތިމާއަށްޓަކައި ނުހަނުބޮޑު عذاب އެއް حقّ ވެގެންވާ މީހެކެވެ.

ބަޔާން:

އިސްވެދިޔަ آية ގައި اشارة ކުރެވިފައި އެވަނީ، ބައެއްމީހުން امّ المؤمنين عائشة ގެފާނުގެ މައްޗަށް އެޅި ތުހުމަތުގެ ވާހަކައެވެ. އެކަންހިނގީ، هجرة އިން ފަސްވަނައަހަރުގައި ސަފަރުމަހުގައި صلوات ލެއްވި އިލާހީ رسول اللّـــه ގެފާނު، بَنُو الْمُصْطَلِقُ ހަނގުރާމައިން މަދީނާއަށް، އެނބުރިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައެވެ. رسول اللّـــه ގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުންގެތެރެއިން އެދަތުރުފުޅުގައި ގެންދެވީ، عائشة ގެފާނެވެ. ހަނގުރާމައިން ނިމިގެން قافلة ، مدينة އަށް އެނބުރިއުމުގެ

ތައްޔާރީގައިވަނިކޮށް، عائشة ގެފާނު، قَضا حاجة އަށް ވަޑައިގެންފައި
އެނބުރިވަޑައިގެންނެވިއިރު، އެކަލޭގެފާނުގެ ކަރުފުށުގައިވާ ފައްޓަރުކޮޅުވެއްޓި
ގެއްލިފައެވެ. ވީމާ، ފައްޓަރުކޮޅު ހޯއްދަވަން، އަލުން އެނބުރި
އެތަނަށް ވަޑައިގަތެވެ. އެހިނދުގައި، هَوْدَج އުފުލާމީހުން އެކަމަނާ
هَوْدَجُ ގެތެރޭގައި ވަޑައިގެން އިންނެވިކަމަށް ހީކުރެވިގެން، އެމީހުން
އަނދިރީގައި އެއުފުލާން ފުރީއެވެ. ދެން ފައްޓަރުކޮޅު ހޯއްދަވައިގެން
އެކަމަނާ ވަޑައިގެންނެވިއިރުގައި، މީހަކުންނާއި، އަދި، އެކަމަނާގެ
جمل ކޮޑުވެސް ވަނީ ގޮސްފައެވެ. ވީމާ، އެކަމަނާ އެތާނގައި
އިށީނދެވަޑައިގެން އިންނަވަނިކޮށް لشكر ގެ ފަހުކޮޅު ބައްލަވާން
ހުންނެވި، صَفْوَان بن مُعَطَّلُ سُلَمِي މިކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގެން
އެކަލޭގެފާނުންގެ جمل ކޮޑަށް عائشة ގެފާނު ސަވާރުކުރުވައިގެން،
جمل ދަންމަވަމުން އެކަމަނާ مدينة އަށް ފޯރުކުރުއްވިއެވެ. މިކަމާއި
ވިދިގެން، منافق ންގެ ބައެކު، އެކަމަނާގެ މައްޗަށް تهمة ކުރާން
ފެށީއެވެ. މިހަޑިދޮގުވާހަކަ ރަށުގެތެރޭގައި ފެތުރުނުން، އެކަމުގެ
މައްޗަށް އެންމެބޮޑަށް ފުރިވެގަތީ منافق ންގެ ސަރުދާރު، عبداللّــه بن
ابيّ بن سَلُول އެވެ. އަދި اسلام ންގެ ބައެކުވެސް މިންބައިވާރަކައިގައި
ބައިވެރިވިއެވެ. ވީމާ، މި آية ބާވައިލެއްވިފައި ވަނީ عائشة ގެފާނު،
މިހަޑިދޮގު ތުހުމަތުން ބަރީއަކުރުއްވުމަށެވެ. މި آية ބާވައިލެއްވުމުގެ
ފަހުގައި، އެވާހަކަތައް ފެތުރި މީހުންގެ ގައިގައި، قذف ގެ حدّ އިން حدّ

ފެހެވުނުމެއެވެ. މި آية ން ފިޔަވަން، ދިޔަ آية އާއި ފެހެނުފުންވެސް

بيان ވެވިފައި އެވަނީ މުޅިންވެސް މިވާހަކައާއި ގުޅިގެންނެވެ. މިކަމާއި ބުނާ

ވާހަކަތައް بخاری އާއި އަދި مسلم ގައިވެސް ނަގަންނަވާގެންވެއެވެ. އަދި

މިނޫންވެސް حديث ގެ ތަރުޖަމާގައިވެސް، امّ المؤمنين عائشة ގެ ގޮތުން

ދުރުގެމަތިން ވަރަށްދިގުކޮށްވެސް رواى ވެވިފައިވާވެއެވެ. އެމީހުން

عائشة ގެ ގޮތުމައްޗަށް މެދުގެ ނުބައި، ހަޖުރުދާރު ތުހުމަތުން،

ސަލަވާތާއި صلواة ފުދުވި އިސްމު އެކަލޭގެފާނަށް ދިޔަވަޑައިގެންނެވި

އުނދަގޫ ފުރުޞަތު، އަދި عائشة ގެފާނަށް ދިޔަވަޑައިގެންނެވި ހިތާމަ ފުރުދު

އެއް، އިންސާނިހަކަށް، ނުއުފުލުވޭހައިވެސް ހިތާމަވީކަމާއި އަދި ބުރަކަން

ބޭކަމުކޮއް. ނަމަވެސް، އެބައިފުރުން އެކަމުގެ މައްޗަށް ކޮށްތިވާ

ވަޑައިގަތުމެވެ. މިހެންކަމުން، ސިއްރާއި ފާޅުގެ ދުނިޔޭގެ ނިޔާ،

މާތްރަސްކަލާނގެ، އެބޭފުޅުން ދިޔަވަޑައިގެންފައިވާ ހިތްދަތި

ހިތާމަފުރު، صريح އުފުލަކަށް ބަރުދާށްތެރެއްވި، މިނަންގެނެވުނު

آية ތަކުންނެވެ. އަދިގަނޑު މިތާނގައި بيان ކުރުކޮށްފައި އެވަނީ،

މިވާހަކައިގެ މުޅި މައިގަނޑެވެ. މުޅި رواية މިތާނގައި بيان ނުކުރީ އެއީ،

މި ترجمة ދިގުވެދާނޭކަމަށް ބާކީވެ. نعم! هَوْدَجُ އެއީ ހިޔަނި جمل ގެ

މަތީގައި އަޅާ ހިޔަޅުވައްސަކަލެވެ. مترجم

لَّوۡلَآ إِذۡ سَمِعۡتُمُوهُ ظَنَّ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ بِأَنفُسِهِمۡ خَيۡرًا وَقَالُواْ هَٰذَآ إِفۡكٌ مُّبِينٌ

﴿لَّوۡلَا جَآءُو عَلَيۡهِ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَۚ فَإِذۡ لَمۡ يَأۡتُواْ بِٱلشُّهَدَآءِ فَأُوْلَٰٓئِكَ عِندَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡكَٰذِبُونَ ١٣﴾ ﴿١٢﴾

ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެވާހަކަ އިވުނުހިނދުގައި مؤمن ފިރިހެނުންތަކާއި އަދި مؤمن އަންހެނުންތަކުން، ތިމާމެންގެ حقّ ގައި ރަނގަޅު خيال ނުކުރީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. އަދި މިއީ ފާޅުވެގެންވާ ދޮގެކޭވެ. މިފަދައިންވެސް ނުބުނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. އެމީހުން يعنى: އެތުހުމަތު އެޅިމީހުން އެކަމުގެ މައްޗަށް ހަތަރުހެކިން ނުގެނައީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ފަހެ ދެން އެމީހުންނަށް ހެކިން ނުގެނެވުނުހިނދުގައި، ފަހެ އެމީހުން އެއީ މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ދޮގުވެރިންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަޅުގަނޑު މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ގައި، مؤمن ބޭކަލުންނާއި އަދި مؤمن އަންހެންބޭކަލުންނަށް ދަރުސްކޮށްދެއްވައިފައި އެވަނީ އަދަބުވެރިކަމެވެ. މާތް الله އަންގަވަނީ އެއީ مؤمن ބޭކަލުން އެކަކަށްއަނެކަކު އިތުބާރުކުރުމާ، ތިމާމެންނާމެދުގައި ރަނގަޅު ހެއު خيال ހިތުގާތްކުރައްވައިން، އެހެންމީހުންނާއި މެދުގައިވެސް އެފަދައިން ރަނގަޅު ހިތުގާނުހި ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. އަދި عمد ން އެއްވެސް ހެކިވެރިކަމެއްނުވާ حال ގައި أمّ المؤمنين عائشة ގެ ފާނުފުޅަށް މާތްމީހުންނާމެދުގައި، އެކަކަށް ވާހަކައެއް އިވުނިމާ، އެވާހަކަޔާ އެއް މެދުންވެސް ދޮގުވާހަކައެކޭވެ. މިފަދައިން ނުބުނީވެސް

ކިއެއްވެގެންހެއްދެވެ. ވާހަކައިގެ ތެދުދޮގު ނުބަލައި އެވާހަކައެއް قبول ކުރުން އެއީ مؤمن ންގެ ކިބައިގައި ހުންނަންވާހަރަކާތެއްނޫނެވެ. ހަމަ ހަޖިމުޖުތާރުކަމުގައި ބޮޑުކަމެއް، އެއްވެސްމީހަކު ނުކުރޭނެއެވެ. އެކަހަލަ ވާހަކަތައްކިޔާމީހުންގެ މައްޗަށް واجب ވެގެންވަނީ، އެމީހުން ހަދުރުކުރިން (އެކަމުގެ މައްޗަށް) ގެނައުމެވެ. އަދި އެމީހުން ހަދުރުކުރިން ނުގެނެއްސިނަމަ، ހަމަ އެމީހުންނީ މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ތެދުވެރި ބަޔެކެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގައި حدّالقذف ގެ ދޮރުން، އަންހެނަކު ތުހުމަތުޖެހުމުގެ ބަދަލު ދެއެވެ. އަދި، އެފަދަ މީހުން އެކަހަލަ ކަންކަމުން ދުރުހެލިވެ، އަދަބުވެރި މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް توبة ނުވާހާހިނދަކު، އެމީހުންގެ ހެޔޮވެރިކަންވެސް قبول ނުވާނެއެވެ.

مترجم

وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ لَمَسَّكُمۡ فِي مَآ أَفَضۡتُمۡ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ إِذۡ تَلَقَّوۡنَهُۥ بِأَلۡسِنَتِكُمۡ وَتَقُولُونَ بِأَفۡوَاهِكُم مَّا لَيۡسَ لَكُم بِهِۦ عِلۡمٌ وَتَحۡسَبُونَهُۥ هَيِّنٗا وَهُوَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމާއި އަދި رحمة ވަންތަކަން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة ގައި ނުވާނަމަ ތިޔަބައިމީހުން އެކަމުގައި، (ތުހުމަތުކުރުން) ވަދެހެދި ވާހަކައިގެތެރޭގައި، ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށްޖެހުނީހެ

ނުހަނުބޮޑުވެގެންވާ عذاب އެބަވެ. يعني: ވާހަކައަކީ މާތްރަސްކަލާނގެ
حضرة ގައި ނުހަނުވެސް ބޮޑުކަމެއްކަމުގައިވާ ހާލުގައިވެ، ތިޔަބައިމީހުން
އެއީ ނުހަނު ކުޑަކަމެއްކަމަށް، (ނުވަތަ އެއްވެސް އެއްޗެއްނޫންކަމަށް)
ހިތުން ތިމާމެންގެ ދޫތަކުން، އެވާހަކަ ޖެހެޖެހައިގެން، ތިންތުންމަތިން،
ތިމާމެން އެވާހަކަ ދެއްކިހިނދުގައެވެ.

ބަޔާނެއް:

قرآن ގެ آية ތަކެއް ބާވައިލެވުނީ عامّ ގޮތުގައި ކަމަކަށްވިޔަސް
ބައެއްފަހަރު، އެ آية ތައްވަނީ خاصّ ބަޔަކާއި مخاطب ކުރެވިފައެވެ.
މިބުނަކުން މި آية ވެސް مخاطب ކުރެވިފައި އެވަނީ، ވަކިން
خاصّ ބަޔަކާއެވެ. އެއީ امّ المؤمنين عائشة ގެފާނުންގެމައްޗަށް، تهمة
އެޅިމީހުންނެވެ. އޭގެތެރޭގައި، مِسْطَحُ ގެފާނާއި حَسَّانُ ގެފާނާއި
حَمْنَةُ ގެފާނާއި، މިބައިކަލުންނާއި، ބޭބޭކަނބަލުންވެސް ހިމެނިގެންވެއެވެ.
އަރަހުނި މާތްރަސްކަލާނގެ އެއަރަށްގެވުނީ އެއީ مؤمن ތަކުންގެމައްޗަށް
އެފަދަ تهمة އެއް، އެޅުން އެއީ އެހާބޮޑު ފާފައެއްކަން ދެނެގަނެބަލުމަށް، ސަލާމާއި
صلوات ލެއްވި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އެފަދަ މާތް އަހުލުބައިތުންގެމައްޗަށް
އެފަދަ ހުތުރު تهمة އެއް އެޅުން އެއީ، ނިކަމެއްވެސް ބޮޑު ފާފައެއް ކަމެވެ.
މީސްތަކުން ހިތްހަމަ އެކަހަ އެކަހަކަހަކަ ވާހަކަ ދޫދޫން ބޭނުންކޮށް
އެއީ އެއްވެސް އެއްޗެއްނޫންކަމުގައި ހެއްދެވެ. އެހެންނަމަވެސް ހިތުގައި
الله ގެ حضرة ގައި އެއީ ވަރަށްވެސް ބޮޑުކަމެއްކެވެ. ނިކަން ބަލާށެވެ.

مِسْطَحُ ގެފަރާތުންވިޔަސް ނުވަތަ حَسَّانُ ގެފަރާތުންވިޔަސް، ނޫނީ حَمْنَة
ކަލަނގެވިޔަސް، މިއިން އެއްވެސް ސާހިބަކު އެވާހަކަދެއްކެވިޔަސް، ވަކި
قصد އެއް ގަޑައްނޫނުވެ. އެހެންނަމަވެސް اسلامی قانون އެރުވިގެންވާގޮތުގެ
މަތިން އެއިން ކޮންމެ، ބައިމީހެއްގެ ގައިލާޖެހުގައިވެސް ވަނީ قذف ގެ
حدّ ނޫ حدّ ޖެހިގެންވެއެވެ. مترجم

وَلَوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَآ أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَٰنَكَ هَٰذَا بُهْتَٰنٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ يَعِظُكُمُ ٱللَّهُ أَن تَعُودُوا۟ لِمِثْلِهِۦٓ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلْءَايَٰتِ ۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

އަދި ތިޔައަބުރިމީހުންނަށް އެވާހަކަ އިވުނުހިނދުގައި، މިކަހަލަ
ވާހަކަދެއްކުން އަޅެ ތިމަންނަމެންނަށް جائز ވެގެންވާކަމެއްނޫނެވެ. ހޭ الله
އެވެ! އިބަރާސްކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. އަޅެ މަރާތްވެސް ބޮޑު
ބުހުތާނެކެވެ. މިފަދައިން ތިޔައަބުރިމީހުން ނުބައި ކަމެއްވެގެންނެއްނުވެ.
ތިޔައަބުރިމީހުންނީ مؤمن ނަމަ ކަލޭގެފާނުމެން ތިޔައަބުރިމީހުން އަލުގަ
ކަލަކަށް ދުވަހަކުވެސް اعاد ނުކުރަތް އަރުވައި މާތްރަސްކަލާނގެ
ތިޔައަބުރިމީހުންނަށް نصيحة އާއި وعظ އިއްވަވައެވެ. އަދި اللــه تعالى
ތިޔައަބުރިމީހުންނަށްޓަކައި، އާޔަތްތަށް ބަޔާން ކުރައްވަތްމެއެވެ. އަދި الله އީ
ނުހަނު ބޮޑަށް ދަންނަވާގެން حكيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

އެކަހަލަ ވާހަކަދެއްކުން އެއީ، مؤمن ބަޔަކުންގެމައްޗަށް لائق ވެގެންވާކަމެއްނޫންވެ. އެކަހަލަ ވާހަކައެއް (ކޮންމެ ފަރާތަކުން އަދި، ކޮންމީހެއްގެ ކިބައިން އިވުނަސްވެސް) އެމީހުންގެ މައްޗަށް لازم ވެގެންވަނީ އެއީ، الله ހުސް طاهر ވަންތަކަން بيان ކުރުމުގެ ތަރުގައި، އެވާހަކައަކީ އެއީ ދޮގުވާހަކައެއްކަމުގައި ހުރުމެވެ. އެކަހަލަ ވާހަކައެއް ތިޔާއަށް ދެކިވިއްޖެނަމަ، ދުވަހަކުވެސް އެކަހަލަ ކަމަކަށް އަނބުރާ ނުދިއުމަށެވެ. مترجم

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ ٱلۡفَٰحِشَةُ فِي ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِۚ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ وَأَنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ١٩

ހަމަކަށަވަރުން ايمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނާމެދުގައި، ހަޑި ހުތުރު ފެތުރު ވާހަކަތަކާއި عمل ފެތުރުމަށް ލޯބިކުރާބަޔަކު އެއީ ދުނިޔެއާއި، އަދި آخرة ގައި، ތިމާގެންނަންޖަކައި ވޭންދެނިވި عذاب އެއް، حقّ ވެގެންވާ ބައެކެވެ. (ހުރިހައި ކަމެއްވެސް) الله ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުދަންނަށެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ގައި اللّــه سبحانه وتعالى އަންގަވައިދެއްވަނީ، مؤمن ބަޔަކުންގެ އަބުރުގެއްޗަކާއި، ހަޑި، ހުތުރު ފާޙިޝްވާހަކައެއް ދެއްކުން

އެއީ، ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة ގައިވެސް، އެވާހަކަ ދެއްކިމީހަކަށް، ސަލާމަތްލިބޭނޭ ކަމެއްކަމުގައެވެ. ދުނިޔޭގައި ލިބޭ ސަލާމަތަކީ، شريعة ގެ ދަށުން ޖެހެވޭ حدّ އެވެ. آخرة ގައި ލިބެނިވި عذاب އަދީ ނަރަކައިގެ ވޭންދެނި عذاب އެވެ. ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިމާމު رسول اللّــه ގެ ތާރުން حديث ތުރުކުރައްވައިދެއްވައެވެ. މާތްރަސޫލާހުގެ އަޅުތަކުންނަށް އުނދަގޫ ނުދޭށެވެ. އެމީހުންނަށް عيب ނުކިޔާށާއި ހުރިކަށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ސިއްރުތަކެއް ހޯދުމަށް ނުއުޅޭށެވެ. މިހެކު، ތިމާގެ مسلم اخ އެއްގެ عيب ފޮރުވާ ހޯދުމަށްޓަކައި އުޅުމަކީ، ކަލޭ އަރާހުރި މާތްރަސޫލާހުގެ އެމީހަކުގެ عيب ފޮރުވާ ފާޅުކުރައްވާނަމެވެ ގަރަތުގައި ވާގިގަނޑުނަ ވާނެތެވެ. އެކަލާނގެ އެމީހާ ފަރުދާކުރާ ކަރުދާސްނަ، އެމީހުންގެ ގޭތެރޭ މީހުންނާއި އަޑުގެ ހިއްސާ ވާނީ އެމީހާގެ ނިކަމެގޮތުގައި ބަލައިލުމުން ދާނުއްފެވެ. مترجم

وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ وَأَنَّ ٱللَّهَ رَءُوفٞ رَّحِيمٞ ﴿٢٠﴾ ۞ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّبِعُواْ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ وَمَن يَتَّبِعۡ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِ فَإِنَّهُۥ يَأۡمُرُ بِٱلۡفَحۡشَآءِ وَٱلۡمُنكَرِۚ وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنۡ أَحَدٍ أَبَدٗا وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَآءُۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ﴿٢١﴾

މާތްރަސޫލާގެނގެ فضل ވަންތަކަމާއި رحمة ވަންތަކަން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނުވާނަމަ، އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ނުހަނު

އޯގާވަންތަ رحيم ވަންތަ ކަލާނގެކަމުގައި ނުވާނަމަ، (ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް ވަގުތުން ކޯފާ ފޮނުއްވައިދީފައެވެ.) އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެއީ ނުހަނު އޯގާވަންތަ ލަންލަރުން رحمة ލައްވަވާ
ކަލާނގެވެ. އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުން ޝައިޠާނުގެ
ފިޔަވަޅުތަކަށް تبع ނުވާށުރިކަމެވެ. އަދި މީހަކު شيطان ގެ ފިޔަވަޅުތަކަށް
تبع ވެއްޖެއްޔާ، ފަހެ އެޝައިޠާނު امر ކުރަނީ ހަޑިވުޅުދާތު ކަންކަމަށާއި،
އަދި ނުބައިވެގެންވާކަންކަމަށެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމާއި،
އަދި އެކަލާނގެ رحمة ވަންތަކަން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ނުވާނަމަ،
ތިޔަބައިމީހުންކުރެން އެއްވެސް މީހަކު، ދުވަހަކުވެސް ފާފަތަކުން طاهر ވެ
ސާފުވެއް ނުވީހެވެ. ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ، طاهر ކުރައްވަނީ
އިރާދަފުޅުވާމީހަކު އެކަލާނގެ طاهر ކުރައްވަމެވެ. އަދި الله އީ ވަރަށް
އަޑުއައްސަވާވޮޑިގެންވާ، ވަރަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ
وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢﴾

ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މާތްކަމާއި އަދި ތަނަވަސްކަމުގެ އަހުލުވެރިން،
ތިމާމެންގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށާއި މިސްކީނުންނަށާއި، އަދި الله ގެ

މަގުގައި هجرة ކުރާ މީހުންނަށް، އެއްޗެއް ނުދިނުމަށް ހުވާ ނުކުރާށެވެ. އަދި ކިޔައިދޭށެވެ. އެއުރެންނަށް معاف ކޮށް، (ހިތިގޮތްތަކުން، ކުށް، ފުށޮށް) ދެކެފައިވާ ގޮތުން. މާތްﷲގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމުގެ ސަބަބުން ގާތްވާނެ ބަޔަކަށް ވުމަށްޓަކައި ސަބަބުންވާ ކަމަކީ ނުކުރެވިދާނެ އެއްޗެވެ. އަދި ﷲ އީ ގަދަފަދަ ގާތްތިމާ، رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية އަކީ ވަކި، خاصّ ކަމެއްގެ ސަބަބުން، ބާވައިލެވުނު آية އެއް ކަމުގައިވިޔަސް، آية އަކީ عامّ ވެގެންވާ آية އެކެވެ. މި آية ބާވައިލެއްވީ ابوبكر ގެފާނާއި ގުޅިގެންނެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ، އެކަލޭގެފާނު، مِسْطَح بن اُثَاثَة އަށް ދެއްވާ ދެއްވަމުން منع ވެވަޑައިގަތުމަށް ހުވާކުރެއްވިކަމެވެ. މި مِسْطَح އަކީ ابوبكر ގެފާނުގެ މައިދުރުގެ ބޭބޭކަމާ ދުރުކަލޭގެ ދަރިކަލެކެވެ. مُهَاجِر ބޭކަލެއްކަމެވެ. އަދި مسكين ވެސް ބޭކަލަކަމެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ خرد ބަލަހައްޓަވައި އެދުއްވަނީ ابوبكر ގެފާނެވެ. ނަމަވެސް عائشة ގެފާނުގެ މައްޗަށް ހަޖަމުނުކުރެ ތُهمة އެޅި މީހުންގެތެރޭގައި مِسْطَح ވެސް شامل ވެގެންވިއެވެ. ابوبكر ގެފާނު އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަމުން ދެއްވި ނުދެއްވަން ހުވާކުރެއްވިކަމެވެ. ދެން عائشة ގެފާނުން އާ ބުރުދަމުން ސަލާމަތްވެ، އިޙްސާނުގައި ހުރުމަށް ވަކި، އެކަމުގެ މައްޗަށް ސަޙާބީބޭކަލުން މީހުންނަށް ސަޙާބީ ހުރިހައިކަމެއް ނިމި ހަމަޖެހުމުގެ ފަހުން، މި آية

ބާވައިގެއްވިދާޅިއެވެ އެވަނީ، مِسْطَح ގެފާނުގެ ދަރިކަލުން، ابوبكر ގެފާނުގެ
މޫނުފުޅު އަނބިކަނބަލުގެއްވެފުޅުގެ ގޮތުންނެވެ. ދަރި ދޫނުން ابوبكر ގެފާނަށް މި
آية އިއްވަވައިދެއްވީމާއި އެކުގައި، އެކަލޭގެފާނު، مِسْطَح ގެފާނަށް އެހީތެރިވުމާއި
ނުދެއްވުމަށް ހުވާކުރެއްވި ދަރަފިން، مِسْطَح ގެފާނަށް ދެއްވާދެއްވުން
ދެވަޑައިގެން ކަސޭހެއްވައި ނުދެއްވުމަށް ހުވާކުރެއްވައި، ވިދާޅުވިއެވެ.
މިމަސްއަލާގެފާނުން ފާޅުފުޅު ކުރައްވަވައި، މާތްރަސްކަލާނގެ
މިމަސްއަލާގެފާނުންގެ ކުށްތަކާއި ފާފަތައް ފުއްސަވާނެތެވެ. مترجم

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ٱلۡغَٰفِلَٰتِ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ لُعِنُواْ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴿٢٣﴾ يَوۡمَ تَشۡهَدُ عَلَيۡهِمۡ أَلۡسِنَتُهُمۡ وَأَيۡدِيهِمۡ وَأَرۡجُلُهُم بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوۡمَئِذٖ يُوَفِّيهِمُ ٱللَّهُ دِينَهُمُ ٱلۡحَقَّ وَيَعۡلَمُونَ أَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ ٱلۡمُبِينُ ﴿٢٥﴾

ހަމަކަށަވަރުން عفّة ތެރި غَفلة ތެރި (އެބަހީ: ދުޅަހެޔޮކުރުމުގެ خيال
ވެސް ނެތް) مؤمن އަންހެނުންތަކުންގެ މައްޗަށް ތިޔަ ތުހުމަތު އަޅާމީހުން،
އެއީ ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة ގައި لعنة ލިބިވޭނޭ ބަޔެކެވެ. އަދި
އެމީހުންގެ މައްޗަށް އެމީހުންގެ ދޫތަކާއި، އަދި އެމީހުންގެ އަތްތަކާއި،
އެމީހުންނަށްޓަކައި ދެކޮޅަށް ހެކިދޭނޭދުވަހު، އެމީހުން ކުރަމުން ގެންދިޔަ ކަމާއި
ނުހަނު ބޮޑު ވެގެން ވާނެ عذاب ހުރެއެވެ. އެދުވަހަކީ މާތްރަސްކަލާނގެ
އިންސާފުވެރިކަމާއި އެކުގައި އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ جزاء ފުރިހަމައަށް
ދެއްވާ ދުވަހެވެ. އަދި އެމީހުން الله އީ حقّ ވަންތަ ނިޔާ

ޒާހިރުކުރައްވާ ކަލާނގެކަން ރަނގަޅަށް އެނގޭނޫ ދުވަސްވެދެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަޅުގަނޑު މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ތަކުގައި އަންގަވައިދެއި އެވަނީ، އެއީ ހަޔިމުޢާރު ކަންކަމުން طاهر ވެގެންވާ އަންހެނުންނަށް، ނުވަތަ ފިރިހެނުންގެ މައްޗަށް މިހަކަށް ޒިނާގެ ތުހުމަތު އަޅުވައިދިނަމަ، ދެން އެމީހަކީ ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة ގައި لعنة ލެއްވިގެންވާ މީހަކުކަމުގައެވެ. އަދި ތިމާގެ ދުލާއި އަތްފައިތަކާއި، އަދި އެނޫންވެސް ތިމާގެ ހަށިގައި ގުނަވަންތަކާއި، ތިމާކުރިނަމަ ކުރިކަމާއި މެދުގައި ތިމާއާއި އިދިކޮޅަށް، ހެކިދޭނޭ ދުވަހުގައިވެސް، ތިމާއަށް ނުހަނު ވޭންދެނިވި ބޮޑު عذاب އެއް ހުރިކަމުގައިވެސްވެއެވެ.

މިހާ، ހަލާކުކުރަނިވި ހަތްކަމުން ރައްކާތެރިވޭ ދުރުވެގަތުމަށް، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّــه ގެފާނު حديث ފުޅު ކުރައްވައިފައިވެއެވެ. އެއީ، މާތް الله ގެ ބަޔަކަށް شريك ކުރުމާއި، ސިހުރުކުރުމާއި، އެއްވެސް حقّ އަކާއި ނުލައި މީހަކު މަރުމާއި، ސޫދުކެއުމާއި، ޔަތީމުންގެ މުދާ، ނު حقّ ގޮތުން ކެއުމާއި، ހަނގުރާމައިގެ ميدان ން ފުރަގަސްދީފައި ދިއުމާއި ނުދެނެއިން مؤمن އަންހެނުންގެ މައްޗަށް ޒިނާގެ ތުހުމަތު ކުރުމާއި، މިކަންކަމެވެ. قيامة ދުވަހުގައި މީހާގެ ކުރިމައްޗަށް، ތިމާކުރިނަމަ ކުރި ނުބައި عمل އެއް

حاضر ވާހިނދުގައި، މީހާ އެކަމަށް ދެކޮޅުހަދައި އިންކާރުކޮށް، ތިމާއީ
ކުށްވެރިއަކު ނޫންކަމުގައި، އަރަހުންނި މާތް الله އާއި ޝަކުވާ ކުރާނަމެވެ.
ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހާގެ ކުރިމައްޗަށް އެކިއެކި ވައްތަރުގެ
ހެކިވެރިން حاضر ކުރައްވާނެތެވެ. ނަމަވެސްމީހާ އެކަމަށްވެސް
އިންކާރުކުރާނެތެވެ. އެހިނދު އަރަހުންނި މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހާގެ
ދުރުގައި ސިއްރުކަމާއެކުވެސް، އެދު ބަނދުކުރައްވާނެތެވެ. ދެން އެމީހާގެ
ހުރިހައި ގުނަވަންތަކުން އެމީހާއާއި ދެކޮޅަށް، އެމީހާގެ އަންނުވަރައި
عمل ތަކުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭން ފަށާނޫއެވެ. މިހެންކަމުން އެމީހާ
ތާސްޖެހުނީ ނަތަރަކައަށްވެ.

އާއެއެވެ. މި بيان ވެދިޔައީ، އެކަކަލޭ ތަޤުވާވެރިކަމެއް ތަރައްކީ
އުޅޭ މިހެންގޮތަށް ކުރެވިއްޖެ، ޚަތަރުވެރިންގެ ވާހަކައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
އެގޮތަށް މިހެންގެ އެގޮތަށް ތަޤުވާކުގެ މަގުގައި ކުޅަބަޔަކާއެއް ޚިލާފުން
الله ގެ حضرة ގައި އެމިހުނަށް ޖެހޭނީ ދެރަވާނެވެ. ނިކަމެތި ވާނެވެ.

مترجم

ٱلْخَبِيثَـٰتُ لِلْخَبِيثِينَ وَٱلْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَـٰتِ ۖ وَٱلطَّيِّبَـٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ
لِلطَّيِّبَـٰتِ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ ۖ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

ހަޑިމުޖުތާރު އަންހެނުން لائق ވެގެންވަނީ، ހަޑިމުޖުތާރު
ފިރިހެނުންނަށްޓަކައެވެ. ހަޑިމުޖުތާރު ފިރިހެނުން لائق ވެގެންވަނީ

ހަޑިމުޑުފާޅު އަންހެނުންނަށްޓަކައެވެ. ރަނގަޅު މާތް އަންހެނުން لائق ވެގެންވަނީ ރަނގަޅު މާތްފިރިހެނުންނަށްޓަކައެވެ. މާތްފިރިހެނުން لائق ވެގެންވަނީ މާތް އަންހެނުންނަށްޓަކައެވެ. އެކަހަލަ މާތްމީހުން އެއީ އެމީހުންނާއި މެދުގައި ދެކެވޭ، ދޮގުވާހަކަތަކުން ބަރީއަވެގެންވާ ބައެކެވެ. އެމީހުންނަށްޓަކައި ހުރީ ފާފަފުއްސެވުމެވެ. އަދި، މާތްވެގެންވާ رزق އެއްޗެއެވެ.

ބަޔާން:

ނުބައިހުރުމު، ވާހަކަތައް ދެކެވުން އެކަށީގެންވަނީ، އެކަހަލަ ހަޑިމުޑުފާޅު އަންހެނުންނާއި، އަދި ފިރިހެނުންނާއިމެދުގައެވެ. މާތްފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުން އެއީ އެމީހުންނާއިމެދު މާތްރިވެތި ވާހަކަތައް ދެކެވުން އެކަށީގެންވާ ބައެކެވެ. يعنى: އެމީހުންނާއި މެދުގައި ހަޑިމުޑުފާޅު ވާހަކަތައް ދެއްކުން އެއީ لائق ވެގެންވާ ކަމެއްނޫނެވެ.

مترجم

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدْخُلُواْ بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُواْ وَتُسَلِّمُواْ عَلَىٰٓ أَهْلِهَاۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِن لَّمْ تَجِدُواْ فِيهَآ أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْۖ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرْجِعُواْ فَٱرْجِعُواْۖ هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَّيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَدْخُلُواْ بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَٰعٌ لَّكُمْۚ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

އޭ ايمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ހުއްދަހޯދައި ޖުމަން

ޢާންދުންނާއި، އަދި އެމީހުންގެ އަހުލުވެރިންގެ މައްޗަން، ސަލާމްކޮށް ޖުމަން

ޢާންދުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތި ގޮތި ފުއްޓައި، އެހެނިހެން ގޮތިގެއްލައިން

ތިޔަބައިމީހުން ވެދިނަހުދާނުވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްބާކައި ވަރަށްވެސް

މުޖޫރީކޮށް. (އެހެނި) އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރުމަށްބާކައިވެ.

ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެގޮތިގޮތިގައިވާ މިހާކޮށްބޮން ނުފެނިއްޖެނަމަ، ފަހެ

ތިޔަބައިމީހުންނަށްބާކައި ހުއްދަ ދިޔުމެއްޖެއްދަނދާންދެން ތިޔަބައިމީހުން

އެގޮތިގެއްބަން ނުވަންނަހުރިކަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާއި ދިމާފަން

އެނބުރި ހިނގައިދާހެވެ. މިފަދައިން ބުނުމެއްޖެނަމަ ފަހެ އެނބުރި

ހިނގައިދާހުރިކަމެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށްބާކައި އެގޮތް އެއީ ނުހަނު طاهر

ގޮތެކެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ކަންތަކެއްތަކެއް

ނުހަނު ރަނގަޅަށް ދަންނަވާގެންވާ ކަލޭކެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ މުދަލަށް

ހުރި މީހުން ނުއުޅޭ ގޮތިގެއްލައިން ވެދުއްޖުމުގައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ

މައްޗަކަށް އެއްވެސް ފާފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ

ތިޔަބައިމީހުން ފާޅުކުރާކަމެއްވިޔަސް އަދި ވަންހަނާކުރާކަމެއްވިޔަސް

ރަނގަޅަށް ދަންނަވާގެންވެއެވެ.

ބަޔާންއް:

އަދިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ތަކުގައި مؤمن ތަކުންނަށް

ދަސްކޮށްދެއްވަވައިދެއި އެވަނީ شرعى އަދަބުތަކެވެ. އެކަލާނގެ

އަންގަވަނީ އެއީ މީހަކުގެ ގެއަކަށް ހިނގައްޖެނަމަ، ތިމާގެ މައްޗަށް

އެންމެ ފުރަތަމަ ޙާޖަތުވެގެންވަނީ އެއީ، އެގޭގެ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިން

އެގެއަށް ވަނުމުގެ ހުއްދަ ހޯދުމެވެ. ދެވަނައަށް سلام ގޮވައިލުމެވެ.

ނުވަތަ سلام ގޮވައިލުމުގެ ކުރުގައި ހުއްދަ ހޯދުމެވެ. ސަލާމާއި صلوات

ގުއްވި އިތުރު ރަސޫލާގެ حديث ފުޅުގެ ގޮތްމަތީން، ފުރަތަމަ ފަހަރު

ހުއްދަ ނުލިބިއްޖެނަމަ، ދެވަނައަށް ހުއްދައެދުމެވެ. ދެވަނަ ފަހަރު

ހުއްދަ ނުލިބިއްޖެނަމަ، ތިންވަނައަށް އެދުމެވެ. ތިންވަނަ ފަހަރުވެސް

ނުލިބިއްޖެނަމަ އެނބުރި ދިއުމެވެ. آية ގައިވެސް އަންގަވައިދެއި އެވަނީ،

އެގޮތުގެމަތިން މީހަކު ނުފެނިއްޖެނަމަ، އެގެއަކަށް ނުވަންނަމުންނެވެ.

ގޮތުގެ މީހުން އެނބުރިދާނެއެވެ. މިކަމުދައިން ބޭނުންވާނަމަ، އެނބުރި

ދިއުމަކީ ރަނގަޅުކަމެވެ. މިކަހަލަ ނުވާ ގެއަކަށް، ތިމާގެ މުދަލެއް

ވަނީނަމަ އެގެއަށް ވަނުމުގައި މި شرط ތަކެއް ހިމެނިގެނެއް ނުވެއެވެ.

ފަހެ، މިއަށްގެވި ގޮތަށް عمل ކުރުން އެއީ، މި دين ގައި، ވަރަށްވެސް

ބޮޑަށް އެދިވިގެންވާކަމެކެވެ. އަދި ތިމާގެނަފްސަށްޓަކައި ހުރިހާ ގޮތްތަކަކުން

ރައްކާތެރިވުމަކީ ނުހަނު މާތް حكمة އެއްޗެކެވެ. مترجم

قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا۟ مِنْ أَبْصَـٰرِهِمْ وَيَحْفَظُوا۟ فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ إِنَّ

ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا يَصۡنَعُونَ ٣٠

ކަލޭގެފާނު مؤمن ފިރިހެނުން ތަކުންނަށް، ތިމާމެންގެ ބެލުންތައް ތިރިކޮށް އުޅުއްވާށި އަދި، ތިމަތިމާމެންގެ ފަރުޖުތަކަށް ރައްކާތެރިކުރުމަށް ވިދާޅުވާށެވެ. އެގޮތް އެއީ އެބޭފުޅުންނަށްޓަކައި ނުހަނު طاهر ކަންބޮޑު ގޮތެކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެއީ، އެބޭފުޅުންކޮށްއުޅޭ ކަންކަމުގެ خبر ތެރި ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާކެވެ.

ބަޔާނެއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ގައި އެ أمر ކުރައްވައިފައިވަނީ، ބަލައިލުމުން އެކަލާނގެ حرام ކުރައްވާފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ކަޅި ނުހިނގުމެވެ. حرام ކުރައްވާފައިވާ އެއްޗެއް ފެނިއްޖެނަމަ، ކުއްލިއަކަށް ތިމާގެ ކަޅި އަނބުރައިލުމެވެ. ދިމާއަށް ވީގޮތަކުން ހިތާ އަންހެނަކު ފެނިއްޖެނަމަ، ކުއްލިއަކަށް ތިމާގެ ލޮލު، އޭނާގެ ކިބައިން އަނބުރައިލުމެވެ. އެކަމަކު ކަލޭގެ ފަރާތުން قصد ގައި ބަލައިފިނަމަ، ތިމާ ފާފަވެރިވާހުށްޓެވެ. ދެން އަންގަވައިފައި އެވަނީ، ތިމާގެ ފަރުޖުތަކަށް ރައްކާތެރިކުރުމެވެ. حرام ކަންތަކުގެ ފަރާތަށް ތިމާގެ ފަރުޖު ކަޅިނުހިނގައި އުޅުމަށް أمر ކުރައްވާފައިވާ އެންމެބޮޑު ބޭނުމަކީ، ފަރުޖުތަކަށް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ބޭނުމެވެ. ބޮޑަށް ފެނި އުޅުވެނިނަމަ އެކަކަށް ކަންކަމުން ހިމާޔަތްލިބުން އެއީ، ވަރަށްވެސް

ދުރުގައިވާ ކަމެކެވެ. އާދަމުގެ ދަރިއާ ޒިނާއިން ސަލާމަތްވުމީ ވަރަށްވެސް
އުނދަގޫކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ، ގަސްތުގައި ލޮލުން ބަލުމަކީވެސް،
ބާވަތެއްގެ ޒިނާއެއްކަމުގައިވުމެވެ. އަންހެނުންގެ ވާހަކަ ގަސްތުގައި
ދެއްކުމަކީވެސް ބާވަތެއްގެ ޒިނާއެކެވެ. މިފަދައިން، ގަސްތުގައި އަންހެނުންގެ
ވާހަކަ ކަންފަތުން އަޑުއަހާލުމަކީވެސް ބާވަތެއްގެ ޒިނާއެކެވެ. ގަސްތުގައި
އަތުން ބަލައިލުމަކީވެސް ވައްތަރެއްގެ ޒިނާއެކެވެ. ގަސްތުގައި
އެކަކަށް ކަމަކަށް ހިނގައިލާ ދިޔުމަކީވެސް އެއީ ޒިނާއެކެވެ. އަދި،
ހިތް އެކަމަށް ހިނގުމަކީވެސް އެއީ ބާވަތެއްގެ ޒިނާއެކެވެ. ޝަހުވަތުގެ
ވަސްވާހެއްކަމެވެ. މިހުރިހައި ކަމެއް އެއްވެއްޖެނަމަ، ނުވަތަ
ވަކިވަކިން އެކަމެއް ވެއްޖެނަމަ މިކަމުގެ ޖަދުގުނަން ދޮގުމިނުކުރު
ކޮށްދޭ އެއްގަމާ ނުހަދައެއް ނުކުރުމަކުގެ ނުގަނާއެވެ. އެއްގަމަކީ އެހެރަކައި
ގަމާ މުދާކަށްދުން އުޅޭކަމެވެ. އަނެއްގަމަކީ ދުގެކަށް ދުއްކުރުވެ.
يعنى: ޚަރަށް ދުސްމުން ހިމޭކޮއިގަތިގުމުން، ހިނގައިފައި
ދުވަސް، ހިނގައިޚައިފައި ދުވަމުން، ވާހަކަ ދައްކައި ޚުޅުސް، ވާހަކަ
ދައްކައިޚުޅުމުން އަމުޒަށްސަވައިޚުމުން، ޚަދުގުނަން
އެކަމަށް މަށްޕާރުވެ، އެކަށްކޮށް ގުރިހަދުވަށްކޮށްދިނީ، ނުވަތަ ނުކޮށްދިނީ،
ކޮށްދިނުމަ، އެކޮށްދިނީ ކޮދުވެ. ނުކޮށްދިނުމުން، އެކޮށްދިނީ
ދޭގެ. މިހިސާބަށް ކަށްމަށް ހިނގައިޔުނަމަ، މިޔާގެ شهوانى އެދުން
ފުއްދައިނުލައި ފޫޅުގަމުން އެއީ ވަރަށްވެސް ދުރުގައިވާ ކަމެކެވެ.

އެކަކަށް ކަންކަމުގެ ޚަބަރުދާރު ކަލޭގެފާނުމެން، މާތްރަސްކަލާނގެ

އަންގަވައިދެއްވާ ވޮޑިގެން މިންނުގަންނަވާނެ ކަމަށްވެއެވެ. مترجم

وَقُل لِّلۡمُؤۡمِنَٰتِ يَغۡضُضۡنَ مِنۡ أَبۡصَٰرِهِنَّ وَيَحۡفَظۡنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبۡدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنۡهَاۖ وَلۡيَضۡرِبۡنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّۖ وَلَا يُبۡدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوۡ ءَابَآئِهِنَّ أَوۡ ءَابَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوۡ أَبۡنَآئِهِنَّ أَوۡ أَبۡنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوۡ إِخۡوَٰنِهِنَّ أَوۡ بَنِيٓ إِخۡوَٰنِهِنَّ أَوۡ بَنِيٓ أَخَوَٰتِهِنَّ أَوۡ نِسَآئِهِنَّ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُنَّ أَوِ ٱلتَّٰبِعِينَ غَيۡرِ أُوْلِي ٱلۡإِرۡبَةِ مِنَ ٱلرِّجَالِ أَوِ ٱلطِّفۡلِ ٱلَّذِينَ لَمۡ يَظۡهَرُواْ عَلَىٰ عَوۡرَٰتِ ٱلنِّسَآءِۖ وَلَا يَضۡرِبۡنَ بِأَرۡجُلِهِنَّ لِيُعۡلَمَ مَا يُخۡفِينَ مِن زِينَتِهِنَّۚ وَتُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ﴿٣١﴾

مؤمن އަންހެނުންތަކުން އެމީހުންގެ ލޯތައް ދިރިޔާލާ ދަށްކުރާށެވެ،

އެމީހުންގެ ފަރުޖުތަކާއި ރައްކާތެރި ކުރުމަކުރާށެވެ،

އެމީހުންގެ ޒީނަތްތެރިކަމުގެ ތެރެއިން، ފާޅުވާ ތަނެއްމެނުވީ

ފާޅުކުރުމަ ނުކުރާށެވެ، އެމީހުންގެ ބުރުގާއިން ކަރުވަޅު، يعني:

މޫނުގައި ފޮރުވުމަށާއި، އަދި އެމީހުންގެ ފިރިންނަށާއި، ނުވަތަ

ބަފައިންނަށާއި، ނުވަތަ ފިރިންގެ ބަފައިންނަށާއި އެކަނބަލުންގެ

ފިރިހެންދަރިންނަށާއި ފިރިންގެ ފިރިހެން ދަރިންނަށާއި، (ދަރިންދަރިން)

އެއްބަނޑު، اخ ންގެ ފިރިހެން ދަރިންނަށާއި، އެއްބަނޑު

اخت ންގެ ފިރިހެން ދަރިންނާއި، ތިމާމެންގެ (ކައިރީގައިއުޅޭ)
އަންހެންވެރިންނާއި ملك ކޮށްފައިވާ އަޅުންނާއި، ފިރިހެނުންގެ
ތެރެއިން، (شهوة ތެރިކަމުގެ) އެދުންވެރިކަންނެތް خدمة ތެރިންނާއި،
ނުވަތަ އަންހެންވެރިންގެ ލަދުގަންނަތަކުގެ ގޮތް އަދި ނޭނގިމިހިބި،
ކުޑަކުދިންނާއި، މިމިސްމިހުންނަށް ގުނުވި، ތިމާމެންގެ ޒީނަތްތެރިކަން
ފާޅުވާ ނުދިނުމަށާއި، އަދި ތިމާމެންގެ ފޮރުވިފައިވާ ޒީނަތްތެރިކަން،
ފައުޅުވުމަށްޓަކައި، ގެންފައިތަކުން ނުހިނގުމަށް، ކަލޭގެފާނު (مؤمن
އަންހެނުންތަކުންނަށް) ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ، އެންމެހައި مؤمن ތަކުންނޭވެ.
ތިޔަބައިމީހުންނަށް فلاح ލިބުމަށްޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން،
ކީރިތި الله އަށް توبة ވާށެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية އާއި ޖެހިގެންދިޔަ آية ގައި، حرام ކަންކަމުގެ ފަރާތަށް
ފޫނުހިންގުމަށް، އެންމެހައި ފިރިހެނުންތަކުންނަށް، أمر ކުރެއްވިފަދައިން،
މި آية ގައި އެވަނީ އަންހެންވެރިންނަށްވެސް امر
ކުރައްވަވައިފައެވެ. އަދި އޭގެވެސް އިތުރަށް އެކަސިބަފުންނަށް
އަންގަވައިފައި އެވަނީ، އެކަސިބަފުންގެ، ބޯނިވާކުރާ خِمَارُ ނު ދޮއިމަތި
ފޮރުވުމަށާއި، އަދި ހަނިކަނޑެން ކޮންމެހެން ފެނުންކުރާ ނުވެވޭ ތަނެއް
ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް ތަނެއް ފައުޅު ނުކުރުމަކަށެވެ. ކޮންމެހެން
ފައުޅު ނުކުރެވޭ ތަނެއްކަމުގައިވަނީ އޭ، އަތްފިޔައާއި މޫނާއި،

އަދި ފަހަރެއްގެ. ދުނިޔޭގައިނަމަ ނުހުރިހާ އަންހެނުން، މިސާލަކަށްތަކުގެ

ބޯޅަތަކުގައި ފެންނަ ފާޑެއްފެނުނަމަ، އެ އަންހެނުން، ކަލޭގެފާނު ހުރިހާ الله ގެ امر

ފުރާގައި خلاف އަދާވެ. އަދި ހިޔާލުތަކުގެ. އެ އަންހެނުން، تبع އެވީ،

جاهليّة ޒަމާނުގެ އަންހެނުންތަކުގެ އާދަކާދައާއި، މިޒަމާނުގެ ދުނިޔޭ

އަންހެނުންގެ، ފެޝަންތަކެވެ. ވީމާ އެ އަންހެނުން محشر ކުރެވޭނީ،

އެވީހާއި އެކަމަކުވެ. ދެން، އެހެންގޮތުން ގޮސްވަނީ ދުނިޔޭ ހިތުގައި

ތިބެއެ، ނިވާކުރުމަކީ އެންގެވުމަށްފަހުގައި ދެން އަންގަވާފައި އެވަނީ

އެއީ، ތިމާގެންހުރި ނަފްސުދެވުމާއި، ގަހަނާތަކުން ކުރާ ޒީނަތްތެރިކަން،

އާދަތްގައި ނަންގެންވިދާޅު މީހުންގެ ކައިރިގައިނުވާ، އެއްގޮތަކަށްވެސް

ފާޅުކުރުމަކާއި، އަދި ތިމާގެންގެ ގައިގައި އަޅާފައިވާ ގަހަނާތަކުން،

ޒީނަތްތެރިވެފައިވާ ޒީނަތްތެރިކަން ބޭރުގައި ތިބޭފަދަގޮތަކަށް ނުވަތަ

ބޭރުނުދާ ފަހަނަކަށް، އެންމެމަތީ ކަމެއްގައި ގުޅުވައިތަކުން ނިކުނެމުމަކަށް.

ދެން އަންގަވައިފައި އެވަނީ، ދިނުގައި އާދަތަކުން ދުރުހެލިވެ، މާތް

الله ގެ امر ފުރުގައި ހިފަހައްޓައި އެކަށީގެންވާ އެންމެހައި مؤمن

ފިރިހެނުންނާއި، مؤمن އަންހެނުންތަކުން، توبة ވުމަށެވެ.

خِمَارُ އަކީ ހިއްސި، އެއްޗެއް މޫނު ވައިފަހިވެ ކުރުމަށް ފޮތިކޮށްގެންކަމެވެ.

މި آية ގައި خِمَارُ ގެ މުރާދަކީ، އެއީ ބޮލާއި ކަންފަތާއި، ކަރުވަޅާއި

އަދި މޭމަތި ނިވާކުރުވާފަދަ ފޮތިކޮށްކަމެވެ. ބޯނިވާކުރުމަށް އަޅާ

އެއްޗަކުން، ކަންފަތާއި އަދި ކަރުވަޅާއި، މޭމަތި ނިވާކުރެވިގެންނެވެ އަދި

ދެހެން ފޮތިކަމެހެލުންތަކުވިޔަސް އެމަނިކުފާނު ނިވާކޮށް ފޮރުވާހުރިކަމެވެ.
އާދެއެވެ. جاهليّة ޒަމާނުގައި، އަންހެނުންފިރިހެނުންނަށް ދިއްކޮށްލަދުވުމުން،
އަލްކަރީމާއި ފޮއިމިލާއި، ހަމައެހެވެ. ނަމަވެސް، ކަރުވަތާއި، އަދި
ޑޮމިލާއިނީ ނިވާކުރަންޖެހެއެވެ. ދިއްކުރާ ވާހަކަ ނަހަނދުގެން އެމަނިކުފާނު ފޮރުވާ
ނިވާކުރުމަށް، الله އަންގަވައިފައި އެވަނީ އެހެންވެގެންނެވެ. مترجم

وَأَنكِحُواْ ٱلۡأَيَٰمَىٰ مِنكُمۡ وَٱلصَّٰلِحِينَ مِنۡ عِبَادِكُمۡ وَإِمَآئِكُمۡۚ إِن يَكُونُواْ فُقَرَآءَ يُغۡنِهِمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦۗ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٞ ٣٢ وَلۡيَسۡتَعۡفِفِ ٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغۡنِيَهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦۗ وَٱلَّذِينَ يَبۡتَغُونَ ٱلۡكِتَٰبَ مِمَّا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُكُمۡ فَكَاتِبُوهُمۡ إِنۡ عَلِمۡتُمۡ فِيهِمۡ خَيۡرٗاۖ وَءَاتُوهُم مِّن مَّالِ ٱللَّهِ ٱلَّذِيٓ ءَاتَىٰكُمۡۚ وَلَا تُكۡرِهُواْ فَتَيَٰتِكُمۡ عَلَى ٱلۡبِغَآءِ إِنۡ أَرَدۡنَ تَحَصُّنٗا لِّتَبۡتَغُواْ عَرَضَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۚ وَمَن يُكۡرِههُّنَّ فَإِنَّ ٱللَّهَ مِنۢ بَعۡدِ إِكۡرَٰهِهِنَّ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٣٣ وَلَقَدۡ أَنزَلۡنَآ إِلَيۡكُمۡ ءَايَٰتٖ مُّبَيِّنَٰتٖ وَمَثَلٗا مِّنَ ٱلَّذِينَ خَلَوۡاْ مِن قَبۡلِكُمۡ وَمَوۡعِظَةٗ لِّلۡمُتَّقِينَ ٣٤

އަދި ތިޔައަބައިމީހުންގެތެރެއިން (ފިރިހެނަކަށް، އަދި އަންހެނަކަށް)
ހުސްހަނދަބައިމީހުންނާއި، އަދި ތިޔައަބައިމީހުން މިލްކުކުރާ
އަޅުންގެތެރެއިން، ޞާލިޙު އަޅުންނާއި ފިރިހެނުންނާއި، އަދި
އަޅުއަންހެނުންގެ ކައިވެނިކޮށްދޭށެވެ. އެމީހުންނީ فقير ބައެއްކަމުގައި
ވިޔަސްވެސް، ދާތް الله އެކަލާނގެ فضل ވެރިކަމުން އެމީހުން މުއްސަނދި
ކުރައްވައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި އަޅަކުހި ދާތްޕަވިތްރުކަލާނގެއި، ވަސީލަތްވެރިކަލާނގެ،

އަދި ހުރިހައިކަމެއް މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި
ކާވެނިކުރުމަށް ކެރިކުޅަދާނަ މިންވަރެއް ތިމާމެންގެ ކިބައިގައިވާތަން
ނުފެންނަބަޔަކު، މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުން،
އެމީހުންނަށް ތަނަވަސްކަންދެއްވައި ފުދުއްވާންދެން، ތިމާމެން ހަޑިމުޑުދާރު
ކަންކަމުން ޢިއްފަތްތެރިވާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ
ކަނާއަތްތައް މިލްކުކުރާ، އަޅުންގެތެރެއިން ތިމާމެން މިނިވަންވުމަށްޓަކައި
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ކޮންޓްރެކްޓެއް އެއްގޮތަށް އަދާކުރުމުގެ މަސައްކަތަށް، ބޭނުމެއް
އެދިއްޖެނަމަ، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެމީހުންގެ ކިބައިން ހެޔޮކަން
ފެންނަނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުންނަށްޓަކައި، އެފަދައިން ލިއު
ކަނަވަށްކުރުމަށްދޭށެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް،
ދެއްވައިފައިވާ މުދަލުން، އެމީހުންނަށްވެސް ދޭށެވެ. އަދި، ތިމާމެންގެ
ޖުވާން އަންހެންކުދިން، ޢިއްފަތްތެރިކަން އެދެނީނަމަ، މިދުނިޔޭގައި
ދިރިއުޅުމުގެ ފައިދާ ހޯދުމަށްޓަކައި، އެކަނބަލުން ޒިނޭކުރުމުގެ
މަސައްކަތަށް مجبور ނުކުރާށެވެ. އަދި މީހަކު އެކަނބަލުންނަށް مجبور
ކޮށްފިނަމަ، ފަހެ މާތްރަސްކަލާނގީ، އެކަނބަލުން مجبور ކުރެވުނުމުގެ
ފަހުގައި އެކަނބަލުންނަށްޓަކައި، ފާފަފުއްސަވަނިވި رحيم ވަންތަ
ރަސްކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ފަރާތަށް ފައްޅުވިގެންވާ آية ތަކާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގައި

ވޭތުވެދިޔަ މީހުންގެ ބަޔާނާއި ވާހަކަތަކާއި އަދި تقوى ވެރިންނަށްޓަކައި
وعظ ތަކާއި ނަޞޭޙަތް ބާވައިލެއްވީމެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ގައި އަޙަރުނި މާތްރަސްކަލާނގެ، އެންމެފުރިހަމަ ވަރަށް
އަންގަވައިފައި އުވަސީ އެދީ، ހުއްސަރިބައިމިހުން، ކާވެނި ނުކުރާ
ނުދިބުމަށްކަށް. އަދި މިވާހަކަ އެއްކުރެއްވީ ގުރާއާއިގެ އަހުސަނާއި ޖެރިޔާއިންގެ
ކާވެނިވުން ކަށުއްދި ނުދިބުމަށްވާއި. މިވާހަކަ ކާވެނި ނުކުރާ
މިދިބުނު فقير ކަމުގެ ސަބަބުންކަށް މިފުރަތަންވުން ހިނުކުރުމަށްވާ.
އެނގޭ ތަނަވަސްކަމާއި މުސްސަނދިކަން ދެއްވުން އެދީ الله ގެ
ހިބައިގައިވާ. އާއެކަށް. މިމާއާއި އެކަރިގެންވާ ކާވަންޖެއް ނުވަތަ
ކާވެނިކުރުމުގެ ތަނަވަސް މިންވަރެއްނެތް މިހާރުގެ މައްސަލަ،
ވާޖިބުވެގެންވަނީ، ކަމުތިރިކަމާއި އެކަމަގައި، ޖީނާއާ ކަންކަމުގެ ފުރާތަރު
ނުގެންނެ، ހުރުމެވެ. ސަފާމާއި صلوات ފެއްވި އިތުރު رسول اللّٰـــه ގެ ފާނުން
حديث ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އޭ ޒުވާނުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންކުރެން
މީހަކުގެ ހިބައިގައި، ކާވެނިކުރުމުގެ ތަނަވަސްކަން ހުރެއްޖެނަމަ، ފަހެ
އެމީހަކު ކާވެނިކުރާށެވެ. ކާވެނިކުރުމަކީ ލޯ ދަށްކުރުމަށާއި ތިރިކަންދިނުމު
އެއްކޮށްލެވެ. އަދި މިވާގެ ތަދުގެނަން ކުއްކަލުތިރިކަންދީފަނިމިވެ
އެއްކޮއްމުމާއި. ކާވެނި ކުރުމުގެ ތަނަވަސްކަން ނެތް މީހަކު ރޯދަ ފަހަ
އުޅެގެން. އެއީ މީހާއަށް ބަދަލު خَصْبِي އެއްގެ، ހުއްޖަތާތްކަމެވެ. ދެން

ދެވަނައަށް އަންގަވައިފައި އެވަނީ، ތިމާގެ އަޅަކު ތިމާއަށް
މުދަލެއްދީގެން މިނިވަންވުމަށް އެދިއްޖެނަމަ، އޭނާއަށް ބަލައި ތިމާ
قرارنامة އެއް ލިޔެދިނުމެވެ. ނަމަވެސް އެމީހާގެ ހިތައިން ހެޔޮކަމެއް
ފެންނަނީނަމައެވެ. ދެން އަންގަވައިފައި އެވަނީ، ދުނިޔޭގައި ލިބޭ
ފައިދާތަކަށްޓަކައި ފައިސާ ހޯދުމުގެ ބޭނުމުގައި، ތިމާގެ އަންހެނުން
ކުދިން ޒިނޭކުރުމުގެ ފަރާތަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް مجبور ނުކުރުމަށެވެ.
އެކަނބަލުން عفّة ތެރިކަން އެދެނީނަމައެވެ.

މިފަދައިން އެ آية ގައި بيان ކުރައްވައިފައި އެވަނީ އެއީ قرآن
ބާވައިލެވިލެވުނު ދުވަސްވަރުގައި، އެކަހަލަކަމެއް ހިނގައިފައިވާތީވެ،
އެކަމާއި ގުޅޭގޮތުންނެވެ. ޒިނާކުރުމުގެ ފަރާތަށް ދިއުން އެއީ حرام
ކަމެއްކަން އެނގި އެކަމުން ރައްކާތެރިވުމަށް، މިބަޔަކު، އަބަދާއި
އަބަދުވެސް، މިބާބީން އެކަމުން ރައްކާތެރިވެވޭގޮތުންނެވެ. ގޮތުގައި
ބަލާއިރު، އެންމެބައިކަން، ގަދަކަމުން ކުރުވާންޖެހުނީ އެންމެބައިކަން
ކުރާމީހުންނެވެ. ޒިނާކުރަން އެދިއެދި މިބަޔަކު، އެކަމުގެ ފަރާތަށް
مجبور ކުރާކަހަލަ ނުޖެހޭނެއެވެ. އެހެނީ އެއީ، އެމީހުން އަމިއްލައަށްވެސް،
އެހެން ކުރުމުން ރުހިގެންނޫނީއެވެ. ފަރާކުވާ ބަހަރު، ހަކާރުވަނީ،
އެމިވާގެން، ހަމަ އެދިގެންނެވެ. މިހެންނަކަމުން އަރަހުނި
މާރުހަސްކަރާނީގެ އަންގަވައިފައި އެވަނީ، އެއީ ހަކާރުވާނުވާ ބަހަރު مجبور
ކުރުން ހަކާރު ނުކުރުމަށެވެ. ދެން މިހަކު އެކަމުގެ ފަރާތަށް އަނގާ

مجبور ކޮށްފިނަމަ، އެކަމުގެ ފާފަވެރިޔާއީ ގަދަކަމުން އެކަން ކުރުވި މީހާގެ މައްޗަށެވެ. އަންހެނުންކުރިން ފައްވައި ޒިނާކުރުވައިގެން، އާދޭސަބަބުން ފައިސާހޯދައިގެން އުޅުން، އެއީ، ކޮށްފު ޖަމާޢަތުގެ، ހިނގަމުން އައި ރަޖިމުތުރާ އާދައެކެވެ. إسلام ދީން އައުމަށްފަހުގައި އެއްބަހައި އާދަ، منع ކުރެއްވި آية ބާވައިލެއްވީ عامّ ގޮތުން ކަމުގައިވިޔަސް، އެ آية ބާވައިލެއްވިފައި އޮތީ، مدينة ގައި ހިނގި، އެކަހަލަކަމެއްގެ ސަބަބުންނެވެ. އެއީ منافق ންގެ ސަރުދާރު عبد اللّـــه بن أُبيّ بن سلول މީހާގެ އަޅު އަންހެނުންކުއްޖާ ފައްވައި، ޒިނާކުރުވާމީވެ އެކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެއް رواية އެއްގައި އައިސްފައިވަނީ، މިއަންހެނުންކުއްޖާގެ ނަމަކީ مُعَاذَة ކަމުގައެވެ. އަނެއް رواية އެއްގައި އައިސްފައިވަނީ، އެއީ مُسَيْكَة ނަމަކަށްކިޔާ ކުއްޖެއްކަމުގައެވެ. جاهليّة ޒަމާނުގައި އެކުއްޖާ ފައްވައި، އެމަސައްކަތުގައި ކުރުވިކުރުވިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަނބަލުންގެ إسلام ވުމަށްފަހުގައި، އެކަނބަލުންގެ އެކަމުން منع ވެގަތީމާ، މި منافق ކަލޭގެ ފާނު، އެކަނބަލުންގެ ފައްވައި ގަދަކަމުން، مجبور ކޮށްގެން އެމަސައްކަތް ކުރުވުމަށެވެ. މިގޮތަކަމުން އެކަނބަލުންގެ މިވާހަކަ، ابوبكر ގެފާނު އަރިހުގައި ދަންނަވައިގެން ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި ރަސޫލު އެކަލޭގެފާނަށް އަރުވައިފިއެވެ. އެހިނދު، رسول اللّـــه ގެފާނު، އެންގެވީ އެއީ، އެކަނބަލުންގެ އާރާގެ ގޮތަށް ނުކުރުވުމަށެވެ. ވީމާ، މި

منافق ކަލުންގެ، رسول اللّــه ގެފާނަށް އަނިޔާވެރިވެއްޖެކަމުގައި ހަދައިގެން މުޅި مدينة ގެ ތެރޭގައި ފަތުރައިގަތީ ހަބަރުތަކާ ތުހުމަތު. މި آية ބާވައިލެއްވީ އެހިނދުގައި އޭގެސަބަބުންނެވެ. مترجم

۞ ٱللَّهُ نُورُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ ٱلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ ۖ ٱلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِىٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِى ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَٰلَ لِلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

މާތް الله އީ އުޑުތަކާއި އަދި ބިމުގެ نور އެވެ. އެކަލާނގެ ނޫރުފުޅުގެ މިސާލަކީ، ވިދާބައްތިއަކުން ހިނގަނިހިވ ތަށްގުޅުގެ ތެރެއްއަތަ، ބައްތިފުޅި ބަނޑުއަތުގައިތެރޭގައި ހުރި (ބައްތިއެއް ބާއްވާ ތަނިވާ) ތަށްޓަކުހުރިއެއްގެ މިސާލެވެ. އެބައްތި ދިއްލާފައި ހުންނަނީ برکاة ލިބިވެގެންވާ ޒައިތޫނިގަހުގެ ތެލުންނެވެ. އެގަސްވަނީއަކީ މުޅިއަކުން އިރުއަރާފަރާތް ނޫނެވެ. މުޅިއަކުން ހުޅަނގުފަރާތަކީވެސް ވާގަހެއްނޫނެވެ. އާގެ ތެޔޮ ހިލަނި އަލިދޭން ކައްސާތިޖެހުމަށްވުރެ، ދެންމެ ދޯންވެ އަލިކަން ދޭނެކަހަލަ ތެލެކެވެ. (ވިއާ) އަލިގެއަދުގަދަ އަލިކަންވެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލާނގެ نور ފުރިހަމަ އެކަލާނގެ އޮރުވާ ދީގެންވާ މީހަކު ގެންދަވައެވެ. އަދި މިސާލުކުރައްވަ ދެއްވާފައިވާ (މިސާލަތަ) މީސްތަކުންނަށް بيان ކުރައްވައެވެ. އަދި الله އީ ހުރިހައިކަމެއް ދެނެވޮޑިގަންނަވާ ކަލާނގެއެވެ.

ރަނގަޅަށް ދޭޒަށް ދެނެވޭ ގޮތަށް ރަސޫލާއާ ގުޅިގެންނެވެ.

ބަޔާނުއް:

މިއާޔަތުގައި الله ގެ نور އަކީ އެއީ ތެދުމަގެވެ. ތެދުމަގުގެ ގޮތުންނާއި އަދި ހުރިހައިކަމަކުން ހުރިހައި ތަނަކާއި ހުރިހައި އެއްޗަކާއި، އަދި އެންމެހައި މީހުންނަށް އަލިކަން ދެއްވަވާ އެކަލާނގެ، نور ވެގެންނެވެ. ދެން މިއާޔަތުގައި بيان ކުރައްވައިދެއްވައި އެވަނީ އެއީ ތިމާގެ ހިތުގެތެރޭގައި އީމާންކަމާއި، އަދި ކީރިތި قرآن ގެ فهم ހުރި مؤمن ންގެ މިސާލެވެ. مؤمن އާގެ މިސާލު ދައްކަވައިދެއްވައި އެވަނީ އިރުގެ ދޮރިކޮޅެއް ތަރައިހިންނެވެ. ދޮރިކޮޅުގައި އިރުގެއަލިކަން ގޮސްފަހަރު ވަނުމަށްޓަކައި ފައްރު ބިތުގައި ހަދައިފައިވާ އާސްޓެއްވެއެވެ. ނުވަތަ އެތާނގައި ބައްތިއްޔެއް ބައްތިބިލާ، އެބައްތިގެ އަލިކަން މުޅިގޭގެތެރެއަށް، ވިދާނުހަރިން ގެގެ ފައްޓު ހަދައިވާ ތަނެއްކަމެވެ. ދެން މިދޮރިކޮޅުގައި ބައްލޫރި ބަނޑިއަލުއް ބައްތިބިހެއްޓިފައިވާ ހާލަތު ހިލޮރަހްވާހެވެ. ބައްލޫރި ބަނޑިއަލުގެ ވައްޓަރު ދަރައްކައިހުރި އެވަނީ ވިދަވިދަހުރި ސޮޅު ތަރިއެއް ހުރިހެންނެވެ. ދެން މިހުރަ ބަނޑިއަޅުއްގެ ތަރިތަކުގައި ވާނަން، ބައްލޫރިބައްތިގޭ ކާކަށް ހިލާރާނެވެ. ޔަޢނީ: ވާނަ ބައްލޫރި ހުރައި ވަނީ، މިހުރަ ބަނޑިއަލުއްގޭ ތަރިތަކުގައެވެ. ބަނޑިއާ ބައްލޫރި ހުރައި ވަނީ ދޮރިކޮޅުއްގޭ ތަރިތަކުގައެވެ. ދެން މިބައްލޫރި

ބެލުމުގެ ސަވާދުލިބި، އެއީ އާގައި އަޅިވާން ނުޖެހެއްސެވިއަސް އެ އަދިއްޔަށް
އަޑިކަން ދޫކުރިވެސް ސާފުކަމެވެ. ބޮޑުކިވެސް ނުކަނު ފުރިހާނު
ޖަހާލަތުގެ ދިނެ. ދެން އެބިރު އެނަ ސާފުވި ކިހިނެއްތޯވެއެވެ.
އެގޮތުވެސް އެވަނީ ބައްސާކުރެއްވަވައިފައެވެ. يعنى: އާގެ ބޮޑުނަގާ
ގަސް ހުރިއަކާ އެއީ އިރުއެރުމާއިއެކުގެ އެއަށް އަވައިރައިފުނިވިފަދަ
އިރުމަތީގައިވާ ބަނެއްގައި ނޫނެވެ. ނުވަތަ އިރުއޮއްސޭފަދަ ކުރީގައިމު،
އެގަފުން ހިތަށް ފިޔަވައިގެންދަނިވިފަދަ ހުގަނޑު ގައިވެސް ނޫނެވެ. އަދި
ކިއެއްގެއްތޯވެ. ހުރިދުނުއްސުރުން ހަވިރާއި ޗުހުންދުން، އިރުގެ
އަޔިކަން އެގަހަށް ފިބުނިވިފަދަ، ގުދުދަނި ގައިވާ ބަނަކާވެ. ދުން
مؤمن އާގެ ހިރާބަށް ބަޔައިޔަމާ އަނުނާހެވެ. مؤمن އާގެ ހިތް އެއީ
ސާފު ميدان އެއްކަމުގައި ބަޔާހެވެ. އެހިތުގެ ބޮރާގައި ބޭހެއްޗި ފަދައިވާ
ބައްތިއަކީ، އެއީ ايمان ކަމާއި قرآن ގެ علم ބަޔާވެ. މިގެސަބަބުން
ތިމާއަށް ހުނުނަހި ޔިނުގެ ފަރާބަށް އަޑިކަން ފިބިފިބައެވެ. އެމައްބަށް
عمل ކުރުމާ އަޑިކަންވަނީ އަދިވެސް އިބުރެވެ. ވިމާ އަޑިކަން އެއަރަހި،
އަޑިކަމުގެ މައްޗަށް އަޑިކަމެވެ. މިތާނގައި ނަނެގެނިވިފައި އެވާ،
الله ގެ نور ފުރުގެ معن ހިބަހުމެ ގޮތުގެބަކަހެވެ ބަޔާންކުރިވިދާންތެވެ.
ނަމަވެސް ވާހަކަ މާޔިނަވެދާނޭތެވެ، މިހާ ކުޖަމިންވަރަކުން އަޅުގަނޑު
މިފުއްދަރިޔާއެވެ. مترجم

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ ٱللَّهُ أَن تُرۡفَعَ وَيُذۡكَرَ فِيهَا ٱسۡمُهُۥ يُسَبِّحُ لَهُۥ فِيهَا بِٱلۡغُدُوِّ وَٱلۡأٓصَالِ ﴿٣٦﴾ رِجَالٌ لَّا تُلۡهِيهِمۡ تِجَٰرَةٌ وَلَا بَيۡعٌ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَإِقَامِ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءِ ٱلزَّكَوٰةِ يَخَافُونَ يَوۡمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ ٱلۡقُلُوبُ وَٱلۡأَبۡصَٰرُ ﴿٣٧﴾ لِيَجۡزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحۡسَنَ مَا عَمِلُواْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضۡلِهِۦۗ وَٱللَّهُ يَرۡزُقُ مَن يَشَآءُ بِغَيۡرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

މާތްކޮށް އެގެތަކަށް އެއީ، އެގެތަކަކީ ގެތަކެއްގައެވެ. (އުސްކޮށް ހުރި) ހިތްވުމަށާއި، އަދި އެކަލާނގެ إسم ތިޔަ އެގެތަކުގައި ހަނދުމަކުރެވުމަށް الله أمر ކުރައްވާފައިވާ ގެތަކެވެ. އެގެތަކުގައި ބައެއްމީހުން، ހެނދުނާއި ހަވީރު އެކަލާނގެއަށް تسبيح ކިޔައި އުޅެއެވެ. އެބަޔަކީ ވިޔަފާރިއެއްގެ ސަބަބުން ނުވަތަ، ގަނެވިއްކުމުގެ ސަބަބުންވިއަސް، މާތްރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކުރުމުންނާއި ނަމާދު قائم ކުރުމުންނާއި، އަދި زكاة ދިނުމުން غافل ވާ ބައެކުންނެވެ. އެބައެކު ދުވަހަކަށް ބިރުގަންނާނެއެވެ. އެދުވަހަކީ އެތައް ހިތްތަކާއި ލޮލުތައް އެދުވަހުގައި ފޮރުވިގެންދާނޭ ދުވަހެކެވެ. އެއީ، އެމީހުންނަށް މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންކުރި عمل އެއްގެ ހެޔޮބަދަލު ދެއްވުމަށްޓަކައާއި އަދި އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުން، އެމީހުންނަށް އިތުރު ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންފައިވާ ބަޔަކަށް ވަކިވަރުކުރެއްވުމެއް ނެތި ދެއްވައެވެ.

ބަޔާނެއް:

مؤمن އާގެ ހިތާއި އަދި އެކަލާނގެ هداية ވަންތަކަމާއި،

އަދި علم ވަންތަކަން އެއީ ބިއްލޫރި ބަނޑުއަލިއްގެތެރޭގައި، ސާފު
ކަމިދޫންތެރިވުން ދިއްލިފައިވާ ފަނޑުއަލިކަމާ އެއްގޮތްކަމުގައި ތަރިގެންދިޔަ
آية ގައި بيان ކުރެއްވުމަށްފަހު، މި آية ގައި بيان ކުރައްވާފައިވާފަދައި
އެވަނީ މިޔާން ބެލުމަށްޓަކައި بيان ކުރައްވާވައިފައެވެ. އެތަންތަނަކީ
އެކަލާނގެ ރަސޫލުކަލޭގެފާނު އަޑުއަހާ ތަންތަނެވެ. އެކަލާނގެ
حضرة އަލީ އެންމެ محبوب ވަންތަ ތަންތަނެވެ. مترجم

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ ۗ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (٣٩) أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ۚ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا ۗ وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ (٤٠)

އަދި ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުންނީ ތިމާމެންގެ عمل ތަކީ، އެއީ ފެންނަން
ހުސްތިވެފައިހުރި މިހާކަން ދުރު ދަށިދަނޑަކުން އަވާގެންދުރުވެއް ފެނުނީމާ،
އެއީ ފެންކަމުގައި ހީވާ އަވާގެންދުރުވެއް ފަދަ عمل ތަކެއް ހުރި ބަޔަކުކަމެވެ.
(ސަރާބެއް) މިޔާ އެތަނަށްގޮސް ބަލިހިނދު ތިމާއަށް އެއީ އެއްވެސް
އެއްޗެއް ކަމުގައި ނުފެންނެވެ. ފެނުނަމެވެސް އެއްޗަކީ އެއީ، الله
މިޔާގެ ކައިރިގައި ވެޑިގެންވި ތަނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ މިޔާގެ ހިސާބު
ފުރިހަމައަށް ބެއްލެވިތަނެވެ ދެއެވެ. الله އީ حساب ބެއްލެވުމުގައި

އަވަސްވެސްތަ ކަލާނގެއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ عمل ތަކެއް އެއީ، އެއްބޮޑުން، އަނދުއްބޮޑު މުޅުވައި އާގެމަތީގައި އެތައް ވިލާތަކަކުން މުޅުވައި އަނދިރިތަކުގެ މައްޗަށް އަނދިރިތައް އަރައި ތިމާގެ އަތް ބޭރަށް ނުލެވިއްޖައި، ތިމާއަށް އެ އަތްވެސް ނުފެންނަހައިވަރަށް އަނދިރިތައް ފެތުރިފައިވާ ފުންކަނޑެއްގެ އަނދިރިތަކެއްފަދަ عمل ތަކެކެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ މީހަކަށް نور ނުދެއްވައިފިތަ ފަހެ އެމީހަކަށް އެއްވެސް އަލިކަމެއް ނުވެއެވެ.

ބަޔާން:

އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ بقرة سورة ގައި، ދެވައްތަރެއްގެ ކާފަރުންގެ މިސާލު ބަޔާންކުރެއްވިފަދައިން، މިތާނގައިވެސް، އެ بيان ކުރައްވަނީ، كافر ތަކުންގެ ދެމިސާލެކެވެ. ކުރީގެ މިސާލުގައިމު بيان ކުރެއްވިފައިވަނީ، އެމީހުންކުރާހެޔޮ ކަމަ عمل އެއް އެއީ باطل ވެ ހިނގައިދަނިވި އެއްޗެއްކަމުގައެވެ. ފުރަތަމަ މިސާލުގައި އެމީހުންގެ عمل ތައް، ބަޔާންކުރައްވާފައި ވަނީ، އަވާލުންދުރެއްފަދަ އެއްޗެއްކަމުގައެވެ. އަވާލުންދުރަކީ ހިޔެނި ހޫނު موسم ގައި، ދުރުބިމަކުން ތިމާއަށް އެފެންނަނީ ފެންގަނޑެއްހެން ހީވާ އެއްޗަކަށެވެ. ނަމަވެސް ފެންބޯވައިގެންފައިވާ މީހަކު ދުރުން ހިނގައިގޮސް އޮތަނަށް ބަލާއިރު، އެއްވެސް އެއްޗެއް އޮތަނެއް ފެންނާކަށް ނުއޮންނާނެއެވެ. كافر

ތަކުންވެސް ހިޔާނަތްގެންދިޔުމީ އެއީ، ތިމާމެން މިތިބީ ވަރަށްގިނައިން

عمل ތަކެއް ކޮށްގެން ކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް قيامة ދުވަހުން އެމީހުންނަކަށް

އެއްވެސް އެއްޗެއް ފެންނާކަށެއް ނުއޮންނާނެތެވެ. ފެންނާނަކަމުވެސް

އެއްޗަކީ އެއީ، އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސްކަންފުޅެވެ. އެހިނދު

އެކަލާނގެ އެމީހުންގެ ހިސާބުބައްލަވައި، އެމީހުންގެ މައްޗަށް

ފުރިހަމައަށް ސަޒާދެއްވާނެތެވެ. އެއީ ނަރަކައެވެ.

އަނެއް މިސާލުގައި އެމީހުންގެ عمل ތައް بيان ކުރައްވަވައިދެއްވައި

އެވަނީ، އެއީ ނުހަނު ފުންކަނޑެއްގެތެރޭގައިވާ، އަނދިރިތަކެއްފަދަ

އެއްޗެއްކަމުގައެވެ. ކަނޑުގެ މިސާލު بيان ކުރައްވަވައިދެއްވައި އެވަނީ، އެއީ

ނުހަނު ފުންކަނޑެއްކަމުގައެވެ. ރާޅުތަކޮޅަށް ރާޅު އޮއިވަރުތައްކޮޅަށް

އޮއިވަރުމުރި ކަނޑެއްކަމުގައެވެ. އެ އޮއިވަރާއި ރާޅުތަކުގެ

މައްޗަށް، ވިލާތަކުން ހިފާލެވިފައިވާ ކަނޑެއްކަމުގައެވެ. ވީމާ އެއަށް

އަނދިރިކަން ލިބިފައިވެސް، އެއީ މިހާރު ބޭރަށް އަތްކަށްޖެހިލިއަސް

ތިމާއަށް އެއަތުގެ ފެންނަހައިވެސް އަނދިރިކަން ބޮޑު އަނދިރިކަން

ފަތުރައިގެންނެވެ. މިތަނުގައި بيان ވެފައި އެވަނީ، ދުނިޔަވީތަކެއްޗެއްގެ މީހުންގެ

މިސާލުކަމެވެ. އެއްބާވަތަކީ، ތިމާމެން މަގުފުރެދިގެން ތިބި

ހާލުގައި އެހެންމީހުންވެސް، މަގުފުރައްދާ މީހުންނެވެ. އަނެއް ބާވަތަކީ

އެއީ، އެމީހުންނަށް تبع ވެގެން އެމީހަކު ބުނިގޮތަކަށް އުޅޭ މީހުންގެ

މިސާލެވެ. مترجم

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلطَّيْرُ صَٰٓفَّٰتٍ ۖ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُۥ وَتَسْبِيحَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌۢ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَإِلَى ٱللَّهِ ٱلْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾

އުޑުތަކުގައްޔާއި އަދިބިމުގައި ވާހައި مخلوق ތަކާއި އަދި ފިޔަތަފަތުރައިގެންދާ ދޫ ދޫނިތުއްތު ފޮތިފިޔަވައް، މާތް الله އަށް تسبيح ކިޔައިދޭކަން، ކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައި ނުގަންނަވަނީ ހެއްޔެވެ. ކޮންމެއެއްޗަކަށްވެސް ތިމާގެ ނަމާދުކަމާއި، އަދި އެ އެއްޗެއްގެ تسبيح އެއް ކިޔާގޮތް އެނގިގެންވެއެވެ. އަދި الله އީ އެމީހުންކުރާއެއްޗެއް ކަންތައްތަކަށް ފަރަގަތް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި، އުޑުތަކާއި، ބިމުގެވެރިކަން އޮތީ މާތް الله ގެ حضرة ގައެވެ. އަދި، އެނބުރިދިޔުންވާނީ އޮތީ الله ގެ حضرة އަށް މެއެވެ.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُزْجِى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُۥ ثُمَّ يَجْعَلُهُۥ رُكَامًا فَتَرَى ٱلْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَٰلِهِۦ وَيُنَزِّلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن جِبَالٍ فِيهَا مِنۢ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِۦ مَن يَشَآءُ وَيَصْرِفُهُۥ عَن مَّن يَشَآءُ ۖ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِۦ يَذْهَبُ بِٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٤٣﴾ يُقَلِّبُ ٱللَّهُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُو۟لِى ٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٤٤﴾

ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި ނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ ވިލާތައް ހިނގުވައެވެ. ދެން އެވިލާތައް އެކަކު

އަންނައުމަކަށް، އެކަށައަޅުއްވާފައެވެ. ދުރުން އެކަމީ އަސްލަމީގެ މައްޗަށް
ބޮޑު ކަންތައްތަކެއްކަމުގައެވެ. ފަހެ ދުރުން އާދޭ ދުވާލުން ވަގުތުތަކުން ކަލުގެ ފަހުން
ދުވާލާއި ރޭ ބަދަލުކުރައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ، މަތިން ދަރުބަދަލުކުރައްވަމުން
ވިދާލަކަން، އެބަހީ يعنى: ބަނޑު ދުވަސް ބާލައިދެއްވަވައެވެ. ދުވަހުގެ އެކަލާނގެ
އިރުފާނު ބަރާބަރު ބައްލަވައިދެއްވަށް، އެބަރޫ ދުވަހުގެ ވެއްޓެވައެވެ. އަދި
އެބައެއްގެ ހިބައިން އެ އަރުބަދަލުކުރެއްވުމަށް އިރުފާނު ބަރާބަރު ބައްލަވައިގެ
ހިބައިން، އެއަރުބަދަލުކުރައްވަމުގައެވެ. އެވިދާލަކަން ނުކުންނަ ވިދުވަރު
ހިފުން، ވިޔަސް ދުނިޔެދުނިޔެ ބާރުއެއްސުން ހުރިހާވެ. ބައިދުވާލު
އަދިބަދަލު ކުރައްވަވައިވެ، اللّٰه އެވެ. (މިފަދަ ކަންކަމުގައި
اللّٰه ކުރައްވާކަން ކަށަވަރު ނިގުޅައިގަނެއްނުވެ.) ސަބަބުތަކަށްވެ.
ވިސްނުމާއި ހިކުމަތް އަޅުގަދަނިހަމަ އެކަލާނގެ ނުހަނުބޮޑު
ހިތާމަވެރިއެވެ.

وَٱللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِّن مَّآءٍۖ فَمِنْهُم مَّن يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِۦ وَمِنْهُم مَّن يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُم مَّن يَمْشِي عَلَىٰٓ أَرْبَعٖۚ يَخْلُقُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٖ قَدِيرٞ ﴿٤٥﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ ދިރޭ - ހުރި ކޮންމެ ސޫރަތެއްގެ ހެއްދެވީ ފެނުންނެވެ. ފަހެ
އެއްޗެހީގެ ތެރެއިން ތިމާގެ ބަނޑުމައްޗަށް (يعنى: ބަނޑުބިމުގައި
ކާއްތަމުން) ހިނގާއެއްޗެހި ވެއެވެ. (އެއީ ހަރުފަތަ ތަކެއްޗެވެ.)
އަދި އޭގެތެރެއިން ބައެއް އެއްޗެހި ދެފައިގެ މައްޗަށް (يعنى:

ދެފައިން) ހިނގައިއުޅެއެވެ. (އެއީ، އަސްދޫނި ފަދަ އިންސާނުންފަދަ ތަކެއްޗެވެ.) އަދި އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް އެއްޗެހި ހަތަރުފައިން ހިނގައި އުޅެއެވެ. (އެއީ، ގެރިބަކަރި މިނިކާވަޑު ފަދަ ތަކެއްޗެވެ.) (ކާނުފުއަކަސް) މާތްރަސްކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވާ ގޮތަށް އެކަލާނގެ ހައްދަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަބަދުހި މާތްރަސްކަލާނގެއީ ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް قدير ވަންތަކަލާނގެއެވެ.

لَّقَدْ أَنزَلْنَآ ءَايَٰتٍ مُّبَيِّنَٰتٍ ۚ وَٱللَّهُ يَهْدِى مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (حقّ އާއި ބާޠިލުވަކިދޭ) ބަޔާންކޮށްދޭ آية ތަކެއް ބާވައިލެއްވީމެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ، އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވާމީހަކާ، އެކަލާނގެ ތެދުމަގުގެ ފަރާތަށް هداية ދެއްވައެވެ.

وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُو۟لَٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِن يَكُن لَّهُمُ ٱلْحَقُّ يَأْتُوٓا۟ إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ٱرْتَابُوٓا۟ أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُۥ ۚ بَلْ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا۟ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَخْشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقْهِ

فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ﴿٥٢﴾

އެމީހުން (يعنى: منافق ތަކުން) ބުނެއުޅެއެވެ. ތިމަންނަމެން الله އަށާއި އަދި ރަސޫލާއަށް، ايمان ވަމުއެވެ. އަދި ކިޔަމަންތެރިވެސް ވަމުއެވެ. ދެން އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކުމީހުން، އޭގެފަހުގައި ފުރަގަސްދޭމުއެވެ. ގޮތުގައި ބަލާއިރު މިމީހުންވަނީއަދި مؤمن ން ކަމުގައެއް ނޫނެވެ. އެމީހުންގެ ދެމެދުގައިވާ އަރައިރުންތަކުގެ فيصلة ކުރެއްވުމަށް އެމީހުންނަށް، الله އާއި، އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް ގޮވިއްޖެއްޔާއި، އެމީހުންކުރެން އެއްބަޔަކު އެހައިރުމެ، އެކަމުން ހުރަހެޅިގަނެއެވެ. (އާއެކެވެ.) حقّ ލިބެންއޮތީ އެމީހުންނަށްޓަކައި ކަމުގައިވަނީނަމަ، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް ކިޔަމަންތެރިވާގޮތުގައި، ދުވެނަގަމުން އާދޭމުއެވެ. އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގެ ތެރޭގައި، ބަލިމަޑުކަމެއްވަނީބާވައެވެ. ނުވަތަ (ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަމާއި ނަބީކަމާއިމެދު) އެމީހުން ޝައްކުވަސްވާސް ކުރަނީބާވައެވެ. ނޫނީ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އެމީހުންގެ حقّ އުވައިލައި، އެމީހުންގެމައްޗަށް އަނިޔާކުރައްވައިފާނެކަމަށް، އެމީހުން ބިރުގަންނަނީބާވައެވެ. (ނޫނެކެވެ.) އަދި ކިއެއްހެއްދެވެ. حقيقة ގައި އެމީހުން އެއީ ކަނޑައެޅިގެން އަނިޔާވެރި ބައެކެވެ. މިފަދަމީހުންގެ ދެމެދުގައި فيصلة ކުރެއްވުމަށް الله އާއި އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ

އަރިހަށް އައުމަށް مؤمن ތަކުންނަށް ގޮވައިލެވިއްޖެއްޔާއި، އެމީހުންގެ އަނގައިން ނުކުންނަ ބަހެއްކަމުގައި ވާންވާނީ، އެއީ، ތިމަންނަމެން ކަންލައި އަހައިލީމުއެވެ. އަދި ކިޔަމަންތެރިވެސްވެއްޖައީމުއެވެ. މިފަދައިން އެމީހުން ބުނެއުޅުމެވެ. ކަނޑައެޅިގެން މިމީހުން އެއީ كامياب ވާނޫ މީހުންނެވެ. އަދި الله އަށާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ބަހަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، الله ގެ ރިބަހަށް ބިރުވެތިވެ ރައްކާތެރިވެއްޖެމަ، ފަހެ އެބަޔަކީ އެއީ، ހަމަ ނަސީބުވެރިވެގެންވާ މީހުންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިތާނގައި، ގަދަރުވެރި ވަންތަ الله ބަޔާންކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، منافق ތަކުންގެ ބަހެއް ސިފަތަކާއި، އަދި مؤمن ތަކުންގެ ބަހެއް ސިފަތަކުގެ ފަރަގެވެ. ފަހެ منافق ތަކުން، އެމީހުންގެ އިމާންކަން ދައްކައިއުޅުނީ، ހަމައެކަނި، އެމީހުންގެ ދޫތަކުންނެވެ. ބުނެއުޅެނީ އެއީ ތިމަންނަމެން މިތިބީ، އީމާންވެ ކިޔަމަންތެރިވެގެންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކަންކުރުމުގެ ގޮތުން އެމީހުންގޮސް އުޅެނީ، ކަމަށް ފުރަގަސްދީގެންނެވެ. دين ގެ فيصلة އެއްގެ ފަރާތަށް އެމީހުންނަށް ގޮވައިލެވިއްޖެނަމަ، އެފަރާތަށް ބަލައިލުމީ އެއީ އެމީހުންގެ ހިތްބައިގައި ނުރުހޭކަމެކެވެ. ނަމަވެސް فيصلة ނިމުނީ އެއީ ތިމާމެންގެ حقّ ކަމުގައިކަމަށް ހީވެއްޖެނަމަ، އެމީހުން ފެންނާނީ ކިޔަމަންތެރިކަމާއިއެކު އެފަރާތަށް ދުވެގަނެގަތުމެވެ. އާއެކެވެ! مؤمن ތަކުން ތިމާމެންގެ ايمان ކަން ސާބިތުކޮށްދެނީ އެއީ، بالقول އާއި

والعمل އިންނެވެ. (ބަހާއި عمل ނެތެވެ.) މާތްރަސްކަލާނގެއާއި، އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ فيصلة އަކަށް، އެމީހުންނަށް ގޮވައިލެވިއްޖެއްނަމައި، ކަންވާހާލެއްގައިވެސް، އެމީހުން ބުނާހައިވެސް އައްސަވީމު އަދި ءَامَنَّا وَأَطَعْنَا މި ދެބަސްއިންނެވެ. مترجم

﴿ وَأَقۡسَمُواْ بِٱللَّهِ جَهۡدَ أَيۡمَٰنِهِمۡ لَئِنۡ أَمَرۡتَهُمۡ لَيَخۡرُجُنَّۖ قُل لَّا تُقۡسِمُواْۖ طَاعَةٞ مَّعۡرُوفَةٌۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ٥٣ قُلۡ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّمَا عَلَيۡهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيۡكُم مَّا حُمِّلۡتُمۡۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهۡتَدُواْۚ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ٥٤ ﴾

ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވުމަވައިފިނަމަ އެމީހުން ހަނގުރާމައަށް ނުކުންނާނޭކަމުގެ މައްޗަށް އެ، މުނާފިޤުންކަން ކަޅުށްމޮކާކުރިން الله ގަންދީ ހުވާކުރެއްވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހުވާކުރުމަކުނުވައި، ނުހުވަތާށެވެ. ކިޔަމަންތެރިކަން އަދި އެނގިވިގެންވާ އެއްކަލާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللّـــه تعالى އީ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާއުޅޭ ކަންކަމުގެ خبر ދަންނަ ފުރިހަމަ ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. އަދި ރަސޫލާއަށްވެސް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ފުރަގަސްދީފިނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނުގެމައްޗަށް لازم ވެގެންވަނީ އެއީ އެކަލޭގެފާނުގެ އިސްތިރާތުގެމައި އެޅުވުނުކަމެއް

އެކަލޭގެފާނު އުޅުއްވުމުގެވެ. (އެއީ: ރަސޫލުކަން އިއްވުމުގެވެ.)
ތިޔަބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް لازم ވެގެންވަނީ އެއީ ތިޔަބޭފުޅުންގެ
ކަންތަކުގައި، އެދުވުނުއިރަކު ތިޔަބޭފުޅުން އުޅުއްވުމެވެ.
(އެއީ އިމާންވެ ހިއަމަންޖެހުމެވެ.) ތިޔަބޭފުޅުން އެކަލޭގެފާނަށް
ހިއަމަންޖެހިވެއްޖެނަމަ ތިޔަބޭފުޅުންނަށް ޖެހުމަކީ ހިޖުރަތެވެ.
ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ރަސޫލުކަން އިއްވައިދެއްވުން ނޫނީ ނުވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއާޔަތުގައި މިދަނީ منافق ންގެ ޙާލު بيان ކުރައްވަމުންނެވެ.
އެމީހުން سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިޒުނު رسول اللّــه ގެފާނުގެ
އަރިހަށް އައިސް ހުއްޓިއްޔާ ބައެއްކަމުގައި ހުރިގެން، އެކަލޭގެފާނުގެ
އަރިހުގައި ދަންނަވައި އުޅެއެވެ. އަދިގަސްޖެހުން ހަނދުރާމައަށް
ނުކުތުމާއި ދެކުދަޅި އޯރީ، އެއީ ކަލޭގެފާނުން އަދިގަސްޖެހުމުންނަށް
އަދިކުރެއްވުމަށްވުމުގެ ރަސޫލާކަށް ހަމައެކަނިވެ. އަދިކުރުތ ދުރުވުމުގައި
އެކަމަށް އަދިގަސްޖެހުން މިފަދަ، މަދުވެރިޔާއި އަނެއްބަޔަކުން ދުރުކުރުވުމާއި،
ހަނދުރާމައަށް ނުކުތުމަށް ތަރުހީބުދެއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ދުރުކުރުން
ތިޔަބޭފުޅުން ނުކުންނާނެވެ މިދުވަހުން ހަމައެކަނި ވިދާޅުވަނިކަން
ނިމުނީއެވެ. މިނަންގައި އެމީހުން ހުވާކުރުމުގައި، ސަލާމާއި صلوات
ލެއްވި އިޒުނު رسول اللّــه ގެފާނުގެ އަރިހުގައި ދަންނަވާ ވާހަކަތައެވެ.

އެހެންނަމަވެސް އަޒަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައި ފައި
އެވަނީ، އެއީ، އެމީހުން ހުވާނުކުރުމަށް އެކަލޭގެފާނުން އެމީހުންނަށް
ވިދާޅުވުމަށެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ އެމީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ حقيقة
ފާޅުވެފައިވާތީއެވެ. އަދި އެއީ އެމީހުންގެ އަނގައިން ހަމައެކަނި
ބުނެލާ ބުނެލުމެއް ކަމުގައިވާތީއެވެ. ހިތުގެ އަޑީގައި ފޮރުވައިފައިވަނީ
ބުނެއުޅޭ ބަސްފުޅަކައި، އެހެން އެއްޗެއްކަމުގައިވާތީވެސް މެއެވެ. ދެން
އެ އަންގަވަނީ އެއީ، ކިޔަމަންތެރި ވާންވީގޮތަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށެވެ.
ކިޔަމަންތެރިވާންވީ މާތް الله އަށާއި އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށެވެ.
ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّٰـه ގެފާނަށް އުޅުއްވަވަން
ޖެހިވަޑައިގެންފައި އެވަނީ އެއީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ކޮންމެ ފުރުމުގެ މައްސަލަ
އަމުރުވައިފައިވާނަމަ ވާހައި ކަމެކެވެ. އެއީ ރަސޫލުކަން އަދާކުރެއްވުމެވެ.
ތިމާމެންގެ މައްސަލަ واجب ވެފައިވަނީ، އެއީ ތިމާމެންގެ ކޮންމެ މައްސަލަ
އެޅުވިފައިވާނަމަ ވާހައި ކަންތައްތަކަށް އުފުލުމެވެ. އެއީ، ބަސްއަހައި،
ފުރިހަމައަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރުމެވެ. މި واجب އަދާކޮށްފިނަމަ،
يعنى: މިގޮތުގެމަތިން عمل ކޮށްފިނަމަ ތެދުމަގު އެންނާނީ ލިބޭނެއެވެ.

مترجم

وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي ٱلْأَرْضِ

كَمَا ٱسۡتَخۡلَفَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمۡ دِينَهُمُ ٱلَّذِي ٱرۡتَضَىٰ لَهُمۡ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنۢ بَعۡدِ خَوۡفِهِمۡ أَمۡنٗاۚ يَعۡبُدُونَنِي لَا يُشۡرِكُونَ بِي شَيۡـٔٗاۚ وَمَن كَفَرَ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ﴿٥٥﴾

އަރަހުނި މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންކުރެން އީމާންވެ، صالح عمل ކުރާމީހުންނާއި وعد ކުރައްވައެވެ. (وعد ކުރައްވަނީ އެއީ) އެކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކުރީގައި ވޭތުވެދިޔަ ބައެއްކަން، މިބިމުގެ ވެރިކަން ދެއްވިފަދައިން، އެމީހުންނަށްވެސް ވެރިކަން ދެއްވުމަށާއި، އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށްޓަކައި، ރުހިވޮޑިގެންވާ ދީން، އެމީހުންނަށްޓަކައި ގަދަވަރުކޮށްދެއްވުމަށާއި، އަދި އެމީހުންނަށް ބިރުވެރިވާ ބިރުވެރިކަން، أمن އަމާންކަމަކަށް ބަދަލުކޮށްދެއްވުމަށާއި، (މިކަންކަމަކީ. ނަމަވެސް އެއީ شرط އެއްގަމިންނެވެ. شرط އަކީ އެއީ) އެމީހުން الله އަށް އެއްވެސްކަމެއް شريك ނުކުރާހާލުގައި، އެމީހުން ތިމަން الله އަށް އަޅުކަންކުރާނެތެވެ. އޭގެފަހުގައި ބައެއް (نعمة އަށް) كافر ވެއްޖެއްޔާ، ދެން އެބައެއް އެއީ ނުކިޔަމަންތެރި فاسق ވެގެންވާ ބައެކެވެ.

وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ ﴿٥٦﴾ لَا تَحۡسَبَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مُعۡجِزِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ وَمَأۡوَىٰهُمُ ٱلنَّارُۖ وَلَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

އަދި ތިޔަބައިމީހުން ނަމާދު قائم ކުރޭ زكاة ދީ އަދި ރަސޫލާއަށް

ކިޔަމަންތެރިވެ، އުޅޭށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް رحمة
ލެއްވޭތޯއެވެ. ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުން އަދި ބިމުގައި،
(ތިމަންރަސްކަލާނގެ) ބަލިކޮށްލާފާނެ ކަމުގައި ކަލޭގެފާނު ހީފުޅު
ނުކުރައްވާހުށިކަމެވެ. އެމީހުންގެ ހިޔާނާއަކީ ނަރަކައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
އެއީ ހަމުދަރަހި ނުބައިވެގެންވާ ނިމިދިއުމެކެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لِيَسْتَـْٔذِنكُمُ ٱلَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَـٰنُكُمْ وَٱلَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا۟ ٱلْحُلُمَ
مِنكُمْ ثَلَـٰثَ مَرَّٰتٍ ۚ مِّن قَبْلِ صَلَوٰةِ ٱلْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُم مِّنَ ٱلظَّهِيرَةِ وَمِنۢ بَعْدِ
صَلَوٰةِ ٱلْعِشَآءِ ۚ ثَلَـٰثُ عَوْرَٰتٍ لَّكُمْ ۚ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌۢ بَعْدَهُنَّ ۚ
طَوَّٰفُونَ عَلَيْكُم بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلْـَٔايَـٰتِ ۗ وَٱللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾ وَإِذَا بَلَغَ ٱلْأَطْفَـٰلُ مِنكُمُ ٱلْحُلُمَ فَلْيَسْتَـْٔذِنُوا۟ كَمَا ٱسْتَـْٔذَنَ
ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمْ ءَايَـٰتِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
﴿٥٩﴾ وَٱلْقَوَٰعِدُ مِنَ ٱلنِّسَآءِ ٱلَّـٰتِى لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن
يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَـٰتٍۭ بِزِينَةٍ ۖ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ۗ
وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

އޭ، އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުން މިލްކުކޮށްފައިވާ،
އަޅުންނާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބުލޫޣަށް ނުއަރައި ތިބި
ކުދިން (ގޮތިއްސަބޭގައިގެން ވަގުތުތަކުގައި) ތިޔަބައިމީހުންގެ ހުއްދަ
ހޯދާހުށިކަމެވެ. އެތިން ވަގުތަކީ، ފަތިސްގެ ނަމާދުގެ، ކުރިން، އަދި

ތިޔައަބައިމީހުން އަރާމުކޮށްލުމަށް، ގެންދުރުވޭ ވަގުތުގައި ލިބާސް ބާލާހިނދުގައްޔާއި، އަދި عشاء ވަގުތުގެ ފަހުގައްޔާއި، މިތިންވަގުތުގައެވެ. މިތިންވަގުތުތަކީ ތިޔައަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ، ނާމާން ވަގުތު ވަގުތުތަކެވެ. އެހެން ވަގުތު ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް ނުވަތަ އެމީހުންގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް ކުށެއް ނުވެއެވެ. (ސަބަބަކީ ތިޔައަބައިމީހުންނީ) އެއްބައަކު އަނެއްބައަކުގެ ކައިރިއަށް ފަރުފަރުންގޮސް އައިސް އުޅެންޖެހިފައިވާ ބައެއްކަމުގައިވާ ކަމެވެ. މިފަދައިން އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔައަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، آية ތަކެއް ބަޔާން ކުރައްވައެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެއީ ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ حكيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ދެން ތިޔައަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، ޅަކުދިން، ފުރާވަރަށް އަރައިފިއްޔާ، ފަހެ އެކުދިންގެ ކުރީގެ ބޮޑެތިމީހުން ހުއްދަ ހޯދިފަދައިން، އެކުދިންވެސް ހުއްދަ ހޯދައިއުޅެންވާނެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެކުދިން ތިޔައަބައިމީހުންނަށްޓަކައި آية ތަކެއް بيان ކުރައްވައެވެ. އަދި الله އީ ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ حكيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

އަދި އަންހެންވެރިންގެ ތެރެއިން، ކާވެނީގެ އެދުންކެނޑި ނުހަނު މުސްކުޅިވެފައިވާ އަންހެންވެރިން (ދުވަސްވީ) ފަހެ އެކަނބަލުން ޒީނަތްތެރިކަން ފާޅުކުރުމަށް ހާމަކުރުމާއި އެކަނބަލުންގެ ފޭރާން ލުއިކޮށްލުމަކުން އެކަނބަލުންގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް ކުށެއްނުވެއެވެ. (ނަމަވެސް) އެކަމުގައިވެސް عفّة ވެރިކަން يعنى: ރައްކާއުވެރިކަން،

ބަޔަހައްޓަވިދިނަމަ އެގޮތް އެއީ އެކަނިބަޔަކުންނަށްބެހޭކަމި ނުހަނު ރަނގަޅު ގޮތެކެވެ. އަދި އަހަރުނި މާތްރަސްކަލާނގެއި، ބޮޑަށް އަޑުއައްސަވާ އަދި މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާން:

ގޭގެ އެތެރެގެތެރެއަށް، ކޮޓަރިކޮޓަރިއަށް، ވަދެ، އައިސްގޮސްއުޅުމުގައި ހުއްދަ ހޯދުމުގެ ހުކުމް މި آية ގައި، މާތްރަސްކަލާނގެ حكم ކުރައްވަވައިދެއްވައި އެވަނީ ގޮތްތަކާގެ މިންގެ މައުލޫމާތެވެ. އިސްތިއުޛާނަ ހުކުމާގެ آية ގައި، ހިތާމަކުރުންނަށެވެ. ހަތް މީހާ، އެ އަންގަވަނީ، މިވާގެ އަޅުންގެތެރެއިން އަންހެންކަން ފިރިހެންކަން ނުވަތަ بالغ ނުވާ ޢަކުއްޖަކުދިވަސް، ގޭގެ ކޮޓަރިކޮޓަރިއަށް أمر ނުކުރެ، މިންވަރުގެއްގައި އައިސްގޮސް ނުކުރުމަށެވެ. އެއީގެތެރޭގައިން ފަތިސްނަމާދުގެ ކުރިން ގެންގުޅޭ ވަގުތު، އަދި، ހެނދުނު ސިއްރުކުރާ ވަގުތުތަކެވެ. މިވަގުތުތަކަކީ މީހާ غافل ކަމާއިއެކު، އެންމެބޮޑަށް ނިދާލާ ވަގުތުތަކެވެ. އަންހެން ވަގުތުތަކަކީ އެއީ މެންދުރު، މިހާ އަރާމުކުރާ ވަގުތެވެ. މިވަގުތަކީ މިހާ عامّ ގޮތް، އުނަގަނޑުން މަގުގެ ފާރާން ބާލައިގެން އަރާމުކުރުމަށް އޮތުނގަލައިވާ ވަގުތެވެ. މިންވަރުއަން ކަނބަލައިގެ އެވާ ވަގުތަކީ އެއީ عشاء ނަމާދުގެ ފަހުގެއިވާ ވަގުތެވެ. މިވަގުތަކީ މިހާ ހިތާ ގެދޮރުންނާއިއެކު ނިދުމަށް ތައްޔާރުވާ ވަގުތެވެ. މިހިން ވަގުތަކީ ގެނަކަހަރުން، މިހާއަށް އުފަލުތަކައްޓޯގެތެކަހަ

ގޮތަކަށްވެސް ހުރެވިދާނޭކަހަލަ ވަގުތުތަކެއް ތެއެވެ. މިހެންކަމުން،
އެވަގުތު ވަގުތުތަކުގައި، ހުއްދަހާއި ނުލައި، ވެދެނިކުމެ އުޅުން އެވަނީ منع
ކުރެވިފައެވެ. މިތިންވަގުތު ނޫންވަގުތުތަކުގައި، ގޮޅިގައިއުޅޭ މީހުންނަށް،
ކޮންމެހެންމެ ހުއްދަހުށަހަޅަންޖެހުން އެއީ ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެއްކަމުންނެވެ.
އެހެންނަމަވެސް ގޮތުގައިލުމު ވެގެންވާގޮތަކީ، ބަޔަކާއުޅުމެއްކަން
އެދުމެވެ. ދެން އަންގަވައިފައި އެވަނީ، އެއީ ކުޑަކުދިންވެސް بالغ
ވެއްޖެނަމަ، ހިޔާލުހުން ހުއްދަހުށަހަޅައިގެން ހުއްދަ ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ.
އެކުއްޖާ، ކާފިރުހުރިވާ ކުއްޖަކު ކަމުގައިވިޔަސް، ބޮޑުވުމަށްފަހުގައި
ކޮންމެ حالت އެއްގައިވެސް، މައިބަފައިންގެ ކޮޓަރިކޮޓަރިއަށް ނުވަތަ،
އެއްބަނޑު މީހުންނާއި މީހުންގެ ކޮޓަރިކޮޓަރިއަށް ވަދެނުމުގެ
އުޅުމުގައި، ހުއްދަހުށަހެޅުމެވެ. ކާފިރު ހުރޫމާ، ހިޔާލުހުރައިއީ،
ވިޔަސް މިހަކަށުގައިވީއަސް އެމީހާގެ ކުރިމަތީގައި ފަރުދާވުން އެއީ
ވާޖިބުކަމުކަމެވެ. އެކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާ އެއް حديث އެއް،
މިތާނގައި نقل މިކުރަނީއެވެ.

އެއްފަހަރަކު، امّ سلمة އާއި ميمونة ދެބޭފުޅުން، ސަލާމާއި
صلوات ލިއްވި ނަބިއްޔާ އެކަލޭގެފާނުގެ ޙަޟްރަތުގައި ވަނިކޮށް، ابن امّ مكتوم
ވަޑައިގަތެވެ. އެހިނދުގައި، ނަބިއްޔާ އެކަލޭގެފާނުން، އެދެކަނބަލުންނަށް،
ފަރުދާވުމަށް أمر ކުރެއްވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެދެކަނބަލުން
ދެންނެވިއެވެ. އޭ މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެއީ،

ލޮލަށް ނުފެންނަ ބޭފުޅަކު ނޫންތޯއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް އަޅުގަނޑުމެން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ. އެހިނދުގައި، އިތުރު އެކަލޭގެފާނުން އެދެކަނބަލުންނަށް ދެއްވި جواب ފުޅަކީ، އެއީ އެކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިނުގަތަސް ތިޔަދެކަނބަލުންނަށް އެކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގަންނަނޫންތޯއެވެ. ތިޔަދެކަނބަލުންނަކީ ލޯކަނު ބަޔަކު ނޫނެވެ. މިފަދައިންނެވެ. މިކަންހިނގީ ފަރުދާގެ آية ބާވައިލެއްވުމުގެ ފަހުގައެވެ. ބައެއް ދަންނަ ބޭކަލުންގެ ކައިރިގައި شهوة ބޮޑުކަމުގެ އެދުމަކާއި ނުލައި، ބަލައިލިޔަސް އެއީ އަދި حرام ކަމެއްނޫނެވެ. އެކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރަނީ، އެއީ، حبشي އިންގެ ބަޔަކު، ކަނޑި ފޮށިސް ހަތިޔާރުތަކުން، عيد ދުވަހެއްގައި، ދެއްކި ކުޅިވަރުގެ ވާހަކަވާ حديث އެވެ. نبي ކަލޭގެފާނު عائشة ގެފާނަށް، އެކުޅިވަރު ދެއްކެވުމަށް ފަހަތްބުރުގައި އެކަމަނާ ނިވާކުރައްވައިގެން ހުންނެވިވާހަކަ بيان ވެފައިވާ حديث ހުރުމެއެވެ.

شهوة ބޮޑުކަމާއި ދަރިހިމައިވުމާއި އަދި حيض ވުމާއި މިފަދަ ކަންކަމުން ކެނޑި ފައިވާ މުސްކުޅި އަންހެނުން، ފަރުދާއާއި ދުރުގައި އެހެނިހެން އަންހެނުން عمل ކުރާންވީ ފަދައިން މިމާގުން عمل ނުކުރިއަސް އެއީ އަދި حرام ކަމެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް ފިތުނަވެރިކަން ފެނިގެންދާކަމުން އެއީ، އެކަނބަލުންގެ މައްޗަށްވެސް ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ފަރުދާގެ حكم ގެމައްޗަށް عمل ކުރުން، ހިނގުމުން އަންނަ އާދައެއްގެގޮތުން،

ދޫކުރެވިދާއިރުވެސް، އެމަނިކުފާނުގެ عمل ކުރުން އެއީ ދީނުގެ ކަންތައް
އަންހެނުންގެ މައްޗަށްވާ واجب ކަމެކެވެ. އެކަމަކުވެސް ރަނގަޅީ
އެކަމުގެ މައްޗަށް عمل ކުރުމުން، އެއީ ދީނުގެ ކަންތައް ދަރިވަރުންނަށްގެ
މައްޗަށް لازم ކަމެކެވެ. مترجم

لَّيْسَ عَلَى ٱلْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى ٱلْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى ٱلْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ أَن تَأْكُلُوا۟ مِنۢ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ ءَابَآئِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَـٰتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَٰنِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَٰتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَـٰمِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّـٰتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَٰلِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَـٰلَـٰتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُم مَّفَاتِحَهُۥٓ أَوْ صَدِيقِكُمْ ۚ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَأْكُلُوا۟ جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا ۚ فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتًا فَسَلِّمُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ مُبَـٰرَكَةً طَيِّبَةً ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلْـَٔايَـٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

(އެކަކު އަނެކަކާއެކު ކައިބޮއި އުޅުމުގައި) ކަނުލާގެ މައްޗަކަށް
ކުށެއްނުވެއެވެ. އަދި ކޮޅުލާގެ މައްޗަކަށްވެސް ކުށެއްނުވެއެވެ. އަދި ބަލިމީހާގެ
މައްޗަކަށްވެސް ކުށެއްނުވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ގެގެއިން،
ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ ބައްޕައިންގެ ގެގެއިން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ
މަންމައިންގެ ގެގެއިން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ أخ ންގެ ގެގެއިން
ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ أخت ންގެ ގެގެއިން ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ

ބަޔައިފުރުގެ ބޮޑުބޯބޮއިންގެ ގާގާއިން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ
ބަޔައިފުރުގެ ބޮޑުތަރިތަރިއިންގެ ގާގާއިން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ
މަރިފުރުގެ ބޮޑުބޯބޮއިންގެ ގާގާއިން ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ މަރިފުރުގެ
ބޮޑުތަރިތަރިއިންގެ ގާގާއިން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެތަނެތަނެއްގެ
ތަކުރަނގެތަރެ މިފޮކޮގެނބާ ގާގާއިން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ
رحمة ތެރިއެއްގެ ގޮއިން ތިޔަބައިމީހުން ކަނޑުމަކުން ތިޔަބައިމީހުންގެ
ނަފްސަކާއިގެ މައްޗަށް ކުރެއްވުމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެހެންމީހުން
އެކުގައި، ނުވަތަ ވަކިވަކިން ކައިބޮއިތުމުގެ ކަމަށްވާތީ ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަކަށް ކުރެއްވުމެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ގޭގެއަށް ވަންނަވިސް،
الله ގެ حضرة ންވާ ބަރަކާތްތެރި ރަނގަޅު ސަލާމުކުން ތިޔަބައިމީހުންގެ
އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމްކިޔާށެވެ! އެފަދައިން
الله ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އާޔަތްތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ. (އެއީ)
ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނުމަށްޓަކައެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަރަހުގެ މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ނާ އެވަނީ جاهليّة
ޒަމާނުގެ މީހުންގެ ގޮތުގައި ހިނގަމުން އައި ނުބައި އާދަޔެއް باطل
ކުރައްވަވައި ދެއްވުމެވެ. ލޯބާކުމީހުންނާއި ބަލިމީހުންނާއި ކޮރުމީހުންނާއި،
މި ފަދަފަދަ މީހުންނާއެކު އެއްޗާހަގައި ކައިބޮއިދުމުން އެއީ ދަހަގެ
ނުނުކަމެއްކަމުގައި، މިސްކީނުން ބަލައި އުޅުނުވެ. އެއީ ދަހަގެނުން

ކަލެއްކަމުގައި އެމީހުން ބަލައި އުޅެނީ، ތޮގަތަކުންކުރުން ކޮންމެވެސް
އެއްބޮޑުވުމުގެ މަތިންނެވެ. އެއްބޮޑުވުމަކީ އެއީ އެމީހުންނާއި އެއް جماعة ގައި
ކައިބޮއި ހަދައިނުހަދާ، ތިމާމެންގެ މަތިވެރި عزّة އަރާ ދުނިޔަން
ދިފާޢުކުރުމުގެ ބިރުވެ. އަނބުއެއްބަޔަކު އެއީ، އެމީހުންނާއި އެކު އެ جماعة
ގައި ކައިބޮއި ހަދައިނުހަދާ، އެމީހުންނަށްވުރެން ޖެހެއިން ތިމާމެންނަށް،
ގިރާނުކަމުގެ ބިރުވެ. ކުށްވެއްޖެކަމަށް ނުފެނޭ ވަންތަ الله އަންގަވައިދެއްވައި
އެވަނީ މިނަންގެނޭވުން ގޮތިގޮތީން، ތިމާމެން އެއް جماعة ގައި ކައިބޮއި
އުޅުނަސް ނުވަތަ ވަކިވަކިން ކައިބޮއިއުޅުނަސް އެއީ އަދި ކުށެއް
ނޫންކަމުގައެވެ. ދެން އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ
ގޮތިގެއަކަށްވިޔަސް، ތިމާމެންވަށައިގެ ހިނދުކޮޅި، سلام ދޮވައިދޭ
އުޅުމަށެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ، އެދުރުގައިން ސަލާމަތްކޮށްދިނުން އެއީ، الله ގެ
حضرة ން ބަރަކާތްތެރިވުމާ ނުހަނު މަތިވެރި بركات ލިބުމަށް، ވަންތަ،
ހެދިލާއެއްކަމުގައި އެ سلام ވާނީއެވެ. مترجم

إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَإِذَا كَانُواْ مَعَهُۥ عَلَىٰٓ أَمۡرٖ جَامِعٖ لَّمۡ يَذۡهَبُواْ حَتَّىٰ يَسۡتَـٔۡذِنُوهُۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسۡتَـٔۡذِنُونَكَ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۚ فَإِذَا ٱسۡتَـٔۡذَنُوكَ لِبَعۡضِ شَأۡنِهِمۡ فَأۡذَن لِّمَن شِئۡتَ مِنۡهُمۡ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لَهُمُ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٦٢

ތެދުވާނީ مؤمن ންނަކީ އެއީ އަހުރެހުގެ ވާން الله އަށާއި، އަދި އެކަލާނގެ

ރަސޫލާއަށް ايمان ވާމީހުންނެވެ. އަދި އެއީ، އެމީހުން ކޮންމެވެސް مهّم يعنى: ބޮޑުކަމެއްގައި އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައިވެއްޖެއްޔާ، އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުން ހުއްދަ ނުހޯދައި، مجلس ން ސޮރިގެންވެސް ގޮސް ނުދެވޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަރުން އެކަކަށް ވަގުތުވަގުތު، ހުއްދަހޯދާބަހަކު އެދި، الله ގެ ރަސޫލާނަށްގެނައި، އަދި ރަސޫލާއަށް އިމާންވާ ބަޔަކުއެވެ. ފަހެ އެމީހުން ތިމާމެންގެ ބައެއް ކަންކަމަށްޓަކައި، ކަލޭގެފާނުގެ އަރިއަރުން، ހުއްދަ ހޯދައިފިއްޔާ، (ޔަނީ ހުއްދަދެއްވުމަށް) ކަލޭގެފާނު، އެމީހުންގެ ތެރެއިން، އެދިވަޑައިގަންނަވާ މީހަކަށް ހުއްދަދެއްވައި އެމީހުންނަށްޓަކައި الله ގެ حضرة ން مغفرة އެދިވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

لَّا تَجۡعَلُواْ دُعَآءَ ٱلرَّسُولِ بَيۡنَكُمۡ كَدُعَآءِ بَعۡضِكُم بَعۡضٗاۚ قَدۡ يَعۡلَمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمۡ لِوَاذٗاۚ فَلۡيَحۡذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنۡ أَمۡرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمۡ فِتۡنَةٌ أَوۡ يُصِيبَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމާއި صلوات ދެއްވި އިތުރު رسول اللّه ގެފާނަށް ގޮވާލުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިގައި އެކަކު އަނެކަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ގޮވައިގެ ގޮވުން ފަދައިން ހަދައި ނުހަދާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ޗަށްވަޑު ބަލައިލައި (مجلس އިން)

ސޯރިސޯރިގެންދާބަޔަކު، އަރަހުނި މާތްރަސޫލާގެ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ އަމުރުފުޅާއި، خلاف ވާ ބަޔަކު، ތިމާމެންގެ މައްޗަށް ވަރުގަދަ މުސީބާތެއް، ނުވަތަ ވޭންދެނިވި عذاب އެއް، އަތުވެދާނޭކަމުގެ މައްޗަށް ބިރުވެތިވާށޭ ތިބާހުރިކަމެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ގައި އަރަހުނި މާތް الله އެ އަންގަވަނީ، سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު نبى ކަލޭގެފާނާއި مخاطب ކޮށް އުޅުއްވި ރިވެތި މާތް އަދަބުވެރިކޮށުގެ ވާހަކައެވެ. އާއެކެވެ. ކިރިޔާ ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ވާހަކައެއް ދަންނަވަނީނަމަ، އަދަބުވެރި މާތްރިވެތި ބަހުން، އެކަލޭގެފާނަށް އެވާހަކައެއް ދަންނަވަންވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، އެކަކު އަނެކަކަށް ގޮވައިގުޅުމުގައިން (އޭއީ އޭއީ) މިފަދަ ބަހުރުވައިން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި ބަސްދަންނަވަންވާނެއެވެ. އަދި ކިޔާއްދަންނަވާށެވެ. (އޭ! މާތްކަލާނގެ ނަބިއްޔާއެވެ. ނުވަތަ އޭ މާތްކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ.) މިފަދަ މާތް ރިވެތި ނަންފުޅުތަކުން އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވާށެވެ. މިނަންގެނެވުނީ آية ގެ ތަރުޖަމާ އެއް މާނައެވެ. އަދި އެހެން މާނައެއްވެސް މި آية ގެ ދެވޭއެވެ. އެއީ ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّٰـــه ގެފާނު، ރުހިވަޑައިގަންނަވާފަދަ ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ވިޔަސް ތިމާމެންގެ ކިބައިން، އެކަކު އެއްގޮތަކަށްވެސްވައި ނުކިޔުމެވެ. އެހެނީ

ޖަމާޢަތްގައިވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން، ކާފާގެ ބަސްތުރުގެއް ނުކުމެއްޖެނަމަ އެބަސްތުރުގެ އޮންނާނީ، އެވިދާޅުވި މިނުއްގެ މައްޗަށް، އެވިދާޅުވިޔޯމީހަކު حقّ ވެގެއްވެ. މިހާ، އެކަލޭގެފާނުން الله ގެ حضرة ގައި ދަންނަވާ دعاء އެކީ، ދިމާލުން الله ގެ حضرة ގައި ދަންނަވާ دعاء އެކީ އެއްގޮތަ ނުކުރާނެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ دعاء ފުރު އެއި، އަބަދުގައިވެސް مقبول ވެވިގެންވާ دعاء ފުރުގެވެ. ދިމާލުންގެ دعاء ބައެއް ފަހަރަށް قبول ނުވެވިވެސް ހިނގައިދެއެވެ. ދުން އެއަންގަވާއި އެއި، އެކަލޭގެފާނު ކުރައްވާ امر ފުރަކާއި މިޚިލާ خلاف ވެއްޖެނަމަ، އެމީހާގެ މައްޗަށް ކާނެތްވެސް މުސީބާތެއް، ނުވަތަ ވޭންދެނިވި عذاب އެއް ނުޖެހިދާނޭ ކަމުގެ ބިރުވެރިވެ. ވީމާ އެމީހާނާ އެކަމުގެމައްޗަށް ބަރޯސާވެރިވުމުން ބޭނުންވެ. مترجم

أَلَآ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ قَدۡ يَعۡلَمُ مَآ أَنتُمۡ عَلَيۡهِ وَيَوۡمَ يُرۡجَعُونَ إِلَيۡهِ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُواْۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمُۢ ﴿٦٤﴾

ދަންނާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކުގައިވާހާ ތަކެއްޗަކާއި އަދި ބިމުގައިވާހައި އެއްޗެއް، މިލްކުވެތިވެވެނީ، އަދަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ކަލޭމެން މިހިނގަ މިހި حال އެއް ނުލާހިކު ދަނިމެއް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެންމެނަވާ الله ގެ حضرة އަށް އެނބުރިދާވާ ދުވަހު ފަހު އެކަލާނގެ އެމީހުންކުރިކަމާ ކުރަ

ހަދަމުންދިޔަ ކަންކަމުގެ ވާހަކައިން އެމީހުންނަށް خبر ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އަބަދުވެސް މާތް الله އީ ކޮންމެކަމެއް ރަނގަޅަށް މޮޅަށް ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

الحمد لِلّٰه

سورة النّور ގެ ترجمة ނިމުނީއެވެ. ދެން އަބަދުވެސް މާތް الله ގެ ވާގިތިލުން سورة الفرقان ގެ ترجمة އަރު ފަށައިގަންނަމެވެ.

سُورَةُ الفُرقَانِ (٢٥)

މިއީ، މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މިސޫރަތުގައި 77 (ހަތްދިހަހަތެއް) އާޔަތް ވެއެވެ. އަދި 6 (ހައެއް) ركوع ވެސްވެއެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رَحۡمٰنُ އާއި رحيم ވަންތަ މާތް الله ގެ އިސްމުފުޅުން ފަށަމެވެ.

تَبَارَكَ ٱلَّذِى نَزَّلَ ٱلۡفُرۡقَانَ عَلَىٰ عَبۡدِهِۦ لِيَكُونَ لِلۡعَٰلَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾ ٱلَّذِى لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَمۡ يَتَّخِذۡ وَلَدًا وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ شَرِيكٌ فِى ٱلۡمُلۡكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَىۡءٍ فَقَدَّرَهُۥ تَقۡدِيرًا ﴿٢﴾

عالم ތަކަށް އިންޒާރުދެއްވާ ބޭފުޅަކަށް ކަމުގައިވުމަށް، އެކަލާނގެ އަޅާ (محمّد ގެފާނަށް) قرآن ބާވައިލެއްވި މަތިވެރި الله ނުހަނު بركات

ވަންތަވެގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ، އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ވެރިކަން
އެކަލާނގެއަށް މިލްކުވެގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ
ދަރިކަލަކު ނުލިއްބަވައެވެ. އަދި ވެރިކަމުގައި އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް
ބައިވެރިއަކު ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހުރިހާއެއްޗެއް ހެއްދެވިއެވެ.
ދެން، އެކަލާނގެ އެތަކެތި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް މިންވަރުކުރައްވައިފިއެވެ.

وَٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً لَّا يَخۡلُقُونَ شَيۡـًٔا وَهُمۡ يُخۡلَقُونَ وَلَا يَمۡلِكُونَ لِأَنفُسِهِمۡ ضَرًّا وَلَا نَفۡعًا وَلَا يَمۡلِكُونَ مَوۡتًا وَلَا حَيَوٰةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّآ إِفۡكٌ ٱفۡتَرَىٰهُ وَأَعَانَهُۥ عَلَيۡهِ قَوۡمٌ ءَاخَرُونَۖ فَقَدۡ جَآءُو ظُلۡمًا وَزُورًا ﴿٤﴾

އެ مشرك ތަކުން އެތިބީ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން إله ތަކެއްގައި
ހިފަހައްޓައިގެންނެވެ. އެ إله ތައް އެއީ، ތިމާމެންނަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް
އުފެއްދުމަށް ކުޅަދާނަވެގެންވާ ބާރަކު ނުންނެވެ. (އަދި ކިއެއްނެއްނޫނެވެ.)
خود ތިމާމެންނަށް (الله ގެ حضرة ން) އުފެއްދިފައިވާ ބަޔަކުއެވެ. އަދި
އެތަކެއްޗަކީ، ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ نفس އަށްޓަކައި އުނިކަމެއްވިއަސް
ނުވަތަ منفع އެއްވިއަސް ހޯދަދިނުމަށް ކުޅަދާނަވެގެންވާ ތަކެއްނޫނެވެ.
އަދި އެއްޗެއްގެ މަރެއްވެސް، އަދި ދިރުމެއްވެސް އަދި އަލުން
ދިރުމަކަށް ނުކުތުމެއްވެސް އެތަކެއްޗަކަށް މިލްކުވެގެންނެއް ނުވެއެވެ.
އަދި ކާފަރުވެއްޖެ މީސްތަކުން ބުނުއްޖެއެވެ. މި (قرآن) މީ

އެކަލޭގެފާނު އުފައްދަވައިގެން އުޅުއްވާ ދޮގެއްކަމުގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ. އަދި އެހެންބަޔަކުވެސް އެވަނީ އެކަލޭގެފާނަށް އެކަމުގެ މައްޗަށް ވާދިރީތައެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެކާފިރުމީހުން ގެނެސް އައުގިނީ ޒުލުމެއް އަނިޔާވެރިކަމާއި، އަދި ދޮގު ބުހުތާނުގެ ބަސްތަކެވެ.

وَقَالُوٓاْ أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ٱكۡتَتَبَهَا فَهِيَ تُمۡلَىٰ عَلَيۡهِ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلٗا ﴿٥﴾ قُلۡ أَنزَلَهُ ٱلَّذِي يَعۡلَمُ ٱلسِّرَّ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ إِنَّهُۥ كَانَ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ﴿٦﴾

އަދި އެ ކާފިރުމީހުން ބުނުއްޖެއެވެ. މި (قرآن) އީ އެކަލޭގެފާނު، ކުރީގެ ބަޔަކު ނަސްގަވައިގެން އުޅުއްވާ، އިރުމިދުންގެ ފުރަތަމަވަރަށް ނަކާފައެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު މައްޗަށް ހެނދުނާއި ހަވީރު ކިޔައިދެވިއްޖެ، އެ ލިޔުނު ވާހަކަތަކެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެ قرآن ބާވައިލެއްވީ އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ ސިއްރު ދެނެވޮޑިގެންވާ ވާތް الله އެވެ. ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحمة ލެއްވުން ބޮޑުކަލާނގެ ކަމުގައި، ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ވޮޑިގެންވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ތިރީގެންދިޔަ آية ގައި، ކާފިރުމީހުން الله ގެ ذات ހުދާއިމުދުގައި ހިކުރުމުގެ، جاهل ގޮތުގައި بيان ކުރެއްވުމަށްފަހުގައި، މި آية ގައި بيان ކުރައްވަވައިދެއްވައި އެވަނީ، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއި ގުޅުމުގައި އެމީހުން

ހީކޮށްގެން އުޅޭ جاهل ގޮތްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. މި قرآن އީ ބަޔަކު
މީހުންގެ ވާތްގާއި ލައިގެން އެކަލޭގެފާނުން ހައްދަވައިގެން އުޅުއްވާ
قرآن އެއްކަމުގައި، އެކާފިރުތަކުން ބުނުއްޖެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ
އެ އަންގަވަނީ އެއީ، ކާފިރުތަކުން އެފަދައިން ބުނެއުޅުނީ އެއީ،
އެމީހުންގެ އަނިޔާވެރިކަމާއި އަދި ދޮގުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން ކަމުގައެވެ.
އަދި، ތިމާމެން ބުނެދިއުޅެނީ އެއީ ދޮގުކަން ތިމާމެންނަށްވެސް ބަނގަޅަށް
އެނގި އޮޅުންފިލާވެސް ކަމުގައިމެއެވެ. قرآن އަކީ އެކަލޭގެފާނަށް
މީހަކުލައިދީ ކިޔައިދިއުޅޭ ތުލުކުވާހަކަތައްކަމުގައްތާއި، އަދި އެވާހަކަތައް
އެކަލޭގެފާނުން އުޅުއްވަވިނީ، ފޮތަކަށް ނަންގަވައިގެން ކަމުގައިވެސް
އެކާފިރުތަކުން ބުނުއްޖެއެވެ. މިހެންކަމުން އަދަރުނި މާތްރަސްކަލާނގެ
އެވަނީ އެމީހުންގެ ވާހަކަތައް باطل ކުރައްވަވައިފައެވެ. މިފޮތަކީ އެމީހުން
ހީކޮށްއުޅޭކަހަލަ ފޮތެއްނޫނެވެ. އަދި ކިޔާއެއްނެތެވެ. ފޮތަކީ އުޅެތަކާއި
ބިމުގެ غيب ތަކުންތޮވީގެންވާ ކަލާނގެ، ބާވައިލައްވަވައިލާވާ ފޮތެކެވެ.

مترجم

وَقَالُوا۟ مَالِ هَـٰذَا ٱلرَّسُولِ يَأْكُلُ ٱلطَّعَـٰمَ وَيَمْشِى فِى ٱلْأَسْوَاقِ ۙ لَوْلَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُۥ نَذِيرًا ﴿٧﴾ أَوْ يُلْقَىٰٓ إِلَيْهِ كَنزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُۥ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا ۚ وَقَالَ ٱلظَّـٰلِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا ﴿٨﴾ ٱنظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا۟ لَكَ ٱلْأَمْثَـٰلَ فَضَلُّوا۟ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

﴿٩﴾ تَبَارَكَ ٱلَّذِيٓ إِن شَآءَ جَعَلَ لَكَ خَيۡرٗا مِّن ذَٰلِكَ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ وَيَجۡعَل لَّكَ قُصُورَۢا ﴿١٠﴾ بَلۡ كَذَّبُواْ بِٱلسَّاعَةِۖ وَأَعۡتَدۡنَا لِمَن كَذَّبَ بِٱلسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾ إِذَا رَأَتۡهُم مِّن مَّكَانِۭ بَعِيدٖ سَمِعُواْ لَهَا تَغَيُّظٗا وَزَفِيرٗا ﴿١٢﴾ وَإِذَآ أُلۡقُواْ مِنۡهَا مَكَانٗا ضَيِّقٗا مُّقَرَّنِينَ دَعَوۡاْ هُنَالِكَ ثُبُورٗا ﴿١٣﴾ لَّا تَدۡعُواْ ٱلۡيَوۡمَ ثُبُورٗا وَٰحِدٗا وَٱدۡعُواْ ثُبُورٗا كَثِيرٗا ﴿١٤﴾

އަދި ކާފިރުންވަނީ ބުނެއުޅެއެވެ. މިއީ ކޮންކަހަލަ ރަސޫލެއްހެއްޔެވެ. ކައިބޯއި އުޅެއެވެ. އަދި ބާޒާރު ބާޒާރުގައި ހިނގައިއުޅެއެވެ. ފަހެ އޭނާއާއިއެކުގައި ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެނިވި މީހެއްކަމުގައިވުމަށް، މަލާއިކަތަކު އޭނާގެ ކައިރިއަށް ބާވައި ނުލެވުނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ނުވަތަ އޭނާގެ ކައިރިއަށް خزانة އެއް ބާވައިނުލެވުނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ނުވަތަ އޭނާ ކައިބޯއި އުޅޭނެ ބަގީޗާއެއް އޭނާއަށް ނުވީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. އަދި އެއަނިޔާވެރިވަނީކަން، (مؤمن ތަކުންނާއި ދިމާލަށް) ބުނެއުޅުނެވެ. ތިޔަބައިމީހުން تبع ނުވަނީއެވެ. ނަމަވެސް ތިޔަ تبع ވަނީ ސިހުރުޖެހިފައިވާ މީހަކަށެވެ. ކަލޭގެފާނުން ނިކަން ބައްލަވާށެވެ. އެމީހުން ކަލޭގެފާނާމެދުގައި مثال ތައް بيان ކޮށްދިނީ ކޮންގޮތަކަށްހެއްޔެވެ. އޭގެސަބަބުން އެމީހުން އެތިބީ މަގުގެއްލިގެންގޮއްސެވެ. ވީމާ ދެން އެމީހުންނަކަށް ސީދާމަގަކަށް ނާދެވޭނެއެވެ. ތިޔަ بركات ވަންތަ މާތް الله އެދިވަޑައިގެންފިނަމަ، އެކަލާނގެ، ކަލޭގެފާނަށްޓަކައި،

އެމީހުން އެބުނިތަކަތަ ބަލިގާއަށްވުރެން މާހެދޫކަށްބާރު، އެއްޗެއް
ދެއްވީހެވެ. يعني: އާދޭދަރުގައި ފެންއާރުތައް ހިނގާހިނގައި އޮންނަނިވި
ބަގީޗާތަކެވެ. އަދި (قيامة ދުވަހުން) ކަށަވަރުންނަންޖަކައި އެކަލާނގެ،
އެތަށްގަނޑުވަރުތަކެއްވެސް ދެއްވަވައި ފާނަތެވެ. ގަސްތުކޮށްފާއިތު
އެމީހުން އެއީ، قيامة ދުވަސްވެސް ދޮގުކޮށްގެންނެވެ. އަދި قيامة
ދުވަސް ދޮގުކުރާ ބަޔަކަށްޓަކައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަނީ ނަރަކަ
ތައްޔާރުކުރެއްވެވައި ތިއައިވެ. އެނަރަކައަށް އެމީހުން ދުރުން
ފެނިއްޖެއްޔާއި އެއެއީ ރުޅިން ކަޅިއަރާ އަޑާއި، އަދި ހޫނުއަޑު
އެމީހުންނަށް އިވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެނަރަކައިން ދަތިތަނަކަށް،
އަޅުވައި ބަނދެވި ގެނުވައިފިނަމަވެސް ދޭއްޔެވެ. އެހިނދު އެމީހުން އެތަނުގައި
މަރަށް ގޮވާނެއެވެ. يعني: މަރުވާން އެދޭނެއެވެ. (އެހިނދު އެމީހުންނައި
ތިމާމަރަށް ބުނާނެއެވެ.) ތިއަބައިމީހުން މިއަދު އެއްމަރު މަރަކަށް
ނުގޮވާށެވެ. އަދި ގިނައެއްގޮތަކަށެވެ. އެތައް މަރަކަށް ގޮވާށެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ގައި އަރަހުނި މާތްރަސްކަލާނގެ بيان ކުރައްވަވައި ދެއްވީ،
مشرك ތަކުން سلام އާއި صلوات ފޮނުވި އިތުރު رسول اللّــه ގެ ފާނާއިމެދު ދައި
ދައްކައިދޭ ފާޅުގައިވާ ކަމާއިދޭފުން އެއްޗެހި ފާޅުގައިވާ ފަޅުކަމެވެ. އެމީހުން
ބުނެއްގެނީ ރަސޫލުބޭކަލުން އެއީ ކާފިރު އެދުރަށް ބާނަހަޅުވާ ބަޔަކު
ގެއްދެވެ. ނުވަތަ އެހެންމީހުނެތިއްނަ، ބާޒާރުގައި ހިނގައި އެއްޗެހި

ގަސް އުޅެންޖެހޭ ބަހަކު ހެއްދެވެ. މިނާހަކަ ތަސައްވުރުބެއިކަވަކުށްނަވަ

ވެސް ކައިބޯއި އުޅެނިވީ ކިޔައްވާވެސްނުހެއްދެވެ. ބާޒާރުގައި ހިނގައި

އުޅުނީވެ ކިޔައްވާވެސްނުހެއްދެވެ. އަދި ރިސާލާއި ތަސުވީރު ބާކަލުން ކަމުގެ

މައްޗަށް ހިޔާލުން މަލާއިކަތުން، މާތްރަސްކަލާނގެ އާންމާއި އެކުގައި

ނުފެނުމުގެ ކިޔައްވާވެސްނުހެއްދެވެ. މިނާ އެބާ ދުރަހިކަލުގެފިކުރު އުޅެނީ

ކިޔައްވާވެސްނުހެއްދެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ މިނާހަކު އެބާ މާތްދަރަޖައެއް

ދެއްވަވައިފައިވާތީ، އެބާ ނިކަމެތިވާބާއްގައި އުޅޭނީ އެކަލާނގެ އާނާ

ދުކާނަފަހުވި ކިޔައްވާވެސްނުހެއްދެވެ. އެކަލާނގެ އާނާ ރަސޫލަކަމުގައި

ފޮނުއްވިނަމަ ސަލާމްކުރައްވާނެ، އެކަލާނގެ އާނާހަރު ކަމުގެ ބާރު خزانة ދެއް

ދެއްވިހެވެ. ނަމަވެސް އެންމެ ކަލޭގެފާނަށް ވަރަށް ގިނަ ފައިސާ އާނާ ކައިބޯއި

އުޅުނުނަމަވެސް ބަލާލާށެވެ އާނާހަރު ނިކަމެތިވި ފަހަރު ކިޔައްވާވެސްނުހެއްދެވެ.

މިޒާހަރު އެކަލަކު އެއްވެސް ކަލާނގެ ހާލުގައި، މިޒާހިރު رسول

ބެހިކަމަށް ކަލުގައި دعواى ކުރިން އެއީ މިޒާގެ މުރާދަކަން ނަމަ ނުވަތަ

އެއްވެސްކަލާނގެ ނަމުވެ. ނަމަވެސް މިޒާއެކަލަކު دعواى ވަރަށް އެހެން،

އެއީ މިޒާހަރު ސިފަތުގެ ފުރިހަމަތައް. ވީމާ މިޒާޝަރީރަ ލިބިގެ

އެހިދުހިނާކުމެ، ސިފަތުގެ ފުރިހަމަ އެކަލާނގެ ފިހުރިތަ تبع ވުން އެއީ

ވަރަ ހުރިހާކަލާނގެހެދެވެ. ކަލާނގެ ޝަރީޢަތްތަކެވެ. މިއަ إسلام

ވަޙްދު މިއަ تبع ވެސް ސިފަތުގެ ފުރިހަމަ ފިހުރިތަވެ. ފިހުރިތަވުރީ ދ

مشرك ވަޙްދު ސަލާމާއި صلوات ކިޔުމު ދެއްވާ رسول اللّــه ގެ ހާލުގައި ދެކެވި

ކިޔަދިއުމެވެ باطل ބަސްތަކެވެ. މިހެންކަމުން އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އެކާ ފިރުމަކުރަނަން އެވަނީ އެބަސްތަކުގެ جواب ދެއްވަވައިދެއްވެ. އެކަލާނގެ އަންގަވައި އެއީ އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންފިނަމަ، އެމީހުން ބުނާއުޅޭ އެއްޗެއްސަށްވުރެން، މާރަނގަޅު އެއްޗެއް އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަވަމުން އެކަލާނގެ ކުރައްވާނެކަމަ ކަމަށެވެ. އެމީހުން ބުނާ އެއުޅެނީ އަނގަ ބަގީޗާގަނޑެއްގެ ވާހަކަތަކެވެ. އަދި އަނގަ خزانة އެއްގެ ވާހަކަތަކެވެ. ނުވަތަ އަނގަ މަލާއިކަތަކުގެ ވާހަކަތަކެވެ. ބަލަ އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށްގައި އެބައިން މަލާއިކަތަކު ފޮނުއްވުމަށްވެސް ކުޅަދުންވަންތަކަމެވެ. އެބައިން خزانة އެއް ދެއްވުމަށްވެސް ކުޅަދުންވަންތަކަމެވެ. އެބައިން ގަނޑުވަރުތަކެއް ބިނާކޮށްދެއްވުމަށް ކުޅަދުންވަންތަކަމެވެ. އަދި އެބައިން ބަގީޗާތަކެއް ދެއްވުމަށްވެސް ކުޅަދުންވަންތަކަމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަނީ ބަގީޗާތަކެއް، އެއީ ދުވަހަކުވެސް ހިކި ހިނގައިނުދާ ހިނގައިދާނޭކަ ބަގީޗާތަކެއްނޫނެވެ. އަދި ކިޔައެއްނެތްވެ. އެބަގީޗާތަކުގެ ދަށުގައި އަބަދާއި އަބަދު، ފެންއާރުތަކެއް ހިނގަހިނގައި އޮންނާނެއެވެ.

ދެން މާތްރަސްކަލާނގެ އެ އަންގަވަނީ އެމީހުން ބުނާއުޅޭ އެއްޗިހިތައް ބުނީ އެއުޅެނީއަކީ އެކަންކަން އެމީހުންގެ ދެކޮޅުގެ ކުރިމައްޗަށް، ހަޤީޤަތުގައި ބޭނުމަކީ ނުނުކުމެވުމެވެ. އަދި ކިޔައެއްނެތްވެ. ދޮގުވެރިކަމުގައި އަދި އަނިޔާވެރިކަމުގެ

ގޯތުންކަރަންގެއެވެ. ކުރީގެ ކާފިރުތަކުންވެސް އެމީހުންގެ ރަސޫލު

ބެހިކަރުންނާއިމެދު ދަގައި، ނަރަކައިގެ ހިއްވަރު ހަމަ އެކަކަށް ފާރަކަތަކަށެވެ.

އެމީހުންނަށް އެކަކަށް ފާރަކަތަކަށް ހަރަކާތަށް އެއްގޮވުމިޔަ އެހެންނެއްވެސް

ސަބަބަކުންނުނުވެއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން قيامة ދުވަހަށް އިންކާރުކޮށް

އުޒަރުގެ ސަބަބަކުންނުވެ. قيامة ދުވަހަށް އިންކާރުކުރާ މީހުންނަށްޓަކައި

ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ އަލިފާނުގެ ތެރެއަށް، ރިއްސާނުގެ ގައިގައި ކަސްބަރު

އަޅުވަނީސް، ގަދަވަރުގެ ވާރޭސްގަ. އެތަނަގައި ހިޔަގެން މަގުމަށް

މާތަނަގެވެ. މިފަދައިން ރިއްސާ ތަދުތަކަށް، އެމީހުން ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ. مترجم

قُلۡ أَذَٰلِكَ خَيۡرٌ أَمۡ جَنَّةُ ٱلۡخُلۡدِ ٱلَّتِي وُعِدَ ٱلۡمُتَّقُونَۚ كَانَتۡ لَهُمۡ جَزَآءٗ وَمَصِيرٗا ﴿١٥﴾ لَّهُمۡ فِيهَا مَا يَشَآءُونَ خَٰلِدِينَۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعۡدٗا مَّسۡـُٔولٗا ﴿١٦﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތަނަކީ އެ (ނަރަކަ) ހެއްޔެވެ. ނުވަތަ

تقوى ވެރިންނަށްޓަކައި وعد ކުރެވިފައިވާ، (جنّة الخلد އެވެ ދާއިމީ) އަބަދީ

ސުވަރުގެ ހެއްޔެވެ. އެސުވަރުގެއި އެމީހުންނަށް ލިބޭނިވި انعام އެކެވެ. އަދި

އެމީހުން އެނބުރިދިޔުމުގެ أصل ޖާގަހަނާއެވެ. އެމީހުންނަށްޓަކައި އެމީހުން

އެދޭހައި އެއްޗެއް އެތާނގައިވެއެވެ. އެމީހުން އެތާނގައި އަބަދާއި

އަބަދު ދެމިހުންނާނެއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ حضرة ނު

(އެއްކަލަނީ) ފުއްދަވާނޭ وعد އެއްކަމުގައި އެކަށީގެންވިއެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ގައި އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ، އެއީ ކާފިރުވެރިކަން އެކަމުގައި، އަބަދާއި އަބަދު އަނދިރިއަނދިރިވެރިބޭން ޖެހިނިވި ނަރަކައާއި، އަދި تقوى ވެރިންނަށްޓަކައި އެކަލާނގެ، وعد ކުރައްވަވައިފައިވާ، އަބަދީ ސުވަރުގެއާއި މިދެތަނުންކޮންތަނެއް ރަނގަޅުވާނީ މާތީ ކޮންތަނެއްތޯ އެކާފިރުންނަށް އަހުއްސަވާށެވެ. ދެން އެއަންގަވަނީ، އެއީ تقوى ވެރިންނަށްޓަކައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެވަނީ ސުވަރުގެ ދެއްވުމަށް وعد ކުރައްވަވައިފައެވެ. ހަމަ قيامة ދުވަހުން ސުވަރުގެއާއިމެދު އެމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއާއި، ސުވާލު ކުރެއްވުން އެއީ އެމީހުންގެ حقّ އެކެވެ. އެ حقّ އަދާކުރުން އެއީ، ތިމަން الله ގެ حضرة އަށް، ތިމަން الله لازم ކުރައްވަވައިފައިވާ واجب އެކެވެ. مترجم

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِى هَٰٓؤُلَآءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا۟ ٱلسَّبِيلَ ﴿١٧﴾ قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ مَا كَانَ يَنۢبَغِى لَنَآ أَن نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَآءَ وَلَٰكِن مَّتَّعْتَهُمْ وَءَابَآءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا۟ ٱلذِّكْرَ وَكَانُوا۟ قَوْمًۢا بُورًا ﴿١٨﴾ فَقَدْ كَذَّبُوكُم بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا ۚ وَمَن يَظْلِم مِّنكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾

އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ އެ مشرك ބަޔަކުންނަށް، އަދި އެމީހުން

މާތްރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތައި ހަދުކަސްކޮށްދޭ އެއްޗެހިތައް، އެއްކަރައްވާ ދުވަހު ތިޔަ އެކަލާނގެ (އެ معبود ތަކަށް) ބަސް وحي ކުރައްވަވާނެތެވެ. ތިޔަންވިއްޔާ ތިމަން الله ގެ މިތިބަ އަޅުތަކުން މަގު ފުރެއްދީ ތިޔަބައިމީހުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެމީހުން އަމިއްލައަށް މަގު ފުރެދިގަތީހެއްޔެވެ؟ (އެހިނދު) އެމީހުން ދަންނަވާނެތެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތައި ކަސްތައް ފުރިހަމަކޮށްދޭން އެހެންބަޔަކު، ހިފެހެއްޓުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް جائز ވެގެންވާކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުން މަގު ފުރެދުމުގެ ސަބަބަކަށްވަނީ އަގަވެސްނަން ފުންނަސި އޭ އިބަރަސްކަލާނގެ، އެމީހުންނާއި އަދި އެމީހުންގެ ކާބަފައިން، ފައިދާއުފުލުމަށް ދުނިޔެ ފުރުސަތު ދެއްވިކަމެވެ. އެގޭ ސަބަބުން އެމީހުން ނަސޭހަތް ހަނދާން ނެތިގެންދިޔައެވެ. އަދި އެމީހުންނީވެސް ހަލާކުވާ ބަޔަކުކަމުގައި ބައްޔަކާލައިވެސްދިޔައެވެ. (ދަން އެކަލާނގެ، އެ باطل ހަދުކަސްކުރިމީހުންނާއި ދިމާލަށް ބަސް وحي ކުރައްވާނެތެވެ. ކޮބައި ހިހިނަކަން ހިޔާލުއްކުރެވޭ.) ތިޔަ އެމީހުން ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަބުނާ ހުރިހާ އެއްޗެހި، އެދުގޮކުރިއެވެ. ދިމާ ދެން عذاب އަނބުރާލުމަކަށްވެސް ނުވަތަ މަދަދު ލިބިގަތުމަކަށްވެސް ތިޔަބައިމީހުން ކުރިކުޅަދާނެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އަނިޔާވެރިވި ކޮންމެ ތިޔަ އެމީހަކަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނުހަނުބޮޑު عذاب އެއްގެ ރަހަ ދައްކަވާހުށީމެވެ.

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا قَبۡلَكَ مِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ إِلَّآ إِنَّهُمۡ لَيَأۡكُلُونَ ٱلطَّعَامَ وَيَمۡشُونَ فِي ٱلۡأَسۡوَاقِۗ وَجَعَلۡنَا بَعۡضَكُمۡ لِبَعۡضٖ فِتۡنَةً أَتَصۡبِرُونَۗ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرٗا ﴿٢٠﴾

ރަސޫލުބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ކައިބޮއި އުޅުމަށް ބޭނުންވާ ނުވަތަ ބާޒާރު ބާޒާރުގައި ހިނގައި އުޅުމަށް ބޭނުން ނުވާ އެއްވެސް رسول ބޭކަލަކު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގައިވެސް ނުފޮނުއްވަވަމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންކުރެން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް امتحان ކުރުމެއް ހެއްދެވީމެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ކެތްތެރިވާނޫންހެއްޔެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ رب ވޮޑިގެންވަނީ، އެންމެންގެ حال ތަކަށް ބެއްލަވާވޮޑިގެންވާ ކަމަކުކަމުގައެވެ. يعنى: ވިޔަވަންތެރިންނާއި އަދި ނުވިޔަވަންތެރިން، ކެތްތެރިންނާއި އަދި ކެތްތެރި ނޫންމީހުން ދެނެވޮޑިގެން ހުރުމަށްޓަކައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ކުރެން ބަޔަކުގެ إمتحان ، އަނެއްބަޔަކުގެ ކިބައިން ކުރައްވަވަމެވެ.

الحمد للّـه

އަށާރަވަނަ جزء ގެ ترجمة ، މިހާތަނަށް ނިމުނީއެވެ.

ދެން الله ގެ ވާގިފުޅުން އޮނަވިހަވަނަ جزء އަށް ފެށީއެވެ. مترجم

۞ وَقَالَ ٱلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَآءَنَا لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْنَا ٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا ۗ لَقَدِ ٱسْتَكْبَرُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿٢٢﴾ وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَـٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا ﴿٢٣﴾ أَصْحَـٰبُ ٱلْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴿٢٤﴾

ތިމަންމެންގެމައްޗަށް މަޤާމަށް ބޭކަލުން ބާވައިނުލެއްވެނީ
ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ނުވަތަ، ތިމަންމެންގެ ލޮލުން ތިމަންމެންގެ رَبّ
ނުފެންނަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. މިފަދައިން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ރަސްކަންފުޅާއި ބައްޑަފުޅުން ހުރި އޮބަކަމެއް ކަމުގައި ހިތްހެޔޮކުރުން
ބޮޑާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެބަޔާ، ތިމާގެނަފުސު ވަރަށްބޮޑު
ބައަކަށްވަނީ ހަދައިގެންނެވެ. އަދި ނުހަނު ބޮޑު އިސްތިކްބާރުވެސްވެއެވެ.
(ވާހަކަ.) އެމީހުންނަށް މަލާއިކަތް ބޭކަލުން، ފެންނަހުރިވަސް އެދުވަހު
ކުށްވެރިންނަށްބުޝާރަތް އެއްވެސް އުފާވެރިކަމެއް ނެތްނަމާ ހުރިހަމަ
ނުވެއެވެ. (އަދި ބުނާނެއެވެ.) އެބޭކަލުން އެހުރިހާ ތިއްބާ ބުރާދުރިވެއެވެ.
(ކަލޭމެންނަށް އުފާވެރިކަމެއް ދިނުން) حرام ވެ އަދި حرام ވެގެންވާނެއެވެ.
(يعنى: މިއަޅުގަނޑުމެން ތިޔައިމީ ހުރަހެއް އުފާވެރިކަމުން محروم ވެފައެވެ.)
އަދި އެދުވަހަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ކުރިހަމަ ކުރި عمل އެއްގެ
ފަރާތަށް، توجّه ، يعنى: ކުރިމަތިކުރައްވައި ބަރަދެއްނުދެނި

ކުށިތަކެއް ފުހެލައިން އެމީހުންގެ عمل ތަކެއް ރަނގަޅުވާ ދުވަސްކުރެއްވީ.
އަދި އެއީ ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިން އެދުވަހުގައި قرار ވެރިވުމުގެ
ގޮތުންނެއި، އަދި އާރާމު ކުރުމުގެގޮތުން އެންމެހާ އަދި އެންމެ
މާތްމިހުންކަމުގައިވާ ދުވަސްކުރެއްވީ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ގައި މާތްރަސްކަލާނގެ ބަޔާންކުރައްވައިފައި އެވަނީ
ކާފިރުތަކުން سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّــه ގެ ފާނުންގެ،
ނަބީކަމުގެމައްޗަށް އިންކާރުވާ އިންކާރުވުމުގައި، އެމީހުން ދަރުކައިއުޅޭ
ބަޔަކު ހިތަށްތަކުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އެމީހުންނަށް قيامة ދުވަހުގައި
ހުރި، ބަޔަކު عذاب ގެ ވާހަކައާއި، އަދި ސުވަރުގޭގެ اهل ވެރިންނަށް
އެދުވަހުން ލިބޭނެއުމެ އަރާމުތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެ ކާފިރުތަކުން
ބުނެއުޅެއެވެ. ރަސޫލުބެއިކަލޭގެ ފާނަކީވެސް އެހެން، ކާނާކުން
ބޭނުންވެރިކަމެއް ކަމުގައި ވެއިނަމަ، އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، މި
محمّد ކަލޭގެފާނު ފަނައްވަވެސް ކިޔެއްވެގެންނުއްތެވެ. ފަނައްވަވާނަކަ
މަލާއިކަތަކު ލަން މާތްރަސްކަލާނގެ އަރި ލިބިވާ ނުގަންނަވެސްހައްތެވެ.
ނުވިސް، މިވެސް އިންސާނަކު އެއީ ރަސޫލުބެއިކަލޭކެވެ. މިލަރައިން
ހެކިތިމުގައިމަކަށް މަލާއިކަތުކަކެނާލުން ތިމަންނަމެންގެ ކައިރިމައްޗަށް
ނުފަނައްވަވެސް ކިޔެއްވެގެންނުއްތެވެ. ނުވަތަ، ނުވިސް އެކަނބަލުގެ
މައްޗަށް ހެކިތިމުމަށް މާތްރަސްކަލާނގެ އަމިއްލަ ذات ފުޅު

ތިމަންނަމެންގެ ޙަޟްރަތުގެ ކުރިމައްޗަށް ތާޢަތްތަކާ ނުގަނޑުނަވަހި
ހިއްލުވުގެންނެއްނުވެ. މިނަންގަނޑުވި كافر ވެއްޖެ މީސްތަކުން
ރަސޫލާއަށް ايمان ނުވުމަށް އުޅުނުން ދައްކައިދޭ ބަހާނާ حيلة ތަކު
ވާހަކައެވެ. ދަންނަށެ. މަލާއިކަތުން ފެނިގެން ފެނުމަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ
އާދައިގެ އިންސާނުންނަށް، ލައްވަވައި ހުއްޓަވާ ދެކޭނެވެ. ނުވަތަ،
ދުވަސްދެކޭނެއެވެ. އެއިގެ ދުވަހުން، އެއްވަރުދެކޭ އެއީ، މިހާރު މަޑުކުރައްވާ
ވަރުދުއެވެ. އެވަރުދު މަލާއިކަތުން މަޑުކުރައްވާނެ އެމީހާގެ ލާޒިމުއައްކަރ
ވަޢިދުންނަވާނެއެވެ. މަލާއިކަތުން އާދައިގެ މީހުންނަށް ފެންނާނާ
އަހަރު ވަރުދާ އެއީ، محشر ކުރައްވާ ވަރުދުވެ. އެދުވަހުން މިސްތަކުން
ކައްވަޅުން ނުކުތުމާ، އެބައިކަލުން محشر ގެ ميدان އަށް، حساب ބައްލަވާވަރު
އެމީހުން ގޮވައިގެން ވަޢިދުންނަވާނެއެވެ. މިދުވަހުމުންކުރުން ކާފަރު
ވަރުދުއްގައިވިއަސް ކާފިރުމަކުނަށްބަކައި އެއްވެސް އުފާވެރިކަމެއް
ނުވާނެމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށްބަކައި އެންމެހައި އަރާމުކާއި އަދި
ހެޔޮކަމެއް ވެސް حرام ވެވިގެންކަމުގައި، މަލާއިކަތްބޭކަލުން އެމީހުންނާއި
ދިމާލަށް ވިދާޅުވާނާއެވެ. އަދި ކިޔާއްހުއްޓެވެ. އެމީހުން ކާފަރުވެއިވާނަމަ
ވާހައި عمل އެއް، އެއީ ހެޔޮ عمل އެއްކަމުގައިވިއަސް އަދި ނުބައި
عمل ކަމުގައިވިއަސް، މާތްރަސްކަލާނގެ ލައްވަވާހުރި، އެއީ، ވަޙީ
ބަރައިގެންދާ ކުރިޔަށްކަނޑައިލައްވަނެވެ. ނަމަވެސް مؤمن ޓަކުންނަށް
(އެދުވަހުމުންކުރުން ކާފަރު ވަރުދުއްގައިވިއަސް) މާތްރަސްކަލާނގެ ބަކަލުން

ގެންނަވިނުދު އެބައިކަމުން އަދިހުންނަން ދެއްވަވާނީ، އުފާވެރިކަމުގެ
خبر އެވެ. އަދިހުންނަންޖެހޭކަމި އުފާވެރިކަން އޮންނާނީ، އުފާވެރިކަމުގެ
މައްޗަށް އުފާވެރިކަމެވެ. "އަބަދަށް ދެމިހުރާ ނުދެވޭ ފަނާ" ގެ މާނަ
ދިރިއުޅުމެއެވެ. مترجم

وَيَوۡمَ تَشَقَّقُ ٱلسَّمَآءُ بِٱلۡغَمَٰمِ وَنُزِّلَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ تَنزِيلًا ﴿٢٥﴾ ٱلۡمُلۡكُ يَوۡمَئِذٍ ٱلۡحَقُّ لِلرَّحۡمَٰنِۚ وَكَانَ يَوۡمًا عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ عَسِيرًا ﴿٢٦﴾ وَيَوۡمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيۡهِ يَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي ٱتَّخَذۡتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَٰوَيۡلَتَىٰ لَيۡتَنِي لَمۡ أَتَّخِذۡ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَّقَدۡ أَضَلَّنِي عَنِ ٱلذِّكۡرِ بَعۡدَ إِذۡ جَآءَنِيۗ وَكَانَ ٱلشَّيۡطَٰنُ لِلۡإِنسَٰنِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

އަދި އެދުވަހުން ވިލާތަކާއި އެކުގައި އުޑު ކުދިކުދިވެ ފަޅަފަޅައިގެން ދާނެއެވެ.
އަދި މަލާއިކަތުބޭބޭކަލުން ވިދިވިދިގެން ބާވައިލެވޭނެއެވެ. އެދުވަހުން
ވެރިކަން حقّ ވެގެންވާނީ ހަމައެކަނި رحمٰن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށެވެ.
އަދި އެދުވަސްވާހުރީ، ކާފިރުވެރިންގެ މައްޗަށް ނުހަނު ދަތި
ދުވަހެއްކަމުގައެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިޔާ އޭނާގެ ދެއަތުގައި
ދަތްއަޅާދުވަހު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! އޭނާ (އެދުވަހުން) ބުނާނެއެވެ.
ތިމަންކަލޭގެ رسول اللّه ގެފާނުންގެ މަގުގައި ހިފަހައްޓައިގެން
އުޅުނުނަމަ ކިހާ ރަނގަޅުވީސްހެވެ. އޯހޯ ހިތާމައާއި ބޮޑުކަމާ.
ތިމަންކަލޭގެ، އެފިލާނުމީހާ ދިރާއީ رحمة ބެހިއަކު ކަމުގައި ނުހިފިނަމަ

ކިހާރަނގަޅުވީސްއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެ ޤައުމަށް އެ قرآن
އައުމުގެ ފަހަރުގައިމެ، އެކަލޭގެ އެވަނީ އެއިން ތިމަން އެއްބާރުލެއް
ތިމަންކަލޭގެ މަގު ދުރަށްލައިފައެވެ. (މިފަދައިން ކޮންމެ އަނިޔާވެރިއަކު
ތިމާގެ ދުއްތަމައި ދަރުމަދާ ހަލާކުގައި އުދުވަހުން ބުނާނެއެވެ.) އަދި
شيطان އީ، އިންސާނާއަށް ދުޝްމަނު ކިއްވެރި ގޯހަހަކު ކަމުގައިވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

قيامة ދުވަހުން އުޑުފަޅައިގެން ހިނގައިދާނެތެވެ.
މަލާއިކަތް ބޭކަލުން އެއިނދު ބިމަށް ފައިބައިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.
އޭގެފަހުގައި ޢަރުޝީ މާތްރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ حساب
ބެއްލެވުމަށް، އެކަލާނގެ تجلّى ވެވޮޑިގަންނަވާނެއެވެ. ކާފިރުމީހުންނަށް
އެދުވަސް އޮންނާނީ ވަރަށް ދަތިދުވަހަކަށްވެފައެވެ. އެދުވަހުން ތިމާގެ
އިނގިލިގައި ދަތްއަޅަމުން، ކޮންމެ އަނިޔާވެރިއަކުމެ ބުނާނެތެވެ.
ތިމަންނާއަށް އިތުރު ނަބިކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިގޮތަށް ނުއެގުވުނުކަން
ހައުރަހައި ދެރައެވެ. ތިމަންނާއަށް އެކަލޭގެފާނުންގެ ނަސޭހަތްދެއްވުމުގެ
އިވުމެ، އެމައްޗަކަށް އަޑަށް عمل ނުކުރެވުނީ އައި މިވެނި، އެވިނިމިހާގެ
ސަބަބުންނެވެ. އެމީހުންގެ ބަސް ނުއަހައި އަދި އެމީހުންނީ ތިމާގެ
رحمة ތެރިކަމުގައި ނުހުރިނަމަ، ކިހާރަނގަޅުވީސްއެއްޔެވެ. މުޅިންވެސް
ތިމާއަށް އެޅިފައިހުރި ނުބައި شيطان ގެމަގުތަކަށެވެ. މިއަދު އެ
شيطان ވެސް ފެންނަކަށެއް ނެތެވެ. މިހުރިހާ ދުވަހު ތިމަންނާއަށް

އެސްކޮރުޔީ އެއްގޮސީ ހަމަ ކެރިހާއެވެ. ބޭނުންތެރި ވަގުތުގައި އެއްވެސް މަދަދެއް ނުދޭނެ، މިފަދަ ނަގާ އެކަނިވާއެކަނި ދޫކޮށްލައިލައި، އެނބުރިގާ ސޮރު އެހެރި ހިތާ ކަރުނަ ފޮހެނި. އޭ މިވާހަކައިން افسوس އެއްގެ ބޮޑުކަމާއެ.

މި آية އަކީ عقبة بن ابي معيط އާއިމެދު ބާވައިލެވުނު آية އެއް ކަމުގައި ވިއަސް، آية އަކީ އަނިޔާވެރި ކޮންމެ މީހަކާ މެއްސަލައްވެ އެކަށީގެންވާ آية އެކެވެ. مترجم

وَقَالَ ٱلرَّسُولُ يَٰرَبِّ إِنَّ قَوۡمِي ٱتَّخَذُواْ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ مَهۡجُورٗا ﴿٣٠﴾ وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا مِّنَ ٱلۡمُجۡرِمِينَۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيٗا وَنَصِيرٗا ﴿٣١﴾

އަދި އެދުވަހުން ސިފާ رسول الله ގެ ދުޢާ ވިދާޅުވާނެތެވެ. އޭއަހުގެ رب އެވެ. އަހުގެ قوم މި قرآن ހަދައި ދޫކޮށް އޮތީ، އެއްކަހަލައިގެ އެއްޗިބާކަރުކުރިގެންވާ އެއްޗެއް ކަމުގައެވެ. އަދި އެފަދައިންނެވެ، މިފަދަ ހަސަދަވެރިކަމާއި، ކޮންމެ ނަބިއްޔަކަށްވެސް ފަހަރަތައް ދޭނޭޖަހައިން، ދުޝްމިނަކު ހަދަވައިދެމެވެ. އަދި ތެދުމަގު ދައްކަވާ ދީ އަދި ނަސްރުދެއްވާ ކަމުގައި، ކަލާނގެ رب ހުރިހާ ގޮތްވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި ޔަޤީން قرآن އަށް عمل ނުކުރާ މީހުންގެ މައްސަލަ ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި، އިލްމު އެކަށޭނެ ފަދައިން، قيامة ދުވަހުން، މާތް الله ގެ

عدل ގެ ކޯޓުގައި دعواى ކުރައްވަވާނެތެވެ. އެމީހުންނާއި ދިމާލަށް
ރިޕޯޓްކުރައްވަވައި، މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި އެކަލޭގެފާނު
ދަންނަވާނެތެވެ. މިޔަބަ ބައިމީހުންނީ، އިބަރަސްކަލާނގެ قرآن ،
ފުރަގަހަށް އެއްލައިލި މީހުންނެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު ކުރައްވަވި
دعواى ފުޅު އެއީ، ތެދު دعواى އެއްކަމުގެ މައްޗަކަށް އެންމެހައި
ވަކީލުކަމުންނާއި، އަދި ތިމަތިމާމެންގެ އަމަލުތަކަށް ޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތްތައް،
ތިމަތިމާމެންގެ އެންމެހައި ގޯނާތަކެއް ބަލައިގަނެ، އަދި ޚިޔާލީ قرآن ޔާއި،
މިހުރިހައި އެއްޗެއްގެ، الله ގެ ދަރުބާރުގައި ހުށަހެޅުއްވާނެއެވެ. ފަހެ
قرآن އެއްލައިލުމަކީ އެއީ، އެއަށް عمل ނުކުރުމެވެ. އޭގައިވާ احكام
ތަކަށް، ތަބާނުވުމެވެ. އޭގައިވާ އެންމެހައި نهى ތަކުން ދުރުނުވުމެވެ،
ނުހެދުމެވެ. قرآن އާއިގެން ވަޒަނެއްނުކޮށް، محمّد نبى ކަލޭގެފާނުމައްޗަށް،
ބަޔަކާ، ތިމާމެންގެ ކިބައިގައިވާ ދެކޮޅުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އެ
قرآن ފުރަގަހަށް އެއްލައިލުން އެއީ، އަދި އާލާދެއްނުނެވެ. އެހެނީ
محمّد نبى ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި ވާޢުދުވިއަ ނަބީބާބާކަމުންނާއިވެސް
ދިމާވެފައިވާނީ އެކަކަށް ގޯތޯކަކެވެ. يعنى: އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ
احكام ތަކް ފުރަގަހަށް އެއްލައިލައި އުޅުނު ހަމުތަރުންގެ ބައްލާ އެކަލާނގެ
ގެންގޮ ނަބިއްޔާކަލާނގެ ހައްވަވައިލެވުނެވެ. مترجم

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَوۡلَا نُزِّلَ عَلَيۡهِ ٱلۡقُرۡءَانُ جُمۡلَةٗ وَٰحِدَةٗۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِۦ

فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَٰهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾ ٱلَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُو۟لَٰٓئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾

އަދި كافر ވެއްޖެ މީސްތަކުން ބުނެއްޖެއެވެ. މި قرآن އެކަތޭގެ ފޮނުއްވައިދެއްވަން އެކީއެކައްޓަކަން އެއްފަހަރާ ބާވައި ނުލެވުނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ. އެވަރުވިން (يعنى: އެ قرآن އެތިއެތިކާޖުން ވަކިވަކިކޮށް ބާވައިލެވުނީ) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއިން ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްޕުޅަށް ثابت ކަން ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެ قرآن ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސާބިތުކުރައްވާ ބަޔާންކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް، ކިޔަސް އައު ސުވާލެއް ގެނައަސްވެސް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް އޭގެ جواب އާއި އަދި حقّ ރިވެތިކަންބޮޑު بيان ގެނެސް ނުދެއްވައި ނުހުންނަވާނަމެވެ. އެމީހުން (يعنى: ކާފިރުތަކުން) ނީ ތިމާމެންގެ ދުނިޔަވީގެމައްޗަށް، ބަސްޖެހުން، ނަރަކައިގެ ފަރާތަށް އެއްކުރެވޭނޭ ބައެކެވެ. ތަނުގެތެރޭން އެންމެނާއި، އަދި މަގުފުރެދުނުގޮތުން، އެންމެ ނުބައި ބައެކި، އެމީހުންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަދިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، މި آية ގައިވެސް، އަންގަވައި، بيان ކުރައްވައިދިނީ އެވަނީ، ކާފިރުތަކުން ކަނޑުއާ، އެއް اعتراض އެއްގެ

ވާހަކައެވެ. توراة އާއި انجيل އާއި، އަދި زبور އާއި، އެހެނިހެން آسمانى ފޮތްތަކު ބާވައިލެއްވި ފަދައިން، އެއީ އެއްފަހަރާއި އެއްކޮށް ކަމުގައި، قرآن محمّد ގެފާނަށް ބާވައިނުލެއްވީ، ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ބައެއް ފަހަރު ސޫރަތެއް އަނެއްބައެއް ފަހަރު ސޫރަތުގެ ބައިތައް، ބައެއް ފަހަރަކު އެންމެ آية އެއް ބައެއް ފަހަރަކު އެތައް އާޔަތެއް، މި ފަދައިން ބާވައިލައްވަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. މި قرآن އަކީވެސް، އަހަރެން މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ށް ބާވައިލެއްވިގެންވާ ފޮތެއްކަމަށް އަހަރެމެންނަށް يقين ކުރެވޭނީވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ އެހެނިހެން ފޮތްތައްވެސް ބާވައިލެއްވި ފަދައިން މި قرآن ވެސް، ބާވައިލެއްވީ ނަމަތާއެވެ. މިފަދައިން އެކާފިރުންތަކުން ބުނެއުޅެއެވެ. މިހެންކަމުން އަހަރެން މާތްރަސްކަލާނގެ މިދެ ޖަވާބު މި آية ގައި ދެއްވަވައިފައި އެވަނީ އެއީ، قرآن ބާވައިލެވުނު ފަދައި އެވާ، نظام ގެމަތިން، އެކަލާނގެ قرآن ބާވައިލެއްވީ އެއީ، ސަލާމާތި صلوات ލެއްވި އިތުރު އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅަށް، އެކަލާނގެ ސާބިތުކަން ދެއްވުމަށްޓަކައި ކަމަށާއި، އަދި مؤمن ތަކުންނަށް، އާދޭ އެންމެހައި احكام ތަކެއް ހިފުމުގައި ފަސޭހަވުމަށްޓަކައި ކަމަށާއި، އަދި އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުންގެ ކުރިމަތިއަށްގެނައްކަމަށް، ހުރިހާ އަދު ސުވާލެއް ހަރަކާތްތެރިވިޔަސް އެކަލޭގެފާނަށް، އެއާއިމެދު ރަނގަޅު އެންމެ حقّ جواب އަންގަވައި، بيان ކޮށްދެއްވައި ފާޅުގެން ނުވާނޭކަމުގައި، މި ފަދައިންނެވެ. مترجم

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ وَجَعَلْنَا مَعَهُۥٓ أَخَاهُ هَٰرُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا ٱذْهَبَآ إِلَى ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا فَدَمَّرْنَٰهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ لَّمَّا كَذَّبُوا۟ ٱلرُّسُلَ أَغْرَقْنَٰهُمْ وَجَعَلْنَٰهُمْ لِلنَّاسِ ءَايَةً ۖ وَأَعْتَدْنَا لِلظَّٰلِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودَا۟ وَأَصْحَٰبَ ٱلرَّسِّ وَقُرُونًۢا بَيْنَ ذَٰلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ ٱلْأَمْثَٰلَ ۖ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ أَتَوْا۟ عَلَى ٱلْقَرْيَةِ ٱلَّتِىٓ أُمْطِرَتْ مَطَرَ ٱلسَّوْءِ ۚ أَفَلَمْ يَكُونُوا۟ يَرَوْنَهَا ۚ بَلْ كَانُوا۟ لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾

އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މޫސާގެފާނަށް ފޮތްދެއްވީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނާއިއެކު، އެކަލޭގެފާނުގެ اخ ކަލޭގެފާނުން هارون ގެފާނު وزير އެއްކަމުގައި ލެއްވީމެވެ. ފަހެ ދެން (އެދެބޭކަލުންނަށް އަންގަވީމެވެ.) ތިޔަދެބޭކަލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތަކެއް ދޮގުކުޅަ قوم ގެ ގާތަށް ވަޑައިގަންނަވާށޭވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ފުރިހަމަގޮތަށް، ހަލާކުކޮށްލީމެވެ. އަދި نوح ގެފާނުގެ قوم ގެ މީހުން، ރަސޫލުބޭކަލުން ދޮގުކުރިހިނދު، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން غرق ކުރައްވައި އެމީހުން އެއީ މީސްތަކުންނަށްޓަކައި، ޢިބުރަތެއްކަމުގައިވެސް ލެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަނިޔާވެރިންނަށްޓަކައި، ވޭންދެނިވި عذاب އެއްވެސް ތައްޔާރުކުރައްވައިފައި ވަމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ عاد ބަޔަކުގެ މީހުންނާއި، ثمود

ބާވައިގެ މީހުންނާއި، رسّ ގެ މީސްތަކުންނާއި، އަދި އެތުރެބަ ދެމެދުގައި (އުފެދުނު) ގިނަތަނުގެ أمّة ތަކެއްވެސް، ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ބައަކަށްމެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ مثال ތައް بيان ކޮށްދެއްވައި އިންޒާރުކުރެއްވީމެވެ. ދެން އަދި ކޮންމެ ބައަކުމެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފުރިހަމައަށް ހަލާކުކުރައްވައި ނެތިކުރެއްވީމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން (يعنى: مشرك ތަކުން) އައިސްގޮސްވެއުޅުނީ، އެންމެނުބައި ވާރޭއިން ވާރޭވެހެވުނު ރަށުގެ (އެބައީ: لوط ބާވައިމީހުން އުޅުނު سَدُوم އާ ގާތުން ރަށުގެ) ކައިރިން ތަފައިގެންނެވެ. ފަހެ ދެންވެސް އެމީހުންނަށް އެރަށް ނުފެންނަނީހެއްޔެވެ. (ފެނެއެވެ.) އަދި ގާއެއްހެއްޔެވެ. އެމީހުން މަރުވުމަށްފަހުގައި އަލުން ދިރުއްވާލެއްވުމަށް އުންމީދުނުކުރެއެވެ. (قيامة ދުވަހާމެދު ބިރުވެތި ނުވެއެވެ.)

ބަޔާން:

مشرك ތަކުންނާއި އަދި ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިލްމު رسول اللّٰه ގެފާނުގެ ދުޝްމަނުންނަށް އެވަނީ، މި آية ތަކުން ބިރުގެންނެވުމުގެ ގޮތުން ބަސް وحى ކުރައްވައިފައެވެ. ފަހެ ވޮއްޓާއި، ނަބިއްޔާކުރެންނާއި ދުޝްމަނުވެރިވި މީސްތަކުންގެ ވާހަކައާއި، އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ޖެހުނު ކާރިސާގެ ވާހަކަތައް، އެވަނީ، އެމީހުންގެ ކުރިމަތިލީގައި بيان ކުރެވިފައެވެ. އަދި نوح ގެފާނުގެ قوم އާއި، عاد ގެ قوم އާއި، ثمود ގެ قوم އާއި، رسّ ގެ قوم އާއި،

لوط ގެ ޒަމާނުގެ قوم އާއި، އަދި فرعون ގެ قوم އާއި، އަދި އަޞްޙާބުއްރައްސު
އެތައް امّة ތަކަކާއި، މިހުރިހާ ބާވަތެއްގެ މީސްތަކުން، އެމީހުންގެ
ރަސޫލުބޭކަލުން ދޮގުކުރުމުން މާތްރަސްކަލާނގެ ވަނީ، އެ
އެންމެންގެ ހަލާކުކުރެއްވިގޮތެވެ. މިހުރިހާ خبر ތަކެއްގެ مشرك
ތަކުންގެ މައްޗަށް ވަނީ بيان ކޮށްދެއްވާފައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ކީރިތި
ސަބަބުން، ހަލާކުވެދިޔަ އެކިއެކި ބާވަތެއްގެމީހުން އުޅުނުތަން، އޭރުގެ،
عربي ންގެ ދުސްތިރުކަމަކުންނާއި މާކަދުރަކު ނޫނެވެ. އަދި ކިޔައިދޭއްޗެވެ.
އެތަން އެއީ އެމީހުން ދަތުރުފަތުރުކުރަމުންދާ މަގުމަތީގައެވެ. އެމީހުން
އެންމެ ގިނައިން ދަތުރުކޮށްއުޅުނީ شام ކަރައަށާއި އަދި يمن ކަރައަށެވެ.
عاد قوم އާއި ثمود ގެ قوم ތައް އުޅުނު ރަށްރަށް އޮތީ، يمن ކަރައަށްދާ
މަގުމަތީގައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ހިތްވަރާއިން ހަލާކުކުރެއްވި لوط ގެ
قوم އުޅުނީ شام ކަރައަށްދާ މަގުމަތީގައެވެ. ތިމާމެންގެ ލޯތަކަށް އެތަންތަން
ފެނިގެ، مشرك ތަކުން އެއިން عبرة ލިބިގަތުން حاصل ނުކުރީތީއާއި
އެމީހުންނަށް އެތަންތަން ނުފެންނާތީއެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް އަލުން
ދިރުވާނޭކަމުގެ ޔަޤީންކަމެއް، އެމީހުން ايمان ނުވާތީއެވެ.

ދަންނައެވެ. مفسّر ބޭކަލުންގެ ދެފަދަގައި اصحٰب الرّس އާއި
މެދުގައި ދެބިން قول އައިސްފައެވެ. އެއީގެ ތެރެއިން އެއް قول އަކީ
ބައެއް، އެމީހުން އެއީ ثمود ބާގައިގެ ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން، ރަށެއްގައި
އުޅުނު ބައެއްކަމުގައެވެ. އަނެއް قول އެއްގައި ބައެއް، އެއީ،

يمامة ގައިވާ ޝަހަރެއްގައި އެބުނު ބައަކާކަމުގައެވެ. އަދި އެހެން
قول އެއްގައި ބުނުވިފައިވެއެވެ. އެމީހުންނަކީ، އާޒަރުބައިޖާނުގެ
ރަށުގައިވާ، ކުއްވާއެއްގެ ކައިރީގައި އެބުނު ބައަކާކަމުގައެވެ.
ކޮންމެއަކަސް رسّ އެވެ ބުނެވުނު ބަޔަކުގައިވެސް ދެކޮން މާނައެއްވެއެވެ.
އެއީ ގޮތެއްގައިން އެއް معن އެއް، ކުއްވާއޭ ބުނުވޫބަހުގެ މައުނަރުވެސް
އެކަށީގެންވެއެވެ. ކުއްވާގެ اهل ވެރިންގެ ނަމުން އެމީހުންނަށް
ނަން ދެވިފައި އެވީ، އެމީހުން އެމީހުންގެ ނަބިއްޔާގެ ފާނު ކުއްވާއަށް
އެއްލައިލިކަމުގެ ސަބަބުން ކަމުގައިވެސް ބައެއް ދަންނަ ބައިކަލުން
ބުނުއްވައިފައިވެއެވެ. މިނަބިއްޔާގެ ފާނު އެކުއްވާއިން ސަލާމަތްކޮށްދިނީ
އެވީ، ނުބިއްޔާކަމުގައެވެ، އަދި އެންމެ ފުރަތަމަ ޝާމުގެ ދޮވެރި،
މި ނުބިއްޔާގެ އަރުތަކުން ކަމުގައެވެ، އަދި އެކުއްވާގެ، އަހުލުވެރިން
އެނަބިއްޔާގެ ފާނު، އެކުއްވާއިން ސަލާމަތްވެ ޝާމުގެ ފަރާތަށް،
އެކާލާގެ ފާނާއި ایمان ވެގެން އުޅުނުކަމުގައެވެ، އަދި މިކަންކަމާއިމެދު ދޮގައި
ރިވާވެގެންވާ حديث އެއްވެސް ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެ حديث ހަމަ
ވެރިކޮށްވެސް ބަލި حديث އެކެވެ. واللّـه اعلم مترجم

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا ٱلَّذِى بَعَثَ ٱللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾ إِن كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ ءَالِهَتِنَا لَوْلَآ أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا ۚ وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ ٱلْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ أَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ

أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيۡهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾ أَمۡ تَحۡسَبُ أَنَّ أَكۡثَرَهُمۡ يَسۡمَعُونَ أَوۡ يَعۡقِلُونَۚ إِنۡ هُمۡ إِلَّا كَٱلۡأَنۡعَٰمِۖ بَلۡ هُمۡ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

އަދި އެމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނު ފެންނަ ކޮންޓްރޯލް ހިނދަކު، އެމީހުން ކަލޭގެފާނީ ކުޑިވަރުއްކަމުގައިހަދައި، ކަލޭގެފާނާއި ދިމާލަށް މަގާމާތީގެ ބަސްމަގެއް، ނޫނީ ބުނެ ނުއެގޭއެވެ. (އަދި ބުނެމެވެ.) މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލުބޭކަލުންކަމުގައި ފޮނުއްވި މިހާ މިހިރީހެއްނެވެ. ޖަމާނަތްތަން، ޖަމާނަތްތަންގެ الله ތަޢާލާގެ އިބާދަތް قائم ވެ ކުރެއްވިއްޔާ ގޮތަށް ބަޔާންކުރެވޭނެއެވެ. ނޫންނަމަ ސަލާމަތްވުމަށް އެކަމަށް، ޖަމާނަތްތަންގެ الله ތަޢާލާގެ ހިދާޔަތް ޖަމާނަތްތަކަށް ލިބުމަށް ދުޢާކުރަމެވެ. (މިފަދައިން އެމީހުން ބުނުމެވެ.) އާދެއެވެ! ލިބުނު ނިޢުމަތް އެނގިގެން ތިބެ ކާފަރުވާ ކަމަށް، އެމީހުންނަށް، عذاب ފެންނަހިނދުގައި ޖަމާނަތްތަން ހިތާމަކުރާނެ ގޮތަށެވެ. މިހާރު އެބޭފުޅުން ބައި، މިހާރު ކަލާނގެކަމުގައި، ހަދައިގެންނެވި ކުރެހުން ކަލޭގެފާނުން ބަލަހައްޓާ މީހެއްކަމުގައި ނުވެވެއެވެ. ވީމާ ކަލޭގެފާނީ އެމީހުންގެ وكيل އެއްކަމުގައި ކަލޭގެފާނަކު ވެވޭނެ ކަމެއް ނުވެއެވެ. ނުވަތަ ނޫނީ އެމީހުންގެ ގިނަބައިމީހުން، އަޑުއަހާ، ނުވަތަ ވިސްނާ ބުއްދި ކަލޭގެފާނު ހީކުރައްވަނީތޯއެވެ. (حقيقة ގައި) ބަހާއިމު ޖަނަވާރުތަކެއް ފަދައިން ނޫނީ، އެމީހުން ނުވެއެވެ. އަދި މަގުފުރެދިގެން އެހެރީ ޖަނަވާރުތަކަށްވުރެ ބޮޑަށެވެ.

މާބޫދުވެއެވެ.

ބަޔާނުއް:

އަބަދުހި މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ގައި، بيان ކުރައްވަވައިދެވައި އެވަނީ، އެކަލޭގެފާނަށްޓަކައި ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިލާހު رسول اللّٰه ގެފާނުން ފުނުނު ކުރެވުނު ޖަހަކުން، ފުނުނަ ކުރެވުނު ހިނދަކު، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް، ޒުވާބުދޭ، ހިނގާއި، އަދި ކޮށްއުޖޭ މަތާމަތީކަލުގެ ވާހަކައެވެ. އެމީހުންނަށް އެކަލޭގެފާނުން ފިނިއްޖެއްޔާއި، އެމީހުން ބޭނުމެއްގެއެވެ. ދިމާއި، މާތްރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ފިތުނާއި އެއްޗަ ކަލޭގެއަށް، ލަކަ މިހިރިހެއްޔެވެ. އަހަރުމެންގެ ކާބޯފައިންގެ ދިނުން، އަހަރުމެން އަނބުރައިލާން ދިމާއަށް ވެވުނު ވަރަށްނު މަސައްކަތްކުރަނީ މިކަލޭގެ ހެއްޔެވެ. އާއެކެވެ! އަހުރުމެން ހަރުދަނާކަމާއި އަދި ކެތްތެރިކަމާއިއެކު، އަހަރުމެންގެ إله ތަކުގެ މައްޗަށް قائم ވެ، ނުޖެހިނަމަ ޝަރުކުރުން މިކަލޭގެ އަހަރުމެން އަނބުރައިލިހެވެ. ލަކަ އެމީހުން ނަބިކަލޭގެފާނާއި މެދުގައި ދެއްކައި އުޅޭ ވާހަކަތަކާއި އަދި ކުރުގެންއުޖޭ ގިނަ މަލާމާތްތަށް އެއީ، ވިސްނަ އަޅު ވާހަކަތަކާއި އަދި އަޅު މަލާމަތްތަކުރެވުނު ނުރުވެ. އަދި ހިއްސާކުރެވެ. އެމީހުންގެ ކުރިގައި ވާޖިބުދޭ، ކާފިރުތަކުން އެއުރުމެންގެ އެހެއްޔަ ނަބީބޭކަލުންނާއިމެދު، ދެއްކައިއުޅުނުވިސް އެކަހަލަ

ވާހަކަތަކެވެ. އަދި މަލާމާތްކޮށް ހެދީވެސް ހަމަ، އެހިސާބުގައެވެ.

އާދެކެވެ! މިދުނިޔޭގައިތިބޭއިރު، ހިތާނީ އެއްޗެއް ހިފިދީނެއެވެ.

ހިތަށް އަދިހަމަ ހުއްޓުނުކުރުމެއްގެ މަގުމަތިންވެސް ކުރިއުޅުނުދާނެއެވެ.

އެނގެންނަމަވެސް، މިދުނިޔޭގައި، މަގުފުރެދިގެން އުޅުނީ ކޮންބައެއްކަން

ތިމަންނަމެންނަށް، މާތް الله ގެ عذاب ފެންނަދުވަހުން ޖަނިގަޔަށް

އެނގިދާނެއެވެ. ތިމާމެން އެދި އުޅުނު ކޮންމެ އެދުމެއް އެއީ، ތިމާމެންގެ

ކަލާނގެކަމުގައި ބަލާ ކޮންބައެއްކަމަށްވެސް، އެދުވަހުން ތިމާމެންނަށް،

ދެސްވެރިކަމުގައި ވިސްނި އެނގިދާނެއެވެ. ކަންތަކުގެ ހެދުން، ދެބަފައިވެސް

ހެދުން، އަދި ހަނދަމަށް ގެތެރޭގައި ހިތްއަޅުވާ، ތިމާމެންނަށް حقّ

ބަސް ނުއަހައި، ނުވިސްނި އަދި ނުވިސްނުނު ކަންތައްތަކަކަށްވެސް،

އެދުވަހުން ތިމާމެންނަށް، ސާފު صريح ކޮށް އެނގި ވިސްނިދާނެއެވެ.

އަދި ތިމާމެންނަށް، މަގުފުރެދުމާއި، ބަލާއިރު ސީދާތަކަށްވެސް ބުނެވުނުވެސް

ބޭރަށް މަގުގެއްލިފައިވާ ބަޔަކަށްވެސް އެދުވަހުން ތިމާމެންނަށް يقين

ވެދާނޭނެއެވެ. مترجم

> أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ ٱلظِّلَّ وَلَوْ شَآءَ لَجَعَلَهُۥ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا ٱلشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿٤٥﴾ ثُمَّ قَبَضْنَٰهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ لِبَاسًا وَٱلنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ ٱلنَّهَارَ نُشُورًا ﴿٤٧﴾

ކަލޭގެފާނުގެ ربّ، ހިޔަނި ފެތުރުއްވި، އެއީ ކިހިނެއްކަން، ކަލޭގެފާނަށް

ފެނިވަޑައި ނުގަންނަވަނީތޯއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވިނަމަ
ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ، އެހިޔަނި އެއީ، ހުއްޓިހުންނަ އެއްޗެއްކަމުގައި
ހެއްދެވީއެވެ. ދެން އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެހިޔަނީގެމައްޗަށް علامة އެއް
ކަމުގައި އިރުހެއްދެވީމުއެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެހިޔަނި
މަޑުމަޑުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އަވަސްހިއްޕެވުމަކުން
ހިއްޕެވާ ނުތިކަރައްވަމެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި،
ރޭގަނޑު އެއީ ފުރާޅެއްކަމުގައްޔާއި، އަދި ނިދި އެއީ އަރާމެއްކަމުގައި،
އަދި ދުވާލު އެއީ، ތެދުވެ މަސައްކަތްކުރުމުގެ ވަގުތެއްކަމުގައި ހެއްދެވި
ކަލާނގެއެވެ.

وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَرْسَلَ ٱلرِّيَٰحَ بُشْرًۢا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهِۦ ۚ وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً طَهُورًا ﴿٤٨﴾ لِّنُحْـِۧىَ بِهِۦ بَلْدَةً مَّيْتًا وَنُسْقِيَهُۥ مِمَّا خَلَقْنَآ أَنْعَٰمًا وَأَنَاسِىَّ كَثِيرًا ﴿٤٩﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَٰهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا۟ فَأَبَىٰٓ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٥٠﴾

އަދި އެކަލާނގެއީ އެކަލާނގެ رحمة ވަންތަކަމުގެ ވާރޭއައުމުގެ ކުރިގައި
އެއައުމުގެ އުފާވެރި خبر އަންގަނިވި އެއްޗަކަށްކަމުގައި، ވައިފޮނުއްވާ
ކަލާނގެއެވެ. އަދި އުޑުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަމަ ސީދާ ސާފުފެން،
ބާވައިލައްވަމެވެ. އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފެނުން މަރުވެފައިވާ
ރަށްރަށް ދިރުއްވުމަށާއި އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވި مخلوق
ތަކުގެ ތެރެއިން ގިނަ ޖަނަވާރު ސޫފިތަކާއި އަދި ގިނަމީސްތަކުންނަށް

ފެންބޮންދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ހަމަކަނޑަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެވާރޭފެން އެމީހުންގެ ދަރިދަރިކަމި އެއްޗަހުން އަށްއެއްޗަހަށް ބަދަލުކުރައްވަވައެވެ. (يعنى: އެގޮތުގެ ގޮތް ހަމަތަވަރެވެ.) އެއީ އެމީހުން ނަސޭހަތް حاصل ކުރުމަށްޓަކައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ގިނަމީސްތަކުން نعمة އަށް كافر ވެއްޖެއެވެ، އެމީހުން قبول ނުކުރައެވެ.

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَّذِيرًا ﴿٥١﴾ فَلَا تُطِعِ ٱلْكَٰفِرِينَ وَجَٰهِدْهُم بِهِۦ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٥٢﴾ ۞ وَهُوَ ٱلَّذِى مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿٥٣﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ مِنَ ٱلْمَآءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُۥ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންފިނަމަ، ހަމަކަނޑަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޮންމެ ރަށަކަށްވެ، نذير އަކު ފޮނުއްވީމުހެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު، ކާފިރުންގެ ބަސް ނުއަހައްސަވައި އެމީހުންނާއި މި قرآن ން ނުހަނުބޮޑުވެގެންވާ جهاد އަކުން ކުރައްވަވާށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، ދެކަނޑު އެކަތި އެއްކަތަށްއެއްކުރައްވައިވާ ކަލާނގެއެވެ. (އެއީ އެއްކަނޑު) އެއީ ފެންހެޔޮ ކަނޑެކެވެ. އަނެއްކަނޑު އެއީ ފެންލޮނު ކަނޑެކެވެ. އަދި އެދެކަނޑުގެ ދެމެދުގައި، ހިމޭޔާއި، އަދި ނުހަނުގަދައަށް ބަންދުވެވޭގޮތަށް، ބަންދުވުމުގެ އެއްޗެއްވެސް ލައްވައިދެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ފެނުން (އެބަހީ: މަނިޔޮރުން) އާދަމުގެދަރިކަލުން ހެއްދެވި

ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ދެން، އެކަލާނގެ އެއާދަމުގެ ދަރިޔާއަން،
ނަސަބުގެ ގާތްތިމާގެކަމާއި، ދަނބިދަރިވުމުގެ ގާތްތިމާގެ ކަމާއި، އަދި
ޖިހަންފަގަރިވުމުގެ، ގާތްތިމާގެކަން ލެއްވެވީމެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ
ربّ އީ، ނުހަނު، ބެލުންވަންތަ ކަލާނގެވެ.

ބަޔާނެއް:

ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި ކަލޭގެފާނު محمّد ގެފާނު، رسول ކަމާއިގެން
ފޮނުއްވެވިފައި އެވަނީ، މުޅި މިދުނިޔޭގެ عالم ތަކަށެވެ. ވީމާ ދުނިޔޭގެ
ކޮންމެބަޔަކަށްމެ ނަބީބޭކަލަކު ފޮނުއްވެވުން އެއީ މާތްރަސްކަލާނގެ
އެދިވޮޑިގެންވާކަމަކަށްނުވެ. އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވަނީ އެއީ، خاتم
النّبيين މި محمّد ގެފާނު އެންމެހައި عالم ތަކަށް މި قرآن ގެ احكام ތައް
އިއްވަވައިދެއްވުމަށެވެ. މިދުނިޔެ ދޮރާޖެވުރިވާ މީހުންގެމައްޗަށް
قرآن ން حجّة قائم ކުރައްވުމަށްޓަކައެވެ. އަހަރުނި މާތްރަސްކަލާނގެއީ
ހުރިހާކަމަކަށް ބެލުންވަންތަ ކަލާނގެވެ. ފޮނުއްވި ކަސްޖެތަކާއި އަދި
ގެންގޮސް ކަސްދެ ހުރުވުމާއި، އަދި ގެންގޮސް ބަޔަށް ކަސްދެ ކަސްދާއި،
ގެންގޮސް ބަދުއް ކަސްދެ ކަސްދެވާ އެކަހި އަނެކަކަށް އެއް ކަށަވަރުވުމާއި،
އެދޭދުޅުގައި އަހަރެމެންގެ ފޮތަށް ނުވެވިނަ ހިނދުއެއްކަށަވަރުވުމާއި،
ދުކަސްދެ ބުދުނާދަނދުން، އެއްޓަރާތުން ނުގެ ފެންހޮވުމާއި،
އަނެއްޓަރާތުން ނުގެފެން ފެންވުމާއި، ކޮންމެހަކަދު ފެވިހަނދު
ބެދުވެމުންދިޔަދިޔަހެން، ކަސްދެކަސްދެގައި ދިޔަވަރު ފެދުމާއި، ހަނދު

ކުޑަވުމުންދިޔައިދިޔައިރުން ދިޔަވަރު ހިކުމާއި، ރަނގަޅުގެ މުދުމުދުގައި

ހާއްޖެ ހާއްޖެވުމާއި، ފެންތިރަކުން އިންސާނަކު ހެއްދެވުމާއި،

އެއިންސާނާގެ ކިބައިން اولاد އުފެއްދެވުމާއި، އެމީހުންގެ ދަރިދަރިގައި،

ނަސަބުގެ ތިމާގެކަން ފެއްޓުވުމާއި، ދަރިބިދަރި ބަފައިވުމުގެ ތިމާގެކަމާއި،

އަދި ޒިޔަން ފަހަރިކަމުގެ، ތިމާގެކަން ފެއްޓުވުމާއި، މިހުރިހައި

ކަންކަމެއްވެސްވީ އަޑުގަނޑި މާތް الله ގެ ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން

ހިމެނިގެންނެވެ. مترجم

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ ۗ وَكَانَ ٱلْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِۦ ظَهِيرًا
﴿٥٥﴾ وَمَآ أَرْسَلْنَـٰكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾ قُلْ مَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا
مَن شَآءَ أَن يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْحَىِّ ٱلَّذِى لَا يَمُوتُ
وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِۦ ۚ وَكَفَىٰ بِهِۦ بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيرًا ﴿٥٨﴾ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ
وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۚ ٱلرَّحْمَـٰنُ فَسْـَٔلْ بِهِۦ
خَبِيرًا ﴿٥٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسْجُدُوا۟ لِلرَّحْمَـٰنِ قَالُوا۟ وَمَا ٱلرَّحْمَـٰنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا
وَزَادَهُمْ نُفُورًا ۩ ﴿٦٠﴾

ތިމާމެންގެ ކިބައިން މަންފާއެއް ނުވަތަ އުނދަގޫއެއް ފޯރުކޮށްދެވޭކަށްނުވާނޭ

އެއްޗެހިތަކެއްގެ ކިބައިން އެމީހުން الله ދޫކޮށްފައި އަޅުކަންކުރެއެވެ.

(ގޮތުގައި ބަލާއިރު) ކާފިރުކަލާގެއި މީހާގެ، ربّ ގެ حضرة އަށް

ފުރަގަސްދީ (شيطان އާއަށް ވާގިދީ) މީހެކެވެ. ކަލޭގެފާނު އުފާވެރިކަމުގެ

خبر އާއި، އަދި ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވަނިވި ބޭއިކަލާކު ކަމުގައި ނުފެނި،
ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުން ނުފޮނުއްވަވާނެމެވެ. ކަލޭގެފާނުން
ވިދާޅުވާށެވެ. އެކަމުގެ މައްޗަށް (އެބަހީ: ރަސޫލުކަން އިއްވުމުގެ
މައްޗަށް) ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއްވެސް އުޖޫރައެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ
ކިބައިކުން ނުދަމެވެ. އެހެނެއްކަމަކު އެދިހާއެއްގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ
حضرة އަށް މަގެއް ހިފުމަށް އެދޭމީހާ އެފަދަމަގެއް ހޯދައިފާނުދިކަމެވެ.
އަދި ކަލޭގެފާނު، މަރުވުމެއްނެތް ދިރިހުރިވޮޑިގެންވާ ذات
ފުދުގެމައްޗަށް ވަކީލުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް حمد އާއެކު
تسبيح ވިދާޅުވާށެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ފާފަތަކުގެ خبر
ދެނެވޮޑިގެންވުމުގައި، އެކަލާނގެއީ خبير ވަންތަ ކަފާއްގެގޮތުން،
ފުދިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކާއި ބިމާއި، އަދި
އެދެމެދުގައިވާހައި އެއްޗެއް ހަދުވަހުއްގެތެރޭގައި ހައްދަވައި، ދެން
عرش ފުދުގެމައްޗަށް قائم ވެވޮޑިގެންވި މާތް رحمن ވަންތަކަލާނގެއެވެ.
ދެން އެކަލާނގެއާއިމެދު ކޮންމެވެސް خبر ދެނެހުރި މީހަކުކުރެން ނިކަން
އަހާބަލާށެވެ. އަދި އެއާރިހުމަކުންނާއި ދިމާލަށް، ތިޔަބައިމީހުން رحمن
ވަންތަކަލާނގެ حضرة އަށް ސަޖިދަކުރާށެވެ. މިފަދައިން ބުނެވިއްޖެއްޔާ
އެމީހުން ބުނާނީއެވެ. رحمن އަކީ ކާކުހެއްތޯއެވެ. ކަލޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
امر ކުރި ކުރަނިކޮށް އެއްކަލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން سجدة ކުރާނަމުހެއްތޯއެވެ. އަދި
އެމީހުންގެ ކިބައިގައި އިތުރުވެގެން ހަމައެކަނި نفرة އިތުރުކަމެވެ.

تَبَارَكَ ٱلَّذِى جَعَلَ فِى ٱلسَّمَآءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَٰجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا ﴿٦١﴾
وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾

އުޑުގައި ބުރުޖުތަކެއްހައްދަވައި، އެއުޑުގައި، ވިދާލާއި (އެބަހީ: އިރާއި) އަދި އަލިކަންދޭނިވި ހަނދުއްޔެއްވި ذات ތިޔު ނުހަނު بركات ވަންތައެވެ. އަދި، އެކަލާނގެއީ، ނަސޭހަތްލިބިގަތުމަށާއި، ނުވަތަ شكر ވެރިވުމަށް އެދޭމީހަކަށްޓަކައި، އެކަލޭގެ ދުވަހުގައި އަންނަނި އަރިސްވޯސް ހަދަނިވި ރޭގަނޑާއި ދުވާލު ލެއްވެވި ކަލާނގެއެވެ.

(ދަންނައެވެ. މިތާނގައި ބުރުޖުގެ معن އަކީ ބޮޑެތިބޮޑެތި ތަރިތަކެވެ. ނުވަތަ، ފާރަހަރަމްތަށް ތަންތަނެވެ. ނުވަތަ ނުދޫ، ތަރިކަށްތަކެވެ. سراج ގެ މާނައަކީ މިތާނގައި، އިރެވެ. مترجم)

وَعِبَادُ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى ٱلْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلْجَٰهِلُونَ قَالُوا۟ سَلَٰمًا ﴿٦٣﴾ وَٱلَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَٰمًا ﴿٦٤﴾ وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ ۖ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾ إِنَّهَا سَآءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُوا۟ لَمْ يُسْرِفُوا۟ وَلَمْ يَقْتُرُوا۟ وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

ވެސްރުބާންވަންތަ މާތްރަސްކަލާނގެ، (إخلاص ތެރި) އަޅުންނީ

ވަޤާރުވެރިކަމާއި ހަމަޖެހުމާއެކު ބިމުގައި ހިނގާބިނގާއުޅޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ، ތިމާމެންނާއި جاهل ތަކުން (ވިހާސްކާ ބަސްތަކުން) مخاطب ކޮށްފިއްޔާއި، އެބަހީ: ވާހަކަދައްކައިފިއްޔާއި، (ތިއަބައިމީހުންނަށް) سلام ހުއްޓެވެ. މިފަދައިން ބުނެއުޅޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ، ތިމާމެންގެވެރި ރަސްކަލާނގެއަށް ސަޖިދަކުރުމުގައްޔާއި، އަދި قيام ކުރާގޮތުގައި، ރޭގަނޑު ފާއިތުކޮށްދޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ (ތިއަންނަހަކައިން) دعاء ކުރައްވައިއުޅޭ މީހުންނެވެ. އޭއަޅަމެންގެ ربّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ އަޅަމެންގެ ކިބައިން ނަރަކައިގެ عذاب ދުރުކުރައްވައިދެއްވާނދޭވެ. އެހެނީ އެނަރަކައިގެ عذاب އެއީ ވަކިނުވެ ދެމިހުންނަނިވި އެއްޗެއްކަމުގައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ހަމަޖެހިތިބޭ ތަނެއްގެ ގޮތުންނާއި قائم ވެ ތިބޭތަނެއްގެ ގޮތުން އެ ނަރަކަ ހާދަހާ ނުބައިވެގެންވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނީ ތިމާމެން خرد ކޮށްފިއްޔާއި އިސްރާފުކަންކޮށްފައެއް ނުވަތަ بخيل ކަންކޮށްފައެއް ކޮށްނުދޭ މީހުންނެވެ. އަދި ޚަރަދުކުރާއިރު އެކަންކަން ބަހައްޓަނީ އެދެބައިމެދުގައި ހަމަގޮތަކަށެވެ.

وَٱلَّذِينَ لَا يَدۡعُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ وَلَا يَقۡتُلُونَ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّ وَلَا يَزۡنُونَۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ يَلۡقَ أَثَامٗا ﴿٦٨﴾ يُضَٰعَفۡ لَهُ ٱلۡعَذَابُ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَيَخۡلُدۡ فِيهِۦ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلٗا صَٰلِحٗا فَأُوْلَٰٓئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمۡ حَسَنَٰتٖۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ﴿٧٠﴾ وَمَن

تَابَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَإِنَّهُۥ يَتُوبُ إِلَى ٱللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

އެއުރެންނީ ﷲ އާއިއެކު، އެހެން اله އަކަށް ގޮވައިނަހަދާ މީހުންނެވެ. އަދި ﷲ حرمة ތެރިކުރައްވާފައިވާ ނަފްސެއް حقّ ގޮތުންނޫނީ ނުމަރާ މީހުންނެވެ. އަދި ޒިނާ ނުކުރާމީހުންނެވެ. އެއިންކަމެއްކޮށްފިމީހާ (އެކަމުގެ) عقوبات އާ ބައްދަލުވާނެއެވެ. قيامة ދުވަހުން އޭނާއަށްޓަކައި عذاب ވެސް ގިނަގުނަވާވާ ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެ عذاب ގެތެރޭގައި އޭނާ އަބަދުގައި ނިކަމެތިކަމާއިއެކު ދެމިހުންނާނެއެވެ. ފަހެ އެމީހުންނީ (يعنى: توبة ވެ صالح عمل ކުރިމީހުންނީ) މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ނުބައިކަންތައްތައް ހެޔޮކަންތައްތަކަށް ބަދަލުކުރައްވާނޭ ބައެކެވެ. އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحيم ވަންތަ ކަލާނގެކަމުގައި ﷲ ވޮޑިގެންވާތީއެވެ. އަދި މީހަކު توبة ވެ صالح عمل ކޮށްފިމަ. ފަހެ (ގޮތުގައި ބަލާއިރުގައި) އެމީހަކު رجوع އެވަނީ، ﷲ ގެއިބާދަތަށް خاصّ ކޮށްލެވެ.

وَٱلَّذِينَ لَا يَشۡهَدُونَ ٱلزُّورَ وَإِذَا مَرُّواْ بِٱللَّغۡوِ مَرُّواْ كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُواْ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمۡ لَمۡ يَخِرُّواْ عَلَيۡهَا صُمًّا وَعُمۡيَانًا ﴿٧٣﴾ وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبۡ لَنَا مِنۡ أَزۡوَٰجِنَا وَذُرِّيَّٰتِنَا قُرَّةَ أَعۡيُنٖ وَٱجۡعَلۡنَا لِلۡمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

އަދި އެމީހުންނީ ދޮގުހެކިދީ، ނުއުޅޭމީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގޮތަކީ، އެއީ އެމީހުންނަށް ވިހާސްވާކަމެއްގެ ކައިރިން ހަދައިގަތައި ދުވިއްޖެއްޔާއި، އެމީހުން އޭގެ ތަރާތީފަން ބަހައިޖެހުމަކާއި ނުލައި، މާތްކަމާއިއެކު، ކައިރިންގައި ގާއިޒްކޮށް ހިނގައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނީ މިފަދަ، ربّ ގެ އާޔަތްތަކާ މިފަދަމީހުންނަށް ހަނދާންކޮށްދެވިއްޖެއްޔާއި، ބީރުކަމާއި އަދި ކަނުކަމާއިއެކު، އެ آية ތަކުގެމައްޗަށް ވެއްޓިފައި ނުއުޅޭމީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ (މިއަންނަނިވި دعاء ކިޔައި) دعاء ކުރަންނަވައި އުޅޭމީހުންނެވެ. އޭ އަޅަމެންގެ ربّ އެވެ. ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅަމެންގެ އަނބިއަނބިންގެ ކިބައިންނާއި، އަދި އަޅަމެންގެ ދަރިދަރިންގެ ކިބައިން، އަޅަމެންނަށް ލޯފިނީގެ ފިނިކަން (يعنى: صالح ދަރިން) ދެއްވާނދޭވެ. އަދި ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅަމެން تقوى ވެރިންނަށް‌ޓަކައި امام ން ކަމުގައި ލައްވާނދޭވެ.

أُوْلَـٰٓئِكَ يُجۡزَوۡنَ ٱلۡغُرۡفَةَ بِمَا صَبَرُواْ وَيُلَقَّوۡنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَـٰمًا ﴿٧٥﴾ خَـٰلِدِينَ فِيهَاۚ حَسُنَتۡ مُسۡتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾ قُلۡ مَا يَعۡبَؤُاْ بِكُمۡ رَبِّي لَوۡلَا دُعَآؤُكُمۡۖ فَقَدۡ كَذَّبۡتُمۡ فَسَوۡفَ يَكُونُ لِزَامَۢا ﴿٧٧﴾

އެމީހުންނީ ތިމާމެން ކުރި ކެތްތެރިކަމުގެ ޘަވާބުގައި ތިމާމެންނަށް ސުވަރުގޭގެ މަތިކޮޅެއް ޖަޒާއަކަށް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި މީގެން އެތަނގައި، އަބަދާއި އަބަދު ދިރިއުޅުއްވާގެއްގައި، މީހުންނަށް تحيّة ދެވޭނެ، އަދި ސަލާމްކުރެވި ދިރިއުޅުންތަކާ ދިރިއުޅުންވެސް. އެ ސުވަރުގޭގައި އަބަދަށް ދިރިއުޅުންވެ

ގޮތުގައެވެ. ހަމަޖެހިތިބޭ ތަނެއްގެ ގޮތުންނާއި قائم ވެ ތިބޭ ވަޒަނެއްގެ ގޮތުން

އުޅަން ރަނގަޅުކަމާއެވެ! ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ

دعاء ނުވާނަމަ، ތިމަންނަކަލޭގެފާނުންގެ رب ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް

ކުޑަވެސް ފަރުވާލެއް ނުބަހައްޓަވާނެއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން

ތިއަތިބީ، (حقّ) ދޮގުކޮށްގެންނެވެ. ވީމާ އެކަމުގެ ނަތީޖާއި، ނިކަންހުރު

ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަނިމަކުގައި، ތަތްވާނޭ އެއްޗަކެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެ. އިސްވެ އެދިޔަ آية ތަކުގައި، يعني: މިސޫރަތުގެ

ފަސްދޮޅަސް ތިންވަނަ آية ން ފެށިގެން ހަތްދިހަ ހަތަރުވަނަ آية އާއި

ހަމައަށް بيان ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، إخلاص ތެރި، ފުރިހަމަ مؤمن ންގެ

ކިބައިގައި އަނަރަގަނުފައި ހުންނަންވީ މާތް ސިފަތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި،

ހަތްދިހަ ފަސްވަނަ آية ގައި بيان ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ އެކަލާނގެ قيامة

ދުވަހުން އެމީހުންނަށް ދެއްވަވާނޭ نعمة ތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ހަތްދިހަ

ހަވަނަ އާޔަތުގައި بيان ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، އެ نعمة ތަކުގައި އެމީހުން

ދެމިތިބޭނޭތަނަކީ އެއީ، ވަރަށްވެސް މޮޅުތަނެއްކަމުގެ ވާހަކައެވެ. އެ

آية އާއި ޖެހިގެން ދެން އޮތް آية ގައި، އެވަނީ ކާފިރުމީހުންނާއި

مخاطب ކުރައްވަވައިފައެވެ. އެމީހުންގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ عذاب ފުރުޖެ

حقّ ވާނޭކަމުގެ ވާހަކަތަކެވެ. مؤمن ތަކުންގެ ކިބައިގައި

ހަރުދަނާވެފައި ހުންނާނީ ސިފަތަކުގެ ތެރެއިން، އެންމެ ފުރަތަމަ
ސިފައެއްކަމުގައި، މި آية ތަކުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ އެވަނީ
އެއީ، ތިމާ ހިނގާހިނގުމުގައި މަޑުމޮޅިކަމާއި އަދި މަޑުމައިތިރިކަމުގެ
ގޮތްހުރުމެވެ. ދެވަނަސިފައެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ އެވަނީ،
އެއީ جاهل ންނާއި ވާހަކަދައްކާން ޖެހިއްޖެނަމަ، އެމީހުންގެ ވިދާޅުވާ
ބަސްތަކުން ތިމާނުސަލާމަތްވާގޮތަށް، ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް ސަލާމްވެއްޖެވެ.
މިފަދައިން ބުނެ، އެނބުރިދިއުމުގެ ގޮތްހުރުމެވެ. އަދި ތިންވަނަ
ސިފައެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ އެވަނީ، އެއީ ربّ ގެ
ރިޟާފުޅަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި، ރޭގަނޑު ވޭތުކުރުމުގެ ގޮތް ހުރުމެވެ.
އަދި ހަތަރުވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ އެވަނީ،
އެއީ ނަރަކައިގެ عذاب ން سلامة ކުރައްވުމަށް، ربّ ގެ حضرة ގައި
دعاء ދަންނަވުމުގެ ގޮތް ހުރުމެވެ. ފަސްވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި بيان
ކުރައްވާފައިވާ އެވަނީ އެއީ، خرد ކުރުން ދެމެދުގައި (ނުވާ إسراف
އަދި ނުވާ بخيل ވުމުގެ އާދަ) ބެހެއްޓުމުގެ ގޮތް ހުރުމެވެ. ހަވަނަ
ސިފައެއްކަމުގައި އަންގަވައިފައިވާ އެވަނީ، އެއީ އަރަރުނި މާތް الله
ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް الله އަކު، ގޮވައި ނުއެދުމުގެ ގޮތް ހުރުމެވެ.
ހަތްވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި بيان ކުރައްވާފައި އަންގަވައިފައިވާ އެވަނީ،
އެއީ، އަރަރުނި މާތްރަސްކަލާނގެ، قتل ކުރުން منع ކުރައްވާފައިވާ،

އެއްވެސް ޖާނެއް، އެއްވެސް حقّ އަކާއި ނުލައި قتل ކޮށް ނުއުޅުމުގެ
ގޮތް ހުރުމެވެ. އަށްވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި އަންގަވައިފައި އެވަނީ،
އެއީ، ހަޑިމުޑުދާރު ޒިނާފަދަ، ހަޑިމުޑުދާރު ކަންކަންކޮށް ނުއުޅުމުގެ
ގޮތް ހުރުމެވެ. އަދި ނުވަވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވަވައިފައި
އެވަނީ އެއީ ދޮގުބަސް ނުއުޅުމާއި، އަދި ދޮގުކަންކަމުގައި ހާޒިރުނުވާ ގޮތް
ނުހުރުމެވެ. ދިހަވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ،
އެއީ، ލަޣުވުކަމެއްގެ ކައިރިން ފާއި ތުވެއްޖެނަމަ، އަޅައިވެސް ނުލައި
މާތްކަމާއިއެކު ގޮސްއުޅުމުގެ ގޮތްހުރުމެވެ. އެގާރަވަނަ ސިފަކަމުގައި
ބަޔާންކުރައްވާފައި، އަންގަވައިފައި އެވަނީ މާތްރަސްކަލާނގެ،
އާދޭސްކޮށް އިއްތިބާރުވެއްޖެނަމަ، އެހެންކަމުން ނުވިސްނައި ތިރިވެ ނުއުޅުމުގެ
ގޮތްހުރުމެވެ. ބާރަވަނަ ސިފައެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވަވައިފައިވާ
އެވަނީ، އަނބިންނާ صالح ދަރިން، ދެއްވުމަށާއި، އަދި تقوى
ވެރިންގެ امام އެއް ކަމުގައިވުމުގެ لياقة ލިބިގަން ދެއްވުމަށް الله ގެ
حضرة ގައި دعاء ދަންނަވައި، އުޅުމުގެ ގޮތްހުރުމެވެ. އާދެކެވެ!
މިފަދަގޮތުން ސިފަތަކުން ސިފަވެގެންތިބޭބަޔަކު އެއީ އަޅުތަކު
މާތް الله ގެ حضرة އަށް އެންމެ ލޯބިވެވޮޑިގެންވާކަން ބަޔަކީ مؤمن ންނެވެ.
ދަންނަވަމެ. މިފަދަގޮތުގައިވާ ސިފަތަކެއް ނުނަސް އަދި مؤمن ކަލުންގެ
ކިބައިގައި ހުންނަންވީ އެތައް ސިފަތަކެއްގެ ވާހަކަ قرآن ގައި
އިތުރުންގެ ވާހަކަތައް بيان ކުރައްވާފައިވާ آية ، آية ގައި އެކަލާނގެ

بيان ކުރެއްވެވި ދެއްވުމެވެ.

الحمد لِلّـــه

سورة الفرقان ގެ ترجمة (الله ތަޢާލާގެ توفيق ނިމި) ނިމުނީއެވެ.
ތިން އަހަރާއި ވީ ދުވަސް މުއްދަތުގައި سورة الشّعراء ގެ ترجمة ފަށަމެވެ.

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ (٢٦)

މި ސޫރަތަކީ مكّي ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތުގައި 227 (ދުއިސައްތަ ހަތާވީސް) آية އާއި އެގާރަ 11 (އެގާރަ) ركوع ވެއެވެ.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رَحْمٰنُ އާއި رحيم ވަންތަ ވާން الله ގެ އިސްމުފުޅުން ފަށަމެވެ.

طسٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ ٱلْمُبِينِ ﴿٢﴾ لَعَلَّكَ بَٰخِعٌ نَّفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا۟ مُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ إِن نَّشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ ءَايَةً فَظَلَّتْ أَعْنَٰقُهُمْ لَهَا خَٰضِعِينَ ﴿٤﴾ وَمَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّنَ ٱلرَّحْمَٰنِ مُحْدَثٍ إِلَّا كَانُوا۟ عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿٥﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا۟ فَسَيَأْتِيهِمْ أَنۢبَٰٓؤُا۟ مَا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَى ٱلْأَرْضِ كَمْ أَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿٧﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٩﴾

(الله އީ، ދުޢާތަކަށް ޖަވާބުދެއްވާ، އަޑުއައްސަވާ، عليم އެއްވެ.) މިއީ ފާޅުވެގެންވާ ބޮޑެތި آية ތަކެކެވެ. އެކަމަކު އެއުރެންކޮޅު مؤمن ނުކުމުގައި ނުވާނޭވެ، ކަލޭގެފާނުންގެ نفس ފުދަތާ ކަލޭގެފާނުން ގެއްލުއްވުން ދެއްވާ ކަރުހިއްވެ. މިކަން ރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ރަސްކަލާނގެ (ވަރުގަދަ) معجزة އެއް، މަތިން ބާވައިލައްވާފާނެވެ. ދެން އެހެނދު އެމީހުންގެ، ކަނދުރާތައް އޮންނާނީ އޭގެ ކުރިމަތީގައި، ނިކަމެތިވެ ބޯލަނބާފައެވެ. رحمن ވަންތަ، ރަސްކަލާނގެ حضرة ން، އައުއައުކޮށް، ކޮންމެ ނަސޭހަތެއް އައިސްފައިވެސް، އެމީހުންނީ އެނަސޭހަތުން ހުރަހަޅައިގަންނަ ބައެއްކަމުގައި ނުވާއެއްވެސް ނަސޭހަތެއް އެމީހުންގެ ގާތަކަށް ނައުމެވެ. ވީމާ އެމީހުން އެއީ، (حقّ ބަސް) ދޮގުކޮށްފިއެވެ. ފަހެ އެމީހުންގެ ގާތަށް އެކަމަކާއިގެން، އެމީހުން ފުރައްސާރަކޮށް ހަދައި އުޅުނު ކަމެއްގެ خبر ތައް ނިކަންހުރެ އައުންނާނެތެވެ. މިކަން ރަސްކަލާނގެ ދީބުމުގައި، ކޮންމެ ވައްތަރަކަށް ފަތްވެގެންވާ ބޭއް (يعنى: ގަސްގަހާގެހި ދެބައިބައިން، އަންހެންގަހާއި ފިރިހެންގަސް) ތައް ހާލަތުގައި ފުޅާކޮށްވައިފައި ފެނިއްޖެވެ. ފަހެ އެމީހުން އެބުނާ ފަރާތަށް ބަލައި ނުލެވިހިއްޖެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ! އެކަމުގައި ނިޝާނެއްވެއެވެ. އަދި އެމީހުންކުރެން ގިނައީ، އީމާންވާ މީހުން ނޫނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އީ عزّة ވަންތަ އަދި رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱئْتِ ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٠﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَ ۚ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّىٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾ وَيَضِيقُ صَدْرِى وَلَا يَنطَلِقُ لِسَانِى فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَٰرُونَ ﴿١٣﴾ وَلَهُمْ عَلَىَّ ذَنۢبٌ فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ ﴿١٤﴾ قَالَ كَلَّا ۖ فَٱذْهَبَا بِـَٔايَٰتِنَآ ۖ إِنَّا مَعَكُم مُّسْتَمِعُونَ ﴿١٥﴾ فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولُ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾ أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٧﴾ قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٨﴾ وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ ٱلَّتِى فَعَلْتَ وَأَنتَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿١٩﴾ قَالَ فَعَلْتُهَآ إِذًا وَأَنَا۠ مِنَ ٱلضَّآلِّينَ ﴿٢٠﴾ فَفَرَرْتُ مِنكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِى رَبِّى حُكْمًا وَجَعَلَنِى مِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَىَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٢٢﴾

އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ رَبّ ، موسى ގެފާނަށް ނިދާކުރެއްވިއެވެ. (އޭ موسى ގެފާނުވެ!) ކަލޭގެފާނު، އަނިޔާވެރި فرعون ގެ قوم ގެ ގާތަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އެއީ فرعون ގެ قوم އެވެ. އެމީހުން الله އަށް ބިރުގަންނަނީ ބާވައެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭއަޅުގެ رَبّ އެވެ. އެމީހުން އަޅު ދޮގުކޮށްފާނެކަމަށް ޝަކުގައި އަޅު ބިރުގަންނަމެވެ. އަދި އަޅުގެ ހިތްދަތިވެއެވެ. އަދި އަޅުގެ ދޫ ނުދުވަނިއްޔެވެ. ވީމާ އިބަރާސަލާމުގެ هارون ގެފާނުންގެ ކިބައަށްވެސް وحي ފޮނުއްވަވާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގާތުގައި އަޅުގެ ކިބައިން ވެވުނު ކުށެއްގެ دعواى ވެސް އަޅުގެ މައްޗަށް، އެބަވެއެވެ. ވީމާ އެމީހުން އަޅު قتل ކުރައްވާނެކަމުގެ ބިރުވެސް އަޅަށް ހީވެއެވެ. (ދެން

އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ހަމަހިލާ އެއަދީ ވާނުގޮތުގެއްނުނުވެ. ފަހެ ތިޔަދެބައިކަލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، ދަލީލުތަކާއި އާޔަތްތަކާއިގެން ވަޑައިގެންނެވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަދެބޭކަލުންނާ އެކުގައި އަޑުއަހައްސަވާ ވޮޑިގެންވަމެވެ. ވީމާ ތިޔަދެބައިކަލުން فرعون ގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނަވައި ތިމަންބައިކަލުންނީ عالم ތަކުގެ ربّ ގެ ރަސޫލުބައިކަލުންނީމުއެވެ. ކަލޭ ތިމަންބައިކަލުންނާއިއެކު إسرائيل ބަގައިގެ މީހުން ފޮނުވާށެވެ. މިފަދައިން ވިދާޅުވާށެވެ. (ފަހެ ދެން موسى ގެފާނާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ اخ هارون ގެފާނާއި ދެބޭފުޅުން މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވި أمر ފުޅު އޮސްރަރް އިއްވަވައިދެއްވިއެވެ. އަދި (އެހިނދު) އޮސްރު ބުންޏެވެ. (އޭ موسى ގެފާނެވެ.) ތިމަންކަލޭމެންގެތެރޭގައި ތިމަންކަލޭމެން ތިޔަކަލާ ކުޑައިރު ބޮޑުނުކުރަމުހެއްޔެވެ. އަދި ތިޔަކަލާގެ عمرން އެތައް އަހަރަކު ތިމަންކަލޭމެންގެތެރޭގައި، ތިޔަކަލާ ނުއުޅުމުހެއްޔެވެ. އަދި ތިޔަކަލާ ކުރިކަންވެސް ތިޔަކަލާވީ ކޮށްފައެވެ. އަދި ތިޔަކަލާ ތިޔަވަނީ (نعمة އަށް) شكر ނުކުރާ މީސްތަކުންގެތެރެއިންނެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާން ތިޔަކަމް ކުރެއްވީއިރު އޮވަނީ އެހި ތިމަންކަލޭގެފާނު މަގުގެއްލިފައިވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންވީހިނދުއެވެ. ފަހެ ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔައުރެން ދުކަ ބިރުގަތުމުން ތިޔައުރެންގެ ކިބައިން

ބިރުން ދުވެވަޑައިގަތީމެވެ. ދެހިނު ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ،
ތިމަންކަލޭގެފާނަށް حكمة ދެއްވަވައި ދެއްވައި، ތިމަންކަލޭގެފާނު
رسول ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނުއްވީމެވެ. ކަލޭ اسرائيل ބަނީގެމީހުން
އަޅުންކަމުގައި ތިބެހަދަނީ ހެދީ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް، ކަލޭ
ތިޔަކަލޭދައްކާ نعمة ގެ ބަދަލުގައިހެއްޔެވެ.

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٣﴾ قَالَ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَآ ۖ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ﴿٢٤﴾ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُۥٓ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ ءَابَآئِكُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ ٱلَّذِىٓ أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿٢٧﴾ قَالَ رَبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَآ ۖ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

فرعون ބުންޏެވެ. عالم ތަކުގެ ربّ އަކީ ކާކުހެއްޔެވެ. އެކަލޭގެފާނުން
ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް يقين ކުރާ ބަޔަކުނަމަ، އެއީ
އުޑުތަކާއި އަދި ބިމާއި، އަދި އެދޭތެރޭގައިވާހާ އެއްޗެހީގެ ربّ
އެވެ. އެސޮރުގެ ކައިރީގައި ވަށައިގެން ތިބި މީހުންނަށް އެސޮރު
ބުންޏެވެ. (އެހާ އަޑުއަހާ ވާހަކަ) ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނީވޭހެއްޔެވެ.
އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަލާނގެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކާބަފައި،
އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީ ކާބަފައިންގެވެސް، ربّ އެވެ. އެސޮރު
ބުންޏެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވިފައިވާ މިވާ رسول އަކީ،
ކަނޑައެޅިގެން މޮޔައެކެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން

ބުއްދިވެރިވާނަމަ އެނގޭނެއެވެ. އެކަލާނގެއީ، مشرق އާއި مغرب އާއި އަދި، އޭގެދެމެދުގައިވާހައި އެއްޗެއްގެވެސް ربّ ގެއެވެ.

قَالَ لَئِنِ ٱتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِى لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ ٱلْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾ قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَىْءٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَأْتِ بِهِۦٓ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٣١﴾ فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُۥ فَإِذَا هِىَ بَيْضَآءُ لِلنَّٰظِرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُۥٓ إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِۦ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوٓا۟ أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَٱبْعَثْ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾

އެސޮރު ބުންޏެވެ. ތިމަންކަލޯ ނޫން އެހެންމީހަކު ކަލޯ الله އަކަށްހަދައި ބަލައިފިނަމަ، ތިމަންސޮރު، ކަލޯޗަކަންނެތުވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، ހަރުގެއިލާނެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ކަލޯގެ ކައިރިއަށް، ފަޅުވެގެންވާ معجزات އެއް ގެންނެވިއަސްހެއްޔެވެ. (يعنى: معجزات އެއް ގެންނެވިއަސް އެހެންހަދައި ފާނުހެއްޔެވެ.) އެސޮރު ބުންޏެވެ. ކަލޭ ތެދުވެރިންގެތެރެއިންވާ މީހަކުކަމުގައިވާނަމަ ފަހެ ތިއަށްބާ އެއްޗެއް ނިކަން ގެންނަށްބަލާށެވެ. ފަހެ ދެން އެކަލޭގެފާނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ، އަސާރިގެ، (ބިންމަތަށްވަން) އެއްލައިލެއްވިއެވެ. ފަހެ އެހިނދު، އެއަސާރި ހަރުބޮޑު ހަރުފަހަރެއްކަމުގައިވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕިލަފަށް، (ތިބާސްކާރުގެ ކަރުވަޅުން ބޭރަށް)

ނުކުއްތެވިއެވެ. އެހިނދު ބަލާ މީސްތަކުންނަށް، އެއަތްތިރިހަރުކޮށްދީ،
ވިދާބަޔަކުގަނޑު އަތުރުގެއްކަމުގައެވެ. ދެން އެސާތި ރިވާގެ ކަރިތިގަރިދީ،
ބޭކުނުނަށް ބުނުއްވެ. މީހާއަކީ ޢާދާގެ علم އަށް ނުހަނު ކުރެދާނަ
ޢާދާގެ ކުރެއެވެ. މިހާ އެދެނި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ރަށުން، އެހާގެ ޢާދާގެބޮޑުން
ތިޔަބައިމީހުން ނުކުމެހާލެވެ. ވިހާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފެންނަގޮތުގައި ހިކަން
ބޮޑުބަލާލެވެ. އެހިނދު އެބައިމީހުން ބޮޑުއެވެ. މަހިއްރާގު އޭނާއަށާއި
އަދި އޭނާގެ اخ ކަލޭގެއަށް مهلت ، يعنى: ފަސްކޮށް ދެއްވާލާށެވެ. އަދި
سحر ބޭނުން ދަންނަ ކޮންމެބަޔަކު އެއްކަހަލަ ގެނައުމަށް މަހިއްރާގު
ޝަހަރުތަކުތަކަށް އެއްކުރާނޭ ބަޔަކު ފޮނުއްވާލާށެވެ.

فَجُمِعَ ٱلسَّحَرَةُ لِمِيقَـٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٣٨﴾ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنتُم مُّجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾ لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ ٱلسَّحَرَةَ إِن كَانُوا۟ هُمُ ٱلْغَـٰلِبِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّا جَآءَ ٱلسَّحَرَةُ قَالُوا۟ لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ ٱلْغَـٰلِبِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذًا لَّمِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰٓ أَلْقُوا۟ مَآ أَنتُم مُّلْقُونَ ﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا۟ حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا۟ بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ ٱلْغَـٰلِبُونَ ﴿٤٤﴾ فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾ فَأُلْقِىَ ٱلسَّحَرَةُ سَـٰجِدِينَ ﴿٤٦﴾ قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِرَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٤٧﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَـٰرُونَ ﴿٤٨﴾

ފަހެ ދެން ފަސްކޮށްލެވުނު އެގޮތުން ދުވަހެއްގެ وعد އަށް سحر ވެރިން
އެއްކުރެވުނެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް إعلان ކުރެވުނުއެވެ.

ގަދަވާނޫބައަކީ އެއީ سحر ވެރިންކަމުގައި ވެއްޖެނަމަ، އެމީހުންނާއި
އަހަރެމެން تبع ވުމަށްޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުންނީވެސް އެތަނަށް حاضر ވާށޭ
ބަޔަކުދުހައްޔެވެ. ދެންފަހެ ސިހުރުވެރިންތައް އަތުވެއްޖެހިނދުގައި،
އެމީހުން فرعون އަށް ބުނޫއެވެ. ތިމަންނަމެންނީ ގަދަވެއްޖެބައަކު
ކަމުގައިވެއްޖެނަމަ، ތިމަންނަމެންނަށްޓަކައި ކޮންމެވެސް انعام އެއް
އޮންނާނޭތޯއެވެ. އޭނާ ބުނެފިއެވެ. އާއެކެވެ. (އަދި ކިޔައިހައްހައްޔެވެ.)
އަހައިކުން، (يعنى: ގަދަވެއްޖެނަމަ) ޝައްކެއްނެތި ތިޔަބައިމީހުންވާހުށީ،
(ތިމަން ވަނީއްޖުގާއި) ކުރިތަންވެގެންވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ.
(ދެން مقابلة އަށް ނުކުތިހިނދު) موسى ގެފާނުން އެމީހުންނާއި ދިމާކޮށް
ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އުކަން އޮތްއެއްޗެއް ނިކަން އުކައިބަލާށެވެ.
(އެހިނދު) ފަހެ އެމީހުންގެ ވާޅުތަކާއި އަދި އެމީހުންގެ އަސާތައް،
އުކައި، އެމީހުން ބުނޫއެވެ. فرعون ގެ عزّة ތެރިކަން ގަންދީ ބުނަމުއެވެ.
ޝައްކެއްނެތި ގަދަވާނޫބައަކީ އެއީ ތިމަންނަމެންނީމުއެވެ. ފަހެ ދެން
موسى ގެފާނުވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ އަސާދަނޑު، ވައްޓާލެއްވިއެވެ.
ފަހެ އެވަގުތު އެއަސާދަނޑު، އެމީހުން ހިރިނަމަ ޖާދޫއެއް
ބަނޑުތެރެއަށް ގިލާލައިފިއެވެ. (މިކަން ފެނުމާއިއެކު) ފަހެ سحر
ވެރިންނަށް ތިރިވެވިގެން ދުވުނީ އެއީ سجدة ކުރާބަޔަކުކަމުގައިވާ حال
ގައެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ބުނެގެންޖެހުނީ އެއީ ތިމަންމެން އެންމެހައި
عالم ތަކުގެ ربّ އަށް ايمان ވެއްޖައީމުއެވެ. އެއީ موسى ގެފާނާއި އަދި

هارون ގެފާނުންގެ ربّ ގެއެވެ. މިފަދައިންނެވެ.

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا۟ لَا ضَيْرَ ۖ إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَٰيَٰنَآ أَن كُنَّآ أَوَّلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

އެސޫރު، يعنى: فرعون ބުންޏެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އޭނާއަށް ތިޔަ ايمان ވީ ތިމަންމަނިކުފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް امر ދެއްވުމުގެ ކުރިގައިތާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަކީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް سحر ދަސްކޮށްދިން، ތިޔަބައިމީހުންގެ އެންމެބޮޑުމީހާއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނިކަންހުރެ، (ވާގޮތެއް) އެނގިދާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން މަނިކުފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްފައި، އިދިކޮޅަށް ކަނޑުއްވާފައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އެންމެންމެ صليب އަށް އަރުވާ ހުރިމެވެ. އެބައިމީހުން جواب ދިނީއެވެ. (ތިޔަކަމާގެ ދަރަކާ) އެއްވެސް ފަރުވާއެއްނެތެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނަމެންނީ، ތިމަންނަމެންގެ ربّ ގެ حضرة އަށް، އެނބުރިދާނޭ ބައެކެވެ. އަދި އެންމެ ފުރަތަމައަށް ايمان ވިބަޔަކީ އެއީ ތިމަންނަމެން ކަމުގައިވުމުގެ ސަބަބުން، ތިމަންނަމެންގެ ربّ ތިމަންނަމެންގެ އެންމެހައި ޚަޠާތަކެއް ފުއްސަވުމަށް، ތިމަންނަމެން ދަހިވެތިވެގެންވަމެވެ.

۞ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِىٓ إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ﴿٥٢﴾ فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَآئِظُونَ ﴿٥٥﴾ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَٰذِرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَخْرَجْنَٰهُم مِّن جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾ كَذَٰلِكَ وَأَوْرَثْنَٰهَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٥٩﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް وحي ކުރެއްވީމެވެ. އެ
موسى ގެފާނަށެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން
ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުގައި ނުކުމެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. (ނަމަވެސް
ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނީ تعاقب ކުރެވޭނޭ ބައެކެވެ.
(يعنى: ތިޔަބައިމީހުން އަތުލައިގަތުމަށްޓަކައި فرعون ގެ ލަޝްކަރު
ތިޔަބައިމީހުންގެ ފަހަތުން އަންނާނޭ ބައެކެވެ.) ދެންފަހެ فرعون ،
ލަޝްކަރު އެއްކުރާނޭމީހުން ޝަހަރުތަކަށް ފޮނުއްވިއެވެ. (އަދި
ބުނިއެވެ.) އެ إسرائيل ބާގައިގެމީހުންނީ ކުޑަކުޑަ جماعة އެކެވެ.
އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނީ ތިމަންމެން ރުޅިއަރުވާ ބައެކެވެ.
އަދި ތިމަންނަމެންނީ ހަތިޔާރުގުޅި ގިނަބައެކީމުއެވެ. ފަހެ ދެން،
ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެތައްއެތައް ބަގީޗާތަކުންނާއި އަދި އެތައްއެތައް
ފެންއާރުތަކުންނާއި، އަދި އެތައް خزانة ތަކުންނާއި، އަދި މާތްވެގެންވާ
އެތައް مقام ތަކުން، އެމީހުން (އެބަހީ: فرعون އާއި އޭނާގެ قوم ގެ
މީހުން) ނެރުއްވީމެވެ. (ކަންހިނގީ) އެގޮތައިންނެވެ. އަދި

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެހުރިހައި އެއްޗެއް، اسرائيل ބާގައިގެމީހުންނަށް ވާރުތަކޮށް ދެއްވީމެވެ.

فَأَتْبَعُوهُم مُّشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا تَرَٰٓءَا ٱلْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَٰبُ مُوسَىٰٓ إِنَّا لَمُدْرَكُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ كَلَّآ ۖ إِنَّ مَعِىَ رَبِّى سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ فَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱضْرِب بِّعَصَاكَ ٱلْبَحْرَ ۖ فَٱنفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَٱلطَّوْدِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾ وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ ٱلْءَاخَرِينَ ﴿٦٤﴾ وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا ٱلْءَاخَرِينَ ﴿٦٦﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

ދެން فرعون ގެމީހުން އިރުއަރާވަގުތުގައި، އެމީހުންގެ تعاقب ކޮށްފޫއެވެ. ދެން ދެބައިމީހުންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ފެނިއްޖެހިނދުގައި، موسى ގެފާނުގެ މީސްތަކުން ދަންނަވައިފޫއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެން މިއީ އަތްދަށުވީއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަހިގައި އެހެންނަކަށް ނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އެކުގައި ވޮޑިގެންވެއެވެ. ނިކަންހުރި އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް މަގުދައްކަވާނެމެވެ. (އެހިނދު) ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް އަންގަވައިފީމެވެ. (އެ موسى ގެފާނަށެވެ.) ކަލޭގެފާނު މިބާގެ އަސާގަނޑުން ކަނޑުގައި ޖައްސަވާށެވެ. ދެން (يعنى: ޖެއްސެވިހިނދުގައި) އެކަނޑު ފަޅިފަޅިވެގެން ދިޔައީއެވެ. އަދި (ކޮންމެގަނޑެއް) ކޮންމެ حصّة އެއްވެސް ވަރުބޮޑު ބޮޑު ފަރުބަދައެއް

ޗަތައިންނެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެހިނދު އަނެއްބައިމީހުން، (یعنی: فرعون އާއި އޭނާގެ قوم ގެ މީސްތަކުން) އެތަނާއި ކައިރިކުރައްވަވައި، موسى ގެފާނާއި އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަތިހަރުގައިވި އެންމެންކުން މިންޖުކުރެއްވީމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަނެއްބައިމީހުން (ކާފަރުން) غرق ކުރެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި ކަނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވާ (الله ގެ ކުދުރަތްވަންތަކަމުގެ) ދަލީލެއްވެއެވެ. (ނަމަވެސް) އެމީހުންކުރެން ގިނަބައި ايمان ނުވާ މީހުންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއީ، ކަނޑައެޅިގެން عزّة ވެރިވަންތަ، رحمة ލެއްވުން ބޮޑުރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާން:

އާދެއެވެ! މި سورة ގެ ދިހަވަނަ آية ން ފެށިގެން ފަސްދޮޅަސް ހަވަނަ آية އާއި ހަމައަށް، بيان ކުރައްވަވައިދައި އެވަނީ موسى ގެފާނުގެ ވާހަކައިން ތަންކޮޅެކެވެ. موسى ގެފާނާއި، فرعون އާއި ދެމެދުގައި ހިނގި، ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައިން ކުޑަތަންކޮޅެކެވެ. فرعون އާއި އަދި އަސްކަރުގެ قوم ހަލާކުކުރައްވައި، އަދި إسرائيل ބަގައިގެމީހުން ނަޖާތްކުރެއްވުމުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް فرعون ގެ އެންމެހައި މުދަލާއި ވެރިކަން ވާރުތަކޮށްދެއްވި ވާހަކައެވެ. އަދިވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނު، فرعون ގެ قوم ގެފަރާތަށް رسول ކަމާއިގެން ފޮނުއްވަވާން

މިންވަރު ކުރެއްވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނަށް طور ފަރުބަދައިގެ ކައިރިން موسى ގެ نِدَا އެކަލާނގެ އިއްވެވިއެވެ. އެވަގުތު، އެކަލޭގެފާނު، الله ގެ حضرة ގައި ދަންނަވާލީ، އޭމީހުން މިމަންކަލޭގެފާނު ދޮގުކޮށްފާނެކަމަށް މިމަންކަލޭގެފާނު ހިތްފުޅު ކަރުހަލުވެވަޑައިގަނެވެ. އަދި މިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ހިތްފުޅަށް، އެހާ ތަނަވަސް ހިތްފުޅެއްނުވެއެވެ. އަދި މިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ދުލްފުޅަށްވެސް މާކަށަވަރަ ދުލްފުޅެއްނުވެއެވެ. އަދި އެނޫނަސް އޭމީހުން މިމަންކަލޭގެފާނު شهيد ކުރުމަށް ފާނުކަމުގެ ބިރުވެސް މިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ހިތްފުޅުގައި ހިނގައެވެ. އެހެނީ މިމަންކަލޭގެފާނަކީ، އޭމީހުންގެ ކައިރީގައި ކުށްވެރިއަކަށްވާތީއެވެ. ވީމާ، ތިބާރަސްކަލާނގެ މިމަންކަލޭގެފާނަށް ވާގިދެއްވުމުގެގޮތުން، މިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ބޭބޭފުޅު هارون ގެފާނު، ތިބާރަސްކަލާނގެ ރަސޫލުބޭކަލަކު ކަމުގައި ހަދައްވާނދޭވެ!

ދަންނަވާ، އަރުހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، އެކަލޭގެފާނުން އެދިވަޑައިގަންނަވާ އެދުންފުރުމަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވައި އަދި هارون ގެފާނުވެސް نبي ބޭކަލަކުކަމުގައި ހެއްދެވުމަށްފަހު، އެކަލާނގެ އެދުރުބާރުފުޅުނަގަން އަންގަވައި، އޭމީހުން އެކަލޭގެފާނު ދޮގުކޮށްފާނެކަމުގެ ބިރުގަތުން ނުވަތަ ޝަހީދުކޮށްފާނެކަމުގެ ބިރުގަތުން ހިތްފުޅުގައި ނުހިނގުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދުރުބާރުފުޅުގެ ފުރިހަމަކަމުގައި، ހުރިހާ ހިނދަކު ވޮޑިގެންވާ ކަމަށެވެ. ވީމާ، އެދުރުބާރުފުޅުން فرعون ގެ

ގޮތަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެދެބޭކަލުންނަށް ربّ العالمين ގެ رسول
ބޭކަލުންކަމުގައި އަންގަވައި، إسرائيل ދަރިކޮޅުގެމީހުން އެދެބޭކަލުންގެ
އަރިހަށް ފޮނުއްވުމަށް فرعون އަށް އެދެބޭބޭކަލުން ވިދާޅުވުމަށްވެސްއެވެ.
ދެންފަހު އެދެބޭކަލުން އަރިހުގައި މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގެވި
امر ފުރާއިދުން فرعون ގެގާތަށް ވަޑައިގަތުމުއެވެ. އެހިނދު
موسى ގެފާނާއި އަދި فرعون އާއި ދެމެދުގައި، ހިނގި ވާހަކަތަކާއި،
އަދި އެސޮރު سحر ވެރިން އެއްކުރި ވާހަކައާއި އެމީހުންގެ سحر ތައް
މުގުރާލެވުނު ގޮތާއި އެކަލޭގެފާނު ދެއްކެވި معجزات ތަކުގެ ވާހަކައާއި، އަދި
އެ معجزات ތައް ފެނިފައި، އެމީހުން ايمان ވި ވާހަކައާއި، އަދި فرعون
އެމީހުން شهيد ކުރުމަށް ބިރުދެއްކުންތެރިވާހަކައާއި، موسى ގެފާނު إسرائيل
ދަރިކޮޅުގެމީހުންނާއިގެން، ރޭގަނޑު ނުކުމެވަޑައިގެންނެވި ވާހަކައާއި،
އެމީހުން ދަތުރުކޮށްގެން ދިޔުމަށް ކަނޑު ހުޅުވުނު ވާހަކައާއި، އަދިفرعون ގެ
لشكر ފަހަތުން އައިސް އެކަމުން ދާން ދިމާކޮށްލި ވާހަކައާއި، އެހިނދު
ކަނޑުއައިސް ބޮދު އެމީހުން غرق ކޮށްލިވާހަކައާއި، އަދި إسرائيل
ދަރިކޮޅުގެމީހުން فرعون ގެ އަތްދަށުން سلامة ވި ވާހަކައާއި، މިހުރިހާ
ވާހަކަތަކެއް، ترجمة ގައި بيان ވެފައި ހިނގައްޖެއެވެ.

ދަންނަށެވެ. فرعون ބުނިފަރާތުންގެ موسى ގެފާނަށް ايمان ވި
އެންމެފަހު ޖާދޫގަރުން، އެސޮރު އަތުން ޝަހީދުވިކަމުގައި ދަނަ تفسير

ތަކުގައި بيان ކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ عدد އާއިމެދުގައި،
އެކިއެކި مفسّر ބޭކަލުން އެކިއެކި ގޮތްގޮތަށް ބުނެއްވައިފައިވެއެވެ.
ބައެއް ބޭކަލުން ބުނެއްވީ އެއީ، ފަނަރަހާސް މީހުންކަމުގައެވެ. އަނެއް
ބައެއް ބޭކަލުން ބުނެއްވީ އެއީ ސަތޭކަހާސް މީހުންކަމުގައެވެ.
އަނެއްބައި ބޭކަލުން ބުނެއްވީ އެއީ އޮނަވިހިހާސް މީހުންކަމުގައެވެ.
އަދި އެމީހުންގެ އަދަދު ހިމެނިގެންވަނީ ތިރީސްހާހުން ފުރިގެން، އަނެއްކާ
ނުވަތަ، އެއަށްވުރެން ގިނަ އަދަދެއްގެ މައްޗަށް ކަމުގައިވެސް ބައެއް مفسّر
ބޭކަލުން ބުނެއްވައިފައިވެއެވެ. ކީއްމެއަކަސް ޞަޙީޙު قرآن އަކުން
އެމީހުންގެ އަދަދު އެނގޭކަށް ނުވެއެވެ. އާއެކެވެ. އެމީހުންގެ ތަރުކާގައި
ތަދުއަކަށް އެއްވެވަޑައިގެން، އެމީހުންގެ ސަރުދާރުން ކަމުގައި ތިބީ މީހުންގެ
ނަން ބައެއް تفسير ގައި ޒިކުރުކޮށްފައިވެއެވެ. އެއީ سَابُوْر އާއި، عَاذُوْر އާއި،
حطحط އާއި އަދި مصحفى އާއި މިކަހަލަ މީހުންގެ ނަމެވެ.
މޫސާގެ ޤައުމުން، اسرائيل ދަރިކޮޅުމީހުންނާއިގެން، މިސްރުން
ނުކުމެވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަކީގެ ޤައުމުން ނުކުމެވަޑައިގަތީ،
يوسف ގެ ޤައުމުންގެ ސަރުދާރު ބުރޯތިގެ ހިސާބުގައި ގެންދެވުމަށް، مجاهد ގެ ޤައުލު
ބުނެއްވައިފައިވެއެވެ. އެއީ يوسف ގެ ޤައުލު، އަވަހާރަވެވަޑައިގެން،
އެކަކީގެ ޤައުމު ކުރައްވާފައިވާ وصيّة ފުރުޅު އަދާކުރެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ.
موسى ގެ ޤައުމަށް يوسف ގެ ޤައުމުންގެ މަރާނަފުޅު ދައްކަވައިދިނީ އެއީ،
إسرائيل ދަރިކޮޅުގެ މުސްކުޅި އަންހެނަކުއެވެ. މިކަންބޮޑުވާ މޫސާގެ ޤައުމަށް

يوسف ގެފާނުގެ ވަޒާރަތުގެ ތަޚްތާއިދިނީ އެއީ، އެކަނިބުރާގެ موسى ގެފާނުގެ އަތިރުގައި ސުވަރުގޭގައިވުމަކީ توفيق ލިބުނުމުގެ، شرط ގެ މަޢުނާކަމުގައި ابن ابى حاتم ގެ ކުޑަވަރުގެ ތިރީ، حديث އެއްގައި رواى ވެފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް حديث ޢަލީ، ވަރަށްވެސް ބަލި حديث އެކެވެ. ވީމާ އެ، حديث ގެމައްޗަށް ބަރޯސާވެގެން ވިސްނައި تدبّر ކުރަނީކަމެވެ. މިތަނުގައި މިވާހަކަ نقل މިކުރީ معلومات އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. واللّــــه اعلم مترجم

وَٱتۡلُ عَلَيۡهِمۡ نَبَأَ إِبۡرَٰهِيمَ ﴿٦٩﴾ إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦ مَا تَعۡبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُواْ نَعۡبُدُ أَصۡنَامٗا فَنَظَلُّ لَهَا عَٰكِفِينَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلۡ يَسۡمَعُونَكُمۡ إِذۡ تَدۡعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوۡ يَنفَعُونَكُمۡ أَوۡ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُواْ بَلۡ وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا كَذَٰلِكَ يَفۡعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ أَفَرَءَيۡتُم مَّا كُنتُمۡ تَعۡبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمُ ٱلۡأَقۡدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمۡ عَدُوّٞ لِّيٓ إِلَّا رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٧٧﴾

އަދި ކަލޭގެފާނު، އެމީހުންނަށް ابراهيم ގެފާނުގެ ވާހަކަ ކިޔައިދެއްވާށެވެ. (އެއީ) އެކަލޭގެފާނު، ބަފައިކަލުންނަށާއި އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް އެކަލޭގެފާނު ޙިއްބަސްކުރަމުން ވިދާޅު އަޅުކަންކުރަނީ ކޮންއެއްޗެއްކަމެއްހެއްޔެވެ. މިހެންނެއްން ވިދާޅުވިހިނދުގައި ވާހަކައެވެ. އެމީހުން ބުނުއްޔެވެ. ތިމަންނަމެން އަޅުކަންކުރަނީ ބުދުތަކަކަށެވެ. ވީމާ ތިމަންނަމެންނީ، އެއްޗެހިތަކުގެ ކައިރީގައި،

އަޅުކަންކޮށް، خدمة ކޮށްކޮށް ދެމިހިފަހައްޓަވާށެވެ. އެކަލާނގެ ފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. (ތިޔަބައިމީހުންނާ) ތިޔަބައިމީހުން އެއެއްޗެހިތަކަށްގޮވާ دعاء ކުރާހިނދުގައި، އެއެއްޗެހިތަކަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޑު އިވޭހެއްޔެވެ. ނުވަތަ އެ އެއްޗެހިތަކަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް منفع އެއް ނުވަތަ ނުދީ، އުނދަގޫއެއް ފޯރުކޮށްދެވޭހެއްޔެވެ. އެމީހުން ބުންޏެވެ. (ތިޔައެއް އަހަރުމެންނަކު ނުދެނެނެހެވުމުއެވެ. ނަމަވެސް) އަހަރ ކަލއެއްކަށްއެއްތެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކާބަފައިން، އެކަން ހަދާތަން އަހަރުމެންނަށް ފެނިފައިވާ މަގެވެ. އެކަލާނގެ ފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުންނާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އިހުގެކާބަފައިން، އަޅުކަންކޮށްއައި އެއްޗެއްގެ خبر ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭހެއްޔެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން رَبُّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ފިޔަވައި އެތަކެއްޗަކީ، ތިމަންކަލާނގެ ފާނުންގެ ދުޝްމަނުންނެވެ.

ބަޔާނު:

އަޅުގަނޑު މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ތަކުގައި އަންގަވައިފައި އެވަނީ، އެއީ އެންމެހައި مُوَحِّد ތަކުންގެ، ބަފައިކަލުން، ابراهيم ގެފާނުންގެ ވާހަކަ، مكّة ގެ މުޝްރިކުތަކުންނަށް، رسول اللّـــه ގެފާނު، بيان ކޮށް ދެއްވުމަށެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ އެމީހުން، ތިމަންނާމެންނީވެސް ابراهيم ގެފާނުންގެ ދީނުގައި ހިފަހައްޓާއިގެން ތިބީބަޔަކުކަމުގައި دعواى ކުރާކަމެވެ. مترجم

ٱلَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يَهۡدِينِ ﴿٧٨﴾ وَٱلَّذِى هُوَ يُطۡعِمُنِى وَيَسۡقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضۡتُ فَهُوَ يَشۡفِينِ ﴿٨٠﴾ وَٱلَّذِى يُمِيتُنِى ثُمَّ يُحۡيِينِ ﴿٨١﴾ وَٱلَّذِىٓ أَطۡمَعُ أَن يَغۡفِرَ لِى خَطِيٓـَٔتِى يَوۡمَ ٱلدِّينِ ﴿٨٢﴾

އެކަލާނގެއީ ތިމަންކަލޯގެފާނު އުފެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ދެން ތިމަންކަލޯގެފާނަށް މަގުދައްކަވައިދެއްވަނީވެސް އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޯގެފާނަށް ކާންބޭންދެއްވަނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެމެއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޯގެފާނަށް އާފާތްކަންތުވެއްޖެހިއްޖައްޔާ، ފަހެ ތިމަންކަލޯގެފާނަށް شفاء ދެއްވަވަނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެމެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ތިމަންކަލޯގެފާނުންގެ މަރުހިއްޕަވައި، ދެން އަލުން، ތިމަންކަލޯގެފާނު ދިރުއްވަވާނީވެސް ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ قيامة ދުވަހުން، އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޯގެފާނުންގެ ކުށްތައް، ފުއްސެވުމަށް ތިމަންކަލޯގެފާނު أمّيد ކުރައްވަވާ ކަލާނގެވެސްމެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

(މި آية ތަކުގައި الله بيان ކުރައްވަވައިފައި އޮވަނީ، އެއީ، رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ގެ ބަޔާން ސިފަފުޅުތަކެވެ. يعنى: އެކަލާނގެއީ އުފެއްދެވީ ކަލާނގެއެވެ. އަދި މަގުދައްކަވަނީ އެކަލާނގެމެއެވެ. ކާންދެއްވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. ބޭންދެއްވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ބައްޔެއްޖެހިއްޖައްޔާ، އެބަލިން ފަސޭހަކުރައްވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.

އަދި މަރުހިއްޕަވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. ދިރުއްވަވަނީ އެކަލާނގެއެވެ.

އަދި ޚަޠީއަތް ފުއްސަވަނީވެސް އެކަލާނގެމެއެވެ. ابرهيم ގެފާނު،

އެމީހުންނަށް جواب ދެއްވަވައިފައި އެވަނީ، އެއީ، ތިމަންކަލޯގެފާނުންގެ

الله އަކީ އެއީ، މި بيان ވެދިޔަ ސިފަފުޅުތަކުން، ސިފަފުޅިބޮޑުވެގެންވާ،

عالم ތަކުގެ ވެރި މާތް الله އެވެ. މިފަދައިންނެވެ.) مترجم

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾ وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾ وَاجْعَلْنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾ وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

އާ، އަޅުގެ ربّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ، އަޅަށް حكمة ތެރިކަން

ދެއްވަވާނދޭވެ! އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ މިއަޅާ، صالح އަޅުތަކުންގެ

ތެރޭގައި شامل ކުރައްވަވާނދޭވެ. އަދި އަޅުގެނަން ދެންއަންނަނިވި

މީސްތަކުންގެތެރޭގައި ހެޔޮގޮތުގައި، ނަންގަނެވޭނިވި ނަމެއްކަމުގައި

ލައްވަވާނދޭވެ. އަދި نعمة ވަންތަ ސުވަރުގޭގެ ވާރުތަވެރިންގެތެރެއިން،

އިބަރަސްކަލާނގެ އަޅުލައްވަވާނދޭވެ. އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ، އަޅުގެ

ބަފައިކަލުންނަށް، ފާފަފުއްސަވާނދޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެބަފައިކަލުންވީ،

މަގުފުރެދިގެންވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ،

(މީސްތަކުން ދިރުވަނައަރާ ދިރުއްވެވޭ) مَحْشَر ދުވަހުގައި އަޅު، ފަޟީޙަ

ނުކުރައްވަވާނދޭވެ. އެދުވަހު، މީހާ الله ގެ حضرة އަށް، ސަލާމަތްތެރި ހިތަކާއިގެން އަތުވެއްޖެމީހަކު ފިޔަވައި، މުދަލެއްވިއަސް ނުވަތަ اولاد އެއްގެ ކިބައިންވިއަސް، منفع ނުކުރެވޭނިވި ދުވަސްވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

الله سبحانه وتعالى ، މި آية ތަކުގައި بيان ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، ابراهيم ގެފާނު، އެކަލޭގެ حضرة ގައި ދަންނަވައި ބައެއް دعاء ފުޅުތަކުގެ ވާހަކައެވެ.

ދަންނައެ. ކާފިރުތަކުންނަށްޓަކައި، މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ފާފަފުއްސެވުމަށް އެދިދަންނަވުން އެއީ جائز ނޫންކަމެކެވެ. ނަމަވެސް މި آية ތަކުގައި ابراهيم ގެފާނު އެކަލޭގެފާނުންގެ ބަފައިކަލުންނަށްޓަކައި، الله ގެ حضرة ގައި، دعاء ދަންނަވައިދެއްވާތަން ތިޔަބައިކަލުންނަށް ދެނެގެންވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ابراهيم ގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުންގެ ބަފައިކަލުންނަށްޓަކައި، دعاء ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، އެބަފައިކަލުން، ސީދާމަގަށް ވާނީކަމަށް އެކަލޭގެފާނަށް އިނދިވަޖެއިގަތުމުގެ ކުރިގައެވެ. އެގޮތް އެކަލޭގެފާނަށް އިނދިވަޖެއިގަތީ ގޮތުމާއިއަކުގައި އެކަލޭގެފާނުވިސް، އަކާރިތް ބަފައިކަލުންނަށްޓަކައި دعاء ކުރެއްވުން، ދޫކުރައްވަވައިދެއްވިއެވެ. މިވާހަކައެއް، سورة التّوبة ގެ ترجمة ގައި ހިސާބަކަށް بيان ކުރެވިދިޔައިވާނެތެވެ. مترجم

وَأُزْلِفَتِ ٱلْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَبُرِّزَتِ ٱلْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾ وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ
تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِن دُونِ ٱللَّهِ هَلْ يَنصُرُونَكُمْ أَوْ يَنتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾ فَكُبْكِبُوا۟ فِيهَا هُمْ وَٱلْغَاوُۥنَ
﴿٩٤﴾ وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا۟ وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾ تَٱللَّهِ إِن كُنَّا
لَفِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾ وَمَآ أَضَلَّنَآ إِلَّا ٱلْمُجْرِمُونَ
﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِن شَـٰفِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ
ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ
ٱلرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

(އަދި އެދުވަހުން) ސުވަރުގެ تقوى ވެރިންގެ ކައިރިއަށް ގެނެވޭނެތެވެ.
އަދި މަގުފުރެދުނު މީސްތަކުންގެ ކުރިމައްޗަށް، ނަރަކަ ފާޅުވެ
ހާމަކުރެވޭނެތެވެ. އަދި އެމީހުންނާއި ދިމާލަން ބުނެވޭނެތެވެ.
ތިޔަބައިމީހުން، ކީރިތި الله ފިޔަވައި އަޅުކަންކޮށްއުޅުނު އެއްޗެހިތައް
ކޮބައިހެއްތޯ. އެއެއްޗެހިތަކަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް މަދަދުކޮށްދެވޭހެއްތޯ.
ނުވަތަ އެއެއްޗެހިތަކަށް މަދަދުލިބިގަނެވޭހެއްތޯ. ފަހެ ދެން
އެނަރަކައިގެ ތެރެއަށް، އެއެއްޗެހިތަކާއި، އަދި މަގުފުރެދުނު މީހުންނާއި،
އަދި، އިބްލީހުގެ ލަޝްކަރުތަކާއި، މިއެންމެން، މޫނުވަތަން،
ގެނުވައިލެވޭނޭމެއެވެ. (އެހިނދު) އެކާފިރުންތަކުން، ނަރަކައިގެތެރޭގައި،
އެއްބައަކު އަނެއްބައަކާ އަރައިރުންވާ ހާލުގައި، الله ގަސްދީ
ބުނާނެއެވެ. ތިމަންމެން ތިޔަބައިމީހުން عالم ތަކުގެ ربّ އާއި،

އެއްވަރުކޮށްގެންތިބިއިރު، ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބައިމީހުންވީ،
ޙައްޤުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމުގެ ބޮޑުގޮތުގައެވެ. އަދި ތިމަންމެން
މަގުފުރައްދައިދިނީ ކުށްވެރިން ފިޔަވައި ނުވަތަ ބައެއްނުވެއެވެ. ފަހެ ތިން
(އަތުރާވާ) ތިމަންމެންނަށްޓަކައި شفاعة ތެރިވާނޭ ބައެއްވެސް ނުވެއެވެ.
އަދި ރައްޓެހި إخلاص ތެރި رحمة ތެރިއަކުވެސް ނުވެއެވެ. ފަހެ
ތިމަންމެން مؤمن ބައެއްކަމުގައިވުމަށް، ތިމަންމެންނަށް އަނެއްކާ
އެނބުރި ދުނިޔެއަށް ދާން ލިބޭނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން
ބައިގެމީހަކު. ހަމަކަށަވަރުން މިކަމުގައިވެސް ހެކިތަކެއް
ވެއެވެ. (ނަމަވެސް) އެމީހުންކުރިން ގިނަމީހުން مؤمن ވެފައިނުވެއެވެ.
ނުވެއެވެ. އަދި، ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އީ، ކަށަވަރުކަމަށް
عزّة ވެރިރަސް އަދި رحيم ވެރިރަސް ކަލާނގެއެވެ.

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾ إِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٠٨﴾ وَمَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِىَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١١٠﴾

نوح ގެފާނުގެ قوم ގެ މީހުން ރަސޫލުން ދޮގުކުރީއެވެ. (އެއީ) އެމީހުންނަށް
އެމީހުންގެ أخ ، نوح ގެފާނު ވިދާޅުވިހިނދުގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން
(الله އަށް تقوى ވެރި ނުވަނީހެއްތޯ؟) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނީ،
ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ أمانة ތެރި ރަސޫލެއްކަލޭގެފެވެ. ވީމާ

ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް تقوى ވެރިވެ އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރާހިކަމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުން މިކުރައްވާ (ރަސޫލުކަން އަދާކުރެއްވުމުގެ) ކަންތަކުގެ މައްޗަކަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނަކު، ކަލޭމެންގެ ކިބައިން، އެއްވެސް އުޖޫރައެއް އެދިވަޑައެއް ނުގަންނަވަމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އުޖޫރަ، رَبُّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ގެ حضرة ގައި، ދުންވީ ނުވެއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ގަދަރިޔާވަންތަ މާތް الله އަށް ބިރުވެތިވެ، تقوى ވެރިވާށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރާށެވެ. (މިފަދައިން نوح ގެފާނުގެ قوم އަށް، އެމީހުންގެ أخ ، نوح ގެފާނުން ވިދާޅުވިހިސާބުގައި، އެމީހުންވެސްވަނީ، އެންމެހައި ރަސޫލުބޭކަލުން ދޮގުކޮށްފައެވެ.)

ބަޔާނެއް:

މިބިމުގައި މީސްތަކުން، ބުދަށް އަޅުކަންކުރުމާއި، އަދި شيطان ގެ މަގުތަކުގައި ހިނގަންފެށުމާއި އެކުގައި، މާތްރަސްކަލާނގެ ދުނިޔެއަށް رسول ކަމާއިގެން ފޮނުއްވި އެންމެ ފުރަތަމަ، ބޭކަލަކީ، نوح عليه السّلام އެވެ. އެކަލޭގެފާނު الله ގެ دين ގެ ފަރާތަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލައްވަވައި، އެތައް ޒަމާނަކު، އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ތެރޭގައި ހުންނެވިއެވެ. ނަމަވެސް އެމީސްތަކުން އެކަލޭގެފާނާއި ދެކޮޅުވެރިއެވެ. އަދި އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުން ހެދި އެއީ، ދޮގުވެރިއަކު ކަމުގައެވެ. ވީމާ، الله އަންގަވައިފައި އެވަނީ އެމީހުން އެންމެހައި

ދާންރަސޫލުބިހިނަގުން ތަރުޖަމާކުރައްވާ مترجم

۞ قَالُوٓاْ أَنُؤۡمِنُ لَكَ وَٱتَّبَعَكَ ٱلۡأَرۡذَلُونَ ﴿١١١﴾ قَالَ وَمَا عِلۡمِي بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿١١٢﴾ إِنۡ حِسَابُهُمۡ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّيۖ لَوۡ تَشۡعُرُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَآ أَنَا۠ بِطَارِدِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿١١٤﴾ إِنۡ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿١١٥﴾

އެމީހުން (نوح ގެފާނަށް) ބުންޏެވެ. ދެރަނިކަމެތި މީހުން ކަލޭގެފާނަށް تبع ވެގެންވާހާލުގައި، ތިމަންމެންވެސް ކަލޭގެފާނަށް ايمان ވާންޖެހޭތޯއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އެމީހުން ކޮށްއުޅުނީ، ކޮންކޮންކަމެއްކަން އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގަތުމަކީ ބޭނުންތެރިކަމެއްނޫނެވެ. އެމީހުންގެ ހިސާބުކުރުމާއި، ބެއްލެވުން، ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ حضرة އަށްލެވުން ނުވެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަން احساس ވެ ވިސްނޭނަމަކަމެވެ. އަދި، ތިމަންކަލޭގެފާނީ مؤمن ބަޔަކު، ދުރުކުރައްވައި ދުރަށްލައްވާނެ ބައިކަލޭގެފާނުނޫނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނީ، ފާޅުގޮތުގައި، نذير އެއްކަލޭގެފާނެއް ފިޔަވައި ނޫންކަމެވެ.

ބަޔާނެއް:

نوح ގެފާނުންގެ قوم އެކަލޭގެފާނަށް ދީފައި އެވާ جواب އަކީ، ކަލޭގެފާނު ތަބާވެއްޖެއްވައި، ދެރަނިކަމެތި މީހުން ކަމަށްޓަކައި ފަހަތަށްވުން ކަމެވެ. އެމީހުން ކޮށްއުޅުނު ކޮންކަމެއް، ނުވަތަ އެމީހުންގެ قبيلة އަކީ، ކޮން قبيلة އެއްތޯ، ނުވަތަ ނޫނީ އެމީހުން އަލިސުރުވީ

ކޮންދަރިކޮޅަކުންތޯ، މިކަހަލަ އެއްވެސްކޮޅެއް ނުބައްލަވައި، ކަލޭގެފާނުން
މިތައުގުއްވަވަސީ އެމީހުން قبول ކުރައްވަވައިދެންނެވެ. އެމީހުން
ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި އުޅޭހައިހިނދަކު މިމަންލެނަން ކަލޭގެފާނުންގެ
އަރިއަހަރަން އައިސްގޮސް އުޅެވޭނީ ކިހިނަކުންހެއްޔެވެ. އެމީހުންނަކީ
މިވަންނަވެންކަހަލަ، މާތްތުޅު މިނާއިއުގެންވާ ބައަކުވެސް ނޫނެވެ.
ވީމާ، އެމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން ފައްސަވައިލައްވާނެވެ.
މިމަންޖެން ކަލޭގެފާނަށް ايمان ވިއަސް ވެވޭނީ އާދުންނެވެ. ފަހެ
އެކަލޭގެފާނަން އެމީހުން جواب ދީފައި އަވަހި، މިނަންގަނުވުންކަހަލަ
ބަސްތަކަކުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނު، އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވެދެއްވައި އެވަހި
މިއަންނަނިވިއިންނެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިމާގެ ނަސޭހަތް، އަދި
ހިސާބެއް ނުވަތަ މިޔާ، ކައިބައިއުޅޭން ކުރާ މަސައްކަތްކަމެއް، މިސްކީނުވެއް،
ނުވަތަ މިހާގެ މުޅިދުނިޔެއް، އެއީ މިމަންނަކަލޭގެފާނަކަށް ބެހޭކަށް
ކަމެއްނޫނެވެ. މިއަބައިމީހުންނަކީ ފަހެ އެވަރުވެސް ނޭނގޭނީހެއްޔެވެ.
ބަލަ، މިހުންކުރާކަމެއްގެ ހިސާބުކިތާބު ބެއްލެވުން އޮތީ، ހަމައެކަނި
الله ގެ حضرة ގައެވެ. މިމަންނަކަލޭގެފާނު ބައްލަވައިލައިވާސް އެއްކަލި،
އެއީ، މިމާގެ ايمان ކަމެވެ. މިމާގެ ހިތައިގައި ايمان ކަމަށްވެއްޖެނަމަ.
ފަހެ އެކަމަކީ މިމަންނަކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަމެވެ. މިމާގެ ހިތައިގައި،
އިމާންކަން ނުވެއްޖެނަމަ، ފަހެ އެކަމަކީ، މިމަންނަކަލޭގެފާނުގެ
ވެރިކަމު ނޫނެވެ. ވީމާ މިމަންނަކަލޭގެފާނުން ހަދަހިފައިވަސް مؤمن ބަޔަކުން

ތިމަންނަކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުން ދުރުނުކުރައްވާނުހިދެވެ. އަދި އަހުރުމެން ތިމަންނަކަލޭގެފާނުން މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން ވަޑައިގެން މިހުންނެވި އެއީ ތިޔަބައިމީހުން، ބިރުގަންނަވަނިވި ބާކަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. مترجم

قَالُوا۟ لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَـٰنُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمَرْجُومِينَ ﴿١١٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِى كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾ فَٱفْتَحْ بَيْنِى وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِى وَمَن مَّعِىَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾ فَأَنجَيْنَـٰهُ وَمَن مَّعَهُۥ فِى ٱلْفُلْكِ ٱلْمَشْحُونِ ﴿١١٩﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ ٱلْبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٢١﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾

އެމީހުން ދަންނަވާފުއެވެ. އޭ نوح އެވެ. ކަލޭ (ތިޔަކުރާ މަސައްކަތުން) منع ވެ ނުވެއްޖެނަމަ، ޝައްކައްނެތި، ކަލޭވާނީ سنگسار ، يعنى: ކުދިރިހައިން رجم ކުރެވޭ މީސްތަކުންގެތެރެއިންނެވެ. (ދެން) އެކަލޭގެފާނު ދަންނަވައިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގެ قوم އަޅުދޮގުކޮށްފިއެވެ. ފަހެ ތިބާރަސްކަލާނގެ މިއަޅާއާއި، އަދި އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި، ފުރިހަމަދައުރު ނިޔާކުރައްވަވައި، މިއަޅާއާއި އަދި މިއަޅާއާއި އެކުގައިވާ، ހުރިހާ މުއުމިނުންނަށް ނަޖާތްކުރައްވާނދޭވެ! ފަހެ ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައިވީ މީސްތަކުން، ބަރުކޮށްފައިވާ ނަވުގައި، ސަލާމަތްކުރެއްވީމުއެވެ. އަދި އޭގެފަހުގައި ބާކީ ދެންތިބި މީސްތަކުން غرق ކުރެއްވީމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި (الله ގެ

ކުޑަދުރުންވަންތަކަމުގެ) ހެއްކަށްވާކަން ކަށަވަރުވެ. (ނަމަވެސް) އެމީހުންކުރެން ގިނައީ ايمان ނުވާ މީހުންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އީ ކަނޑައެޅިގެން عزّة ވަންތަ އަދި رحيم ވަންތަ، ރަސްކަލާނގެއެވެ.

كَذَّبَتۡ عَادٌ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿١٢٣﴾ إِذۡ قَالَ لَهُمۡ أَخُوهُمۡ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ إِنِّي لَكُمۡ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٥﴾ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٢٦﴾ وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٢٧﴾ أَتَبۡنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ ءَايَةٗ تَعۡبَثُونَ ﴿١٢٨﴾ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمۡ تَخۡلُدُونَ ﴿١٢٩﴾ وَإِذَا بَطَشۡتُم بَطَشۡتُمۡ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٣١﴾ وَٱتَّقُواْ ٱلَّذِيٓ أَمَدَّكُم بِمَا تَعۡلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَدَّكُم بِأَنۡعَٰمٖ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾ وَجَنَّٰتٖ وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٖ ﴿١٣٥﴾

عاد قوم ގެމީހުންވެސްވަނީ، ރަސޫލުބޭކަލުން ދޮގުކޮށްފައެވެ. (އެއީ އެމީހުންގެ، اخ ، هود ގެފާނުން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިހިނދުގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން (الله އަށް) تقوى ވެރި ނުވަނީހެއްޔެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ، امانة ތެރި ރަސޫލުބޭކަލެކެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް تقوى ވެރިވެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. އަދި އެކަންތަކުގެ މައްޗަށް (އެބަހީ: ރަސޫލުކަން އިއްވެވުމުގެ މައްޗަށް) ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިކުން، އެއްވެސް އުޖޫރައެއް އެދިވަޑައެއް

ނުގަންނަވަމުވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އުޖޫރަ، عالم ތަކުގެ ވެރި،
ربّ ގެ حضرة ގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އުސްސެނބިންވާ
ކޮންމެކޮންމެ ތަނެއްގައި ކުޅިވަރަށް، ތަމާޝާގެ ގޮތުން އާޔަތެއް ބިނާކޮށް
ހަދައިއުޅެނީހެއްޔެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން (މިދުނިޔޭގައި) އަބަދުމެ
ދެމިތިބުމަށް ހީކޮށް ތިޔަބައިމީހުން ވަރުގަދަ ގަނޑުވަރުތަކެއް عمارات
ކޮށްލުމަށް އުޅެނީހެއްޔެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން (މީހުންގެ ގައިގައިން)
އަތްލައިގަންނަހިނދު، އަތްލައިތަދުއެރުވޭ އަނިޔާވެރިކަމާއި، އަދި جبّار
ކަމުގައެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އަޅުވެރި މާތް الله އަށް تقوى ވެރިވެ،
ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް،
ތިޔަބައިމީހުން ދަންނަ އެއްޗެހި ދެއްވި، މަތިވެރި ކަލާނގެ އެ ذات ފުޅުގެ
ކިބަފުޅަށް ބިރުވެތިވާށެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް نعم
ސޫފިތަކުންނާއި، اولاد ތަކުންނާއި، އަދި ބަގީޗާތަކުން،
އަދި ފެންއާރުތަކުން، މަތިވެރިކަލާނގެ ذات ފުޅު
ދެއްވެވި. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނު، ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް، ނުހަނުބޮޑު ދުވަހެއްގެ ދުވަހުގެ عذاب އަށް ބިރުފުޅުގަން
ވޭއިގަންނަވަމުވެ.

ބަޔާން:

މާތްރަސޫލާގެ، މިއާޔަތްތަކުގައި بيان ކުރައްވަވުން
އެގެންދަވަނީ، هود ގެފާނުގެ ވާހަކައިން ތަންކޮޅެކެވެ.

މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު رسول ބޭކަލަކު ކަމުގައި ފޮނުއްވައި، އެއީ عاد ބާގައިގެ ކިބައަށެވެ. މިކަލޭގެފާނަކީވެސް ހަމަ، އެ قوم ގެ ބޭފުޅެކެވެ. މިމީސްތަކުން، އާބާދުވެއުޅުނީ اَحْقَافُ ގައެވެ. މިތަނަކީ، ޔަމަނުކަރައިގައިވާ، حضرموت ގެ، ކައިރީން ހިޔަބެއްގައިވާ ތަނެކެވެ. މިމީހުންނަކީ، نوح ގެފާނުންގެ ޒަމާނުގެ ފަހުގައި، އާބާދުވެއުޅުނު ބައެކެވެ. އަދިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ މިމީހުންނަށް ހުރިހައިގޮތަކުން ތަނަވަސްކަންދެއްވުމާ އެކުގައިވެސް، އެކަލާނގެ އެމީހުން ޝުކުރުވި، ނުހަނު މިނިވަން، ބޮޑު ބަޔަކަށް ކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން، އެ نعمة އަށް ކާފަރުވުމާއި އެކުގައި، ފަސާދައިގައި ބޮޑަށް އަޅުކަން މަތިކުރުވީއެވެ. ވީމާ، މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ތެރެއިން، ރަސޫލުބޭކަލަކު ކަމުގައި خيار ކުރެއްވީ ބޭކަލަކީ، މިނަންގަނޑުވެސް هود ގެފާނެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެމީސްތަކުންނަށް ދެއްވި، ނަސޭހަތްތަކާއި، ވާހަކަ އެވަނީ، މި އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. مترجم

قَالُواْ سَوَآءٌ عَلَيۡنَآ أَوَعَظۡتَ أَمۡ لَمۡ تَكُن مِّنَ ٱلۡوَٰعِظِينَ ﴿١٣٦﴾ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّا خُلُقُ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾ وَمَا نَحۡنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿١٣٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَهۡلَكۡنَٰهُمۡۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةًۖ وَمَا كَانَ أَكۡثَرُهُم مُّؤۡمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

އެމީހުން (هود ގެފާނަށް) ބުނުއެވެ. ކަލޭގެފާނުން، ތިމަންނަމެންނަށް وعظ ވިދާޅުވިޔަސް، ނުވަތަ وعظ ދެއްވާބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނުން

ވެވަޑައިނުގަތަސް، (މިދެގޮތް އެއީ) ތިމަންމެންގެ މައްޗަށް ހަމަހަމަވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ތިމަންމެން، މިއުޅޭގޮތް އެއީ، އިހުމީހުންގެ ދީން ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އަދި ތިމަންމެންނީ، عذاب ދެވޭނެ ބަޔަކުމެއްވެސް ނޫނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެމީސްމީހުން، އެކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރެއްވިއެވެ. ވީމާ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީސްމީހުން ހަލާކު ކުރެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިކަމުގައިވެސް (الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ) ހެއްކެއް ވާކަން ކަށަވަރެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުންކުރެން ގިނަމީހުން، مؤمن ންކަމުގައި ނުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އީ، ކަނޑައެޅިގެން عزّة ތެރިވަންތަ ގަދަފަދަ رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

هود ގެފާނަށް އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެމީސްތަކުން جواب ދިނީ މިނަންގަންނަ ފަދައިންނެވެ. ކަލޭގެފާނު، ތިމަންނަމެންނަށް، ނަސޭހަތް ދެއްވިޔަސް ނުވަތަ ނުދެއްވިޔަސް، ތިމަންނަމެންނަކީ ކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާނޭ ބަޔަކުމެއްނޫނީމުއެވެ. އެދެގޮތްވެސް ތިމަންނަމެންނަށްވަނީ ހަމަހަމަވެގެންނެވެ. ތިމަންނަމެން މިއުޅޭގޮތް އެއީ ތިމަންނަމެންގެ އިހުޒަމާނުގައިވެސް އުޅުނުގޮތެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުން ކިޔަންވާ ވަޢުޒުކަން ވިދާޅުވިކަމުގައިވިޔަސް، ތިމަންނަމެންނަކީ، ހަމަހިމާ އެގޮތަށް ދުލުން ނުކުރާނީމުއެވެ. އަދި ތިމަންނަމެން عذاب

ތެރިކާނާކަމަށް ކަލޭގެފާނުން، މިދަންނަވަމުންދާ ބިރުވެރިކަމުގެ خبر މައް ނުވެއްޖައުމެވެ. އަދި މިދަންނަވަނީ عذاب ލިބޭނެބަޔަކު ވެއްނޫންވެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް އެމީހުން، هود ނަބިއްޔާގެފާނުން ދޮގުކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންވީ އެންމެހައި ނަބިއްޔުން ދޮގުކުރި ބައެއްކަމުގައެވެ. މީހުންކަލުން، އަދިއަށް ހަލާކުކުރެއްވި ގޮތުގެ އެމީހުން ހަލާކު ކުރެއްވުމި، ނުހަނު ގަދަވަރު، އަދި ތޫފާނުވާ ރަހަނއަށެވެ. ފުރަތަމަ، عاد އެވެ ކިޔުނު ބަޔަކީ މިއެވެ. قرآن ގައި، إِرَمَ ذَاتِ ٱلْعِمَادِ އެވެ ކިޔުނީވެސް، ހަމަ މިމީހުންނަށެވެ. މި، اِرَم އަކީ، نوح ގެފާނުގެ ދަރިކަލުން سَامُ ގެފާނުގެ ދަރިކަލެކެވެ. اِرَم އަކީ، نوح ގެފާނުގެ ކާފަދަރިކަލެކެވެ. ބަނުއާދު ނަމެއްނޫނެވެ. އަދި ކިއުމާއެކުވެ. اِرَم އަޔާ އެއީ ބަޔަކަށް ކިޔާނަމެއްކަމުގައި ބެލެއް ބާކަލުން ބުނުއްވައި ފައިވާއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެބައިކަލުންނަކަށް އެއީ ބަޔަކަށް ކިޔާފައިވާ ނަމެއްކަމުގެ، ގޮތް ދަލީލެއް، ހެއްކެއް ތެއްކިފައެއް ނުވެއެވެ. مترجم

كَذَّبَتْ ثَمُودُ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَٰلِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾ إِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٤٤﴾ وَمَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِىَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٤٥﴾

ثمود ބައިގެ މީހުންވެސް ރަސޫލުބޭކަލުން، ދޮގުކުރެއްވިއެވެ. އެއީ،

އެމީހުންގެ أخ صالح ގެފާނުން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިހިނދުގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، އަހަރެމީ މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސްކަލަށްޓުގަން تقوى ވެރި ނުވަނީހެއްޔެވެ؟ ތިމަންކަލޭގެފާނުން ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، މީހުންނަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވި امانة ތެރި ރަސޫލުބޭކަލެއް ކަމުގައެވެ. ވީމާ ތިޔަބައިމީހުން، މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސްކަލަށްޓުގަން تقوى ވެރިވެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކަން، އަދާކުރާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުން މިކުރައްވާ تبليغ ގެމަށްކަލަށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިކަން، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއްވެސް އުޖޫރައެއް އެދިވަޑައެއް ނުގަންނަވަމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުޖޫރަ، عالم ތަކުގެ ބައްލަވައި ބެލެހެއްޓެވުމާ، ربّ ގެ حضرة ގައި ވަނީ ނެތްވީއެވެ.

ބަޔާން:

އަހަރެމީ މާތްރަސްކަލާނގެ، عاد ބައިގެ މިސްކަލުން ހެދުންކުރައްވާމަނިކުފާނު، ދަން އެކަލާނގެ ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވުމި، އެއީ صالح ގެފާނެވެ. މިތާނގައި، بيان ކުރައްވަވާނަން އެގެނިދަވަނީ، އެކަލޭގެފާނޭ، އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެފާހަކައިން ކުރެމީހާކޮށެކެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަކީ، އެއީ ثمود ބަޔައިގެ މީހުންނެވެ. މިމީހުން އާބާދުވެއުޅުނީ، حجر އެވެ ކިޔުނު ރަށުގައެވެ. އެއީ، وادى القرى އާއި، އަދި شام ކަރައާއި، ދެމެދުގައި، ވާތަނެކެވެ. މި آية ތަކުގައި، މާތްރަސްކަލާނގެ،

بيان ދެއްވާފައިވަނީ، صالح ގެފާނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ މީސްތަކުންނަށް ދެއްވި، ނަސޭހަތްތެރިވުމުގެ ވާހަކައެވެ. مترجم

أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَٰهُنَآ ءَامِنِينَ ﴿١٤٦﴾ فِي جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَتَنْحِتُونَ مِنَ ٱلْجِبَالِ بُيُوتًا فَٰرِهِينَ ﴿١٤٩﴾ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٥٠﴾ وَلَا تُطِيعُوٓا۟ أَمْرَ ٱلْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ ٱلَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي ٱلْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾

މިދުނިޔެމަތީގައިވާ نعمة ތަކުގައި އަމާންކަމުން ލިބިގެން ތިޔަބައިމީހުން އެގޮތަށް ދޫކޮށްލެވޭނެކަމަށް ހީކުރަނީތޯ؟ ބަގީޗާތަކާއި، އަދި ފެންއާރުތަކުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ދަނޑުވެރިކަމާއި އޭގެ އެއްޗެހި ފަދަ ކާނާ ލިބިގެންވާ ކަރުހި ރުއްތަކުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ހިލަބައިމުން ބޮޑުވާ، ރަހުބަރު ރަހުބަރުގައި ބިންވަޅު ކަނޑައި ހަދައިގެން ގޭގެ ހަދަމުއެވެ. ހެޔޮ ހިލަބައިމުން، މާތްހަސްކަލާނގެ حضرة އަށް تقوى ވެރިވާށެވެ. އަދި ހައްދުފަހަނައަޅާމީހުންގެ ބަސްތަކަށް ކިޔަމަންކަން އަދާނުކުރާށެވެ. އަދި ހައްދުފަހަނައަޅާމީހުން ބިމުގައި ފަސާދަކުރާ ހިލަބައިމުން ކިޔަމަންތެރި ނުވާށެވެ! އެމީހުން ބިމުގައި ފަސާދަކުރާމީހުންނެވެ. އަދި اصلاح އެއް ނުކުރާމީހުންނެވެ.

قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾ مَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بِـَٔايَةٍ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالَ هَٰذِهِۦ نَاقَةٌ لَّهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ فَيَأۡخُذَكُمۡ عَذَابُ يَوۡمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾ فَعَقَرُوهَا فَأَصۡبَحُواْ نَٰدِمِينَ ﴿١٥٧﴾ فَأَخَذَهُمُ ٱلۡعَذَابُۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗۖ وَمَا كَانَ أَكۡثَرُهُم مُّؤۡمِنِينَ ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

އެމީހުން ބުނީއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުން ތިޔައަވަހި، (ބޮއްޑި ގޭސްލެވެ) ޖާދޫޖެހިފައިވާ މީސްތަކުންގެތެރެއިންނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަކީ ތިމަންނަމެންކަހަލަ އިންސާނަކުކަމުގައި ނޫނިނުވާފެސް މީހަކުމެއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނަކީ، ތެދުވެރިންގެތެރެއިން، ހިމެނިގެންވާ މީހަކުނަމަ، ކޮންމެވެސް معجزات އެއް ނިކަން، ގެނެސްދެއްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީ އަންހެން ޖަމަލެކެވެ. އޭގެ ފެންބޮއިމަށްޓަކައި، އެއްދުވަސް ކަނޑައެޅިގެންވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ފެންބޮއިމަށްޓަކައި، مقرّر ވެވިގެންވާ ދުވަހެއް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ނުބައިގޮތެއްގައި އޭތީގައި އަތްނުބިއްސާރުކިކަމުވެ. އެހެނީ، ނުބައިން ބޮޑުދުވަހެއްގެ عذاب ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހިފާނެއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އެޖަމަލު ކަތިލު މަރައިލިއެވެ. ވީމާ އެމީހުންވީ، ހިތާމަކުރަންޖެހުނު ބަޔަކުކަމުގައެވެ. އެހެނީ އެމީސްތަކުންގެ މައްޗަށް عذاب ޖެހުނީއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަމުގައިވެސް، (الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ) ހެއްކެއްވާކަން ކަށަވަރެވެ. ނަމަވެސް އެމީސްތަކުންގެތެރެއިން ގިނަމީހުންވީ، مؤمن ނޫން ކަމުގައެވެ

ނުންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އެއީ ކަނޑައެޅިގެން
عزّة ވެރިވަންތަ رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ثمود ބާގައިގެ މީސްތަކުން، އެމީހުންގެ ކައިރިއަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ
ފޮނުއްވި އެކަލާނގެ، ރަސޫލާ صالح ގެފާނަށް ދިން جواب ، މި
آية ތަކުގައި، الله އެވަނީ، ބަޔާންކުރައްވަވައިފައެވެ. އެމީސްތަކުން
صالح ގެފާނަށް ދެންނެވީއެވެ. ކަލޭގެފާނުން ސިހުރުކުރެވިފައިވާ މީހެއްކަމުގައިވެއެވެ.
މީގެކުރީގައި، ކަލޭގެފާނުން ތިމަންމެންގެ ތެރޭގައި ހުންނެވި، އެންމެހައި
މީސްތަކުން ނުހަނު ލޯބިކުރާ ބައިކަލަކުކަމުގައިވިންނެވެ. ސަބަބަކީއެއީއެވެ.
ކަލޭގެފާނުން މިއަދުންނަށް، ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިންގެ الله އެއްގެ
ކިބައިން ތަޢުރީފުކުރައްވައެވެ. އެހެންނުނުންނަމަ ތިއަހަރަކު دعواى އެއް
ކަލޭގެފާނުން ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެހެންނުނުންނަމަވެސް ކަލޭގެފާނަކީ،
ހަމަ އަހަރެމެންފަދަ ތިމަންމެންނާއެއްފަދަ އިންސާނެކެވެ. ފަހެ
ތިމަންމެންނަށް ނުލިބޭ ކަހަލަ وحي އެއް، ކަލޭގެފާނަށް ވަކިން خاصّ ކޮށް،
ލިބުން އެއީ، އެއްގޮތަކަށްވެސް އެކަށީގެންވާކަމެއް ނޫނެވެ.
އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ. ކަލޭގެފާނުން ތިޔަހަދައްލަވަނީ، މުޅިންވެސް
އިތުބާރުގެވެ. ފަހެ، ތެދުވެރި ބައިކަލަކަށްވާނަމަ ކަލޭގެފާނުން
ވެސް ތިމަންމެންނަށް، ތިމަންމެންނަށް ކަލޭގެފާނުން، ކަމެއްވެސް
معجزات އެއް ދައްކަވައިލައްވާށެވެ. އެހެންނޫންނަމަ އެކަލޭގެފާނުން

ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ބާރުނުވެގެން ތިޔައުޅެނީ، ކޮންކަހަލަ
ތިޔައޮތް ކުރިމަތީގައި ދެއްކެވީމުއެވެ. އެމީހުން އެއްޗެހިއެވެ. معجزات
އިރުގެންތޯ ތިޔަބައިމީހުން، ބަހަރެބަހައި ތިމަންނަމެން ކަލޭގެފާނު،
އަހަރެންނަށްމަޖައް ތިޔަބައިވަރު، ވެގެން އެއްޗެއް ޢާޖިޒުވެއްޖެ
ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ބަލާށެވެ. ތިމަންނަމެން ސިހުރު ހަދާ
މީހަކަށްވެއްޖެ. ތިޔަބައިމީހުން ކަލޭގެފާނު ދާން الله ގެ حضرة ގައި
دعاء ކުރެއްވުމަށް. ދެން އެކަލޭގެ ތިޔަބައިމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ
އެއްޗެއްދާނަން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްކެވީ معجزات އެއް ދެއްކެވިޔަސް،
ދެން ތިޔަބައިމީހުންނާ ކަލޭގެފާނުގެ ބަސް قبول
ކުރާނެ ގައި އަޅުގަނޑު عذر އެއް ނުކުރާނަމެވެ. އެހެންވީ، އެ
އެންމެހައި މީސްތަކުން، ايمان ވުމަށް عهد ކުރަނީ ކަމަށްވެއެވެ. ދެން
އެކަލޭގެފާނު ނަބީމުސާގެ ކުރެއްވުމަށް، މާތް الله ގެ حضرة ގައި
އެކަލޭގެފާނު دعاء ކުރެއްވިއެވެ. ހަމަ އެހެންކަމުގައި، އެމީހުން
ބަލަބަލައި ތިބެއްޖެ، އެކަލޭގެފާނު ކުރެއްވި ހުރިހާ ކަމެއް، އެކަލޭގެފާނުގެ
ބަލާށެވެ. އެމީހުން، ހަމަ އެއްޗެއްކަމެއް، ކަލޭގެފާނު ދޫކޮށްލާށެވެ، އެ
ކަލޭގެފާނަށް ދެއްކެވި ނިޝާނެއް، އެހެންނަމަވެސް، އެކަލޭގެފާނާ،
ބަލަބަލައިން، ايمان ވީ، ފަހުން ތެދުވެރިކަމެވެ. ހަމަ ތިޔަ، ކާފިރުވީ
މީހުންނެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިޒަމާނު،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ދުވަސްވަރުގެ ދުވަސްބައިމަކު އެއްދުވަސް عيّن

ކުރާށެވެ. އަދި އަނެއްކުދިވަސް ތިޔައަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ބާއްވާށެވެ. އަދި،
ތިޔައަބައިމީހުން އެއަށް ހާނިއްކައެއް ނުދޭނެއެވެ. ފަހެ، އެއަށް ހާނިއްކައެއް
ތިޔައަބައިމީހުން ދިނީނަމަ، ތިޔައަބައިމީހުންގެމައްޗަށް ނުހަނުބޮޑު ބިރުވެރި
ޢަޛާބެއް އަތުވެދާނެއެވެ. ދަންނަށެވެ. މިގޮތުގެމީހަކީ އެމީސްމީހުން
ދުވަސްކޮޅަކު އުޅުނުއެވެ. އެތަނުގެ ފެންބޮޑުވަރު، އެއިން ދިމާކުރުން،
އެމީސްމީހުންނަށް ނުހަނުބޮޑު ފުދުނެވެ. އެނާނަކަވެސް އެމީހުންގެ
މައްސަލަ، އަޅުގަނޑު ކަނޑައެޅުން ޖެހިފައިވަނީ އަބާއްޖޭއެއްކަން
ވިއްސާއެވެ. نتيجة އެއްގެމީހުން އެމީހުންގެމީހުން ނުބައިގޮތަކީ،
އެ جمل ފުޅުގެ ފަހަރުދަފަހަރު ކަނޑައިޅަފައި، އެމަހަރިޖަވެ.
އެސޯރު އެކަންކުގައި، އެސަރަތުގެ އެންމެންމެ އެކަނކަޑުއްމުގައި
އެސޯރާއި އެއްބަސްވުމުގެ ފަރުގައެވެ. ވީމާ، ހަމަ އެހިނދުގައިމާ،
ފޮނުގޮށްޖެހިއަޅު، އެމީސްމީހުންގެ މައްޗަށް، الله ގެ عذاب ކުއްޖިއަކަށް
އަރިސްޓޮ ހުށަހެޅިއެވެ. އެމީހުންގެ ފައިމިޔާދަކު ދަރުން ބިންގަނޑު
ނުހަނުބޮޑު ހެދިގެންދިޔަހެވެ. އަދި ނުހަނު ގަދަފަދަ އަޑު ފަރުގަނޑެކުން
އެމީހުންގެ ހިތްތަކާ ކުދިކުދިވެ، މަރުވެގެން ފޮރިފައިވިބިހަށްވާއެވެ.
ޝަޢިރާއްޖަނޑެވެ. ވިސްނައިލުމަށް ބަލައިކަން، މިކަންކަމުގައި ވެސް،
ނުހަނުބޮޑު ނަސޭހަތްއޮތްވާއެވެ. مترجم

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ

رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٦٣﴾ وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٦٤﴾

لوط ގެފާނުންގެ قوم ވެސް، ރަސޫލުބޭކަލުން ދޮގުކުރޫއެވެ. (އެއީ އެމީހުންގެ أخ ، لوط ގެފާނު، އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިހިނދުގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، މާތް الله އަށް تقوى ވެރި ނުވަނީހެއްތޯއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންކަލޭގެފާނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ، އަމާނާތްތެރި، ރަސޫލުބޭކަލެކެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން، މާތް الله ރަށްކަންފުރަތްޓަކައި ބިރުވެތިވެ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކަން، އަދާކުރަނިކަމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު، އެކަމުގެ މައްޗަކަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެއްވެސް އުޖޫރައެއް، އެދިވަޑައެއް ނުގަންނަވަމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އުޖޫރަވަނީ، ހަމައެކަނި رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ގެ حضرة ނަށެވެ.

ބަޔާން:

އާދެއެވެ! މިއާޔަތުގައި ނަންގެނެވިފައި ވަނީ، އެއީ، މާތްރަސްކަލާނގެ نبى ކަލޭގެފާނު، لوط عليه السّلام ގެވާހަކައިން ފަށްޓަވައެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ، آزَرُ ގެ ފުތް، ހާރާނުގެ ދަރިކަލުން، لوط ގެފާނެވެ. سلام ލެއްވި إبراهيم ގެފާނުންގެ، ބޭބޭދަރިކަލެއް ވެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ، إبراهيم ގެފާނުން، މިޞްރުބިލާދުގައި ހުންނަވަނިކޮށް،

لوط ގެ ޤައުމު، ވަރަށްބޮޑު أمّة އެއްގެ ޤަރާޔަށް، އެކަށާގެ ގާނުން

ރަސޫލުކާމާލިގެން ރޫނުއްވާވިއެވެ. މި أمّة އަކީ سَدُوْم އާއި އަކި އެރަށް

ވަރަށިގެންވީ، ރަށްތަކުގައި އާބާދުވެއުޅުން ބައެކެވެ. މިމީހުންނަށްވެސް،

الله ގެ رسول ބައިކަލުން، ލޫޠުގެފާނުގެ ސަލަވާތުން، ދާއިރަސްތަކާނުގެ

އުޅުނު ހިތަވާރާއިން ހެދުނު ކުރައްވާފިއެވެ. އެމީހުންގެ ރަށްރަށް އޮތީ

ތަންމާނުގައި، ހަރުގެންނަރަދީ، ކައިވެރިކަމާ ޖެހިގެންގަނޑުގައެވެ.

بيت المقدس އާއި كَرَكُ އާއި، އަދި شَوْبَكُ އާއި މެދަށްރަރުގެ ރޮގުރުގައިވާ

غُوْرُ އެވެ ކިއުން ރަށްރަށްގައި، މިހާރުވެސް އެފެންގަނޑުގަނޑުގައި،

ނުބައިރަޙަމާތުކަމުން، މަސްހޫރުވެގެންވެއެވެ. مترجم

أَتَأْتُونَ ٱلذُّكْرَانَ مِنَ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُم مِّنْ أَزْوَٰجِكُمۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾ قَالُوا۟ لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَٰلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾ قَالَ إِنِّى لِعَمَلِكُم مِّنَ ٱلْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾ رَبِّ نَجِّنِى وَأَهْلِى مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾ فَنَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾ إِلَّا عَجُوزًا فِى ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿١٧١﴾ ثُمَّ دَمَّرْنَا ٱلْءَاخَرِينَ ﴿١٧٢﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًاۖ فَسَآءَ مَطَرُ ٱلْمُنذَرِينَ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةًۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾

خَلْق ކުރައްވާފައިން (ގޮތަށްލެއްވި ޖަހާވުރާތިފައިން ކާއްދާނު)

ހިރުމުހުންގެ ގަތުން ތިޔަބައިމީހުން އަންނަނީއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން

ނަރަކަލައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އުފައްދަވާގެ (حلال ކުރައްވާ) ކުރީވާ

ތިޔަބައިމީހުންގެ، އަނބިއަނބީންތައް ދޫކޮށް އުޅެނީހެއްޔެވެ. އަދި
ކިޔެއްވެއެވެ. (ފާފަކުރުމުގައި) ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، حدّ ފަހަނައަޅައި،
ގޯސްއުޅޭ ބަޔަކީމުއެވެ. އެމީހުން (އެކަލޭގެފާނަށް) ޖަވާބުދިނީއެވެ.
އޭ لوط ގެފާނެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިޔަދެއްވާ، ނަސޭހަތްތަކުން،
ހުއްޓިވަޑައިނުގަންފިނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުވާނީ، ބަރުން
ބޭރުކުރެވޭ މީސްތަކުންގެތެރެއިންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ.
ޝައްކެއްނެތެވެ! ތިމަންކަލޭގެފާނީ ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަކޮށްތުރޭ
ކަންކަމަށް (އެބަހީ: لواط ގެ عمل އަށް) ނުރުހޭ މީސްތަކުންގެތެރެއިން
ހުންނެވި ބެހިކަލޭލެވެ. އޭ، އަޅުގެ رب އެވެ! އިބަރަސްކަލާނގެ
ތިމަގާއާއި އަދި ތިމަގާއާއި ގުޅިގެންވާ މީސްތަކުން، އެމީހުންކުރާ
އެއުޅޭ ކަންކަމުން މިންޖުކުރައްވާނދޭވެ. ފަހެ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެކަލޭގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުވެރިން އެންމެން ސަލާމަތްކުރައްވައިފީމުއެވެ.
عذاب ލިބުނު މީހުންގެތެރޭގައިވި މުސްކުޅި އަންހެނަކު ފިޔަވައެވެ.
ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (އެ قوم ގެ) މީހުން ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ.
އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް (ހިލައިގެ) ވާރޭއެއް
ވެއްސެވީމެވެ. ފަހެ، އިންޒާރުކުރައްވާފައިވާ މީހުންގެ (މައްޗަށް
ވެހުން) ވާރޭގެ ނުބައިކަމާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި (الله ގެ
ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ) ހެއްކެއް ވާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އެއުރެންކުރެ
ގިނަމީހުން އީމާންވާ ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އަދި، ހަމަކަށަވަރުން

ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އެވެ، ހަމަކަށަވަރުން عزّة ވެރިވަންތަ، رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

لوط عليه السّلام ، ރަސޫލުކަމާއިގެން ވަޑައިގެންނެވި ރަށްރަށުގެ، އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި، ގިނަ ނުބައިކަންތައްތައް، عامّ ގޮތުގައި ފެތުރިގެންވިއެވެ. އޭގެތެރޭގައި، ހަޑިމުޑުދާރު ކަންތައްވެސްވިއެވެ. ހަޑިމުޑުދާރު ކަންތައްތަކުގެތެރެއިން، އެމީހުން، ބަހާއިމު ސޫރަތަށް ފަތަރައިން ފަދުއް، ހަލާތެއްނި، ކޮންއުޖުނީ، އެއީ ފިރިހެނުން، ފިރިހެނުންނާއި އެޖުމުގެ ހަޑިމުޑުދާރު ކަންތައްކަމެވެ. މިޤާނޫނުގެ ދިވެހިދަރިން ދިވެހި محاورة އަކުން ވާހަކަދައްކަނީނަމަ، އެމީހުން އެކަހަލަ ހަޑިމުޑުދާރު ކަންކަމަށް ނަންދީފައިވަނީ، އެއީ "މަކުނުކުރު" ނުވަތަ "ފާހިދުކުރި" މިނަންނަމުންނެވެ. މި آية ތަކުގައި، އަހަރުމެނަށް މާތްރަސްކަލާނގެ بيان ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، لوط ގެފާނުން އެމީހުންނަށް އެކަންކަމުން، ނަހީކުރެއްވުމާއި ވާހަކައާއި، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުން ރަށުން އަރުވައިލުމަށް ގަސްދުކުރި ވާހަކައާއި، އެކަލޭގެފާނު الله ގެ حضرة ން، ސަލާމަތްއެދިވަޑައިގެންނެވި ވާހަކައާއި، އަދި އެމީހުން އެކަންކަމުން، މަނާވެ ނުގަތުމުގެ ސަބަބުން އެމީހުން އެންމެންމެ ހަލާކު ކުރެއްވި ވާހަކައާއި، އެކަލޭގެފާނާއި އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ، އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން، އެކަލޭގެފާނުންގެ، އަނބިކަމަނާ ފިޔަވައި،

އެހެން އެންމެންގެ ސަލާމަތްކުރެއްވުމުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އެކަމަށާ ހަލާކުވި މީސްތަކުންގެ ޤިއްޞާ ވާހަކައާއި، މިވާހަކަތަކެވެ. މިސޫރަތުގެ ވާހަކަ بيان ކުރެވިފައިވާ، އެހިނދުން ބައެއް އާޔަތްތަކުން، އެމީސްތަކުން ކޮށްއުޅުން ބަދު فعل ތަކުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އެމީހުންގެމައްޗަށް އައި عذاب ގެ ސިފަތަކުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އެ عذاب އައިގެން ވަޢުދުގެންނުވި، ހަލާކުވުމުގެ صورة ތަކުގެ ވާހަކައެއް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފެނިގެންދާނެއެވެ. مترجم

كَذَّبَ أَصۡحَٰبُ لۡـَٔيۡكَةِ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿١٧٦﴾ إِذۡ قَالَ لَهُمۡ شُعَيۡبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنِّي لَكُمۡ رَسُولٌ أَمِينٞ ﴿١٧٨﴾ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٧٩﴾ وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٨٠﴾

اَيْكَة ގެ މީސްތަކުންވެސް رسول ބޭކަލުން ދޮގުކުރިއެވެ. (އެއީ އެމީހުންނަށް شعيب ގެފާނު، ވިދާޅުވިހިނދުއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން (الله އަށް) تقوى ވެރި ނުވަނީހެއްޔެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ امانة ތެރި، ރަސޫލުބޭކަލަކީމެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން، ހަމައެކަނި މާތް الله އަށް تقوى ވެރިވެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން، އެކަމުގެ މައްޗަށް (އެބަހީ: ރިސާލަތު އިއްވުމުގެ މައްޗަށް) އެއްވެސް އުޖޫރައެއް އެދިވަޑައިނުގަންނަވަމެވެ. އެހެނީ،

ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އުޖޫރަ، رَبُّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ގެ حضرة ގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ކީރިތިވަންތަ الله ، މިއާޔަތު بيان ކުރައްވަވަމުން އެގެންދަވަނީ شعيب ގެފާނާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެވާހަކައެވެ. شعيب ގެފާނު އެމީހުންނަށް ކުރެއްވި وعظ ފުޅުތަކާއި، އަދި އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުންގެ އެއަގުހުރި وعظ ފުޅުތަކަށް ފުރަގަސްދިނުކަމުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އޭގެފަހުގައި އެކަލާނގެ އެމީހުން ހަލާކު ކުރެއްވި ވާހަކަފުޅުތަކެވެ. ފަހެ، شعيب ގެފާނުންގެ نسب ފުޅު ابراهيم ގެފާނާއި ގުޅިގެންވަނީ ހަތަރުވަނަ ދަރިކޮޅުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުން، ނަބިއްޔަކަށް ވަޑައިގެންނެވީ مَدْيَن ގެ މީސްތަކުންގެ ފަރާތަށާއި، އަދި اَيْكَةُ ގެ މީސްތަކުންގެ ފަރާތަށެވެ. اَيْكَةُ އަކީ ކިޔަނީ ގަސްގަހާގެއްސަތަނެވެ. މިބައިމީހުންނަށް اَيْكَةُ ގެ މީހުންނެވެ ކިޔުނީ، އޭރު އެމީހުން مدين ގެ ބޭރުގައިވާ ގަސްފަދަކަށް އަޅުކަންކޮށް އުޅުނީމައެވެ. شعيب ގެފާނުންގެ قوم ގެ މީސްތަކުން، ގަސްގަހަށް ކޮށްއުޅުން، އަޅުކަން ފިލުވައި، އަދި އެކަން ނުބައި ދެކަމެއްވެސް ކޮށްއުޅުނުމުއެވެ. އޭގެތެރެއިން، އެއްކަމަކީ، އެއީ މިނުވަރުކުރުމުގައި، މަކަރާއި ހީލަތް ހެދުމެވެ. އަނެއްކަމަކީ އެއީ، މަގުފޭރުމާރުކުރުން އެދުމެވެ. يعنى: މަގުފޭރުމުގެ ނުބައި ސިފައެވެ. ފަހެ، شعيب ގެފާނު،

އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެ މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި، އެތައްޒަމާނަކު،
تبليغ ކުރައްވަ ކުރައްވަވައި ހުންނެވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، قوم ގެ
މީސްތަކުން އެނބުރި ކަންތައްތަކުން منع ވެ ނުގަތުމުން يعنى:
އޭގެސަބަބުން، އަކަރުކި މާތްރަސްކަލާނގެ، އެމީހުންގެމައްޗަށް عذاب
ފޮނުއްވަވައި، އެމީސްތަކުން ހަލާކު ކުރެއްވިއެވެ. މާތް الله ގެ
عذاب ގެގޮތުން އެންމެފުރަތަމައަށް އެމީހުންގެމައްޗަށް އައީ زلزلة
އެވެ. يعنى: ބިންގަނޑު ހެލިގެންދިއުމެވެ. ދެން އޭގެފަހުގައި،
އެމީހުންގެމައްޗަށް ފާވެގަތީ، ނުހަނު ގަދަފަދަ އަޑުފަންގަނޑެކެވެ.
އޭގެސަބަބުން، އެމީސްތަކުން ގަތޮބިރުން އެންމެންގެ ނުކުތީ، ގޮތިގޮތިން
ބޭރަށްވެ. ދެން އެމީހުންގެމައްޗަށް ހަތްދުވަސްވަންދެން ފާވެގަތީ
ކިރުކެނޑުނަ ނުވާކަހަ އަދިފާންކަމަށް ހުސްކަމެވެ. އެހިސާބު ކުއްލިއަކަށް
ފިނިގަންދިއައި، އެދުމަލީގައި ވިހާރައްޗާއެ ފާޑުވެގެން ދިޔައީއެވެ.
ވީމާ ފުރަތަމައަށް، އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކު ވިޔާގަނޑުގެ ހިތާވަރު
ދިޔައެވެ. އެތަނުން އެކަލޭގެ ކަރިގަނޑެކު ހިފޭކަން ދިޔަތުގެ. ވީމާ،
މިއުފާވެރިކަމުގެ خبر އެކަލޭގެ އެންމެންނަށް އެނގިއެވެ. އެހިސާބު،
އެ އެންމެންގެ އެވެރިކަމުގެ ހިތަފުގެ ދަރަނި އެއްވުމެވެ. ނަމަވެސް
އެ އެންމެން އަހަރު ފުރިހަމައަށް، ވެރިކަމުގެ ހިތަހިގަދަރަނި ވެދު
ހަމަޖެހުމާއިއެކުގައި، އެވެރިކަމުން އަދިފާނުވެ، އެހެރީ މީހުންގެ
ދިހައި، ހަލާކުވެގެންނެވެ. مترجم

۞ أَوْفُوا۟ ٱلْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا۟ مِنَ ٱلْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا۟ بِٱلْقِسْطَاسِ ٱلْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾ وَلَا تَبْخَسُوا۟ ٱلنَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾ وَٱتَّقُوا۟ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلْجِبِلَّةَ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٨٤﴾

ތިޔަބައިމީހުން މިނުއުރުތަކާއި، ފުރިހަމަކަމުން މިނުއުރުދޭށެވެ. (މީސްތަކުންނަށް) ގެއްލުންދެނިވި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ނުވާށެވެ. އަދި ތިމާމެން ކިރައިއުޅޭތަކެތި ސީދާ ހަމަތިރާޒުން ކިރައިދޭށެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް އެމީހުންގެ ތަކެތި އުނިކޮށްގެން ދީ ނުދޭށެވެ. އަދި ފަސާދަވެރިންކަމުގައި ބިމުގައި ފަސާދަކުރަމުން ހިނގައި ނުއުޅޭށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާއި، އަދި އިރުގެ مخلوق ތައް ހެއްދެވި، ރަސްކަލާނގެއަށް ތިމާމެން ބިރުވެތިވާށެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިދިޔައީ شعيب ގެފާނުން އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެ މީސްތަކުންނަށް ދެއްވި، ނަސޭހަތްތެރިވުމުގެ ވާހަކައެވެ. شعيب ގެފާނަކީ وعظ ވިދާޅުވުމުގަން ނުހަނު ކުޅަދާނަ، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ وعظ ތަކުގައި، މިހުނަރު އަސަރުކުރަނިވި، بلاغة ތެރިކަން ހުންނަ ބައިކަލެކެވެ. وعظ ވިދާޅުވުމުގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ، ވަޢުޒުފުޅުކަމާއި، އަދި وعظ ގެ بلاغة ތެރިކަމުން، އެކަލޭގެފާނަށް ނަންފުޅު، "خطيب الأنبياء" މިނަންފުޅުން مشهور ވެގެންވެއެވެ. مترجم

قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِن نَّظُنُّكَ لَمِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿١٨٦﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّىٓ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ ٱلظُّلَّةِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾

އެއުރެން ދެންނެވުއެވެ! ކަލޭގެފާނުން، ސިޙުރުކުރެވިފައިވާ ސިޙުރު،
ޖެހިފައިވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަކީވެސް،
އަހަރެމެންނާކަހަލަ، އިންސާނަކުކަމުގައި މެނުވީ ނުވާތީއިކަލޭގެފާނުއެވެ.
އަދި، ކަލޭގެފާނާއިމެދުގައި، އަހަރެމެންނަމެން، މިހާރުކަމަށްވާތީ ކުރީ
ކަލޭގެފާނަކީ، ދޮގުވެރިންގެތެރެއިން ހިމެނޭގޮތަށް ތިބެނީ ކަމުގައެވެ.
ފަހެ ކަލޭގެފާނަކީ، ތެދުވެރިންގެތެރެއިން ހިމެނޭގޮތަށް ތިބެނީ ކަމަށް
ކަމުގައިވާނަމަ، ފަހެ ކަލޭގެފާނުން، އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް، އުޑުން
ތަކެއްގަނޑު ހިތަކުން ވައްޓާލައްވާށެވެ. ކައްވައިލެއްވާށެވެ. މިފަދައިން،
އެމީހުންނަށް شعيب ގެފާނު ދެންނެވުއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން
ވިދާޅުވިއެވެ. އަހަރެންނަކީ ކަލޭގެފާނުގެ رب ، ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ކަމެއް
ކަންކަން، ރަނގަޅަށް ދަނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ އެމީހުންކަން،
އެކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރީއެވެ. ފަހެ، އެމީހުންނަށް ވިލާގަނޑުގެ ދުވަހުގެ
ހިތާމަވެރި ދުވަހުގެ عذاب އައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެ عذاب ވީ،

އެއީ ވަރަށްވެސް ބޮޑުދުވަހެއްގެ عذاب ކަމުގައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި (الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ) ހެއްކެއް ވާކަން ކަށަވަރެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުންކުރެން ގިނަމީސްތަކުން ايمان އެއް ނުވޫއެވެ. (يعنى: مؤمن ންކަމުގައި ނުވޫއެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އެއީ، ކަނޑައެޅިގެން عزّة ވެރިވަންތަ رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާކަލާނގެ ކަމުގައިވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

شعيب ގެފާނަށް، އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެމީސްތަކުން جواب ދީފައި އެވަނީ سلام ލެއްވި صالح ގެފާނަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ މީސްތަކުން ޖަވާބުދިންފަދައިންނެވެ. ދެން شعيب ގެފާނުގެ قوم ގެ މީސްތަކުން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން، އުޑުން ފަތްގަނޑެއް ވައްޓަވައިލެއްވުމަށް އެދިފައި އެވަނީ، قريش ވަންހަނައިގެ ކާފިރުމީހުންވެސް، سلام އާއި صلوات ލެއްވި، އިއްޔު رسول اللّـه ގެފާނުންގެ އަރިހުން، އެދުނު عذاب ތަކުގެ ތެރެއިން، އެކަލޭގެފާނު، އެމީހުންގެ މައްޗަށް، އުޑުން އެތިގަނޑެއް ވައްޓަވައިލެއްވުމަށް، އެދުނުކުރައިންނެވެ. މިފާ، އަރިހުގައި، ދޮންބަނަސްކަލާނގެ އެމީސްތަކުން ހަމަކަށަވަރުއްވުމަށް، އެމީހުން، އެއުޅުނުފަދައިން، އުޅިގެހާނެކަންނެވެ. ހިކުމަތުވަށްތަކުގައި ވެސް، މިވިދާނެކަމެވެ. مترجم

وَإِنَّهُۥ لَتَنزِيلُ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ ٱلرُّوحُ ٱلْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ﴿١٩٥﴾

އަދި، ހަމަކަށަވަރުން، މި قرآن އީ رَبُّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ގެ حضرة ން ބާވައިލެއްވިގެންވާ، قرآن އެކެވެ. ކަލޭގެފާނު، ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވަނިވި ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ވުމަށްޓަކައި ގަލްބުމުބާރަކަށް، ނުހަނު بلاغة ތެރި عرب ބަހުން، ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްޕުޅުގެ މައްޗަށް، އެ قرآن ބާވައިލެއްވީ، އެއީ روح الأمين (جبريل ގެފާނު) އެވެ.

(ތަފް މިޞްބާހް ތުރުޖުމާނުގައި، قرآن ގެ ވާހަކަވެސް مجمل ގޮތެއްގައި ނަންގަނޑިތަކެވެ. މިހެންކަމުން، މި آية ތަކުގައި، އެލިރި قرآن ގެވާހަކަ بيان ކުރައްވަވަމުން، މިހާރު އެގޮތުންތަވެސް، ހިސާބަކަށް تفصيل ވެސް ކުރައްވަވަމުންނެވެ. مترجم)

وَإِنَّهُۥ لَفِى زُبُرِ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾ أَوَلَمْ يَكُن لَّهُمْ ءَايَةً أَن يَعْلَمَهُۥ عُلَمَٰٓؤُا۟ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَٰهُ عَلَىٰ بَعْضِ ٱلْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُۥ عَلَيْهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މި قرآن ގެ ވާހަކަ އިހުގެ انبياء ބޭކަލުންގެ ފޮތްތަކުގައިވެސް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. إسرائيل ބާގައިގެ ތަންނަބައިކަލުން، މި قرآن ގެ حقيقة ދަނެއުގޭ އުޅުން، އެމީހުންނަށްޓަކައި ހެކިދާނޫ، ތަޖުރިބާކުރައްވާގައި، ނުވެސް އޮތްތަވޭ؟

އަދި، ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ އެ قرآن ބައެއް عجمي އިންގެ މައްޗަށް، ބާވައިލެއްވިޔަސް، ދެން އެކަލޭގެ އެ قرآن އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި تلاوة ކުރެއަސް يعني: ކިޔަވިއަސް އެމީހުން، އެއަށް ايمان ވާބަޔަކުކަމުގައި ނުވީހެވެ.

ބަޔާން:

މި قرآن ގެ ވާހަކަ، ވަޙީވެރިޔަ އެންމެހަގީގައި آسماني ފޮތްފޮތުގައިވެސް بيان ކުރެވިފައިވެއެވެ. އަންބިޔާ ބޭކަލުންގެ ފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައިން، އެންމެހިނަގައިން احكام ތަކާއި އަދި قانون ތައް، އަދި مثال ތައް بيان ކުރެވިފައިވާ، توراة އާއި، انجيل އާއި އަދި زبور ގައިވެސް މި قرآن ގެ ވާހަކައާއި، އަދި އިމާމު محمّد ގެފާނުންގެ ވާހަކަވެސް، ނުހަނު ސާފުކޮށް بيان ވެ ހުރެވިފައެވެ. خاتم الأنبياء، އިމާމު محمّد ގެފާނުންގެ ކުރީގައި، އެންމެ ފަހުން، ރަސޫލުކަމާއިގެން މިދުނިޔެއަށް ވަޑައިގެންނެވި، عيسى عليه السّلام ، اسرائيل ބަނީއިގެ މީހުންނަށް ކުރެއްވި، އެންމެފަހުގެ وصيّة ފުދުގައިވެސް އަންގަވައިފައިވެއެވެ، މި قرآن ގައި، ހިފުޒުއްބަޙަނާއި، އަދި މި ނަބިކަލޭގެފާނަށް، އީމާންވުމަށެވެ. إسرائيل ބަނީގައި ދާދި ގިނަމީހުންނަށްވެސް، މި قرآن ގެ حقيقة ރަނގަޅަށް އެނގެއެވެ. އެމީހުންގެ ތެރެއިން عبد اللّـه

بن سلام އާއި، سَلْمَانُ الْفَارِسِى ފަދަ، تَعَصُّبُ ކަންނެތް حقّ ދަންނަ،
އަދި حقّ އަށް، ތަބާވުމަށްވާ، ބައިބަލްކުންވެސް توراة އާއި، އަދި
انجيل ގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ قرآن ގެ، ސިފަތަކާއި، އަދި އިސްމު محمّد
ނަބިއްޔާގެ ސިފަކުރުމަށްވަނީ މީސްތަކުންނަށް ހާމަކޮށްދެއްވައިފައެވެ.
ފަހެ قريش ވަންނަހިގެ، ކާފިރުމަކުން، މި قرآن އާއިމެދުގައި ކޮށްއުޅުން،
އިންކާރުކުރާކަން، މިނަންގަނޑުވުން ވާހަކަތަކެއް އެއީ، އެމީހުންނަކީބަޔަކި
ތިބިގެންވާ دليل އެއްކަމުގައި ނުވާނެއެވެ. މި قرآن ކޮންމެވެސް
عجمى އެއްގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވިނަމަ، ދެން އެކަލޭގެ މި قرآن އެމީހުންނަށް
ކިޔަވައިދިނިނަމަ، محمّد ގެފާނުން އަމިއްލަފުޅަށް ހަދައްވައިގެން އުފައްދަވާ
އެއްޗެއްކަމަށް ކިޔާނެއެވެ، އެމީހުން އެއްވެސް ބަހަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ.
ނަމަވެސް މިނަންގަނޑުވުންތަކަށްއިން މި قرآن އާއިގެން، عجمى ބަހު
އަރަބިސް އެމީހުންނަކީ ގޮތުގައިބާލާއިރު إيمان ވާނޭބަޔަކު ނުވެއެވެ.

مترجم

كَذَٰلِكَ سَلَكۡنَٰهُ فِي قُلُوبِ ٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤۡمِنُونَ بِهِۦ حَتَّىٰ يَرَوُاْ ٱلۡعَذَابَ
ٱلۡأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾ فَيَأۡتِيَهُم بَغۡتَةٗ وَهُمۡ لَا يَشۡعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُواْ هَلۡ نَحۡنُ مُنظَرُونَ
﴿٢٠٣﴾ أَفَبِعَذَابِنَا يَسۡتَعۡجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾ أَفَرَءَيۡتَ إِن مَّتَّعۡنَٰهُمۡ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَآءَهُم
مَّا كَانُواْ يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾ مَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾ وَمَآ أَهۡلَكۡنَا مِن

قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾ ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٢٠٩﴾

ނުބައިނުލަވާ މުޖުރިމުންގެ ހިތްތަކުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަން (އިމާންނުވުން ލެއްވެވީ) އެފަދައިންނެވެ. އެމީހުންނަށް ވޭންދެނިވި ގަދަފަދަ عذاب ފެނިއްޖައުމަށްދާންދެން އެމީހުންނަކު އެ قرآن އަކަށް إيمان އެއް ނުވާނެއެވެ. ފަހެ އެމީހުންގެމައްޗަށް، އެ عذاب އަންނާނީ، އެއީ އެމީހުން، ނޭނގިހުރިހާލުގައި ކުއްލިއަކަށެވެ. އޭރުން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. (އިމާންވުމަށްޓަކައި) ތިމަންނަމެންނަށް ތަންވަޅު ލިބިދެވޭނޭބާއަލުއެއްޔެވެ. އެމީހުން ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب އަވަސްވުމަށް އެދިހުރީއެއްޔެވެ؟ ފަހެ ކަލޭގެފާނަށް އެނގި ވަޑައިގަންނަވާތޯއެވެ؟ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއުރެން އެތައްއަހަރަކަށް އަރާމުކޮށްއުޅުއްވުމަކަށް ފަހެއްޓެވިކަމުގައިވިޔަސް ދިން އެއުރެންނަށް وعد ކުރައްވާފައިވާ عذاب އެއުރެންނަށްގެއްސަ އައުމުން، އެއުރެން ދުނިޔޭގައި އަރާމުކޮށްއުޅުއްވުމަކަށް ފަހެއްޓެވިކަމުން އެއުރެންނަށް އެއްވެސްކަމެއް ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. އެއްވެސް ރަށެއް، އެރަށެއްގެ އަހުލުވެރިންނަށް އިންޒާރުކުރައްވާނޭ ރަސޫލުން ނުފޮނުއްވައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކެއް ނުކުރައްވަމެވެ. އެއީ ހަނދާންކޮށްދިނުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލަކުލަވުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުވަމެވެ.

ބަޔާނެއް:

އެ كافر ޤައުމުގެ ހިތްތަކުގެ އެތެރެއަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ ވައްދަވައިފައި ވަނީ، އެއީ إيمان ނުވުމާއި، އަދި حقّ قبول ނުކުރުމާއި، އަދި ދޮކޮށްހެދުމާއި، މިކަހަލަ ގޯސްގޮތެވެ. މިގޮތަށްކަމުން، އެކާފިރުޤައުމުގެ ފަރާތުން، މާތްރަސްކަލާނގެ عذاب ނުފެންނަހާހިނދަކު، އެމީހުންނީ އީމާންވާނޭބައެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، އެ عذاب އެމީހުންގެ ފަރާތަށް ހާމަވެގެންދާ ވަގުތުގައި، އެމީހުން إيمان ވިއަސް، އެ ايمان އޮންނާނީ، އެއްވެސް އެއްޗަކަށް ނުވެފައެވެ. އަދި އޭގެފައިދާ އޮންނާނީ، ނުލިބޭފައިވާނެއެވެ. އެހެނީ، އަޒާބު މާތް الله، އެމީހުންކަމުގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވާ، ކުއްލި عذاب އަށްއައިސް، ފާވެގެންނާނީ، އެކަމުގެ އެއްވެސް އެނގުމެއް، އެމީހުންނަކަށް ނުވާނޭގޭނެއެވެ. يعني: عذاب އަންނާނީ ކޮން وقت އަކު ކޮންހިނދަކުކަން، ކޮންބާވަތަކުންކަން، ކޮންސިފައެއްގައިކަން، ކޮންދިމާލަކުންކަން މިއިން އެއްވެސްގޮތެއް އެމީހުން ނުދަންނަހިއްބައި ކުއްލިއަކަށެވެ. ފަހެ ދެން، ތިމާމެންނަށް ޤައުމަވެ ލިބުމަކަށް، ތިމާމެން ކިޔަނުގެ އެދުނުކުރުމުގައިވިއަސް، ކިޔަނުގެ އާދޭސް ކުރިއަސް ކިޔަނުގެ، އާދުޖާއާއި ކުރެވޭއަސް، އެހީތެރި އެހެރަހި ކަމެއްވެސް އޮންނާނީ، ބޭކާރުވެ އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުލިބޭފަށެވެ. ހުރަހި އާދޭސްކުރުންތަކެއް އޮންނާނީ، ފެނަށް ޤަޟިއަން ގޮސްފައެވެ. މިއޮއް ހަމައެކަނި قريش ވަންހައިގެ،

ކާފިރުތަކުންގެ ވަށައިގެން، މާތް الله ގެ ކޯފާވާއި عذاب އަންނަގޮތް، ނުވަތަ އަންނާނޭގޮތް ނޫނެވެ. އަދި ޚަބަރުދާރުކުރެވެ. އަނިޔާވެރި ކޮންފަދަބައެއްގެ ވަށައިގެން ކަނޑައެޅިފައިވާ ވިއްޔެވެ. އަނިޔާވެރިކަމުގެ ނާރުގައި، މަޖާކަތްކަން ދިޔުމަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ، ބައަކުމީހުން އެޙައްޤަކަރަކަ، ދުނިޔެއްޗިއްސަ، އެދިޝަރީޢަތުން ބިރުގަންނަވައިފައިވާނަމަ، الله ގެ، ބިރުވެރި عذاب އެމީހުންގެ ވަށައިގެން އަތުވެއްޖެނަމަ ފަހެ އެއިން، އެބައިމީހުން ސަލާމަތްވެގެން ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ، އެ عذاب ނޫން އެބައިމީހުން ރައްކާތެރިވެގެން ނުވާނެކަން، މިއަބައިމީހުންނަށް ހިތްޖެއްސުމަށް ނުވެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ބައަކު ރަސޫލުން ފޮނުއްވިއަސް، ރަސޫލުން ފޮނުއްވިޔަސް، އެބައިމީހުންގެ ޤައުމަށް އެކަލާނގެ احكام ތަކާއި، އަދި شريعة އާއި قانون ތައް، އަންގަވައިދެއްވަނީވެސް نذير އަކު ފޮނުއްވުމުން ފަހުގައެވެ. އަދި އެބައިމީހު الله ގެ، އެ احكام ތަކާއި، شريعة ތަކާއި އަދި قانون ތައް قبول ނުކުރައްވާ ފަހުގައި މެއެވެ. އެހެން އެކަލާނގެ ވޮޑިގެންނެވިއަޔާ، އަނިޔާވެރިކަމަކު ކަމުގައެއް ނުވެއެވެ. مترجم

وَمَا تَنَزَّلَتۡ بِهِ ٱلشَّيَٰطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنۢبَغِي لَهُمۡ وَمَا يَسۡتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾ إِنَّهُمۡ عَنِ ٱلسَّمۡعِ لَمَعۡزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

މި قرآن އާއިގެން ފައިބައިފާ شيطان ތަކުންނެއްނޫނެވެ. އަދި އެކަމަކީ،

އެ شيطان ތަކުންނަށް لائق ވެގެންވާވެސް ކަމެއްނޫނެވެ. އަދި، އެކަން އެ شيطانންނަށް، ކުރެވޭނަވެގެންވެސް ނުކުޅެދޭނެއެވެ. އަދި ކިއެއްއެއްހެވެ. އެ شيطان ތަކަކީ، (އުޑުގެ މަލާއިކަތުންގެ އަޑުއެހުމަށް) އުރުމުން منع ވެވިފައިވާ ބައެއްކަމުގައެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި قرآن އަކީ، شيطان ގެނިބައިން ކުޑަވެސް ޝާއިރެއް، ޝާއިރުވެރިޔާ قرآن އެއް ނޫނެވެ. އަދި މިކަހަލަ قرآن އެއް ގެނައުން އެއީ، އެޝަޔާޠީނަށް لائق ވެގެންވެސްވާ ކަމެއްނޫނެވެ. އެހެނީ، އެޝަޔާޠީނުގެ ވަސްވާސްތަކަކީ، އެއީ، މާތް الله ގެ އަޑުއަހާކަން، މަގުކުޑުއްތުރުވެއެވެ. މި قرآن ގެ خَصْلَة އަކީ، މިސޮރަތުންނަކީ ތެރުމަގެއްދައްކައެވެ. مترجم

فَلَا تَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ فَتَكُونَ مِنَ ٱلْمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٣﴾ وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ ٱلْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾ وَٱخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّى بَرِىٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْعَزِيزِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾ ٱلَّذِى يَرَىٰكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾ وَتَقَلُّبَكَ فِى ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٢١٩﴾ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾

ވީމާ، ކަލޭގެފާނު، الله އާއިއެކު، އެހެން إله އަކަށް ގޮވައި دعاء ކޮށް ނުކުރައްވާށެވެ. ފަހެ (އެހެންވިއްޔާ) ކަލޭގެފާނުވެސް عذاب ދެވޭނެ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ވާހުށްޓެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު،

ތިމާގެ ގާތްތިމާގެވަންހަރަށް ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވައި އިންޒާރު ކުރައްވާށެވެ. އަދި مؤمن ތަކުންގެތެރެއިން، ކަލޭގެފާނަށް تبع ވާ މީހަކަށް، ތިމާގެ ފިޔަ ތިރިކުރައްވާށެވެ. (އެބަހީ: ރަޙުމަތްތެރިކަމުގެ ގޮތް އެމީހުންނަށް ބަލަހައްޓަވާށެވެ.) ފަހެ އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް އުރެދިއްޖެނަމަ، ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނު މިހުންނެވީ، ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ކަންކަމުން، ބަރީއަވެވަޑައިގެންނެވެ. މިފަދައިން ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވާށެވެ. އަދި عزيز ވަންތަ رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށް وكيل ކުރައްވާށެވެ. އެކަލާނގެއީ ކަލޭގެފާނު (ނަމާދަށް) ތެދުވެވަޑައި ގަންނަވާހިނދު، ކަލޭގެފާނު ދެކެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ސަޖިދަކުރާ ނަމާދުކުރާމީހުންގެ ތެރޭގައި ކަލޭގެފާނު حركاة ތެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާތަންވެސް އެކަލާނގެ ދެކެވޮޑިގެންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ނުހަނުބޮޑަށް އަޑުއައްސަވާ ނުހަނުބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި، އިތުރު އެކަލޭގެފާނަށްވެސް أمر ކުރައްވަނީ، އެއީ އެކަލޭގެފާނުވެސް الله އާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް شريك ނުކުރައްވުމަށެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެހެން ހައްދަވައި ބިނަމަ، އެކަލޭގެފާނުންނަށް، ވެވަޑައިގަންނަވާހިނދު، އެއީ

عذاب ލިބުނިހިވި މިސްކިތަކުންގެތެރެއިން ކަމުގައިވެސް ވެއެވެ. ދެން
އެއަންގަވަނީ އެވެ، އެކަލޭގެފާނު ކުރައްވަވާ تبليغ ފުރުމާ އަޔާ،
އެންމެ ފުރަތަމަމައިން އިއްވަވާނީ އެވެ، އެކަލޭގެފާނުންގެ އެންމެ ގާތްތިމާގެ
މީސްތަކުންގެ ކިބައަށްކަމުގައެވެ. ދެން އަންގަވައިދެއްވި އެވަނީ އެވެ،
އެކަލޭގެފާނަށް تبع ވާ ކޮންމެ مؤمن އަކާއިމެދުގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ
އުޖުއްވުން ބަޔައްބާނުވި އެވެ، މަޢުމަލައިމިރާއްދޮޅުގައި ކަމުގައިވެއެވެ.
އެކަލޭގެފާނުން، ޙިމާގެ ގާތްތިމާގެ މީސްތަކުންގެ ކިބައަށް، تبليغ
އިއްވެވުމަށް ފަހުގައި، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިނުވެ،
ފުރަގަސްދީފިނަމަ، ފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް لازم ކުރައްވަވައިފައި
އޮވޭ، އެއީ އެކަލޭގެފާނު، އެމީހުން ކޮށްއުޅޭ (ނުބައި) ކަންތަކުން،
ބަރީއަވެވަޑައިގަތުމަށެވެ. ދެން މީހުންގެ، أمر ތަކެއް ފުރުގައި، واجب
ކުރައްވަވައިފައި އޮވޭ، އެއީ އެކަލޭގެފާނުން، ހުރިހައިކަމެއްގައިވެސް،
غالب ވަންތަ، އަދި ފުރިހަމަ رحمة ލައްވަވާ، ކަލާނގެ ރަސްކަލަންފުޅުގަން
ބަރޯސާ ކުރައްވަވާށެވެ. އެއީ، އެކަލާނގެ ހުރިހައި ވަގުތަކުގައިވެސް،
އެކަލޭގެފާނުން ދެކެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން، ނަމާދުފުޅުގަ
ތެދުވެވަޑައިގަންނަވާހިނދުގައިވެސް، އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުން
ދެކެވޮޑިގެންވެއެވެ. سجدة ކުރާ މީސްތަކުންގެތެރޭގައި، ނަމާދުގެ
އެންމެހައި ހަރަކާތްތަކާއިގެން ހިންގަވާތަންވެސް އެކަލާނގެ
ދެކެވޮޑިގެންވެއެވެ. އާދެއެވެ! އަދަރުދި މަތިވެރިކަލާނގެ،

އިތުރުއެކަލޭގެފާނުގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް، تبليغ ކުރުމަށް، އެންމެފުރަތަމަ ދަރަން، އިއްވެވުމުން، އެންގެވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނު، صفا ފަރުބަދަމައްޗަށް އަރައިވަޑައިގެންނެވި، އެމީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލައްވައިފައެވެ. އެމީހުން އެތަނަށް އެއްވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ عبد المطّلب ގެ اولاد ތަކޭ! އޭ فهر ވަންސަކުރިގެ މީސްތަކުންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ عداوة ތެރި لشكر، މިފަރުބަދަޔާގެ އަނެއްފަރާތުގައި ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް އަރައިގަތުމަށް، ތައްޔާރުވެ ބަލަބަލާ، އެބަތިބީއެވެ. މިފަދައިން، ތިމަންކަލޭގެފާނު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވެއްޖެނަމަ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މިބަސްފުޅު، ތިޔަބައިމީހުން ތެދުކުރާނެތޯއެވެ. އާއިން، އެންމެން އެއް އަޑަކުން ކަނޑައެޅިން، (ތެދުކުރާނަމުއެވެ.) މިފަދައިން ދެންނެވިއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަހުރެނިވިއްޔާ، ހަނދާންކޮށް އަޑުއަހައިގެން ތިބޭށެވެ. ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް، އަންނަނިވި، ގަދަފަދަ عذاب އައުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް މި انذار ކުރައްވަނީއެވެ. މިފަދައިން އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވުމާއި އެކުގައި، أبولهب ތެދުވެފައި ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު، ތިމަންނަމެން އެންމެން، ތިޔައަށް އެއްކުރެއްވީ، މިއަށް އިއްވަވަންތޯއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ހަލާކުވާށެވެ. މިހެންބުނެފައި، އެސޫރައިއާ ދުރަކަމުގައި، އަނބުރި ހިނގައްޖެއެވެ. މިހާ، އަރައިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އެސޫރަތުގެދުގައި،

(تَبَّتْ يَدَآ أَبِي لَهَبٍ) މިސޫރަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. މިވާހަކަ، إمام أحمد ގެ مسند ގައާއި، އަދި އަރުބަޢުސުން އުމަރުކަރަ ވަރަށްބޮޑު، ރިވާބަރުކާރާ، بخارى އާއި مسلم ގައިވެސް روای ކުރެއްވިއެވެ. އަދިވެސް މިސްރަސް ކިޔަންވާ حديث ތަކެއް، މިވާހަކައާއިގުޅޭޙަދީސް روای ކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް ދިގުވާނެތީ މިތާނގައި ނުގެނެވުނީއެވެ.

مترجم

هَلۡ أُنَبِّئُكُمۡ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ ٱلشَّيَٰطِينُ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾ يُلۡقُونَ ٱلسَّمۡعَ وَأَكۡثَرُهُمۡ كَٰذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾ وَٱلشُّعَرَآءُ يَتَّبِعُهُمُ ٱلۡغَاوُۥنَ ﴿٢٢٤﴾ أَلَمۡ تَرَ أَنَّهُمۡ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾ وَأَنَّهُمۡ يَقُولُونَ مَا لَا يَفۡعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَذَكَرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرًا وَٱنتَصَرُواْ مِنۢ بَعۡدِ مَا ظُلِمُواْۗ وَسَيَعۡلَمُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

شيطان ތަކުން ފައިބައިގަންނަނީ އެއީ ކޮންކޮންބަޔަކުގެ މައްޗަށްކަން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް خبر ދެއްވަންހެއްޔެވެ. އެ شيطان ން ފައިބަނީ، ދޮގުވެރިކަންބޮޑު ފާފަވެރިކަން ބޮޑު ކޮންމެމީހެއްގެ މައްޗަށެވެ. އެ شيطان ން އަޑުއަހާލާފައި (ކާހިނުންނަށް) ދެއިދެއެވެ. އަދި އެމީހުންކުރެން ގިނައީ ދޮގުވެރިންނެވެ. އަދި ޝިޢުރުވެރިންނަށް (އެބަހީ: އެއުރެންގެޝިއުރުތަކަށް ކާފިރުންނަށް) تبع ވެއްޖެނީ އެއީ، މަގުފުރެދުނު މީހުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން (ބަލާތިމަގެ) ކޮންމެ

ވާދީއެއްގައިލެ (އެބަހީ: ކޮންމެ ޖަހަންނަމްގައިލެ) ދެވޭ ނުދެވޭ ތަނެއް ނޫނުގޮތަށް (އެބަހީ: އެންމެފުރިހަމަގޮތުގައި އެކަން ގެނެސްދެއްވާނަން ނޫނިގެން) އެއުރެން އުޅޭތީ ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނަވަމުންދާތޯ؟ އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެން ބުނެއުޅުނީ އެއުރެން ނުކުރާ ކަންތައްތަކެވެ ވާހަކައެވެ. އީމާންވެ صالح عمل ތަކެއްކޮށް އަދި ގިނަގިނައިން الله ހަނދުމަކޮށް އަދި އަނިޔާ ލިބުމަށްފަހު نصر ލިބިގަތުމުން ދެނުވީއެވެ. ނިކަންހުރެ އަނިޔާވެރިވި މީހުންނަށް، އެއުރެން رجوع ވާހުރި ކޮންތަނަކަށްކަން އެނގޭހުއްޓެވެ.

ބަޔާނެއް:

مكّة ގެ مشرك ތަކުން، ކީރިތި قرآن އާއިމެދު، ބުނެއުޅުނީ އެއީ، جِنّ شيطان ، އިލްމު އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަވައި އަރުވައިދޭ އެއްޗެއްކަމުގައްޔާއި، ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނުން އަމިއްލަފުޅަށް ހެއްދަވައިގެން އުފެއްދާ، ޝިޢްރުތަކުގައްޔާއި، އަދި ނުވަތަ ނޫނީ އެކަލޭގެފާނުން ހެއްދަވައިގެންއުފެއްދާ سحر އެއްކަމުގައްޔާއި، މިކަހަލަ ދެކޮޅުހެދުނު އެތައް ބަސްތަކެވެ. މިގޮތުން، އަޅުގަނޑު މާތްރަސްކަލާނގެ އެއަންގަވަނީ އެއީ، ކީރިތި قرآن އަކީ އެމީހުން ބުނެއުޅޭ ފަދައިން، جِنّ شيطان ، ދައިދޭ އެއްޗެއްނޫނެވެ. އަދި ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނުން އަމިއްލަފުޅަށް ހެއްދަވައިގެން އުފެއްދާ ޝިޢްރެއްވެސްނޫނެވެ. އަދި އެމީހުން އެބުނާފަދައިން، ސިޙުރުވެރިންގެ ސިޙުރުކުރާކަހަލަ سحر އެއްވެސް

ނުވެސްނުންވެއެވެ. ނުބައި شيطان ތަކުން، ބަސްތަކާއިގެން ފެއިބައިއްޖެހި، ނުހަނު ދުރުވެވި ކަންތަ ފާހަގަވެރިއެއް ކަމެކިއަހަރެވެ. އެހެންމުން ވައްކަނުކޮށް ކަންތު، ކާހިނު، ބުރަސްމާނިއެއްގެ ކަމެކިއަހަރެވެ. އަދި ތިމާގެ ހިތަށް، ހިތާމަތަކަށް ބަލައިގޭ ކަންތު ރަވަޖެއްވެރިއެއްގެ ކަމެކިއަހަރަކުންވެއެވެ. ޖަހަ شيطان ނުގެ ގޮތަކީ އެއީ، ދިޔަތަކުން މަގުފުރެއްދުވެއެވެ. މި قرآن ގެ خَصْلَة އަކީ، އެއީ ދިޔަތަކުންނަށް، ތެދުވެގެ ދެއްކެވުމެވެ. އަދި މި قرآن ބާވައިލެވުނީ، ނުހަނު أمانة ތެރި، މަލާއިކަތެއްގެ ذريعة އިން، އަދި ނުހަނު أمانة ތެރި އިންސާނެއްގެ އަރިހަށެވެ. މަލާއިކަތުންކުރެން އެންމެ މާތް، މަލާއިކަތާ، جبريل ގެފާނުންގެ، ދުރުވެގެމިން، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން އެންމެ މާތް خيرالبشر، محمّد ނަބިއްޔާގެފާނުންގެ ހިތްބުރުގެ ތެރެއަށެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ، ގެންނަވައްދަވާ ބާއިދުގެއްސުންވެ. އަދި އެއަކީ އެކަލޭގެފާނަކާއި لائق ކަމެއްވެސް ނުންނެވެ. ގެންވެރިންގެ ގޮތަކީ އެއީ، ތިމާގެން ފުރިބަސްތަކުން، އެހެނިހެން ދިޔަތަކުންނަށް، ދޮގު، ތެދުކަމުގައި ދައްކައި، އަދި ތެދު، ދޮގުކަމުގައި ދައްކައި އުޅުމެވެ. ތިމާގެން ކުރީ ނުއްޖޭހައި ކަންކަމާއިގެން فخر ވެރިކަން ދައްކައި އުޅެނެވެ. ބަހުގެ، މައިދާނުގައި، އެކިއެކި ވާހަކަތައިގެން، ހެރޭރި ތިބޭނެވެ. އަދި، އެމީހުންނާއި تبع ވެ، އުޅޭނިވެސް އެއީ، މަގުފުރެދުން ދިޔަބޭނުވެ. ނަމަވެސް قرآن އާއި އަދި އެ قرآن އަށް،

إيمان ވީ މީސްތަކުންގެ ގޮތަކީ، އެއީ، މީސްތަކުންނަށް، حقّ އެއީ حقّ
ކަމުގައެއްކަމާއި އަދި باطل އެއީ، ހަމަ باطل ކަމުގައި ދައްކައިދިނުމެވެ.
މިހެންކަމުން މި قرآن އަކީ އެއީ، ކާފިރުތަކުން ބުނެއުޅުނުކަހަލަ،
مضمون އެއްނޫނެވެ. އަދި ކިޔެއްސެއްނޫނެވެ. އެއީ، رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ގެ
حضرة ން ބާވައިލެއްވިގެންވާ ފޮތެކެވެ. ދަންނައެވެ! ކާފިރުންގެ ގެންތަކުން
ނިމުމެންނަށް، އުނދަގޫތިބިޔުމުގެ ފަހުގައި، ނިމުމެންގެ ގެންތަކުން އޭގެ
ބަދަލުހިފި مؤمن ތަކުންގެ ގެންފިޔަން އެއީ، މިތާނގައި ނަންގަނެފައިވުނު
ގެންފިޔަންގެ ތަރުގައި شامل ވެގެންވާ، ބައެއްކަމުނެވެ. مترجم

الحمد للّـــه

ނިމިގެން މިދިޔައީ، سورة الشُّعَرَاء ގެ ترجمة އެވެ. اللّه ގެ
ވާގިތުރާއިއެކު، ترجمة އަށް މިފަށަނީ، سورة النّمل އެވެ.

سُورَةُ النَّمْلِ (٢٧)

މިއީ مكّي ސޫރަތެކެވެ. މިސޫރަތުގައި އެކުލެވިފައިވަނީ، 93
(ތޮޅަނަވައި) آية އާއި އަދި 7 (ހަތެއް) ركوع އެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رَحۡمٰنُ އާއި رحيم ވަންތަ މާތް الله ގެ
އިސްމުފުޅުން ފަށަމެވެ.

طسٓۚ تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱلۡقُرۡءَانِ وَكِتَابٖ مُّبِينٍ (١) هُدٗى وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُؤۡمِنِينَ (٢) ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ يُوقِنُونَ (٣) إِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمۡ أَعۡمَٰلَهُمۡ فَهُمۡ يَعۡمَهُونَ (٤) أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَهُمۡ سُوٓءُ ٱلۡعَذَابِ وَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ هُمُ ٱلۡأَخۡسَرُونَ (٥) وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى ٱلۡقُرۡءَانَ مِن لَّدُنۡ حَكِيمٍ عَلِيمٍ (٦)

ނުރަނު އޯގާވަންތަ އަޑުއައްސަވާ ކަލާނގެއެވެ. މިއީ قرآن ގެ، يعنى: ނުރަނު
بلاغة ތެރިކަން ބަޔާންވެގެންވާ، ފޮތެއްގެ آية ތަކެވެ. މިފޮތަކީ، مؤمن
ތަކުންނަށް، ތެދުމަގުދެއްކުމާއި، އަދި އުފާވެރިކަމުގެ خبر އިއްވައިދެއްވި
ފޮތެއްމެއެވެ. މިބުނެވުނު مؤمن ތަކުންނީ، ނަމާދު قائم ކޮށް، زكاة ދީ
އުޅޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ، آخرة ދުވަހުގެ މައްޗަށްވެސް يقين
ކުރާބަޔަކުމެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން آخرة ދުވަހަށް ايمان ނުވާ ބަޔަކު،
އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެމީހުންކޮށްއުޅޭ ކަންކަން، އެމީހުންނަށް
زينة ތެރިކޮށްދެއްވި ބަޔަކުއެވެ. ފަހެ އެއުރެންވަނީ حيران ވެ،
ދެރުނުއުޅޭ حال ގައެވެ. (އާއެކެވެ.) އެމީހުންނީ އެންމެނުބައި عذاب ،
އެމީހުންނަށްޓަކައި، ތައްޔާރުވެވިގެންވާ، މީހުންނެވެ. އަދި آخرة

ދުވަހުގައި، އެންމެ ގެއްލުންލިބިގެންވާ ބަޔަކީވެސް ހަމައެމީހުންނެވެ.
އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް قرآن ލިބިވަޑައިގަންނަވަނީ އެއީ
حكمة ތެރިވަންތަ، ނުހަނު މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ حضرة ންކަން
ކަށަވަރެވެ.

ބަޔާން:

މި قرآن އަކީ، ނުހަނު بلاغة ތެރިކަން ބޮޑު ފޮތެކެވެ. މިތާނގައި
بيان ކުރެވިފައި، އެފޮތުގެ آية ތަކެވެ. މި آية ތަކީ އެންމެހައި مؤمن
ތަކުންނަށްޓަކައި هداية އެކެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް بشارة އެއް
ދެއެވެ. އެއީ އެބޭފުޅުން ايمان ވެއްޖެހީ އެމީހުންނެވެ. އެބޭފުޅުންގައި
އެކުލެވިގެންވާ، އެންމެހައި أحكام ތަކަށް عمل ކުރުމުގައިވެސް
އެމީހުންނެވެ. އެބޭފުޅުން تبع ވެނީ، އެމީހުންނެވެ. އެއީ حقّ ތެދުކަމުގައި
ބަލައިގަތުމުގައިވެސް އެމީހުންނެވެ. އަދި ނަމާދު ކުރުމުގެ ކުރުމުގައި
އެމީހުންނެވެ. زكاة ދޭންވީގޮތަށް ދޭ ބަޔަކީވެސް އެމީހުންނެވެ.
އެމީހުން آخرة ދުވަހަށް އީމާންވެއެވެ. މަރުވުމުގެ ފަހުގައި އަލުން
ދިރުއްވާނެކަމަށްވެސް އެމީހުން يقين ކުރެއެވެ. قيامة ދުވަހުން
جزاء އާއި، އަދި ސަވާބާއި ޢަޛާބުވެސް، އެއީ ތެދުކަމެއްކަމުގައި، އެ
مؤمن ތަކުން ހިތްގައިމުން يقين ކުރާނެއެވެ. ހާހެކެވެ! މި قرآن އަށް
ايمان ނުވާމީހުން އެއީ، آخرة ދުވަހުގައި ގެއްލުން އުފުލަނިވި
ބައެކެވެ. އެމީހުން މިދުނިޔޭގައި ކުރާ عمل ތައް އެއީ، ރިވެތި

عمل ތަކެއްކަމުގައި ދިމާވުނަނީ ހިވާބަޔަކުމުއުވެ. ސަބަބަކަށްނުވެ.
އެންމެބޮޑުބައި عذاب ހުރި، އެމީސްތަކުންގެ މައްޗަށެވެ. އާއެކެވެ!
މި ޔަރިކި قرآن އަކީ، حكمة ވަންތަކަމުން ފުރިހަމަވާ ޙަޒްރަތެވެ.
އެހެންވުމާއެކު ކިޔަވާލެއްވުނަށެވެ. އެހެން މި ޙަޒްރަތް ބޮޑުމެނުވިކަމަށް،
އެއީ ނުބަށް حكمة ވަންތަ، ހަދި ނުބަނުޅުބައް ބުނަށްވާ ދެންވާ ކަލޭގެ
حضرة ނަށެވެ. مترجم

إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِۦٓ إِنِّىٓ ءَانَسْتُ نَارًا سَـَٔاتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ ءَاتِيكُم بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٧﴾ فَلَمَّا جَآءَهَا نُودِىَ أَنۢ بُورِكَ مَن فِى ٱلنَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٨﴾ يَـٰمُوسَىٰٓ إِنَّهُۥٓ أَنَا ٱللَّهُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٩﴾ وَأَلْقِ عَصَاكَ ۚ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَآنٌّ وَلَّىٰ مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ ۚ يَـٰمُوسَىٰ لَا تَخَفْ إِنِّى لَا يَخَافُ لَدَىَّ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿١٠﴾ إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًۢا بَعْدَ سُوٓءٍ فَإِنِّى غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِى جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوٓءٍ ۖ فِى تِسْعِ ءَايَـٰتٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِۦٓ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمًا فَـٰسِقِينَ ﴿١٢﴾ فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ ءَايَـٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا۟ هَـٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾ وَجَحَدُوا۟ بِهَا وَٱسْتَيْقَنَتْهَآ أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا ۚ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾

މޫސާގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ اهل ވެރިންނަށް ވިދާޅުވިނުދުގެ،
ވަގުތުވެސް (ހަނދުމަކުރުން ކިޔައްވަވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.)
ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް، އަލިފާނެއް، އެބަފެނިވަޑައިގަ
ތަންނަވައެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު، އޭގެކައިރިން ކޮންމެވެސް خبر އެއް،

ނުވަތަ ކަމަނާ ހިޔޫރުވައިލުމަށްޓަކައި، އެއިން އަލިފާންކޮޅެއް
ހިއްލަވައިގެން، އުބަވައިދެއްވާނަމެވެ. ފަހެ ދިޔަ އެކަލޭގެފާނު،
އެތަނަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނަށް ނިދާއިއްވިއެވެ.
އަލިފާނުގެތެރޭގެ ކައިރީގައިވާ މީހަކަށާއި (އެބަހީ: މޫސާގެފާނަށާއި)
އަލިފާނުގެތެރޭގެ ވަށައިގެންވާ ބައެއްކަށް (އެބަހީ: މަލާއިކަތުންނަށް)
ބަރަކާތް ލެއްވުނީއެވެ. عالم ތަކުގެ ވެރި الله ހުސް طاهر
ވަންތަވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ. އޭ މޫސާގެފާނެވެ! ހަމަކަށަވަރުން
ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ، عزيز ވަންތަ حكيم ވަންތަ الله އެވެ.
އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަސާތެއް ނިކަން އެއްލަވައިލައްވާށެވެ.
ފަހެ އެކަލޭގެފާނު، އެއަސާތެރި (އެއްލަވައިލެއްވުމުގެ
ފަހުގައި) ނުހަނު ހަލުއިކޮށް ހަރަކާތްތެރިވާ ހިނގާތަން
ފެނިވަޑައިގެންނެވިހިނދު (ބިރުގަނެގެން) ފުރަގަސްދީގެން ދުއްވަވައި
ދިއްލެވުން ދުވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެނބުރިބައްލަވައިލެއްވުމެއް
ނުލެއްވިއެވެ. (އެހިނދު، އަޅުގަނޑު ހުސް طاهر ވަންތަ މާތްރަސްކަލާނގެ،
ندا އިއްވެވިއެވެ.) އޭ موسى ގެފާނެވެ! ކަލޭގެފާނު ބިރުނުގަންނަ
ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އެހެނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި،
رسول ބޭކަލުން، ބިރުގަންނަވައިގަންނަވާކަށް ޖެހިވަޑައި
ނުގަންނަވަތެވެ. ނަމަވެސް ޒާލިމު އަނިޔާވެރިވެއްޖެމީ ދުން

އޭގެ ފަހުގައި އެނބުރިކަން ހުދުކަމުގެ ބަލިކޮޅެއްނުވާގޮތުގައި ނިކުމެވަޑައިގަންނަވާނެ، ކަލޭ

ހުވަދުކޮޅުން، މިފަދަ ނޫފަސްކަމުގެ ތެރެއިން، ކަންކޮޅުން، ފާރޫއާއާއިމެދު

رحيم ވަންތަކަލާނގެއެވެ. ދެންފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅު، ކަލޭގެފާނުންގެ

ޖީބަށްލައްވާށެވެ، ކުރުވެވުނުގެ ތެރެއަށް ގެންދަވާށެވެ. އިނދު

އެއަތްޕުޅު، އަދި، ވިދާލާދާ ހުދުގައި އެއްވެސް އަރިބުކަމާއިނުލައި،

ބާރަށް ނުކުންނާނެއެވެ. (ކަލޭ) ނުވަ معجزات އެއް (ހިއްކުވައިގެން)

ކަލޭގެފާނު فرعون އާއި އަދި އޭނާގެ قوم ގެ ތެރޭގައި ވަޑައިގަންނަވާށެވެ.

ހުވަދުކޮޅުން އެމީހުން، ނުހަނު ބޮޑަށް فاسق ވެގެންވާ قوم އެވެ.

ދެން ތިންގެއަރިއަށް އެމީހުންގެ ގާތަށް، ފެނިއެ ހުވައިދެނިމ

މިފަދަ ނޫފަސްކަމުގެ معجزات އައި، އަތުވެއްޖެހިނދު، އެމީހުން ބުނީ

ދެއްވިވެނީވާ، ޖާދޫއެވެ. މިދެދައިން ބުނުއެވެ. އަދި މިއާދެނުގެ

ހިތްތަކަށް އޭގެ حقيقة ތެދެއް يقين ވެފައި ތިބިއިރު، އެމީހުން،

އަނިޔާވެރިކަމާއި އަދި ބޮޑާވެރިކަމުގެ ގޮތުން އެ معجزات ތަކަށް ދޮގުކޮށް

ނިކަމެތިކުރީއެވެ. ފަހެ ބަލާށެވެ، ފަސާދަވެރިންގެ ނިމުމަކީ ކިހާކަމެއް،

ކަލޭގެފާނު ހިތާމަކުރަނިވި ބަޔަކަށް ކަމުގައިވީއެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަދިހުރި މާތްތަކުސްކަލާނގެ މި آية ތަކުގައި، އެ

ބަޔާންކުރައްވަނީ އެބުނި، موسى عليه السّلام ގެ ވާހަކައެވެ.

އެކަލޭގެފާނު، މިޔާގެ أهل ބޭފުޅާއާއިގެން مدين އިން ނުކުމެވަޑައިގެން

مصر ގެ ރަސްގެފާނަށް، ހަމަހިމޭނުކުރުމަށް ވަޑައިގެން، އެކަލޭގެފާނަށް
ދިމާވި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. މިވާހަކަތައް މިގޮތުގައިވެސް ترجمة ގެ
ބައެއް ތަންތަނުގައި، ހިސާބަކަށް، بيان ކުރެވި، ތަފްސީރުގައި ލިޔެވިއްޖެއެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ ރުހުންވެވިއްޖެނަމަ، سورة القصص ގެ ترجمة ގައި،
މިވާހަކަތަކުގެ تفصيل ހިސާބަކަށް ބަޔާންކުރާނެއެވެ. مترجم

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ وَسُلَيْمَـٰنَ عِلْمًا ۖ وَقَالَا ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى فَضَّلَنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَـٰنُ دَاوُۥدَ ۖ وَقَالَ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ ٱلطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِن كُلِّ شَىْءٍ ۖ إِنَّ هَـٰذَا لَهُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَـٰنَ جُنُودُهُۥ مِنَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ وَٱلطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَتَوْا۟ عَلَىٰ وَادِ ٱلنَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّمْلُ ٱدْخُلُوا۟ مَسَـٰكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَـٰنُ وَجُنُودُهُۥ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِىٓ أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ ٱلَّتِىٓ أَنْعَمْتَ عَلَىَّ وَعَلَىٰ وَٰلِدَىَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَـٰلِحًا تَرْضَىٰهُ وَأَدْخِلْنِى بِرَحْمَتِكَ فِى عِبَادِكَ ٱلصَّـٰلِحِينَ ﴿١٩﴾

އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، داؤد ގެފާނަށާއި،
سليمان ގެފާނަށް علم ދެއްވީމެވެ. އަދި، އެދެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ.
އެންމެހައި تعريف ތެދުވީ، އެއީ އެކަލާނގެ، مؤمن އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން
ގިނަ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް، ތިމަންބޭކަލުން މާތްކުރެއްވި، މާތް الله ގެ
حضرة އަށެވެ. އަދި، داؤد ގެފާނުގެ ކިބައިން (ނަބީކަމާއި ވެރިކަން)

ވާރުތަވީ سليمان ދާއޫދަށެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.
އޭ، މީސްތަކުންނޭވެ! ތިމަންބޭކަލުންނަށް، ދޫނިސޫފާސޫފީގެ
ބަހުރުވަ އުނގަންނަވައިދެއްވިއްޖެއެވެ. އަދި ތިމަންބޭކަލުންނަށް
ހުރިހައި ވައްތަރެއްގެ އެއްޗެއްސެއްވެސް، ދެއްވައިދެއްވައިފިއެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން މިއީ، ފާޅުވެ އެނގިގެންވާ فضل ވަންތަކަމެވެ. އަދި
سليمان ގެފާނުންގެ ލަޝްކަރަށް ޖިންނީންނާއި، އަދި އިންސީންނާއި،
އަދި ދޫނިސޫފާސޫފީތަކުގެ، ލަޝްކަރުތަކާއި، އެއްކުރެއްވުނެވެ. ދެން
އެލަޝްކަރު އެތެރިގެންވެއެވެ. ދެން އެމީހުން ހިނގާ وادى ނާއި ހަމައަށް،
އައިހިނދު، (ހިނިމަސް) އެއްހިންޖެއް ބުންޏެވެ. އޭ ހިނިތަކާއެވެ!
سليمان ގެފާނާއި އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ލަޝްކަރުތަކުގެ ފައިތިލައިގަތުމުން،
އެމީހުންނަށް ނޭނގިގެން ތިބޭކަން އެނގިގެންނުވާ ހާލުގައި، ނޭނގިގެން
ފިތާލެވިދާނެ ދިޔަ ނުދިނުމަށްޓަކައި ތިމާމެންގެ ގޮޅިގޮޅިއަށް ވަންނާށެވެ.
ފަހެ އެހިނދު އެކަލޭގެފާނަށް އޭގެ އެބުނިބަސް އިވިވަޑައިގެން،
ހިނިފުޅުވެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންގެ ربّ އެވެ.
އިބަރަސްކަލާނގެ، އަޅުގެމައްޗަށް، ދެއްވި نعمة ގެމައްޗަށާއި، އަދި
އަޅުގެ މައިންބަފައިންގެމައްޗަށް ދެއްވި نعمة ގެމައްޗަށް، އަޅު
شكر ކުރުމަށާއި، އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ، ރުހިވޮޑިގަންނަވާނޭފަދަ،
صالح عمل ކުރުމަށްޓަކައި ތިމަންނާއަށް الهام ކުރައްވައިދެއްވާނދޭވެ. އަދި
އިބަރަސްކަލާނގެ، رحمة ވަންތަކަމުން، އަޅު، އިބަރަސްކަލާނގެ،

صالح އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން މިއަޅާ ލައްވަވާނދޭވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ތަކުގައި، މާތްރަސްކަލާނގެ، بيان ކުރައްވަވަނީ، އެއީ ކަލާނގެ، داؤد ގެފާނަށާއި، އަދި سليمان ގެފާނަށް ދެއްވެވި، ދެބަފައިންގެ نعمة ގެވާހަކައާއި، އަދި، އެ نعمة ތަކުގެ މައްޗަށް ޝުކުރުކުރެއްވުމުގެ، توفيق އެދެބޭކަލުންނަށް ދެއްވެވި ވާހަކައެވެ. ދެން، އެދެބޭކަލުންނަށްވެސް ދިރިއުޅުމުގެ ދުވަސްވަރު ފާޅުކުރައްވަވައިފައި ވަނީ، އެ މަތިވެރި نعمة ތަކުގެ މައްޗަށް ޝުކުރުކުރެއްވުމާ ބޭކަލުންގެގޮތުގައެވެ. سليمان ގެފާނު داؤد ގެފާނުންގެ، ވާރުތަވެރިއެއްކަމުގައި، ވެވަޑައިގެންނެވިވާހަކަ، ނަންގަނެވިފައިވަނީ، ނަބީކަމުގެ ގޮތުންނެވެ. މުދަލުގެ ގޮތުން ކަމުގައިވީނަމަވެސް، داؤد ގެފާނުންގެ އެހެނިހެން، ދަރިދަރިކަލުންގެ ވާހަކައެއްވެސް، آية ގައި، بيان ކުރެވިފައިނުވެއެވެ. އެހެނީ، އެއީ داؤد ގެފާނުންގެ ސަތޭކަ އަނބިކަނބަލުން ތިއްބެވުމެވެ. ނަބީބޭކަލުންގެ މުދަލަކީ ވާރުތަވެރި ނުވާނެ އެއްޗެކޭ، ގޮތުން ބަހައި، ބައިކުރާ އެއްޗެއްނޫނެވެ. سيّد الأنبياء ސަލާމާއި، صلوات ލެއްވި އިރު ނަބީކަލުންގެ ގޮތުން حديث ފުޅުކުރައްވަވައިދެއްވިއެވެ. ތިމަންބައިކަލުންގެ جماعة އަކީ، نبي ބައިކަލުންގެ جماعة އެވެ. ތިމަންބައިކަލުންގެ ވާރުތަ މުދަލަކީ އެއީ، تقسيم ކުރެވޭ يعنى: ބަހާވާ އެއްޗެއްނޫނެވެ. ތިމަންބައިކަލުން ދުނިޔެއަށް ދޫކުރައްވައިލައްވާ

މުދަލެއްވާނަމަ، އެމުދަލެއް އެއީ صدقات ގެ މުދަލެވެ.

سليمان ގެފާނުންގެ ލަޝްކަރުއެއްވާހިނދުގައި، ހުރިހާވައްތަރުއެއްގެ، ލަޝްކަރުތައް އެއްވެއެވެ. އޭގެތެރޭގައި، ޖިންނިންނާއި، އިންސީންނާއި، އަދި ދޫނިސޫފާސޫ ފިޔައްވެސްވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނާއި އެންމެ އަރިއަރުގައި މީހުން އިންސީންނެވެ. ދެން އެމީހުންނާއި ޖެހިގެން މީހުން ޖިންނިންނެވެ. މިމީހުންނާއި ޖެހިގެން ދެންމީހުން، ދޫނިސޫފާސޫ ފިޔަކަވެ. މިދޫނިސޫފާސޫފިޔައް މީހުން އެކަލޭގެފާނުންގެ އިސްމަރުކަޒުގާއި ދިމާމަތީގައެވެ. ހުރި موسم އަށް، ލަޝްކަރުތައް ދަތުރުކުރާ ހިނދުގައި، މިދޫނިސޫފާސޫ ފިޔައްވަނީ ހިފައްވައްސައިކަމުގައެވެ. ކޮންމެބަޔަކުވެސް މީހުން، އެބަޔަކަށް، އެކަލޭގެފާނުން، عيّن ކުރައްވަވައިފައިވާ މީހުންނަށްގައެވެ. އެކަލޭގެފާނު ލަޝްކަރާއިގެން އެއްދުވަހަކު، ޖެހިގެންއައިސް ކައިރިން ވަޅައިގެމެވެ. މިވަޅައިގެމް ވަޅައިގެމުދުގައި، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް، ހިނިބާގައިއް ފެނިވަޅައިގެމެވެ. މިސޯރުދުންނަރު އެކަލޭގެފާނުން ވަޅައިގެންނަވާމީން ފެނިގެން، އެމީހުން އެއްސޮރުކަ، އެހެން ހިނިމަކާއި ދިމާވަން ބޮޑުވެ.

سليمان ގެފާނުންގެ، ލަޝްކަރަށް މިމަންނަމެން މިބިކަން ނުނިގާހާމުގައި، އެމީހުންގެ ފައިމިވަމަކުން މިމަންނަމެން ހަވާލުވެދާނެއެވެ. މިވާ، އެގޮތަށް ނުދިނުމަށްޓަކައި މިވާމެންގެ ހޮޅުހޮޅުމަކަށް މިފުރުމެން، ވެދި، ބައްކައްމިރިވާވެ. ފަހެ سليمان ނަބިއްޔާގެފާނަށް، އެހިނި

އެއެންބުނިއަޑު، އިވިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނުން ހިނިތުންވެލެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެ މައްޗަށް شكر ކުރައްވަވައި، الله ގެ حضرة ގައި دعاء ދެންނެވިމެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން، އެހިނދުގައި ދެންނެވި دعاء ތުރު އެވަނީ މި آية ގައި بيان ކުރެވިފައެވެ.

ދަންނައެ، މި آية ގައި، ނަންގެނެވިފައި އެވާ، نَمْلَة އާއި މެދުގައި، މިތަމާނުގެ ބައެއް مفسّر ބޭފުޅުން ބުނެއްވަވައި އެއީ، ކަންތަކަށް قبيلة އަކަށް ނިސްބަތްވެގެންވާ ކަމަށެވެ. وادى النمل އަކީ ހިންގުރަށް، جِبْرِين އާއި، عَسْقَلاَن އާއި ދެމެދުގައިވާ ތަނެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުން އެބުނެއްވާގޮތުގައި ވެއްޖެނަމަ، އެ نَمْلَة އަކީ އެއީ، އިންސާނުންގެ ބާވަތެއްކަމަށްވެއެވެ. ހިނގާ ބާވަތެއްނޫނެވެ. އަދި ބައެއް ބޭފުޅުން، އެ نَمْلَة އަކީ ހިނގަނާވާއި، އަދި އެ نَمْلَة ގެ ވަންހަރުގެ ނަންވެސް، ބުނެއްވަވައިދެއްވައެވެ. އެއަކީ ހިނގަމުންދާ قبيلة ގެ ބުނެއްވަވައިދެއްވާ، حُرْمُسْ އެވެ. އެއިގެ قبيلة އަކީ ހިތަވި بَنُوشَعْبَان އެވެ. ވާހަކަވެ!

މިކަމާއިމެދުގައި، قبول ކުރެވޭނެތަ، މާކަ صحّ حديث އެއް އޮތްކަމަކަށް ނުވެއެވެ. ވީމާ قرآن ގައި بيان ކުރައްވަވައިދެއްވާ މިންވަރަށް ايمان ވެ، އެކަމުގެ މައްޗަށް يقين ކުރުމުން ޙިއްމުގެ ވާޖިބު، އަދާކުރެވިއްޖެއެވެ.

مترجم

وَتَفَقَّدَ ٱلطَّيْرَ فَقَالَ مَالِىَ لَآ أَرَى ٱلْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ ٱلْغَآئِبِينَ ﴿٢٠﴾

لَأُعَذِّبَنَّهُۥ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَاْذْبَحَنَّهُۥٓ أَوْ لَيَأْتِيَنِّى بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾

އަދި އެކަލޭގެފާނުން، ދޫނިތަކުގެ حاضرى ބެއްލެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. މިވީ ކޮންގޮތެއްހެއްޔެވެ. ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނަކަށް، މިދޫނިތަކުގެ ތެރޭގައި، ހުދުހުދު، يعني: ހުދިގަނޑު ދޫންޏެއްވަނީކޮން، ފެނިވަޑައިނުގަންނަވަނީ ކިހިނެއްވީތޯ، އެސޮރު، ހާޒިރުނުވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންވީހެއްޔެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު އެސޮރަށް ހުރަސްބޭޅު، އަދަބެއް، ދެއްވާވާހުށިމެވެ. ނުވަތަ އެސޮރު ކަތިލައްވާހުށިމެވެ. ނޫނީ އެސޮރު، ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް، ހުއްޖަތެއްގެންނާ، عذر އެއް ގެންނަހުރިކަމެވެ.

ބަޔާނެއް:

ގިނަ مفسّر ބޭކަލުން، هُدهُد އެވެ ކިޔުނު ދޫންޏާއިމެދުގައި بيان ކުރައްވަވައިފައިވަނީ، އެއީ، އެދޫންޏަކީ، سليمان ނަބިއްޔާގެފާނުންގެ ލަޝްކަރުގެތެރޭގައި ފާސްތޯރަކަންކުރުމަށްޓަކައި، އެކަލޭގެފާނުން ލައްވަވައިފައިވާ ދޫންޏެއްކަމުގައެވެ. އެހެނީ، އެދޫންޏަކީ، ބިމުގެ މަތީގައިވާ ތަކެތި އެއަށް ފެންނަފަދައިން، އަދި ބިމުގެ އަޑީގައިވާތަކެތިވެސް ފެންނަ، ދޫންޏެކެވެ. سليمان ނަބިއްޔާގެފާނު، ޖަންގަލީތަކުގެ ތަރުތީބުކުރައްވާނަމަ، އަދި އުވަގެތި ފެންފެނޭކަން ބެނުން ފުރުވުއްޖެއްޔާ، އެކަލޭގެފާނަށް، އެސޮރު ފެން ހުރިތަނެއް

ދައްކާތީވެ. އެހެނިހެން އެކަލާނގެފާނުން ޖިންނިންނަށް، ވަޙީކުރެއްވުމަށް

އަމުރުކުރައްވަވައިފައިވެ. މިފަދައިން އެކަލާނގެފާނުން ކަޝްފުވެސް

ޖަނަވާރުންނާއި މަގު ހިއްޕަވައިގެން ދަތުރުފުޅުކުރެއްވުމުގައި ދުވަހެއްގައި،

ފެނަށް ބޭނުންފުޅުވެގެން، ފެންހޯދުމަށް ބަލާއި، އަމުރުކުރައްވަވާފައިވަނީ،

ދޫނިތަކުގެ ބޮޑުއަރު ބައްޓުވިހިދު، އެކަލާނގެފާނަށް ހުދުހުދު

ދޫނި ފެނިވަޑައެއް ނުގެންނެވިއެވެ. މިހެންކަމުން އެކަލާނގެފާނުން،

އެނގޭބަށް ދެއްވަވާން، ގަސްދުފުޅުކުރައްވައިގެ ވަރަކާ، އަޑުއަހުރި

މާތްރަސްކަލާނގެ އެވަނީ މި آية ގައި، ބަޔާންކުރައްވަވައިފައިވެ.

ކަންމައްސަލަ އެދުވަހު، އެނގެނީ یعنی: އެ ހުދުހުދު، ދޫނިތަކާގެ ބޮޑުގައި،

ޖަލްސާކުރިގައި حاضر ވެގެންނުވާ ދުވަހުކެވެ. އަދި، އޭރުވަހު،

ޖަލްސާކުރީގެ ބޮޑުއަރު حاضر ނުވެވުނުކަމުގައި، އެބަހު سليمان ގެފާނަށް

ދެންނެވި عذر ގެވާހަކަ، ދެން އަންނަ آية ތަކުގައި އެބަޔާންކުރެވެ.

އަދި މިޢާމަންގެ، ބައެއް مفسّر ބޭކަލުން، މިހުދުހުދުއާއި ގުދުގައި

بيان ކުރައްވަވައިފައިވަނީ އޭ، މިހަކަން ކިޔާނަމުއްކަމުގައެވެ. یعنی:

سليمان ނަބިއްޔާގެ ފާނުންގެ، ޖަލްސާކުރުގެ ބޮޑުގައި ހިމެނިގެންވާ

ކަންމުވެސް އޮޅިސަކަރާތަށް ކިއައިފައިވާ ނަމެއްކަމުގައެވެ. މިކަންކަމުގެ

މައްޗަށް، އެ مفسّر ބޭކަލުން ދައްކާވާ دليل އަކީ، އަދި ހެއްކަކީ،

މުޅިންވެސް لُغَوِى ހަމަޖެހުމާއި ހިކުތަށްތެވެ. شرعى دليل އެއް، ނުވަތަ

ހަމައެއްވެސްނޫނެވެ. مترجم

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِۦ وَجِئْتُكَ مِن سَبَإٍۭ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾ إِنِّى وَجَدتُّ ٱمْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ شَىْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَعْمَٰلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ ٱلسَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ أَلَّا يَسْجُدُوا۟ لِلَّهِ ٱلَّذِى يُخْرِجُ ٱلْخَبْءَ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ۩ ﴿٢٦﴾

ފަހެ، ދެން މާލަ ގިނައިރުކަށްނުވެ، އެދޫނި حاضر ވިއެވެ. އަދި ދަންނަވާލިއެވެ. މިއަޅާއަށް، ކަލޭގެފާނަށް ދެނެވަޑައިގެންނުވާކަމެއް، خبر އެއް ލިބިއްޖެއެވެ. މިއަޅާ، ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް މިއައީ، (ޔަމަނުކަރައިގެ) سبا ގެ ރަށްތަކުން ޔަގީން خبر އަޅައިގެންނެވެ. އެތާނގައި އަންހެން ބޭފުޅަކު، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހުކުމްކުރައްވާކަން މިއަޅާދުށީމެވެ. އަދި އެކަމަނާއަށް ހުރިހައި ބާވަތެއްގެ ތަކެތި ދެވިފައިވެއެވެ. އަދި އެކަމަނާއަށް ނުހަނުބޮޑު، ސިންގާސަނެއްވެސް ވެއެވެ. މިއަޅާއަށް، އެކަމަނާއާއި، އަދި އެކަމަނާގެ قوم ދުށީމީ، الله ދޫކޮށްފައި، އިރަށް ސަޖިދަކުރާތީމެވެ. އަދި شيطان ވަނީ، އެމީހުންނަށްޓަކައި، އެމީހުންގެ عمل ތައް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީ، އެމީސްތަކުން ސީދާމަގުން ދުރުކޮށްލައެވެ. މިހެންކަމުން ފަހެ، އެމީހުންނަކީ ތެދުމަގެއް ނުލިބޭއެވެ. އެހެނީ އެމީހުން، އުޑުތަކާއި އަދި ބިމުގައި ފޮރުވިފައިވާ ތަކެތި

ބޭރަށް ނެރުއްވަވާ، އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވަންހަނާކުރާނަމަ ކުރާހައި އެއްޗަކާއި، އަދި ފާޅުކުރާނަމަ ކުރާހާއެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއަށް ސަޖިދަ ނުކުރެއެވެ. يعنى: އެފަދަ މަތިވެރިކަލާނގެއަށް، ސަޖިދަކުރުމުގެ ފަރާތަށް އެމީހުން ތެދުމަގު ދިނުންގެނެއެވެ. الله އީ، އެކަލާނގެ ނޫން އެހެން إله އަކުނުވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ނުހަނު ބޮޑު عرش ގެ ވެރި، ކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާން:

ފަހެ سليمان ނަބިއްޔާގެފާނު، حاضرى ބެއްލެވުމުގެ ފަހުގައި، މާގިނައިރުތަކެއް ނުވަނީސް، އެ، ހުދުހުދު حاضر ވެއްޖެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އޭނާއަށް ދެއްވާން قصد ކުރެއްވުމުން އަދަބުން، އޭނާ ސަލާމަތްވުމަށް އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި އޭނާ ނާދުވުމުގެ عذر بيان ކޮށް ދެންނެވުމުންނެވެ. އޭނާ އައީ سَبَا ގެ ފަރާތުގައި އުޅެއުޅެފައެވެ. سليمان ގެފާނު ދެނެވޮޑިނުގަންނަވާ އައު خبر އެއް ހިފައިގެންނެވެ. سَبَا ގައި އަންހެނަކު، ރަސްކަންކުރާކަމާއިގެންނެވެ. އެކަމަނާގެ ރަސްކަމުގެ ތަޚްތަކީ، ރަސްކަންކުރައްވާ ބޮޑުބޮޑު ހިރަނަށް ވަރަށްބޮޑު ސާމާނުތަކެއް موجود ވެގެންވެއެވެ. އަދި އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާއި ވެސް ވަރަށްބޮޑު، ސިންގާސަނެކެވެ. ނަމަވެސް، އެކަމަނާއި، އަދި އެކަމަނާގެ رعيّة ން އަޅުކަން ކުރަނީ އިރަށެވެ.

ޝައިތާނުވަނީ، އެމީސްތަކުންގެ މައްޗަކަން ސަވާރުވެގެންވެ. އަދި
އެމީސްތަކުން މުޅިން މަގުފުރައްދައިފައެވެ. ވީމާ، އެމީހުންތިބީ
الله ގެ ހިބައަން އަޅުކަންކަމެއް ކުރުމުގެ ފުރާތަން މަގުނުލިބިފައެވެ.
ހާދައެވެ! މިތާނގައި ނަންގެނުވިފައި އެވާ سَبَا އަކީ އެއީ حِمْيَرُ ގެ
سَبَا އެވެ. މިއީ يمن ކަރައިގައިވާ ތަނެކެވެ. سليمان ގެފާނުންގެ
ޒަމާނުގައި އެތާނގައި، ރަނިކަލަކުއްވި، އަންހެން ބޭފުޅެކެވެ.
އެކަމަނާގެ ނަންފުރެއްކަމުގައިވިނީ، بَلْقِيس بنت سَرْجِيل އެވެ. އެކަމަނާގެ
މައިކަމަނާއަކީ، ޖިންނިއްކަމުގައްޔާއި، އަދި އެކަމަނާގެ ފައިންބުޑުގައި
ކަށުރުހިކަމުގައްޔާއި، އެކަމަނާގެ މައިކަމަނާއަށް ކިޔަނީ، رِفَاعَةُ
ކަމުގައްޔާއި، އަދި އެކަމަނާގެ ބަފައިކަލުންނަށް ކިޔަނީ ذِى سَرْخُ
ކަމުގައްޔާއި، އަދި މައިކަމަނާއަށް ކިޔަނީ، بَلْتَعَةُ ކަމުގައްޔާއި،
މިކަންކަމާއިގުޅުގައި، ތަނަނަބިއިކަލުންގެ ގޮތުގައިވެސް ދިނަގުނަ
إختلاف ތައްވެއެވެ. ވީމާ، قرآن ގައި އޮތް މިންވަރު ފުދިގެންވެއެވެ.
އަދި އެކަމަނާގެ ރަސްކަމުގެ ތެރޭގައި، އެތައްއެތައް ރައްކަ،
ރަސްކަރުންތަކާއި، ހިފުނިގެންވިއެވެ. އެކަމަނާއަށް، ތިންސަތޭކަބާރަ،
وزير ންނާއި، އަދި مُشِيْرُ ބޭއިކަލުންވެސް ތިއްބެވިއެވެ. އެއިން
ކޮންމެ މީހެއްގެ އަތްދަށުގައި، ބާރަހާސްމީހުން ތިއްބެވެ. އެކަމަނާގެ
މައިރަށްކަމުގައިވަނީ مَأْرَبُ އެވެ. މިތަންއޮތީ صَنْعَاء އާއި ތިންދުވަހުގެ

ދުރުމިންގައެވެ. އަދި އެކަމަނާގެ ޚިދުމަތުގައި، ހަސަވީހާ އަސްކަރުން އަބަދާރި، އަބަދުގައިމު ތިބޭއެވެ. އެކަމަނާ ޖުލޫސްކުރައްވާން އިންނަވާ تخت އަކީ، ނުހަނު ބޮޑު، އަދި އެހާމެ شاندارُ ސިންގާސަނާއެކެވެ. ދަރުބާރުގެ، އަހުލުވެރިން ކޮޅުގެ ހުސްތުރުނަކާއި ހަވީރަޅު، އެކަމަނާއަށް، ސަވިތަރިޖަހައި އެޅުއެވެ. މިނަސްގަނޑުފިލި، سليمان ގެ ޙަޟްރަތަށް، ހުދުހުދުގެ ޚަބަރިން ލިބިވަޑައިގެންނެވި، އެއް ޚަބަރުގެ ވާހަކައެވެ. ދެން އޭގެ ތެރޭގައި، سليمان نبى ކަލޭގެފާނު ކަންތައްކުރެއްވިގޮތުގެ ވާހަކަ، ޤުރުއާން އަންނަ އާޔަތްތަކުގައި އެބައަރުވައެވެ. مترجم

۞ قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿٢٧﴾ ٱذْهَب بِّكِتَٰبِى هَٰذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَٱنظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمَلَؤُا۟ إِنِّىٓ أُلْقِىَ إِلَىَّ كِتَٰبٌ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُۥ مِن سُلَيْمَٰنَ وَإِنَّهُۥ بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَّا تَعْلُوا۟ عَلَىَّ وَأْتُونِى مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾

އެކަލޭގެފާނު (ހުދުހުދަށް) ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު، ކަލޭ ތިޔަބުނީ، ތެދެއްތޯ، ނުވަތަ ކަލޭވި ދޮގުވެރިއެއްތޯ ބައްލަވާލައްވާހުށީމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މިސިޓީއާއިގެންގޮސް، އެމީހުންގެ ކައިރިއަށް ވައްޓައިލާ، ދެން އެއްކިބާވެގެން ތިބި ހުންނާށެވެ. އަދި އެމީހުން އެކަކު އަނެކަކަށް ދައްކަނީ ކޮންވާހަކައެއްތޯވެސް ބަލާށެވެ. (ދެން) ދެން އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ! ދަރުބާރުގެ، އަހުލުވެރިންނެވެ.

ތިމަންކަމަނާގެ އަރިހަށް ނުހަނު މާތް، ސިޓީއެއް،
ވައްޓައިލެވިއްޖެއެވެ. ސިޓީއަކީ، سليمان ގެފާނުންގެ އަރިހުން
އައިސްފައިވާ ސިޓީފުޅެކެވެ. ސިޓީފުޅު ފެށިފައިވަނީ، رحمن އާއި
رحيم ވަންތަ މާތް الله ގެ إسم ފުޅުންނެވެ. އެސިޓީގައި ލިޔެފައިވަނީ،
އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް، ބޮޑާވެގެން،
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ކިޔަމަންތެރިވެގެންވާހާލުގައި
އަންނާށެވެ. މިފަދައިންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

ފަހެ سليمان ނަބިއްޔާގެފާނު، އެދޫނި ދެނެނެވި خبر ތެދެއް
އައްސަވައިލައި ފެއްބެވީ، އެއީ އެދޫނި އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި،
އެ بيان ދެންނެވި ވާހަކައިގެ، ދޫނިމެދު ބަލައިލައްވާށެވެ. އެހެނީ އެއީ
ތެދުކަމުގައިވިޔަސްމެ، އެދޫނިޔަށް معاف ކުރެއްވުން حقّ ވެގެންވާމީހެއްކަމުގައި
ވުމަށެވެ. ނުވަތަ އެދޫނި އެދެންނެވީ ދޮގުކަމުގައިވިޔަސްމެ، އެދޫނިޔަށް
ސަޒާދިނުއްވުން އެއީ، حقّ ވެގެންވާކަމެއްކަމުގައި ވުމަށްޓަކައިމެއެވެ.
މިހެންވީމާ އެކަލޭގެފާނު އެދޫނި އަތަށް ސިޓީފުޅެއް ދެއްވައި
ވިދާޅުވިއެވެ. މިސިޓީ ހިފައިގެންގޮސް، އެކަމަނާގެ އަރިހަށް
ވައްޓައިލާ، އެމީހުން ދައްކަނީ ކޮންވާހަކައެއް ބަލާލަން، އެތާނގައި
އެއްކިބާވެލަން ޖެހި ހުންނާށެވެ. އެހެނީ، އެމީހުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް
ދޭނީ ކޮން جواب އެއްތޯ ބަލައިލެއްވުމަށެވެ. ދޫނި އެދޫނި އެސިޓީފުޅު

ތުނބުޅިއަޅައިގެން އުދުހިގޮސް އެކަމަނާ، ހަވީރަކަށްވެއްޖެގަޑިއެއްގައި ވަނިކޮށް،
ކައިރިއަށް ދޮށަށް ދޮށްކޮޅިން އެސިޓީ ފުޅު ވައްޓާލިއެވެ. އެކަމަނާއަށް
އެސިޓީ ފުޅު ކިޔަވާލެއްވި ވަގުތު، ސަލާމަތުން ހިތްގަދަކަމާއެކު ބޮޑު
ފުރުސަތެއްގައި ވަޑައިގަތެވެ. އެކަމަނާއަށް ސިޓީ ފުޅު ކިޔަވާލައްވައި،
ކަނޑައެޅުއްވުމަށް ބޭއްވެވި މަޖިލީހުގައި އެވަނީ، ސިޓީގައި
ނަންގަނޑުވީ އިބާރާތުގައި ބާރަށްވުރެ މާބޮޑަށް معن އެވެ. ދެން
އެސިޓީގެ ކަންތައް ދެކެވުނީ، އެކަމަނާގެ ދަރުބާރުގެ
އަހުލުވެރިންނާއި ކުރެއްވި މަޝްވަރާތަކުގެ ތަފާސް، ޖީހިގެން މިއަންނަ
آية ތަކަށް ވާނީ ތަރުޖަމާކުރެވިފައެވެ. مترجم

قَالَتْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمَلَؤُا۟ أَفْتُونِى فِىٓ أَمْرِى مَا كُنتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾ قَالُوا۟ نَحْنُ أُو۟لُوا۟ قُوَّةٍ وَأُو۟لُوا۟ بَأْسٍ شَدِيدٍ وَٱلْأَمْرُ إِلَيْكِ فَٱنظُرِى مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَتْ إِنَّ ٱلْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا۟ قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوٓا۟ أَعِزَّةَ أَهْلِهَآ أَذِلَّةً ۖ وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَإِنِّى مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِم بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌۢ بِمَ يَرْجِعُ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾

އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ، ތިމަންކަލަނާގެ ތަދުބީރުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ.
(އޭ قوم ގެ މާތްބޭފުޅުންނޭވެ.) ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންކަލަނާއަށް،
ލަފާދެއްވައި مشورة ދޭށެވެ. ތިމަންކަލަނާއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ،
ހާޒިރުގައި ނޫނީ، އެއްވެސްކަމެއް ކަނޑައަޅުއްވާ ބޭކަނބަލަކު
ނޫނެވެ. އެބައިމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ،

އާރާއިބާރުހުރި ހަނގުރާމައަށް ކުޅަދާނަ ބަޔަކުމުއެވެ. ކަނޑައެޅުމީ ކަމަނާގެ
اختيار ތިޔަގެއެވެ. މިހެންކަމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަރުވާނީ،
އަމުރުކުރެއްވުމުގައި ކަމަނާ ވިސްނައިލައްވައިގަންނަވާށެވެ. އެކަމަނާ
ވިދާޅުވިއެވެ. ރަސްރަސްކަލުން (ގަދަ ހަނގުރާމަކޮށް ފަތަޙަ ކުރައިގެން)
ރަށަކަށް ވަދެވަޑައިގެންފިއްޔާ އެބޭފުޅުންގެ ކިބައިން އެރަށަށް ހަލާކުކޮށް
ހުސްހާފަހިކުރައްވައި ފަސްގަނޑުކުރައްވައި برباد ކުރެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅުން
އެރަށުގެ عزّة ތެރި اهل ވެރިން އޮންނާނީ، ނިކަމެތި ذِلّة ތެރިންކަމުގައި
ހައްދަވައިލައްވާނެއެވެ. (އާއެކެވެ.) އެރަސްރަސްކަލުން، ކަންކުރުއްވައި
އުޅުއްވަނީ އެގޮތައިންނެވެ. ތިމަންކަމަނާ މިއުޅުއްވަނީ އެމީހުންގެ
ކިބައަށް ހަދިޔާއެއް ފޮނުއްވާން ކަމުގައެވެ. ދެން އޭގެ ފަހުގައި އެ
ހަދިޔާއާއިގެން ދިޔަމީހުން، އެނބުރި އަންނަނީ ކޮންޚަބަރަކާއިގެންތޯ ބަލާ
ބައްލަވާން، ތިމަންކަމަނާ އެބައިންނަށް ވާރުތިމެވެ.

فَلَمَّا جَآءَ سُلَيۡمَٰنَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِ بِمَالٖ فَمَآ ءَاتَىٰنِۦَ ٱللَّهُ خَيۡرٞ مِّمَّآ ءَاتَىٰكُم بَلۡ أَنتُم بِهَدِيَّتِكُمۡ تَفۡرَحُونَ ﴿٣٦﴾ ٱرۡجِعۡ إِلَيۡهِمۡ فَلَنَأۡتِيَنَّهُم بِجُنُودٖ لَّا قِبَلَ لَهُم بِهَا وَلَنُخۡرِجَنَّهُم مِّنۡهَآ أَذِلَّةٗ وَهُمۡ صَٰغِرُونَ ﴿٣٧﴾

ފަހެދެން (އެކަމަނާ ފޮނުއްވި قاصد ކަލޭގެ) سليمان ގެފާނުގެ
އަރިހަށް އަތުވެއްޖެހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނު އޭނައަށް ވިދާޅުވިއެވެ.
ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް، މުދަލުން، މަދަދުކުރަނީހެއްޔެވެ.

ބަލަ! މާތްރަސްކަލާނގެ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަވައިފައިވާ ތަކެތި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ، ދެއްވަވައިފައިވާ ތަކެއްޗަށްވުރެން މާރަނގަޅުކަންބޮޑެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަދިޔާއަށް އުފާކުރަނީ ތިޔަބައިމީހުންނެވެ. (ތިޔަ ހަދިޔާއާއިގެން) އެމީހުންގެ ގާތަށް (ތިހަދައިތަނަކަށް) އެނބުރިހިނގައިދާށެވެ. ފަހެ، ޝައްކެއްނެތި، އެމީހުންނަށް مقابلة ކުރުމަށް ނުކުޅެދޭފަދަ، ލަޝްކަރަކާއިގެން، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކައިރިއަށް އަތުވެދެއިގެންނަވާހުރީމެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު، އެތަނުން އެމީހުން ނިކަމެތިކަމާއިއެކުގައި، ދެރަވެގެންވާހާލުގައި، އެމީހުން ނެރުއްވާނަންމެވެ.

ބަޔާނެއް:

بلقيس ރަނިން، އެކަލޭގެފާނުގެ ސިޓީފުޅު، އެކަމަނާގެ ދަރުބާރުގެ، އަހުލުވެރިންނަށް އިއްވަވައި، އެއާއިމެދުގައި ކަންކުރާނޭގޮތާއި މެދުގައި مشورة ކުރެއްވުމަށްފަހުގައި، އެކަމަނާ، سليمان ގެފާނުގެ އަރިއަހަށް ފޮނުއްވީ، ނުހަނު އަގުހުރި މާތް تُحْفَة ތަކެކެވެ. ފަހެ އެކަމަނާ އެފޮނުއްވީ هدية ތަކާއިމެދުގައި، އެކިއެކި مفسّر ބޭކަލުން އެކިއެކިގޮތްގޮތަށް، ބަޔާންކޮށްދެއްވައިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް އޭގެތެރޭގައި ގިނައީ إسرائيلي ވާހަކަތަކެވެ. މާކަ صحّ ކަންބޮޑު حديث އެއް، އެކަމާއިމެދުނެތް، ރިވާވެގެން އައިސްފައެއް ނުވެއެވެ.

މިހެންކަމުން މިވާހަކައާއި މެދުގައި ކީރިތި قرآن ގައި، بيان ވެފައިވާ މިންވަރު އެންމެރަނގަޅުކަމުގައިހަދައި، ފުއްދައިދީފައެވެ. ފަހެ ކީރިތި قرآن ން އެނގޭހައިވެސް މިންވަރަކީ، އެއީ، އެކަމަނާ، އެކަލޭގެފާނަށް ހަދިޔާއެއް ފޮނުއްވިކަމާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނު އެހަދިޔާ قبول ކުރެ ނުކުރައްވަވައި، އެކަމަނާއާއި مقابلة ކުރެއްވުމުގަނޑުބަކައި، އެމީހުންނަށް، ނުކުޅެދޭވަރުގެ، ލަޝްކަރަކާއިގެން، ވަޑައިގަންނަވާނޭކަން އެންގެވިކަމެވެ. އާއެކެވެ! އަގުމާތްވެގެންވާ ޖަވާހިރުތަކާއި، އަދި ރަންރިހީގެ އިޓުތަކާއި، ބިރުގަމާއި އަސްރަފީތަކާއި، ތާޅުތަކާއި، އަދި މުތްތަކާއި، އަލިމަސްތަކާއި، އަދި حيوان އެއްގެ ކަސްތޫރިއިން ފުރިފައިވާ ކަންވާރުތަކާއި، މިބާވަތު އެކަމަނާ، އެކަލޭގެފާނަށް ފޮނުއްވިކަމުގައްޔާއި އަދި އަޅުޖަވާން އަންހެންކުދިން، ފިރިހެންކުދިންގެ ހެދުމުގައި، އަދި އަޅުޖަވާން ފިރިހެންކުދިން، އަންހެންކުދިންގެ ހެދުމުގައި، ފޮނުއްވިކަމުގައެވެސް، ކުރިން ނަންގަތް އިސްރާއީލީ ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި ރިވާވެގެން އައިސްފައިވެއެވެ. އަންހެނުން ފިރިހެނުންގެ ހެދުމުގައި، ފިރިހެނުން އަންހެނުންގެ ހެދުމުގައި ފޮނުއްވީ އެއީ، އެކަލޭގެފާނަކީ، ނަބީއެއްކަމުގައިވާނަމަ، އެހަދިޔާވަމު އެކަލޭގެފާނު ނަބީކަމުގެގޮތުން، އެނގި ވަޑައިގެންނެވުމަށްކަމަށްޓަކައެވެ.

مترجم

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾

އެކަލޭގެފާނުން (يعنى: ސުލައިމާނުގެފާނު) ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ދަރުބާރުގެ أهل ވެރިންނޭވެ. އެމީހުން ކިޔަމަންތެރިކަމާއިއެކުގައި، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް، އައުމުގެ ކުރިންގައި އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް، ގެނެސްދޭނީ، ތިޔަބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ކާކުހެއްޔެވެ. (އެހެނިހެންގޮތަކުން) ޖިންނީންގެތެރެއިން، عِفْرِيت އަކު، ދަންނަވިއެވެ. އަޅުގަނޑު، ކަލޭގެފާނު، ތިބި މަޖިލީހުން ތެދުވެވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިގައިމެ، އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާ، ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ގެނެސްދޭނަމެވެ. އަދި ޝައްކެއްނެތެވެ! އަޅުގަނޑު ވާނީ އޭގެމައްޗަށް، ބާރުހުރި ތެދުވެރި، أمانة ތެރިއަކު ކަމުގައިމެއެވެ. (ނަމަވެސް) ތިމާގެ ކިބައިގައި، ފޮތުގެތެރެއިން، علم އެއް، ލިބިވަޑައިގެންވި ބޭކަލަކު ދަންނަވިއެވެ. އަޅުގަނޑު ކަލޭގެފާނުން، އެނބުރި ބަލައިލެއްވުމެއް ނުކުރައްވާހައި، އެނބުރި ބައްލަވާލެއްވުމުގެ ކުރިގައިމެ، އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާ، ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ގެނެސްދޭނަމެވެ. ފަހެ ދެން އެކަލޭގެފާނަށް، އެސިންގާސަނާ އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމަތީގައި

ބޭނުއްޖި ތައިވާތަން ފެނިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ.
މިއީވެސް ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ فضل ވަންތަކަމުންނެވެ. އެއީ،
އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނުން ކުރައްވަވަނީ شكر ތޯ، ނުވަތަ
ވެވަޑައިގަންނަވަނީ نعمة އަށް ކާފަރުވުމޯ، މިގޮތުގެ إمتحان ކުރައްވަވުމަށެވެ.
އަދި މީހަކު شكر ކޮށްފިމަ، ފަހެ އެމީހަކު، އެކުރާ شكر އެއްގެ منفع އޮތީ،
ހަމަތިމާގެ އަމިއްލަ نفس އަށްޓަކައެވެ. އަދި މީހަކު نعمة އަށްޓަކައި
ކާފަރުވެއްޖެމަ، ފަހެ (ދަންނާށެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ
ربّ އީ ނުހަނު ފުދިވޮޑިގެންވާ، މާތްކަންބޮޑު ކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

بلقيس ރަނިން، سليمان ގެފާނަށް ފޮނުއްވި، ހަދިޔާއާއިގެން،
ދިޔަ قاصد ކަލޭގެ އެނބުރިދިއުމަށްފަހުގައި، ދަރުބާރުގެ އެންމެހައި
މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަމަނާއާއި، އަދި އެކަމަނާގެ قوم ގެ
މީސްތަކުން، ކިޔަމަންތެރިވެގެން، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް
އައުމުގެ ކުރީގައި، އެކަމަނާގެ تخت ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް
ގެނެސްދިނުމަށް ކުރިކުރެވޭނީކާކުހެއްޔޯ، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ތެރޭގައި އަހާލެއްވިއެވެ. އެހިނދުގައި ނުހަނު، ހައިބަތުބޮޑު އިފްރީތަކު
ދަންނަވައިފިއެވެ. އަޅުގަނޑު، މިނިކަމުގެ، އަވަދިނުވާތީވެ. ކަލޭގެފާނު
މިއަދުގެ ދަރުބާރުގެ، މަޖިލިސްން، އަވަދިވެވަޑައިގަތުމުގެ
ކުރީގައިވެސް، ކަލޭގެފާނަށް، ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ، އެކަމަނާގެ، އެ

تخت ސަބާގެ ރާނުންގެ ކުރިހުރުމަތީގައި، ހާޒިރުކޮށްދިނުމަށްވާނެކަމަށް.

އެހެނީ، އަޖުގަނޑެއް ނުހަނު ވަރުގަދަދިރިހަކެވެ. އަދި ރައްޔިތުންނެކެވެ.

އަޖުގަނޑު އެ تخت ސަބާގެ ރާނުންގެ އަރިހަށް، حاضر ކުރާނީ، ނުހަނު

އަވަސްކޮށްހިކަމާއިވެސް އެކަށީގެންވެއެވެ. މިއިރުޝާދުކަމުގެ، މިތަކަތައިން

ދެންނެވުމުން، سليمان ގެ ރަސްކަން ފިރުގާވިއެވެ. ދިމާސްކަނާބާގެ ރަސްގެ

އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ، މިހާރަސްވުރެވެސް އަވަހަށް އެ تخت

ދިމާސްކަނާބާގެ ރަސްގެ އަރިހަށް، މިދަނޑުން حاضر ކުރެއްވުމެވެ.

އެވަގުތު، އެކަނބާގެ ރަސްގެ ތަރުބާރުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން، ވަކިން

خاصّ علم އެއް ލިބިފައިވާ މީހަކު ދެންނެވިއެވެ. ކަނބާގެ ރަސްކަން،

އެސްލިމަކޮށްސަވައިފައި، އެ އެސްލިމަ ނަންގެވުމުގެ ކުރީގައިމު،

އަޖުގަނޑު، އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާ، ކަނބާގެ ރަސްގެ ކުރިފުޅުމައްޗަށް،

ދިމާސްކަށް ހާޖަތުކުރާނީމެވެ. މިހިނދު، އެކަނބާގެ ރަސްގެ އަރިހުގައި،

އެ ފަދައިން ތަނަވަސްފައި މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި دعاء ތަނަވަސްވާން

ފެށީއެވެ. އެހެނދު، އެމިހަކު އެކަނބާގެ ރަސްކަން ދަނަވުމުގެ ތަރައިއްސަމުން،

އެކަނބާގެ ރަސްގެ އެސްލިމަކޮށްސަވައިފައި ނަންގެވިއިރު، އެ تخت ހުރި

بيت المقدس ގައިވާ، އެކަނބާގެ ރަސްގެ ތަރުބާރުގައި ބޭއްވިފައެވެ.

މާއްދާވެ! އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކުރައި، ފުރިން، علم އެއް ލިބިފައިވާ

މީހަކުގެ ވާހަކަ، އިސްލާމްވެރިކަމާއިގުޅުންހުރިއެވެ. އެބައިމީހަކާއިމެދުގައި

إبن عبّاس ވިދާޅުވެފައިވަނީ އެއީ آصف އެވެ ނަމަކަށްކިޔުން،

މީހެއްކަމުގައެވެ. އަދި އެމީހަކީ، سليمان ގެފާނުގެ كاتب އެއްގެ ގޮތުން އުޅުއްވި ބޭކަލެއްކަމުގައެވެ. إسم اللّـــه الأعظم ދަންނަ، އިސްރާއީލްބާގައިގެ، ވަލީވެރި ބޭކަލެއްކަމުގައެވެ. މިނާގެ ބައްޕަގެ ނަމަކީ، بَرْخِيَا އެވެ. مُجَاهِدُ ބުނުއްވައިފައިވެއެވެ. އެމީހާގެ ނަމަކީ اُسْطُوم އެވެ. އަދި އެހެން ބައެއްމީހުން ބުނެފައިވަނީ، އާސާގެ ނަމަކީ، بِيْخُ އެވެ. އަދި لقب އަކަށް، ކިޔައިދެއްގެނީ ذُوْالنُّوْرُ އެވެ. عبد اللّـــه بن لُهَيْعَة ބުނުއްވައިފައިވެއެވެ. އެމީހަކީ، އެއީ، خَضِرُ ގެފާނެވެ. ނަމަވެސް، ދަންނަހެ. އެންމެ ރަނގަޅުގައި، نقل ކުރެވިފައި އޮތްބަހަކީ، އެއީ އެއްގޮތަކަށްވެސް صحّ ނުވެވޭ، އަދިނުވެސް ވެވޭނޭކަމަ ބަހެކެވެ. يعنى: އެމީހަކީ އެއީ خَضِرُ ގެފާނުންކަމުގައި، ބުނުން އެއީ صحّ ވާފަދަ ބަހެއްނޫނެވެ. ކޮންމެއަކަސް އެމީހާއަކު ކިހަނީ، މިވިސްނަމުންކަމާއި ގޮތަކު، ކިޔުރި قرآن ގައި، އަންގަވައިދީފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާނަމައިވެސް އެއްޗެއް، އެއީ ދަންނަބައިކުރުމުގެ ކިބައިން، ރިވާވެގެން އައިސްފައިވާ، تاريخى ބަސްތަކެވެ. واللّـــه أعلم مترجم

قَالَ نَكِّرُواْ لَهَا عَرۡشَهَا نَنظُرۡ أَتَهۡتَدِيٓ أَمۡ تَكُونُ مِنَ ٱلَّذِينَ لَا يَهۡتَدُونَ ﴿٤١﴾ فَلَمَّا جَآءَتۡ قِيلَ أَهَٰكَذَا عَرۡشُكِۖ قَالَتۡ كَأَنَّهُۥ هُوَۚ وَأُوتِينَا ٱلۡعِلۡمَ مِن قَبۡلِهَا وَكُنَّا مُسۡلِمِينَ ﴿٤٢﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَت تَّعۡبُدُ مِن دُونِ ٱللَّهِۖ إِنَّهَا كَانَتۡ مِن قَوۡمٖ كَٰفِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ٱدۡخُلِي ٱلصَّرۡحَۖ فَلَمَّا

رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَن سَاقَيْهَاۚ قَالَ إِنَّهُۥ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَۗ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَٰنَ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٤﴾

އެކަލޭގެފާނު (يعنى: ސުލައިމާނުގެފާނު) ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަމަނާއަށް އެގޮތް ވަކިކުރައްވާނު އެނގިވަޑައިގަންނާތީ، ނުވަތަ އެކަމަނާވާހުރި، އެގޮތް ވަކިކުރާނު ނުއެނގޭ މިސްކޮޅުގެ ތެރެއިންތޯ ބަލުމަށް، ތިއަބަދިވުން، އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާގެ، ސޫރަ އެކަމަނާއަށްޓަކައި، ބަދަލުކޮށްލާފައެވެ. ފަހެ ދެން އެކަމަނާ ވަޑައިގެންނެވުމުން، އެކަމަނާގެ އަރިހަށް ގެނެސްވެއެވެ. ކަމަނާގެ ސިންގާސަނާވެސް ހުރި މިހެންތޯއެވެ. އެކަމަނާ، ވިދާޅުވިއެވެ. (ހިފުމުވަނީ) ހަމަ އެހެންނެވެ. އަދި އޭގެ ކުރިން ތިމަންނަމެންނަށްވަނީ، علم ދެއްވިފައެވެ. އަދި، ތިމަންނަމެން ވީ މުސްލިމުންނަކަމުގައެވެ. އަދި އެކަމަނާ، (توحيد ވަންތަ ދީނުން) ހުރަހަޅުވައިދީ އައްޗަހި، އެއީ އެކަމަނާ މާތްރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރާކަށް ކާފިރުވުމާ އަޅުކަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަމަނާ (އިހަށް) ވީ، ކާފިރުވިގެންވާ قوم އެއްގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި އެކަމަނާއަށް ދެންނެވުނެވެ. ކަމަނާ ގަނޑުވަރުގެ ތެރެއަށް ވަދެވަޑައިގެންނެވުމަށެވެ. ފަހެ ދެން އެކަމަނާއަށް އެގަނޑުވަރު ފެނިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަމަނާއަށް، އެއީ ބޮޑު ފެންގަނޑެއްކަން ހީވެ، އެކަމަނާގެ ކަކުލުފައި މަސްކޮށްލުން

ފައިކަޅު ހާމަކުރެއްވިއެވެ. (އެހިނދު) سليمان ގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ ނުހަނު ހިމުންކޮށް ބިއްލޫރިން ހަދާފައިވާ ގަނޑުވަރެކެވެ. ދެން އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ތިމަންކަމަނާގެ رب އެވެ. ތިމަންކަމަނާ، ތިމާގެ، ނަފުސުގެމައްޗަށް، އަނިޔާވެރިވެ ވަޑައިގަތީމެވެ. އަދި ތިމަންކަމަނާ މިހާރު ވަޑައިގަތުމާއިއެކުގައި، سليمان ގެފާނުންގެ އަރިއަހަރުގައި، عالم ތަކުގެ رب ، މާތް الله އަށް، އިސްލާމްވެއްޖައީމެވެ.

ބަޔާނެއް:

بلقيس ގެ، ސިންގާސަނާ، سليمان ގެފާނުންގެ، އަރިއަހަރުން ގެންނެވުނުހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނު، ދަރުބާރުގެ، މީސްތަކުންނަށް އަމުރުކުރެއްވީ، އެއީ އެސިންގާސަނާގެ شكل ، يعنى: ވައްތަރުގަނޑު، ބަދަލުކޮށްލުމަށެވެ. އެއީ، އެކަމަނާއަށް އެކަމަނާގެ ސިންގާސަނާ ވަކިކުރައްވަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ ނުވަތަ ނޭނގޭތޯ ބައްލަވުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އެހެނީ، އެސިންގާސަނާއިން، ބަދަލުކޮށްލި އެއީ، އޭގައި ޖަހާފައިވާ ބައެއް ޖަވާހިރުތަކާއި، އަދި އޭގެ ކުލަވަރާއި އޭގެމަތީބުރިން، ބައެއް ތަންތަނާއި، އަދި ތިރީބުރިންވެސް ބައެއް ތަންތަން ބަދަލުކުރުމެވެ. ދެން އެކަމަނާ، سليمان ނަބިއްޔާގެފާނުންގެ އަރިއަހަރުން ވަޑައިގަތުނުހިނދުގައި، އެކަމަނާ، ސިންގާސަނާއާމެދުގައި، އެކަމަނާގެ އަރިހުގައި ދެންނެވީ، އެއީ ކަމަނާގެ ސިންގާސަނާހެން، މިސިންގާ

ސަވާރާއިމެދުދަމައި، ކަމަނާއަށް ހިތްޖެހޭތޯއެވެ. އެހިނދު ވަޒީރުވެސް،
ވިސްނުންތެރިގޮތެއްގައި، އެކަމަނާ، އެކަލޭގެފާނަށް جواب ދެންނެވި،
އެއީ، އެ تخت އެކަމަނާގެ تخت އާއި، ދާދިއެއްވައްތަރުކަން، އެކަމަނާއަށް
ފެނިވަޑައިގެންނެވި ކަމުގައެވެ. ދެން އޭގެފަހުގައި، سليمان ގެފާނުން،
އެކަމަނާއަށް އެންގެވި އެއީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ގަނޑުވަރަށް
ވަދެވަޑައިގެންނެވުމަށެވެ. އެކަލޭގެފާނު، މިގަނޑުވަރު ހެއްދެވި،
ބިއްލޫރިންނެވެ. އަދި ގަނޑުވަރު ބިމުއްޗަހަރިވާ ނުހަނު ރީތިމި، ފެން
حوض އެއްގޮތަކަށްފެނެއެވެ. އަދި ބިއްލޫރިއަށް ފިޔަވައިވާ އަލިކަމާއި،
ސާފުކަމުން، އަޑިން އަންނަ ބަޔަކަށް އެފެން حوض ނޫން ބިއްލޫރިއެއް
ކަމުގައި ނޭނގެއެވެ. އަދި ހައްދަވާފައިވާ އެބައިތަކަށް ހިލަކީ
އެއީ ފެނެއްކަމުގައިވެސް ހީކުރައްވައިގެން بلقيس ބަރަހަނާކުރެއްވިއެވެ، ތިމާގެ
ފައިތިލަ، ކަނޑުމަށްފަހު ކުލަވާލައިގެން ބޮޑުތަކެއް ކަމުގައި ހީވާގޮތަށް، އެކަމަނާ
އެކަމަނާއަށްވުރެ ހިތްޖެހުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެކަމަނާ އެކަމަނާގެ
ފައިތިލަ ނަގައިގެން ކަނޑުމެއްވިކަމުގައި، سليمان ނަބިއްޔާގެފާނުން
އެކަމަނާގެ ފައިތިލަ، ކަނޑުމުގެ ފުރަތަމަސާފު ފެނިވަޑައިގެންނެވި
ވާހަކައާއި، އަދި އެކަމަނާގެ ފައިތިލަ، ދައްކަވައިގެން، އިސްތިރިހާލު
ވާހަކައާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނު، އެއިސްތިރިހާލު ބަހުއްޓެވުމަށް
ފިލުވައިލައްވާ ވާހަކައާއި، އަދި އެއިސްތިރިހާލު ބަހުއްޓަވައި އެކަމަނާއަށް
އެނދެއް ފުރުވާލައްވައި، އެކަމަނާ އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަމަށް ދެންނެވި

ވާހަކައާއި، އޭގެ ފަހުގައި، އެކަލޭގެފާނުން ޖިންނިން ހައްވައި، އިސްތިރި ބައިޓާބޭހެއް، ތައްޔާރުކުރެއްވި ވާހަކައާއި، އަދި سليمان ގެފާނުން އެކަމަނާއާއި، ކާވިނިކުރުބައްޔަވައިގެންނިވިކަމުގެ ވާހަކައާއި، އަދި މިންނަތުސް، އެތައްއެތައް ކަންތައްތަކެއްގެ ވާހަކަ، މިކަމާއި ބެހޭގޮތުން ފޮތްފޮތުގައި ހިމެނިފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އޭގެތެރޭގައި، ގިނައިންވަނީ މުޅިންވެސް ފުރިހަމަވާހަކައެއްނެތެވެ. ތަންނަނަށްވެ! އެއް روایة އެއް ގައި މިނަންގަނޑު ފަދައިންވެސް އައިސްފައިވެއެވެ. بلقيس ގެ، ބައްޕަ سَرْجِيل އަށް، ވަރަށްބޮޑު مُتَكَبِّر ރަސްކަލެކެވެ. މިރަސްގެފާނު، ތިމާ، ރަސްރަސްކަލުންގެ ދަރިދަރިކަނބަލުންނާއި، ކާވިނެއްކުރަވައިދެމުން އައީ، ތިމާގެ قدر ފެތޭ ދަރަނިކަމާއެކުގައި ބޭއްވުމެވެ. ވީމާ، އެރަސްގެފާނުން ކާވެނިބައްދަވައިގަތީ، ޖިންނިންގެ ދަރިކަނބަލަކާއިއެކުއެވެ. އެކަމަނާގެ ނަމަކީ، رَيْحَانة އެވެ. بلقيس ރަނިން ރައްކާއުވީ، މިކަމަނާގެ ބަނޑު ފުޅުންކަމުގައިވެއެވެ. سرجيل އަވަހާރަވުމުގެ ފަހުގައި، ރަމަނާގެ، ރަސްކަމަށް އަރައިވަޑައިގަތީ، އެރަސްގެފާނުންގެ ބޭބޭދަރިކަލެކެވެ. އަދި މިރަސްގެފާނުންނަށް، ސުހުނުބަޑު، އަނިޔާވެރި ރަސްކަލެއްކަމުގައެވެ. ވީމާ، އެކަމަނާ، ތަންވަޅުހޯއްދަވައިގެން، އެރަސްގެފާނުން قتل ކުރެއްވިއެވެ. އޭގެ ފަހުގައި، އެމީސްތަކުން، ރަސްކަމަށް އިސްކުރީ މިކަމަނާއެވެ. والله أعلم

އަޅުގަނޑު މި ترجمة ގައި، މިވާހަކަތައް، ހިސާބަކަށްނަމަވެސް

بيان ދިނުމީ، ތިމަބޭކަލުންނަށްޓަކައި، ހަމަޖެހުމަށް معلومات ދެއްވާ ގޮތުންނެވެ. މިވާހަކަތަކަށް، ތިމަބޭކަލުންގެ ايمان ވަރުގަދަވެ ހިތްތަކަށް ނުރަވެއެވެ. ހިތްތަކަށް ثابت ކޮށް يقين ކުރުވައްދީ ދިނުމީ قرآن ގައި، ބާރުން ކުރައްވަވާ ބަޔާނެވެ، معن ތަކުގެ މައްސަލަތައް. مترجم

> وَلَقَدْ أَرْسَلْنَآ إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَـٰلِحًا أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَـٰقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِٱلسَّيِّئَةِ قَبْلَ ٱلْحَسَنَةِ ۖ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا۟ ٱطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَن مَّعَكَ ۚ قَالَ طَـٰٓئِرُكُمْ عِندَ ٱللَّهِ ۖ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ثمود ބޭކަލުގެ ފަރާތަށް، އެމީހުންގެ أخ ، صالح ގެފާނުން، ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވީމެވެ. (ފަހެ އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން، الله އަށް، އަޅުކަންކުރާށެވެ. (ނަމަވެސް) އެހައިރުން، އެމީހުން، ދެބާގަޔަކަށްވެގެން ޒަގަޑާކުރާފަރާތްތަކެވެ. (އެހިނދު) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ قوم އެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮކަމުގެ ކުރިން، عذاب އަށް އަވަސްވެގަންނަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް رحمة ލެއްވުމަށް، ތިޔަބައިމީހުން الله ގެ حضرة ށް، ފާފަފުއްސެވުމަށް ނުއެދެނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. އެމީހުން، ދެންނެވިއެވެ. ތިމަންނަމެންނަށް، ސުންފާކަން ޖެހިފައިވަނީ،

ކަލޭގެފާނުންގެ، ޝުއޫމްކަމުންނާއި، އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި
އުޅޭ، ބަޔަކުގެ ޝުއޫމްކަމުގެ، ސަބަބުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުން
ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ޝުއޫމްކަމަކީ، އަދިހަމަ މާތް الله ގެ
حضرة ގައެވެ. އަދި ބަލާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނީ (عذاب ނަ
ގޮސްބެއްލެވޭ، ބަޔަކުމެނެވެ.

ބަޔާން:

އަދިހަމަ މާތްރަސްކަލާނގެ، ثمود ބަޔަކުގެ ފަރާތަށް، رسول
ކަމާއިގެން ފޮނުއްވެވީ، އެއީ އެމީހުންގެ أخ ، صالح عليه السّلام އެވެ.
ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުން، އެމީސްތަކުންގެ ފަރާތަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ،
ތައުޙީދުކަން އަދާކުރައްވަމުން ގެންނަވައިދެއްވީމާ، އެމީހުންގެތެރޭގައި މީސްތަކުންވީ
ދެބަޔަކަށެވެ. އެއްބަޔަކު، އެކަލޭގެފާނުންގެ ބަސްފުޅުތައް ތެދުކޮށް
قبول ކޮށް، مؤمن ވެގެންދިޔައެވެ. އަނެއްބަޔަކު، އެކަލޭގެފާނުންގެ
ބަސްފުޅުތައް ދޮގުކޮށް، ކާފިރުކަމުގެ ނުބައިގޮތުގައި ތިބީ
ކާފިރުންކަމުގައެވެ. އެދެބައިމީހުން ފެށީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ،
ޖަދަލުކުރާށެވެ. ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުން، سلام ލެއްވި صالح ގެފާނާއި،
އަދި އެންމެހައި مؤمن ތަކުން ހުރި، ޝުއޫމްބަޔަކަށްކަމުގައިވެއެވެ. ނަމަވެސް
صالح ގެފާނުން، އެކާފިރުންތަކުންނަށް، އެންގެވި އެއީ، އެމީހުންގެ
މައްޗަށް، ޝުއޫމްކަން އޮތީ އަދިހަމަ މާތް الله ގެ حضرة ގައި
ކަމުގައެވެ. مترجم

وَكَانَ فِي ٱلْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي ٱلْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾ قَالُوا۟ تَقَاسَمُوا۟ بِٱللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُۥ وَأَهْلَهُۥ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِۦ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِۦ وَإِنَّا لَصَٰدِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَمَكَرُوا۟ مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَٰهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾ فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةًۢ بِمَا ظَلَمُوٓا۟ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَنجَيْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

އެޝަހަރުގައި، إصلاح ތެރިކަން، ދިމާލެން ނުގެންގުޅޭއިރުކު، ބިމުގައި ފަސާދަފަތުރާމީހުން، ނުވަ ސަރުދާރުންނަކު އުޅުނެވެ. އެމީހުން، އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ الله ގަންދީ ބުނޫއެވެ. ތިމަންނަމެން އެކަލޭގެފާނާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ، އަހުލުވެރިން، ރޭގަނޑުގައި، شهيد ކުރާނަމުއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުންގެ ވާރުތަވެރިޔާއަށް ބުނާނީވެސްމެއެވެ. ތިމަންމެންނަކު އެކަލޭގެފާނުންގެ އަހުލުވެރިން شهيد ކުރެވުނު ވަގުތަކާ، حاضر އެއް ނުވަމުއެވެ. އަދި، ތިމަންނަމެންނީ، މިކަމުގައި ނުހަނު ތެދުވެރި ބައެކުމުއެވެ. (އާއެކެވެ.) އެމީހުން ރޭވި، ވަރަށްވެސް ބޮޑު ރޭވުމަކުންނެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެވެސް ރާއްވަވައިދެއްވީ، ނުހަނު ބޮޑު ރާއްވަވައިދެއްވުމަކުންނެވެ. (ނަމަވެސް އެއި) އެމީހުންނަށް އެގޮތަށް ނުވިސްނޭހެދުނުއެވެ. ފަހެ ދެން އެމީހުންގެ މަކަރުވެރި ރޭވުމުގެ ނިމުންވަނީ ކޮންފަދައަކުންކަން

ކަލޭގެފާނު ދެރަކޮށްލައިގެންނުވާނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އުޅުއްވާނާއި، އަދި އުޅުއްވާ މުޅި قوم ގެ އެންމެން ހަލާކުކޮށް
ނެތިކޮށްލެއްވިއެވެ. ފަހު، އެއަށް އުޅުއްސުރެކޮޅުން އަނިޔާވެރިވުމުގެ
ސަބަބުން، ވިރާނާވެފައިވާ އެއުރެންގެ ގެތަކެއް ދޮރުކޮޅުތަކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ދަންނަވާނޭ ބަޔަކަށް އެކަމުގައިވެސް ވަރަށް ބޮޑު حجّة އާއި ދަލީލުތަކެއްވެއެވެ.
ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އުޅުއްސުރެއް ތެރެއިން ايمان ވެ، تقواى ވެރިވެއުޅުނު
މީހުން ސަލާމަތުން ކުރައްވައި ސަލާމަތް ކުރެއްވިންމެވެ.
ބަޔާނު:

ثمود ބަޔަކީ ގެތެރޭގައި ކުޅެވުނު إصلاح ވެރިކަމެއްނެތް، ނުވަ
ސަރުދާރުންނެވެ، فساد ކުރަމުން ދިޔަބައި އެވެ. صالح ގެފާނުގެ
جمل ކުށެވުނު، ދެރިވީ ފެނި، މީހުން ނުފެނިއްޔެ، مشورة ގެމިންނެވެ.
އުޅުއްސުރިތ، رَعِى އާއި، رَعم އާއި هَرَم އާއި هَرِيْم އާއި دَابُ އާއި،
صَوَابُ އާއި، مسْطَع އާއި، އަދި قداربن سَالِف އާއި، މިއުރެން،
ނަންދީފައިވާ ބައެކެވެ. جمل ކުށުގެ، ފަހަރުމުއްގެނޭ، ބެރިކޮޅި،
އާއި މިއުރެންގެ ނުވަބަނ، قدار بن سالف އެވެ. صالح ގެފާނު شهيد
ކުރުމުގެ މައްސަލަ، ސަލްފާކުރު، އެކަމުގެ މައްސަލަ عهد ކަރަވަރުވިތޯ
މިމީހުންނެވެ. ނަމަވެސް އުޅުއްސުރެން، އެކަލޭގެފާނުގެ، ގެކޮޅާއި
ހަމައަށް، އަދި ފޮރުނުކުރުވި ހުރަބައިވެ، އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ،
ކަލާއިން، އުޅުއްސުރެކޮޅުން، ހަލާކު ކުރައްވިއްޔެވެ. صالح ގެފާނުން،

އެމީހުންގެ މައްޗަށް، އަންނަނިވި عذاب އެއްގެ ވާހަކައިން، انذار
ކުރެއްވެވި ނިސްބަތުގައި، އެމީހުން ސަލާމަތްކުރައްވައި، އެއީ އެމީހުން،
އެކަލޭގެފާނުންގެ جمل ކޮށް ދެކެވިފައިވަނީ، އެކަލޭގެފާނާއި، އަދި
އެކަލޭގެފާނުންގެ، އަހުލުވެރިންވެސް ކުއްލިއަކަށް، ނުދެނެހިއްބައިގޮސް
شهيد ކޮށްލުމަށެވެ. ދެން މިބައިމީހުން މިފަދަ ނުބައިގޮތް خيار ކޮށް
ހިތްލައިގެން، ރޭގަނޑުގެ، ކަނޑުއަނދިރީގެ ތެރޭގައި ނުކުމެގެން،
މަގުގެ ދާދި ދުރުބައިކައި ހަމައަށްގޮސްފިޔައި ހުއްޓައި، މަޖާއިކަމް
ބާކީކުރުން، މިކާފިރުބަޔަކުންގެ ބޮޑުމަށް، ހިތްވަރުކޮށްގަތައި، އެމީހުންގެ
ސިޔާސީ ބަޔަށް، ކުރިކުރި ކުރެއްވުމެއްގެ. މިމީހުންގެ ހިތްވަރު ބިރުވެރި
ނުވުމުގެ ސަބަބުން، ސަލާމަތްކުރައްވައި ބައިވެރިވި، ދެންނޫނީ މީހުން
ގެސްބަށްވާއިރުގައި، އެމީހުންނޫ، އެމީހުންގެ ބޮޑަށް ކިޔަމަނުން،
އެބައިމީހުންނަށް، މަރުވެގެން ވެރިވެއްޖެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އެކަމުގައި
صالح ގެފާނުގެ މައްޗަށް، ބުނުމަކީ އަކީ، އަދި އެކަލޭގެފާނާއި،
ހަނގުރާމަކުރުމަށް قصد ކުރުއްވެ. އެހިނދުގައި، ކުދިކުދިންވަނީ
މާބަޑަކަށް ގެންގޮސް ގެ އެންމެހައި كافر ބަޔަކު އެކަލޭންގެ، ހަލާކުން،
ހަލާކު ކުރައްވައި، އަދި މި عذاب ނަ އެންމެހައި مؤمن ބަޔަކު
ސަލާމަތް ކުރެއްވިއެވެ.

ދަންނައެ! މި ކިއީ قرآن އާއިގެން، ވަޙީގެންނުވި، އަޅަމުންގެ
ކަލާ محمّد ގެފާނުގެ މައްޗަށްވެސް، އެންމެބޮޑަ، ދުނިޔޭގެ، عداوة

ބޮޑުވީ އެއީ، އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެ މީސްތަކުންގެ ބޮޑެތިން، ކާފިރު ނުވަ ސަރުދާރުންނެވެ. އެއީ أبوجهل އާއި، مُطْعِمُ بن عَطِيَّة އާއި، شَيْبَةُ بن رَبِيْعُ އާއި، عَتَبَةُ بن رَبِيعَ އާއި، އަދި وَلِيْدُ بُنْ عَتبَة އާއި، اُمَيَّةُ بُنْ خَلَفُ އާއި، نَضْرُ بُنْ الحَارِثُ އާއި، عَقَبَةُ بن اَبِى مُعِيْطُ އާއި، އަދި ابولهب އާއި، މިމީސްތަކުންނެވެ. ابو لهب ދޫކޮށައި، މިއެންމެންވެސް، جهنّم އަށް واصل ވީ، بدر ހަނގުރާމައިގައެވެ. ابولهب، جهنّم އަށް واصل ވީ، ނުހަނު ނުބައި ބައްޔެއްގައި، އެއްކަރާޅަށް ޖަހައިޖަހައިވާ ހަމުގައިމެ، އޮށާޅަށް، ބަދުރުހަނގުރާމައިގައި، އެމީހުން ދުރުވި ވާހަކައިގެ، ޒަބަރު އިވިއިވިނުލެވެއެވެ. صالح ގެފާނުންގެ قوم ގެ މީހުން، އެކަލޭގެފާނުން شهيد ކުރުމަށް، އުޅުނުއުޅުމާއި، އަދި ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިމާމު محمّد ގެފާނުންގެ، قوم ގެ ކާފިރުބަޔަކުން، އެކަލޭގެފާނު، شهيد ކުރުމަށް އުޅުނު އުޅުމާއި، މިދެކަމޭ، حركات ހިންގުމުގައި ދޭތެރޭއްފެތަނެވެ. ވީމާ، މި آية ގައި بيان ކުރައްވަވައިދެއްވި އެވާ، ނުވަސަރުދާރުންގެ ވާހަކައިން، قريش ވަންހަނައިގެ، ކާފިރުބަޔަކުންގެ ބޮޑެތިވާ، ނުވަ، ސަރުދާރުންގެ ވާހަކައިގެ ފަރާތަށް، غيبي ވާހަކައެއްގޮތުން އެވަނީ، اشارة ކުރައްވާފައެވެ. مترجم

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَتَأْتُونَ ٱلْفَٰحِشَةَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾ أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ ٱلنِّسَآءِ ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾ ۞

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوٓاْ أَخْرِجُوٓاْ ءَالَ لُوطٍ مِّن قَرْيَتِكُمْۖ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَنجَيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ قَدَّرْنَٰهَا مِنَ ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿٥٧﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًاۖ فَسَآءَ مَطَرُ ٱلْمُنذَرِينَ ﴿٥٨﴾

(އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ) لوط ގެފާނުން رسول ކަމުގައިގެން، ފޮނުއްވީމެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ، قوم އަށް، އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، ދެކި ދެކިހުރެ ބޭއްގެން، ހަޑި ފުރެޙަ ކަންތަކެއް ކުރަނީހެއްޔެވެ. ބަލާ! ތިޔަބައިމީހުން އަންހެންވުރެން ދޫކޮށް ފިރިހެންވުރެންގެ ކިބައިން، شهوة ފުރިކަމުގެ، އެދުންފުއްދުމައި އުޅެނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، ތަންދޮރުނޭނގޭ جاهل ބައެކެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم އަށް ދޭންއެނގުނުރައިވެސް جواب އަކީ، އެއީ ތިޔަބައިމީހުން لوط ގެފާނުންގެ މީސްތަކުން، ތިމާމެންގެ ރަށުން ނެރެ ބޭރުކޮށްލާށެވެ. އެހެނީ، އެމީހުން އެދިއުރެނީ، طاهر ވަންތަކަލެވެ. މިފަދައިން އެމީހުން ބުނިބުނުންފިޔަވައި، ދެވަނަ جواب އެއް ނުދިނެވެ. ފަހެ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުންގެ އަނބިކަނބަލުން ފިޔަވައި، އެކަލޭގެފާނާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ، އަހުލުވެރިން މިންޖު ކުރެއްވީމެވެ. އެހެނީ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަމަނާ މިންވަރުކުރެއްވީމު، އެއީ عذاب ގެތެރޭގައި، ދެމިބެނިވި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީސްތަކުންގެ

މައްޗަށް ފޮނުއްވެވި، އެއީ (ހިތަދިގެ) ހައްދަވައްތަކުރެގެ ވާހަކައެވެ. ތަކާ، އެބައެއްގެ ތަކާމަތް إنذار ކުރެވުނު، ބަޔަކުގެ މައްޗަށް، ވެހުނު ވާރޭއަކީ، ހަމައެކަނިވެސް ނުބައި ވާރޭއެވެ.

قُلِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ وَسَلَٰمٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ ٱلَّذِينَ ٱصۡطَفَىٰٓۖ ءَآللَّهُ خَيۡرٌ أَمَّا يُشۡرِكُونَ ﴿٥٩﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެންމެހައި حمد އާއި ތަޢުރީފެއް، حقّ ވެގެންވަނީ ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. އަދި إختيار ކުރެއްވި خاصّ ކުރެވިގެންވާ އެކަލާނގެ، އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ސަލާމްލެއްވުމެވެ. (މިތަކަންވިއްޔާ، ނިކަން ބޮޑުބަލާއެވެ.) ތަނަވަސްކަންބޮޑީ، الله ހެއްޔެވެ. (يعنى: ނެތުމުގެ ތެރެއިން މި وجود އަށް، އެންމެހާ مخلوق ތައް ނެރުއްވެވީ، ނުހަނުގިނަ نعمة ތައް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވީވެސް މާތް ރަސްކަލާނގެއެވެ.) ނުވަތަ ނޫނީ އެކާފިރުން ޝަރީކުކުރާ އެކަލާނގެއާއި، އެބައިމީހުން ޝަރީކުކުރާ އެއްޗެހިތައް (ބުދުތައް) ހެއްޔެވެ.

(الحمد لِلّـــهِ! الله ގެ فضل ވަންތަކަމުން، އޮނަވިހިވަނަ جزء ގެ ترجمة މިހާތަނަށް މިނިމުނީއެވެ. ދެން ކުރިއަށް އޮތްތަން ފުރިހަމަކުރެއްވުމުގެ، ހެޔޮ توفيق ދެއްވާނީވެސް، ހަމަ ޔަގީނީ މާތް الله އެވެ. مترجم)

أَمَّنۡ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَنۢبَتۡنَا بِهِۦ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهۡجَةٖ مَّا كَانَ لَكُمۡ أَن تُنۢبِتُواْ شَجَرَهَآۗ أَءِلَٰهٞ مَّعَ ٱللَّهِۚ بَلۡ

هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾

ނުވަތަ ރަނގަޅުކަންބޮޑީ، އުޑުތަކާއި ބިންގަނޑުހެއްދެވި
ތިޔަބައި މީހުންނަށްޓަކައި، ވަޔިން ފެންބާވައިދެއްވަވައި، ދެން
އެފެނުގެ ސަބަބުން ރިވެތިބަގީޗާތައް ފެޅުއްވުވި ކަލާކުރެއްވީއެވެ.
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެބަގީޗާތަކުގެ ގަސްތައް ފެޅުވުމަކަށް،
ކުޅަދާނަވެގެންނެއް ނުވެއެވެ. (ތިޔަކަންނުވިއްޔާ) ﷲ އާއި
އެކުގައި، އެހެން إله އަކު، އެބަވޮޑިގެންވޭތޯއެވެ. އަދި ކިބައެއްނެތްތޯއެވެ.
އެކަލާނގެއާ މިސްތަކުން، ﷲ އާއި، އެހެން އެއްކޮޅުވަކާއް،
އެއްވަރުކުރާޤައުމެކެވެ.

ބަޔާނެއް:

އުޑުތަކާއި، އަދި ބިންގަނޑު ހެއްދެވީ، އަހަރެން މާތް ﷲ
އެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ވަޔިން ފެންބާވައިދެއްވީވެސް ހަމަ
އެކަލާނގެއެވެ. އަދި، އެފެނުގެ ذريعة އިން، ޗާލުޗާލީގެ ރިވެތި ބަގީޗާތައް
ފެޅުއްވެވީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. ތަސްވަކާރުޖެހޭކަމެވެ. ގޮތުގައި
ބަލާއިރު، އެއިން ބަޔަކާއެއްގައި އެންމެ ގަސްވިއަސް ފެނުވުން އެއީ،
އެއްވެސް مخلوق އަކަށް، ފަރުވާއެއްގައިވެސް، ކުޅަދާނަވެވޭނެވަރަކަށް
ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް، މުޝްރިކުން ކަލާއެގެ މަގުހަށިން، ކުޅަދުނުވަންތަކަލާނގެ،
މި ޚާއްޞީ، މާތް ﷲ ކަށް، ތަނަވަސްކަން އަނބުރުއްޖޭ، އެ مشرك

ތަކުން، الله އާއި އެހެން އެއްޗެހިތަކެއް އެއްވަރުކުރެއްވޭ. އަދި، ގަދަފަދަރިވަންތަ، މާތްރަސްކަލާނގެއަށްވުރެން، ވަކިންރަނގަޅުކަލަކު، ނުވާކަންވެސް އެމީހުންނަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭނެއެވެ. مترجم

أَمَّن جَعَلَ ٱلْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَٰلَهَآ أَنْهَٰرًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَٰسِىَ وَجَعَلَ بَيْنَ ٱلْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

ނުވަތަ ބިންގަނޑު، ތިމާމެން قرار ވެތިބުމަށް، އެކަލޭގެންވާ ތަނެއްކަމުގައި ހެއްދެވުމާއި، އެބިންގަނޑުގެ އެކިއެކިތަންތާނގައި ފެންއާރުތައް ހިންގެވުމާއި، އެބިމުގެމަތީގައި، ފަރުބަދަތައް ބަހައްޓެވުމާއި، އަދި ކަނޑުދުދުތަލާގެ ދެމެދުގައި، ނިވައަށް ހެއްދެވުމާއި، މިކަންކަންކުރެއްވީ، ކޮންކަލަކުހެއްޔެވެ. ބަލަ! الله އާއި އެކުގައި، އެހެން إله އަކު، އެބަވޭހެއްޔެވެ. އަދި ހިއެއްނެތެވެ. އެމީހުންކުރެން ގިނަމީހުން ނުދަނެއެވެ.

أَمَّن يُجِيبُ ٱلْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ ٱلسُّوٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ ٱلْأَرْضِ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

ނުވަތަ ދަތި އުނދަގޫ حال ޖެހިފައިވާ މީހާ އެކަލާނގެއަށް دعاء ކުރާހިނދު، އެމީހާގެ دعاء އިޖާބަކުރައްވައި އަދި ނުބައިކަން ދުރުކުރައްވައި އަދި ބިމުގެ خليفة އިން ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހައްދަވާ

ބަސްކަލާނގެއެއްތޯ؟ ބަލާ! الله އާއި، އެކުގައި އެހެން إله އަކު، އެބަވޭހެއްތޯ. ތިޔަބައިމީހުން، ހަނދުމަކުރަނީ ވަރަށްވެސް މަދުންނެވެ.

أَمَّن يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ وَمَن يُرْسِلُ ٱلرِّيَٰحَ بُشْرًۢا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِۦٓ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ تَعَٰلَى ٱللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾

ނުވަތަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެއްގަމުގެއަނދިރި، އަދި ކަނޑުގެ އަނދިރިތަކުގައި މަގުދައްކަވާފައި، އަދި އެކަލާނގެ، رحمة ވަންތަކަމުގެ ވާރޭ، އައުމުގެ ކުރީގައި، އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދިނުމަށްޓަކައި ވައިތައް ފޮނުއްވާފައި، މިކަންކަން ކުރައްވަވަނީ ކޮންކަލާނގެއެއްތޯ. ބަލާ! الله އާއިއެކުގައި އެހެން إله އަކުވެސް އެބަވޭހެއްތޯ. އާއެކެވެ! އެމީހުން شريك ކުރާ އެއްޗެކައި، އެކަލާނގެ ތަނބޮޑުވެގެންވެސް އަރައިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ މަތިވެރިވަންތަވެގެންވެއެވެ.

أَمَّن يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَمَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ قُلْ هَاتُوا۟ بُرْهَٰنَكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٦٤﴾

ނުވަތަ مخلوق ތައް ފުރަތަމައަށް ހެއްދެވުމާއި، އޭގެފަހުގައި އަލުން އެތަކެތި إعاد ކުރައްވާފައި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އުޑުންނާއި ބިމުން، ރިޒުގުދެއްވާފައި، މިކަންކަން ކުރައްވަވަނީ، ކޮންކަލާނގެއެއްތޯ. ތިޔަބުނެވިއްޔާ، الله އާއިއެކުގައި، އެހެން إله އަކު، އެބަވޭހެއްތޯ.

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، ތެދުވެރިންކަމުގައިވާނަމަ،
ތިމާމެންގެ ކިބައިގައިވާ حجّة އާއި ދަލީލު ނިކަން ގެނެސްބަލާށެވެ.
ބަޔާނުއް:

އަޅަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، އިސްވެ އެދިޔަ آية ތަކުގައި
بيان ކުރައްވަވައިދެއި އެވަނީ، މާތް الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަވެރިކަމުގެ
ވާހަކައެވެ. އެކަލާނގެ ހުރިހައި ކަމެއްގެ މައްޗަށް، ކުޅަދުންވަންތަވެރި،
ވެރިކަމުގެ މައްޗަށް، ތަދުބީރުކުރުމާ، ތަދުބީރުތަކަށް، ކާފިރުތަކަކުން މައްޗަށް،
ހުނަރުގެއްވަވައިދެއްވުމުގެ ގޮތުން، އެކަލާނގެ، މި آية ތަކުގައި
އެވަނީ، އެމީހުންނާއި ބައެއް ސުވާލުތަކެއް ކުރައްވަވައިދެއްވެ.
އެތަދަރައިން، އެކަލާނގެ ސުވާލުތަކަށް ކުރައްވަވައިދެއްވި އެވަނީ،
އެހެންއެއްވެސް ބައިނުންގުޅުއެއްގައިއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް އެއީ،
އެމީހުން عاجز ކުރެއްވުމުގެ ދަރުޖަކަށެވެ. އެކަލާނގެ ކުރެއްވުމި،
އެކަށްކި ސުވާލުގެ ވާހަކަތައް ترجمة ގައި، بيان ކުރެވިފައިވާ ގޮތަށެވެ.
ކޮންމެއަކަސް مشرك ނަށް، އަޅަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި،
އަޅުކަންކުރާ ގަނޑުއެއްކޮށް އެއީ، އެއްވެސް ކަލަކާއެއް،
ކުޅަދާނަވެގެންވާ، އެއްޗެއްނުކުރެވޭނެއެވެ. الله އީ، ހުރިހައިކަމެއްގެ
މައްޗަށްވެ، ކަރަކުޅަދުންވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ވީމާ، ނިކަން
ބަލާށެވެ. ދިމާކުރާ ރަސްގެ، ވަރަށް ކޮންކަހަލަ ކަމެއްތޯއެވެ. اللّــه
سبحانه وتعالى ހެއްތޯއެވެ. ނުވަތަ އެއެއްޗިއްސެއްހެއްތޯއެވެ. مترجم

قُل لَّا يَعْلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ٱلْغَيْبَ إِلَّا ٱللَّهُ ۚ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ ٱدَّٰرَكَ عِلْمُهُمْ فِي ٱلْءَاخِرَةِ ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّنْهَا ۖ بَلْ هُم مِّنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾

ކަލޭގެފާނު، ވިދާޅުވާށެވެ. އުޑުތަކުގައި ވާހައި ބަޔަކުވިޔަސް، އަދި ބިމުގައި ވާހައި ބަޔަކުވިޔަސް، މާތްރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި غيب އެނގޭނެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެމީހުން ދެވަނައަށް ދިރުވުލެވޭނީ އެއީ ކޮންއިރަކުންކަންވެސް، އެމީހުންނަކަށް އެނގިގެންނެއް ނުދެނޭނެއެވެ. އަދި ހިޔެއްނެއްތެވެ. آخرة އާއިމެދުގައި އެމީހުންގެ علم يعنى: ދުރުން އެވަނީ ހުސްވެގެންނެވެ. އަދި ހިޔެއްނެއްތެވެ. އެމީހުން އެވަނީ އެއާމެދު يعنى: آخرة އާއިމެދު ޝައްކުވެރިވުމުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ހިޔެއްނެއްތެވެ. އެމީހުންނީ އަނދަވުން، (އެބަހީ: آخرة އާމެދު) އެމީހުންގެ ލޯ، ކަނުވެފައިވާ ބައެކެވެ.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَءِذَا كُنَّا تُرَٰبًا وَءَابَآؤُنَآ أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وُعِدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَءَابَآؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ سِيرُواْ فِي ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُن فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

އަދި، ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުން ބުނެއްޖެއެވެ. ތިމަންނަމެންނާއި، އަދި ތިމަންނަމެންގެ ކާބަފައިންވެސް، ވެއްޔަށްވެ ނިމިހިނގައްޖެއްޔާއި،

މިމަންނަމެންނީ، ކަށްވަޅުން، އަލުން ނުކުމެނިވި ބައެކޭމުކުއްތޯ. މިއީ
މިމަންނަމެންގެ ކިބައަށާއި އަދި މިމަންނަމެންގެ ކާބަފައިންގެ ކިބައަށް،
މާޒީގެ ދުވަސްތަކުގައި وعيد ކުރެވުނު އެއްޗެހި ކުރީ، ވާހަކަތަކެވެ.
(އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ.) ދެން، އިނގޭ މިސްކީނުންގެ ކިބައިން، نقل
ވެވިފައިން، އައިސްއައިސްހުރި ޤުރައިޝް ވާހަކަތަކެއް ކަލުގައި މުނޑި،
ނުވާވާހަކަ ތަކެކެވެ. ކަލޭގެ ޤައުމު ވިދާޅުވާށެވެ. މިއަޅުގަނޑުމެން، ބިމުގައި
ދަތުރުކުރުމަށް، ކުރުވިދި މިސްކީނުންގެ، ޖާހިލުވި ކިބައިކަނުން،
ނިކަން ބަލައިލަބަލާށެވެ. އަދި ކަލޭގެ ރަސްގެ، އެމީހުންގެ މައްޗަށް،
ހިތާމަ ނުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެމީހުން، ހަދައިދޭ މަކަރުތަކާއި
ކަލޭގެ ހިތްދަތި ދަތިނުވާ ކުރައްވާށެވެ.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَىٰٓ أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُم بَعْضُ ٱلَّذِى تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَآئِبَةٍ فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

އަދި ކާފިރުވުމާ މިސްކީނުން ބުނެއެވެ. މިއަޅުގަނޑުމެންނީ،
ތެދުވެރިބައަކު ކަމުގައިވަނީނަމަ، (ނިކަން ބުނެދޭށެވެ.) މިއަޅުގަ
وعيد ދެއް އަންނަނީ ކޮންއިރަކުންތޯއެވެ. ކަލޭގެ ވިދާޅުވާށެވެ.
މިއަޅުގަނޑުން، ތަކަމަކަށް މިއަރައިވަސްވެގަންނަ ބައެއްކަންތައް، (ދެބަ:

عذاب) ހިފަނީ ތިޔަބައިމީހުންނާއި ވަރަށްވެސް ކައިރިވެއްޖެހެނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ، ربّ އީ، މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް، ނުހަނު فضل ވަންތަކަމުގެ ވެރިކަލާނގެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުންކުރެން ގިނަމީހުން، ޝުކުރު ނުކުރެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެފާނުގެ، ربّ އެމީހުންގެ ހިތްތަށް، ވަންހަނާކުރާހައި ކަމަކާއި، އަދި އެމީހުން، ފާޅުކުރާހައިކަމެއް ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އުޑުގައިވިޔަސް، ބިމުގައިވިޔަސް، ވަންހަނާވެގެންވާނަމަ، ވާހައި އެއްޗެއްވެސް، ފާޅުވެގެންވާ ފޮތެއްގައި يعنى: لوح المحفوظ ގައި، ލިޔުއްވިފައި ނޫނީ، ނުވެއެވެ.

إِنَّ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ أَكۡثَرَ ٱلَّذِي هُمۡ فِيهِ يَخۡتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِنَّهُۥ لَهُدٗى وَرَحۡمَةٞ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقۡضِي بَيۡنَهُم بِحُكۡمِهِۦۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۖ إِنَّكَ عَلَى ٱلۡحَقِّ ٱلۡمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تُسۡمِعُ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَلَا تُسۡمِعُ ٱلصُّمَّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا وَلَّوۡاْ مُدۡبِرِينَ ﴿٨٠﴾ وَمَآ أَنتَ بِهَٰدِي ٱلۡعُمۡيِ عَن ضَلَٰلَتِهِمۡۖ إِن تُسۡمِعُ إِلَّا مَن يُؤۡمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُم مُّسۡلِمُونَ ﴿٨١﴾

ހަމަކަށަވަރުން މި قرآن، إسرائيل ބަނީގެ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް، އެމީހުން އެކަމެއްގައި، ދެބަސްވެއުޅޭ ކަމެއްގެ ގިނައިން، ގިނަކަންތަކުގެ فيصلة ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން މި قرآن އަކީ، މުއުމިނުންނަށްޓަކައި، هداية އެވެ. އަދި رحمة އެއް

ދެއްވޭ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ رب (قيامة ދުވަހުން)

އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި، އެކަލާނގެ حكم އިން، ނިޔާކުރައްވާނެއެވެ.

އަދި އެކަލާނގެއީ عزّة ވެރިވަންތަ، ބޭކަރު ދެނެވޮޑިގެންވާ

ކަލާނގެއެވެ. ވީމާ ކަލޭގެފާނު الله އަށް، ވަކީލުކުރައްވާށެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެފާނު، ތިޔަހުންނެވީ، ބަޔާންވެގެންވާ حقّ ގެ

މަތީގައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް، މަރުވެފައިތިބި ބަޔަކަށް

އަޑުއިއްވުވޭނެއެވެ. އަދި، ކަންފަތް ބީރުބައަކަށް، އެމީހުން،

ފުރަގަސްދީ، އެނބުރިއްޖެއްޔާއި، ނުވެއިއްވުވޭނެއެވެ. ކަލޭގެފާނަކީ،

އަނދިރިމީހުންނަށް (އެބަހީ: މަގުފުރެދުނުމީހުން ކަނުވެފައިވާ މީހުންނަށް)

އެމީހުންގެ މަގުފުރެދުމުން، ސީދާމަގަށް ގެނައުމަކަށް ބާކަޅަކުވާނުވެސް

ނުކުޅެދޭނެއެވެ. ކަލޭގެފާނަށް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތަކަށް

އީމާންވާ، ދެން އޭގެފަހުގައި ކިޔަމަންތެރިވެގެން ތިބިބަޔަކުގެ،

ކަންފަތްތަކަށް ނޫނީ، އަޑުއިއްވުވޭނެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިހާރު بيان ކުރެވުނުން، މިތަނުން ލިބިތީ قرآن ގެ هداية

ވަންތަކަމުގެ ވާހަކައެވެ. إسرائيل ބަނީގެމީހުން، يعنى: توراة އާއި

انجيل ގެ أهل ވެރިން، މިމާމެންގެ ދީނާއިމެދުގައި، ކުރާނަމަކުރާ،

ޚަގާޑުއެއްގެ فيصلة ކިޔައި قرآن ގައި، بيان ވިވިޔައިވެއެވެ. يهودى ނާ،

عيسى ގެފުޅާއި، އަދި އެކަލޭގެފުޅުގެ މައިކަލުނާގެ މައްޗަށްއެޅި،
ތުހުމަތާއި، އަދި نصارى އިން، އެކަލޭގެފުޅާއި، އަދި އެކަލޭގެފުޅުގެ
މައިކަލުނާއިމެދުގައި حدّ ފަހަނަޅައި ދިޔަދިޔުމާއި، މިފަދަ
ކަންކަމުގައިވެސް، ޞަރީޙަ قرآن بيان ކޮށްދެއްވައިދީ، حقّ فيصلة އެވެ.
މިފަދަ قرآن އަކީ، ބައެއް، ايمان ނުވެއްޖެނަމަ، ފަހެ އެއީ،
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އަބަދުވެސް ހިދާޔަތްވެއެވެ. އެމީހުންނަށް، މަރުވެ ފަސްޖެހުމަކީ
ބައެއް، ނުވަތަ ކަންފަތްފިޔަވަޅުއެޅުމަށް، ނުވަތަ ނުކޮށް، ފަހަރު ބައެއް
އެއްފަހަރެވެ. މިއިން އެއްވެސްމީހެއްގެ ކަންފަތަށް އަޑުއިއްވާފައިނުވެއް
އެއީ، އެއްވެސްމީހަކަށް، ކުރަނިވެ ދެކެވޭނެކަމެއްނުވާނެއެވެ. مترجم

۞ وَإِذَا وَقَعَ ٱلۡقَوۡلُ عَلَيۡهِمۡ أَخۡرَجۡنَا لَهُمۡ دَآبَّةٗ مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ تُكَلِّمُهُمۡ أَنَّ ٱلنَّاسَ كَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް عذاب ނުވަތަ ކަލާމު حقّ ވެއްޖެނަމަ
ބިމުން ނުކުތްކަމުގެ އެމީހުންނަށް ބަލާތް، ދާއްބާއެއް
ނެރުއްވާނަމެވެ. (ފަހެ) އެދާއްބާ، އެމީހުން زخم ކޮށް މީސްމަޅުކުނި،
މާތް الله ގެ آية ތަކަށް، يقين ނުކުރާ ބައެއް ކަމުގައެވެ މިފަދައިން
ބުނެ، އެއާއި އެމީހުންނާއި، ވާހަކަދެއްކުމެ ދައްކާނާމެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ގައި، ނަންގެނެވިފައި އެވާ، ދާއްބާއަކީ، އެއީ

މީސްތަކުން މުޅިންގެސޯވެ، މާތްރަސްކަލާނގެދީން، މުޅިން ބަދަލުކުރު،
އެމީހުން އެދިން ދުނިޔެކުރީމީ ނިކަމެތިކަމާއި، ފަރުވާނުކުރުމުގައި ބިމުގެ އަޑިން
ނުކުންނަ دابّة އެއީ. މިދާއްބާ، ބިމުން ނުކުމެގެން، މީސްތަކުން زخم
ކުރާނެއެވެ. އަދި، އެދާއްބާ، އެމީހުންނާއި ވާހަކަދައްކާނެ، ދައްކާނެއެވެ.
އެދާއްބާ، زخم ، يعني: ފާރުކުރާނެ، މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލަކު ފުރަތަ
އުރުދިގެންވާ، ކިޔުމަކުންނެވެ. އެދާއްބާ ވާހަކަދައްކާނީ އެއީ
މީސްތަކުން އުޅެނީ، އަރަހުން މާތް الله ގެ آية ތަކަށް ايمان ނުވެއެވެ.
މިފަދަ ވާހަކަތަކުންނެވެ. މި دَابَّة الأَرض ގާއިމުދުގައި، އަހަރުމެންގެ
މާތް نبيّا ، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّٰه ގެ ފާނުން،
ރިވާވެވިފައިވާ حديث ފުޅުތަކާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ أصحاب
ބޭކަލުން، ރިވާވެވިފައިވާ، اثر ތަށް، حديث ގެ ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން،
مسلم ގައްޔާއި، ابوداؤد ގައްޔާއި، مسند ގައްޔާއި، އަދި ابن ماجة
ގައްޔާއި، އަދިވެސް މިނޫން ފޮތްފޮތުގައިވެސް، ވަރަށްގިނަ رواية
ތަކެއް، ރިވާވެވިގެންވެއެވެ. އެ رواية ތައް، މިތާނގައި نقل
ކުރުމަކީ، މި ترجمة އަށްޓަކައި، އެހާވެގެންވާ މިންވަރަށްވުރެން،
މާދިގުވާނޭތީވެ، އަޅުގަނޑު މި قصد ކުރީ، އެތަނުން އެއް رواية އެއް،
މި ترجمة ގައި بيان ކޮށްލަމެވެ.

ތިރީގައި ލިޔެވިފައި އެވާ، أصحاب ބޭކަލުންގެ ވާހަކައަށް
ބަލާށެވެ. އެބައިކަލުން ބުނެއްވައިފައި ވެއެވެ. ތިމަންބޭކަލުން،

އެއްޗެހިތަކެވެ، قيامة އާއިމެދުގައި ވާހަކަދައްކަވަނިކޮށް، ސަލަވާތާއި
صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول اللّـــه ގެ ހަނދުން عرفات އާއި ދިމާލުން
ވަޑައިގަތެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް، ތިމަންބައިކަލުން ދެއްކެވި އެއީ، قيامة ގެ
ވާހަކަކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވައި، حديث ކުރެއްވިއެވެ. قيامة ދުވަސް
قائم ވާނީ، ތިމަބައިމީހުންނަށް ދިހަ علامة އެއް ފެނިއްޖައުމުގެ
ފަހުގައެވެ. އެ، ދިހަ علامة އަކީ އެއީ، އިރު مشرق ގެ ފަރާތުން
އެރުމުގެ ބަދަލުގައި، مغرب ގެ ފަރާތުން އެރުމާއި، ބިންގަނޑުގެ އަޑިން
ދުންމަލެއް އެރުމާއި دابّة الأرض ނުކުމުމާއި، އަދި يأجوج مأجوج ބާގައިގެ
މީހުން އެރުމާއި، އަދި عيسى عليه السّلام ފާޅުވެވަޑައިގަތުމާއި، دجّال
އެރުމާއި، مشرق ގައްޓާއި، އަދި مغرب ގައި އަދި جزيرة العرب ގައި،
ބިންހަނދުކޮށް ހިފުމާއި، ދިސްތަކުން ބާ قرار ކޮށްފައިވާ އަލިފާނެއް،
عدن އިން ނުކުމުމާއި، މިކަންކަމެވެ. މި دابّة الأرض އަށާއިބެހޭގައި
އާޔީގެ އަތުގައި عيسى عليه السّلام ގެ އަސާތަކާއި، އަދި سليمان
ނަބިއްޔާކަލޭގެފާނުގެ އަނގޮޓިފުޅު، އޮންނާނޭވާހަކައާއި، އަދި
އެއަސާގަނޑުން ކާފިރުމީހުންގެ މޫނުގައި ސިއްކަ ޖަހާނޭ ވާހަކައާއި،
އަދި އަނގޮޓިފުޅުން، އެންމެހައި مؤمن މީހުންގެ މޫނުމަތަށް އަލިކަން
ދިނުމާއި، އަދި ދުނިޔެ އާޚިރުވުމުގައި، އެންމެހައި ކާފިރުމީހުންނާއި، އަދި
مؤمن މީހުން، ތަނބުރަތަކުން ވަކިކުރުން އެނގިދާނޭ ވާހަކައާއި، އަދި
މި دابّة الأرض އާއިމެދުގައި މިންސަސް، بيان ކުރެވިފައިވާ ކަމަށްވެ

ވާހަކަތަކެއް، رواية ކުރެއްވި ނަސްރާނީވިޔަކީ ވެއެވެ. ނަމަވެސް، މިތަފާސީރުގެ ބަޔެއް مفسّر ބޭފުޅުން، މިފަދަފަދަ حديث ތައް، މިކަމާއިގުޅޭ رواى ވެފައިވާ ހާލަތުގައިވެސް، دابّة الأرض އާއިގުޅޭގޮތުން ބޮޑެތިވާހަކަ ހުރި އެއްވެސްކަމަކާ ސާބިތުވާ ނޫނެކޭ ދެއްވައެވެ. އަދި ކިޔައްދެއްވާއެވެ. އަހަރެމެނަށް މާތްރަސްކަލާނގެ މިއާޔަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވާ ހެވާ، دابّة الأرض ގެ މާނަ، އެބަހިމެނުން تأويل ކުރަނީ، އެހި ދުނިޔެއަށް އަންނަނަށްވެ، އާދަމްތަކެއި، އަދި މުސްތަޤުބަލުގެ ވަގުތަށް ފަސްކުރެވުމެވެ. واللّــه أعلم مترجم

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ بِـَٔايَـٰتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُو قَالَ أَكَذَّبْتُم بِـَٔايَـٰتِى وَلَمْ تُحِيطُوا۟ بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا۟ فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٥﴾ أَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا جَعَلْنَا ٱلَّيْلَ لِيَسْكُنُوا۟ فِيهِ وَٱلنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

އެންމެހައި خَلْق ތަކުން محشر ކުރައްވާނެދުވަހު، ކޮންމެ އުންމަތަކުން މިމަންޒަރުން ގަބޫލުނުކުރާ آية ތައް ދޮގުކުރިމީހުންގެ ބަޔަކު، ބައިބައިކޮށް ބަހައިލައްވާނެތެވެ. ހަމަހަމަވަމުން ދާނެދުވަހަށް ހުށަހަޅާނީއެވެ! (اللّٰه ގެ حضرة އަށް) އައުމުން އަތުވެއްޖައުމަށްގަޔާނަށް. އެހިނދު އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއާބަހާ علم އެއް ނެތިހުރެއްސުރެ ހާލު ތިޔަބައިމީހުން މިމަންޒަރުން ގަބޫލުނުކުރީ، އާޔަތްތައް ދޮގުކުރީހެއްޔެވެ.

ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުން ކުރަމުން ގެންދިޔައީ ކޮންކަމެއްކަމެއްތޯ؟ (ހަމަ ދެން) عذاب ގެބަސްތެރެ، އެމީހުންކުރާ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީސްތަކުންގެމައްޗަށް، حقّ ވެދާނެއެވެ. (އެހިނދުގައި) އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުބުނެވޭނެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރޭގަނޑު ލެއްވީ، އެމީހުން އޭރޭގަނޑުގައި ހަމަހިމޭނުން އަރާމު حاصل ކުރުމަށް ކަމަށާއި އަދި ދުވާލު ލެއްވީ، (މަސައްކަތްކޮށްކޮށް އުޅުމަށްޓަކައި) އެމީހުންނަށް އެދުވާލުގައި، އެއްޗިހި ލިބިއުޅުމުގެ ذريعة އެއްކަމަށާއި، (މިގޮތްގޮތް) އެމީހުންނަށް ނުދެކެނީހެއްޔެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އެކަންކަމުގައިވެސް، ايمان ވެ ތިބޭކުދިބައަކަށްޓަކައި، ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކެއްވެއެވެ.

وَيَوْمَ يُنفَخُ فِي ٱلصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُۚ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَٰخِرِينَ ﴿٨٧﴾ وَتَرَى ٱلْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ ٱلسَّحَابِۚ صُنْعَ ٱللَّهِ ٱلَّذِيٓ أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍۚ إِنَّهُۥ خَبِيرٌۢ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾ مَن جَآءَ بِٱلْحَسَنَةِ فَلَهُۥ خَيْرٌ مِّنْهَا وَهُم مِّن فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ ءَامِنُونَ ﴿٨٩﴾ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي ٱلنَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

އަދި ޞޫރުގައި ފުއްޕެވޭދުވަހު، މާތްރަސްކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންފިމީހަކު ފިޔަވައި އުޑުގައިވާނަމަ، ވާހައި ބައަކާއި، އަދި ބިމުގައިވާނަމަ، ވާހައިބައަކު، ބިރުން ސިހިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެންމެހައި މީސްތަކުން

އެކަލާނގެ حضرة އަށް، ދެރަނިކަމެތިވެގެންވާހާލުގައި، ހާޒިރުވާނޭދުވަހެވެ.

އަދި ކަލޭމެން ފަރުބަދަތައް ފެންނަނީ، އެތަކެތި އޮތީ ހަރުލައިގެންތި، جامد

އެއްޗެހިތަކެއްކަމުގައި، ކަލޭ ހިތަށްއަރާހުގައެވެ. ނަމަވެސް، އެތަކެތިވެސް

އުޑުވިލާތަކެއް ހިނގާދަތުރުކުރާހެން، (قيامة ދުވަހުން) ހިނގާނެއެވެ. އެއީ

ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ ހަރުދަނާކުރެއްވި، الله ކަލާނގެ ހެއްދެވުންތަކެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއަށް، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ އެއްޗަކީ ކަންތައްތަކުގެ

خبر ދެނެވޮޑިގެން ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. (އާއެކެވެ.) ހެޔޮ، ހިތާ

ދެނެގަނެވޭ عمل އާއިގެން އަތުވެއްޖެމީ، ފަހެ އެމީހާއަށްބަދަލުކައި

އެއަށްވުރެން މާހެޔޮ ދަރުމަ ހުއްޓެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ވާނީ، قيامة

ދުވަހުގެ ސޫރުމާއި ބިރުވެރި ކަންކަމުން ސަލާމަތްވެގެންނެވެ. އަދި

ބަޔަކު ނުބައި عمل އާއިގެން އަތުވެއްޖެމީ، ފަހެ އެމީހުން، މޫނުމަތިން،

ނަރަކައިގެތެރެއަށް، އެއްލައިލެވޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ކުރަމުންދިޔަ

ކަމެއްގެ ބަދަލު ނޫނީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވޭނެހެއްޔެވެ؟

ބަޔާނެއް:

މިހާރު މިބަޔާންކުރެވުނު ދަރުސްތަކުގައި، މިސާލުކޮށްދެއްވަނީ قيامة

ދުވަހުން، ފެންނަންއޮތް ބިރުވެރިކަމާއި، އަދި އެދުވަހުގެ ހިތާމަވެރިކަމުގެ

ވާހަކައެވެ. އެހެރީ މާތް الله ގެ އަމުރުފުޅުގެން، إسرافيل ގެފާނު،

ޞޫރުގައި ފުމެލައްވަވައިފިއްޔާ، އެހިނދު، ބިމުގައިވާބޭފުޅުން،

އެންމެން ބިރުގަންނާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު، ޞޫރުގައި ވަރަށް ދިގުކޮށް،

ތުރެހެއްވަހައްވައި ހުންނާނެތެވެ. އޭގެސަބަބުން، شهيد ބޭކަލުން
ތިއަވައި އެހެން އެންމެހައި، މީސްތަކުން ބޮޑުން، ވިރި ކިޔާރިޔާނީމެއެވެ.
މާތްރަސޫލާގެފާނުގެ، އެކަލޭގެފާނަށް ރިވާކުރައްވައި، عبد اللّٰـــه بن
عمرو ގެ ކިބައިން، ރިވާވެގެންވެއެވެ. ސަލާމާއި، صلوات ލެއްވި، އިލްމު
رسول اللّٰـــه ގެފާނުން حديث ކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ
امّة ގެތެރޭގައި، دجّال ސާޅީސްވަންދެން ހުންނާނެއެވެ. އެސޯރު
ހުންނާނީ، ސާޅީސްދުވަހުކަން، ނުވަތަ ސާޅީސް މަހުސަރުކަން، ނޫނީ
ސާޅީސްއަހަރުކަން އެއީ، ތިމަންކަލޭގެފާނަކަށް، އެއްގޮތަކަށްވެސް
އެނގިވަޑައިގެންނުވާކަށް ނޭނގެވެ. ދެން އަހަރެމެން މާތްރަސޫލާގެފާނުގެ،
عيسى ގެފާނުން، ފޮނުއްވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ، ހަރުކަތް،
عروة بن مسعود ގެ ހަރުކަތާއި، ތަފާތުވުމެއްނެތިގެންވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން،
ތަމްބާއިވެރިގޮތުގެ ފަހުގައި، އެކަލޭގެފާނުން، ދައްޖާލުހޯއްދަވައި،
އޭނާ ހަލާކުކުރައްވާނެއެވެ. ދެން ދެމީހަކު ދެމެދުގައި ކޮންމެ
عداوة އެއްނެތި، ނިހިނގައިހިނގާފައި، ހަތްއަހަރަށް ދުނިޔޭގައި
ތިބޭނެއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އަށްނުބައި، ހަތްއަހަރު ފުރިހަމަވާއެވެ.
ދެން މާތްރަސޫލާގެ ނުހަނު، މަޑު، ފިނި، ވައިއެއް شام ކަރައިގައި
ދިމާލުން، ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވާނެއެވެ. މިވައިގެ ހުމާއިއެކުގައި،
އެންމެހައި مؤمن ބަޔަކުގެ ފުރާނަ ނަގާދެއްވާނެއެވެ. ފަހެ މީހުންގެ
ހިތުގެތެރޭގައި، އީމާނުކަމުން، ޒައްރާއެއްހާ މިންވަރެއްހުރިއަސްވާނަމަ،

މިވައިގެ ސަބަބުން އެމީހުންގެ ފުރާނަވެސް އޮންނާނީ ނުލާމެ ފަހެއްވެ.
އަދި ޔާއެއްހެއްޔެވެ. مؤمن އަށް، ކޮންމެވެސް ފަރުބަދަތަށްގެ،
ހޯރަގައިގެ ތަރުއަރަށް ވެރިއޮތަސް، އެވަގި އެހޮގުއަރަންވެދު، އެމީހަކު
ފަނާކުރާނެތެވެ. ދެން އެހެނދު ބޭނުމީޔިބޭނީ އެންމެންބަ
މީސްތަކުންނެވެ. އެމީހުންގެ ހަރުގާކަމުކާ، ދުނިޔޭގެ ފާޑުފަރުދާގެ ހަރުގާކަމުކާ
އެއްފަދަވާނެތެވެ. އެމީސްތަކުންގެ ވިސްނުމުކާ، ޗަނަވާރުތަކުގެ
ވިސްނުމުކާ، އެއްވަރުވާނުމުއެވެ. އެމީހުންގެ ޔަބައިން ހެޔޮނުބައި
ވަޔާރުމުގެގޮތް، އަރުއެވައިގަނޑުން ހިނގައިދާނެތެވެ. އެހެނދު
ޝަވައިތާން، އެމީސްތަކުންގެ ގޮތަށް އަހިސްބުނާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން،
މިބުދުތަކުގެ ޔަބައަށް، އަޅުކަންކުރުން ދުކާނުހަމަގެން ތިޔަތިބޭ، ފަހެ
ދަދުނގަންނާތީހެއްޔެވެ. ދެން އެމީސްތަކުން، ބުދަށް އަޅުކަންކުރަން
ފަށާނެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެވެސް އެމީހުންނަށް، ނުހަނު ރަނގަޅަށް
ރޯދަދެއްވަދި، އެމީހުން އަދި ނުހަނު ފާގަތިކަމުގައި ދުނިޔޭގަތި،
އުފާކުރުމަށް ދޫކޮށްލައްވާނެތެވެ. ތިޔަ ފިޔަވައްލަށް ފުރުސަތުވުމަށް
އެކަށާނގެ، إسرافيل ގެ ފުރަހަން، އަރުވުކުރައްވައިފާނީ (އެއީ
އެމީހުން މިއުފާވިރިކަމުގައި އެއްވެސް خيال އެއްނެތި، ގަސްތިވެފައި
ވިހަނާސްކޮށްވެ. އޭގެ އަޑު ފަންގަނޑު ކަންފަތްގައި ޖެހުނުހިދި ހަމަށް،
ހަމަހިނދުގައިމު، ފަރާތްފަރާތުން އެނބުރިދާވާނ ފަހައި ފާނުތެވެ.
އެތާގަފާޑީގެ އަޑު، އެންމެ ހަރުން ކަންފަތްގައިޖެހުނީ، އެއީ މިހަރު ތިމާގެ

جمل ތަކަށް ޖެހުންބޮޑުވުމަށްޓަކައި، حوض މަޙްޝަރުމައިދާނަށް ހުރިހާ މީހުންގެ
ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެމީހާއަށް އެއަޅު ލިބުމާއިއެކުގައި، އެމީހާ،
ހާސްކަމެއް ފެއްޓެނީވެސްއެވެ. ދެން އެންމެހައި މީސްތަކުން ހަށިގަނޑު
ފުރިދާނެއެވެ. އެހިސާބުގައި، ގަބުރުތެރިވެއްޖެ މާތްރަސްކަލާނގެ
شَبْنَمْ يعنى: ފިނިފެންޏާ ފައިބާ ފިނިކަމަށްވާތައް، އެމީސްތަކުންގެ
މައްޗަށް ވެއްސަވާނެތެވެ. އަދި، އާދޭސްކަމެއްނެ، އެ އެންމެހައި
މީސްތަކުންގެ ހަށިތަކަށް، ފުރާނަލިބޭނެ ފަހަރު ފެނުނީތީ. ދެން إسرافيل
ގެ ފާނުން، ދެވަނަ ފަހަރަށް، ތަޅުވާނެ ފުރޭދަރުވާފަތެވެ. އެހަރުގައި،
އެންމެހައި މީސްތަކުން، ކަށްވަޅުން، ހަރަކާތްކުރަމުން ތެދުވާނެއެވެ. ދެން
އެމީހުންނަށް ގިނަ، އެއީ ތިމަބައިލާހުން، ތިމަބައިލާހުންގެ ربّ ގެ
حضرة އަށްގޮސް ހާޒިރުވުމަށް ތިބޭށެވެ. ހާޒިރުވި ތިމަބައިލާހުންނާއި،
سؤال وَجواب ކުރެވޭނެއެވެ. ދެން، ޢަމަލުތަކާ، މާތްރަސްކަލާނގެ
އަކާހަނގެ، މަލާއިކަތުންނަށް وحى ކުރައްވާނެއެވެ. ތިމަބައިކަލުން
ނަރަކައިގެ حصّة ނުހުރެވޭނެއެވެ. އެބައިކަލުން ދަނެފައިފައެވެ.
ކިތައް އަދަދަކުގެ ތިރިއެން ކިތައް އަދަދަކުރިޔައެވެ. އެކަލާނގެ وحى
ކުރައްވާނެއެވެ. ކޮންމެ ހާލަތެއް، ނުވަތަސޮރިކަ، ނުވަދިހަ މިހުން
ނުކުރެވޭ. مترجم

إِنَّمَآ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَـٰذِهِ ٱلْبَلْدَةِ ٱلَّذِى حَرَّمَهَا وَلَهُۥ كُلُّ شَىْءٍ ۖ

وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾ وَأَنْ أَتْلُوَا۟ ٱلْقُرْءَانَ ۖ فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾ وَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ ءَايَٰتِهِۦ فَتَعْرِفُونَهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވަނީ، މިރަށުގެ (އެބަހީ: މައްކާގެ) ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. އެކަލާނގެއީ، އެރަށް حرمة ތެރި ކުރެއްވީ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ހުރިހާ އެއްޗެއް މިލްކުވެވޮޑިގެންވަނީ، އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވަނީ، ތިމަންކަލޭގެފާނު މުސްލިމުންގެތެރެއިން ވުމަށެވެ. އަދި قرآن ކިޔެއްވުމަށް ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ފަހެ ތެދުމަގު ލިބިގެންފިމީހާ (ދަންނާށެވެ!) އެމީހާ އެ ތެދުމަގު ލިބިގަންނަކަން ކަށަވަރީ އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށްޓަކައެވެ. އަދި މަގު ފުރެދިއްޖެމީހާ (ދަންނާށެވެ! އެކަމުގެ ނުބައިކަން އޮޅުކަން ކަށަވަރިވެގެން ހަމަ އޭނާއަށެވެ.) ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަންކަލޭގެފާނުވާކަން ކަށަވަރީ، އިންޒާރުކުރައްވާ ބޭކަލުންގެތެރެއިންނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވާށެވެ. އެންމެހައި حمد އާއި تعريف ތަކެއް حقّ ވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. އެކަލާނގެ ޤުދުރަތްވަންތަކަމުގެ ހެކިތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނިކަންހުރެ އެކަލާނގެ ދައްކަވާ ހުއްޓެވެ. ދެން

އެކަންތައްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ عمل ތަކާމެދު غافل ވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ.

الحمد للّــــه

އަޅުގަނޑު މާތްރަސްކަލާނގެ، فضل ވަންތަކަމުން، سورة النّمل ގެ ތަރުޖަމާ ނިމުނީއެވެ. އެކަލާނގެ ހެޔޮ توفيق ނާ، ދެން މިފަށަނީ سورة القصص އަށެވެ. އެސޫރަތުގެ ترجمة ލިޔުމުގެ نية ގައެވެ.

سُورَةُ القَصَصِ (٢٨)

سورة القصص އަކީ مكّى ސޫރަތެކެވެ. މިސޫރަތް އެކުލެވިގެންވަނީ 88 (އަށްޑިހައަށް) آية ގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ބައިކުލެވިގެންވަނީ، ނުވަ ركوع ގެ މައްޗަށެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رَحۡمٰنُ އާއި رحيم ވަންތަ މާތް الله ގެ އިސްމުފުޅުން ފަށަމެވެ.

طسٓمٓ ﴿١﴾ تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢﴾ نَتۡلُواْ عَلَيۡكَ مِن نَّبَإِ مُوسَىٰ وَفِرۡعَوۡنَ بِٱلۡحَقِّ لِقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ فِرۡعَوۡنَ عَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَجَعَلَ

أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَآئِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَآءَهُمْ وَيَسْتَحْيِۦ نِسَآءَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ
كَانَ مِنَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ ٱلْوَٰرِثِينَ ﴿٥﴾ وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَنُرِىَ
فِرْعَوْنَ وَهَٰمَٰنَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾

طسٓمٓ މިއީ ނުހަނުބޮޑުގަދަރު ބަޔާންކޮށްދެއްވެވި، ފޮތުގެ آية ތަކެވެ.
ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އީމާންވާ ބައަކަށްޓަކައި، ކަލޭގެފާނަށް،
موسى ގެފާނާއި އަދި فرعون ގެވާހަކައިން، (ތަންކޮޅެއް) ނުހަނު
ތެދުގޮތުގައި، ބަޔާންކޮށްދެއްވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން فرعون
ބިމުގައި، ބޮޑާވެރިވެ މަތިވެރިވެގެންވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އަހުލުވެރިން
އެކިއެކި ބައިބައަށް ހަދައި، އެމީހުންތެރެއިން އެއްބާގައަކު މީހުންގެ
ބާރުދަށްވައިޖެހި، އެމީހުންގެ ފިރިހެންދަރިން ކަތިލައި، އަންހެންދަރިން
ދިރި ދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާވީ، ފަސާދަކުރާ
މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. ދެން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަތީ،
ބިމުގައި ނިކަމެތިކަން ލިބިފައިވާ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް، ދަރުމަވަންތަ
ވެވޮޑިގަތުމަށާއި، އެމީހުން ލީޑަރުން ކަމުގައި ލެއްވުމަށާއި،
(ބިމުގެ) ވާރުތަވެރިންކަމުގައި ލެއްވުމަށާއި، އެމީހުންނަށް ބިމުގައި
ގަދަފަދަކަން ދެއްވުމަށާއި، އަދި އެމީހުންގެ ކިބައިން، فرعون އަށާއި

އަދި هَامَان އަށް އަދި އެދެމީހުންގެ ލަޝްކަރުންނަށް، ބިރުހީވެހިވެ އުޅުނުކަމެއް ދެއްކެވުމަށެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއާޔަތުގައި بيان ކުރެއްވުން އެވަނީ، سلام ލެއްވި موسى ގެފާނާއި އަދި فرعون ގެވާހަކައިން ފެށިގެންނެވެ. މި فرعون އަކީވެސް، مصر ގައި ރަސްކަންކުރި އަނިޔާވެރި ރަސްރަސްކަލުންގެތެރެއިން، އަނިޔާވެރި، އެއްރަސްކަލެކެވެ. މީނާ، ރަސްކަންކޮށްއުޅުނީ، މިސްރުކަރުން، އެކިއެކި ބައިބަޔަށް، ބަޔަކު ބަލިކަށިކޮށްގެންނެވެ. މީނާގެ قوم އަށް، ނުހަނުބޮޑު عزّة ތެރިކަންދީ، އެހެނިހެން قوم ގެ މީސްތަކުންނަށް ނިކަމެތިކަން ދިނުމަށެވެ. خاصّ ކޮށް އޭނާ قصد ކުރީ، އިސްރާއީލުބަނީގެ މީސްތަކުން ނިކަމެތިކުރުމަށެވެ. އަދި އެމީހުން ތަޅާފައި ކުރުވައި އުޅުނީ، ނުހަނު ނިކަމެތި މަސައްކަތްތަކެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ އޭނާއަށް ފެނުނު ހުވަފެނެއްގެ ސަބަބުންނެވެ. إسرائيل ބަނީގެ ތެރެއިން، ދަރިކޮޅުން އައި ވެރިކަލަކުގެ ސަބަބުން ވެސްވެއްޖެއެވެ. ހުވަފެނަކީ، އެއީ إسرائيل ބަނީގެ ކުއްޖަކު، އުފަން އަދި އެކުއްޖާގެ ސަބަބުން، އޭނާގެ ރަސްކަން ހަލާކުވެދާނެކަމެވެ، އޭރުން تعبير ވީވާ ހުވަފެނެވެ. ވެރިކަލަކީ، އެއީ ސަލާމްލެއްވި إبراهيم ގެފާނުން، ވިދާޅުވެފައިވާ، ވެރިކަލުން ދެކެވެ. އެހެނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުގެ ތެރެއިން، އެއްދަރިކަލަކު، މިސްރުގެ ރަސްކަން ހިއްޕަވާނެކަމުގައި،

އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެފައިވާ ވިދާޅުވުމެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު، އެވާހަކަ ވިދާޅުވީ، އެކަލޭގެފާނުންގެ އަނބިކަނބަލުން سارة ގެފާނާއިގެން ދަތުރުފުޅު ކުރެއްވެވިހިނދުގައި، އެދުވަސްވަރުގައި މިސްރުގެ ރަސްކަންކުރި فرعون ، އެކަމަނާ އަތުލައިގަންނަން އުޅުނުހިނދުގައެވެ. މި قرآن ގައި ނަންގެނެވިގެންވާ، فرعون ، إسرائيل ބާގައިގެ ފިރިހެންދަރިން މަރައި، އަދި އަންހެންދަރިން، ނުމަރައި ދޫކުރެއްވުމީ، އެއީ މިނަންގެނެވިދިޔަ، ކަންކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ނަމަވެސް، އެކޮޅު، إسرائيل ބާގައިގެ މީހުން، މިދުނިޔެއިން ނެއްތާލުމަށް، ކިތަންމެ ވަރަކަށް މަސައްކަތްކޮށްއުޅުން ކަމުގައިވިޔަސް، އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވީ އެއީ އެމީހުން އެކޮޅުގެ މައްޗަށް ގަދަވެ، އެކޮޅުގެ ރަސްކަން އަތުލައިގަތުމަށެވެ. ވީމާ މިހެންކަމުން، އެކަލާނގެ، އިސްރާއީލްބާގައިގެތެރެއިން، سلام ލެއްވި موسى ގެފާނުން، ފޮނުއްވަވައި، އެކަލޭގެފާނުންގެ އަތްޕުޅުން، އެކޮޅުގައި، އަދި އެކޮޅުގެ މީސްތަކުން، يعنى: قِبْطِى ގެ މުޅި قوم ހަލާކު ކުރެއްވެވުމެވެ. مترجم

وَأَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰٓ أُمِّ مُوسَىٰٓ أَنۡ أَرۡضِعِيهِۖ فَإِذَا خِفۡتِ عَلَيۡهِ فَأَلۡقِيهِ فِي ٱلۡيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحۡزَنِيٓۖ إِنَّا رَآدُّوهُ إِلَيۡكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿٧﴾ فَٱلۡتَقَطَهُۥٓ ءَالُ فِرۡعَوۡنَ لِيَكُونَ لَهُمۡ عَدُوّٗا وَحَزَنًاۗ إِنَّ فِرۡعَوۡنَ وَهَٰمَٰنَ وَجُنُودَهُمَا

كَانُوا۟ خَـٰطِـِٔينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتِ ٱمْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِّى وَلَكَ ۖ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰٓ أَن يَنفَعَنَآ أَوْ نَتَّخِذَهُۥ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، موسى ގެ މަންމަ މައިކަލަނގެއަށް، إلهام ކުރެއްވީމެވެ. ކަމަނާ، އެދަރިކަލުންނަށް، ކިރުދޭށު، އަރުއްވަވާށެވެ. ފަހެ ކަމަނާ އެދަރިކަލުންގެމައްޗަށް، ބިރުވެރިވެވަޑައިގެންފިއްޔާއި، ފަހެ އެދަރިކަލުން ކޯރުގައި، ދޫކޮށްލައްވާށެވެ. އަދި ކަމަނާ އެކަމުގައި، ބިރުވެރިވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. އަދި ހިތާމަފުޅު ނުކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއި އެދަރިކަލުން، ކަމަނާގެ އަރިހަށް، ރައްދުކުރައްވާނޫ ކަލަޔާލެވެ. އަދި އެދަރިކަލުން، ރަސޫލުންގެތެރެއިން ހަދައްވާނޫ ކަލާޔަނަށްއެވެ. ފަހެ، ދެން އެ فرعون ގެ މީސްތަކުން، އެދަރިކަލުން ތިމާގެންނަށް ބަލައި، ދުޝްމިނެއްކަމުގައިވުމަށާއި، އަދި ހިތާމައެއް ކަމުގައިވުމަށް، އެދަރިކަލުން ހޯދައިގެން ގެނައީއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން فرعون އާއި هَامَان އާއި، އަދި އެދެމީހުންގެ ލަޝްކަރުތަކެއްވީ، ކުށްވެރިންކަމުގައެވެ. އަދި فرعون ގެ އަނބިކަމަނާ، ވިދާޅުވިއެވެ. މިދަރިކަލުންނީ، ތިމަންކަމަނާއަށާއި، އަދި މަނިކުފާނަށް، ލޯމަތިފިނިކަމެކެވެ. އެދަރިކަލުން قتل ކޮށްނުލާށެވެ. އެހެނީ، އެދަރިކަލުން، ތިމަންނަމެންނަށް منفع ކޮށްދޭކަން ވެދާނެއެވެ. ނުވަތަ ދަރިއަކު ކަމުގައި، އެދަރިކަލުން އެމީ، އެމީހުންނަށް ނޭނގޭ

ކަމުގައި ބަލާނީއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ކުޑަވެސް خبر އެއް، (ވާނުއްޖޭގޮތަކާއިމެދު، އެހިނދަކު) ނޭނގޭއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ފަހެ، إسرائيل ބޭކަލުގެ އެތައްހާސް ކުދިންނެއް، قتل ގެގޮތުން، ފަނާވެ، ނުކިހިނގައްޖެހިނދު، މިގޮތުގައި، އެކުދިންތައް قتل ކުރުވުން ދަނިކޮށް، މުޅި އެ قوم ފަނާވެ ނިމިހިނގައިދާނޭކަމަށާއި، އަދި އެ قوم ފަނާވެ ހިނގައްޖެނަމަ، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އެމީހުންނަށް ލިބޭ، ކުރުވަމުން ގެންނަ، ހަޖެ، ނިކަމެތި، މަސައްކަތްތައް، ތިމަންނަމެން ހިފައި، ކުރުވައި ފާނުކުރާނެކަމަށް، މިކަންކަމުގެ މައްޗަށް قبطي ނުގޮވުމެން، އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ބިރުންގެން، ފަހަރުވެއްޖެއެވެ. މިހެންކަމުން، އެމީހުން، فرعون ސަރުކާރުގެ ޖާރިތުލެއްބިތަގައި މިކަންކަން ފެނުމުން، ހަމަޖެއްސި އެއީ، އިސްރާއީލު ބޭކަލުގެ ދަރިން، قتل ކުރުމަށް حكم ކަނޑައެޅިފައިވާ، އިރުގެ قانون އަށް ކުޑަބަދަލެއް ގެނައުމަށެވެ. އާއެކެވެ. އިސްރާއީލު މީހުންގެ ހުރިހާ ފިރިހެން ދަރިންނަށް قتل ކުރުމަށް އޮތް حكم ކޮންމެ އެއްއަހަރަކަށްފަހު ވަކިކޮށް، އަނެއްއަހަރަކު ދޫކޮށްލަދިނުމަށް قتل ކުރުމަށެވެ. يعنى: ދެއަހަރުން އެއްއަހަރުގެ ދަރިން قتل ކުރުމަށެވެ. سلام ފުޅުވި موسى ގެ ކާފުތުގެ ބޮޑުބޭބެ، هارون عليه السّلام ދުނިޔެއަށް ވަޑައިގެން ދުނިޔެއަށް ފެނުނު ވިއްސުން އަހަރަގެއެވެ. يعنى: قتل ކުރުން ނެތް އަހަރުގައެވެ.

މިއާއި ޚިލާފަށް، موسى عليه السّلام ދުނިޔެއަށް ފައުޅުކުރެއްވީން، الله މިންވަރުކުރެއްވީ، މިތާނގައި، ނަންގެނެވިފައި މިވާ، قتل ، عامّ ކުށްވިފައިވާ، އަދަބެއްގެ ތެރޭގައެވެ. يعنى: އިސްރާއީލީ ފިރިހެންދަރިން، އަލަށް ވިހޭކުދިން، ކުރާ قتل ހިދެނިގެންވާ އަދަބެއްގައެވެ. قتل ކުރުމުގެ حكم ހިންގާއަދަބުގެތެރޭގައި، دولة ގެ ފަރާތުން، اسرائيل އަންހެންކުދިން، خاصّ ގޮތެއްގައި ދޫކޮށްލަމުން، يعنى: ބަލަމުން ގެންދެއެވެ. އެހެނީ، اسرائيل ބާގައިގެ، ގޮތުގައި ކަމަކަށްވީތީ، ސަރުކާރީ ގޮތުން، ފަރާތަކުން ބަލައިއުޅެއެވެ. އަދި މިބަލާބައްލަވާން، އެގޮތުގެމީހުން މާބަނޑު އަންހެނުން ފެނިއްޖެނަމަ، އެމީހުންގެ ފޮތުގައި، އެބަލާފައިން އަންހެނާގެ ނަން ލިޔެ ސަރުކާރަށް، ލިސްޓުކުރަމުންދެއެވެ. އަދި މިފަދަ އަންހެނުން، ވިހޭއިރުގެ ވަގުތުގެ ވަންތަރުލިބުންކުރުމުގައި، يعنى: ވިހޭއިރުގެ ތަނަކަށް ދަބަރުޖެހިއްޖާއި، ހަމައެހިނދު فرعون ގެ ސަރުކާރުގެ އަންހެނުން އެތަނަކަށް ނުވަތަ އެގެއަކަށް އަތުވެދެއެވެ. މިބަލާފައިނުވުމުގައި އަންހެންދަރިއަކު ވިހައިފިނަމަ، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އައި އަންހެނުންތަކެއް އެނބުރިހިނގައިދެއެވެ. ވިހައިކުއްޖާއަކީ، ފިރިހެންދަރިއަކު ކަމުގައިވެއްޖެނަމަ، ހަމަ އެއިރު އެސަރުކާރުގެ جلاّد ނުގެ މީހުނަށް يعنى: ކަތިލަމުން، عيّن ކުރެވިފައިވާތީ، رحُم އެއްނާ މީހުންނަށް خبر ދެއެވެ. އަދި خبر ލިބުމާއިއެކުގައި، قتل ކުރުމުގެ މުސްތަޤިލަށް ހިފައިގެންއައިސް، އެ معصوم ދަރިން ކަތިލައިލައެވެ.

އަދި މިކަލޭފުޅުން ކަލޭފުޅަށް އެދުރަށްގެ ޚަޔާ އުކެރިއްސުގެ ދަރިންބަފައިންގެ ކުރިމަތީގައި، އުޒާރުލައިފައެވެ. ނަމަވެސް އުދަރިންބަފައިން، އަސްކަރިއްޔާ، ކަރުނަރުހުރުން ދެނޑި، އުވެގެން މީގައި ކުރުވެން އެހެންކަމުގެ އުފުހުރުހުންހަކަށް ނުވެއެވެ.

ފަހެ، موسى ގެފާނުގެ މައިކަނބަލުނާ، އެކަލޭގެފާނާއިގެން އާދޭސްވެއިންނެވިހިނދުގައި، އެހެން އަންހެންވެރިން ބަލިވެއިންނަ އިރުން، ބަނޑުން، ފާހަގަވާހެން، އެކަލަނގެ ބަނޑު ފެނުނުކަން އެގޮތުގޮތް، ފާހަގަވެވޭނެހެން ނުވެއެވެ. އަދި ބަލިވެއިންނަމީހުން ބެލުމަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ކަނޑައެޅި، مقرّر ވެފައިވާ އަންހެންވެރިންނަކަށް، ނުވަތަ ފޫރަމައިންނަކަށް އެކަމަނާ ފާހަގަކޮށްލައި ނުވެއްޖެއެވެ. ބަލިވީމާ މީހުންގެ ލިސްޓުގައި، އެކަމަނާގެ ނަމެއް ލިޔުއްވިއެއް ނުވުނެވެ. ނަމަވެސް އެކަމަނާ، موسى ގެފާނާއިގެން ވިހެއްވުމަށްފަހުގައި، އެކަމަނާގެ ހިތުގައި އުފަންވެވަޑައިގަތް ދަރިކަލުނަށްޓަކައި، ބިރުވެރިކަން ވަރަށްބޮޑުވެގެންވިއެވެ. މިގޮތަށް ހިތްހުރިކަމުގެ ވަގުތުގައި، ބިރުވެރިކަމުން ހިތްޕުޅު ހާސްވެފައިވީ ވަގުތުގައި، އެކަމަނާގެ ހިތްޕުޅު ހަމަޖެހުން ދެއްވުމަށްޓަކައި، މާތް الله އެކަމަނާއަށް ކުރެއްވެވި إلهام ނިކުތެވެ. އާދޭހެވެ! އެދަރިކަލުން ކިރުބޮއްވަމުންދާއިރު، އަދި އެކުދިން ނީލުކޯރުގައި ބޭއްސެވުމަށް، ކުރެއްވެވި إلهام އެވެ. ފަހެ موسى ގެފާނުގެ މައިކަނބަލުނާ ގެކޮޅުން، ނީލުކޯރާއި، ތުރިގޮސްގެ ކަށްޓުގައެވެ. މިހެންކަމުން، އެކަމަނާގެ

عمل ކުރުމަށް ވިދާޅުވެއްވިއެވެ إلهام އާއި ދެއްކެވުމާގެ ވަޙީން

ކުރެއްވުމަށް ފަރުޖެހިއްޖެ. އެކަލަނގެ އިރުވާލުމުގެ ކަންތައް

ކުރެއްވިގޮތަށް، ދަރިކަލުންނަށް، ހިތްފުދި އެކުރެއްވުމަށް ފަހުގައި

ފިރުޢައުނު ގެއަށް، އެދަރިކަލުން ވަޑައިގެން. އަދި އެފިރުޢައުނުގައި

ހުންނަނީ، ވަރުގަދަ ބަނދަރުވެގެންވާ ފަރާތް. އަދި، އެމީހުގެ

ހިބަރުން، ބަލައިގަތުމަށް ވަޒީފާތައް މިހާރު، ގެރިޔާ ހަމަޖެހުމަށް،

އަދިބަޔަކު ފިރުޢައުނު، ނިކަމެތި ދެރަކަމަކަށް، ފިރުޢައުނުގައި

ޖެހިފައިވާ ވާހަކަ، ކަންނެތްކަމުގެ ގޯތި ކަނޑައެޅުން ތަންތަނުގައި

ބަނދަރުވެގެން. މިފަދައިން، ކަންތައްތައް އެމެވެ އެއްވެފައިވާ

އެކަލަނގެ، ކަންތައްވެގެން، ފިރުޢައުނު، ކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން

ވެރިކަމަށް، ފިރުޢައުނުގެ ވަޒީފާ އަނެއްކާވެސް، ތަނުގައި، ހަމަޖެހު

ކަނޑުއެއްވެގެން، އެކަލަނގެ ހަދަމުގެ ނަގައި. نتيجة އެއްގެ

ގޮތުން، ފިރުޢައުނު، ނިކަމެތި ދެއްގައި، ހިތްހުރި، ފިހާރަ

ދިރިއުޅެ فرعون ގެ، ހަވާލުގެ ކައިރިން ތަހުރީދީ. މިހެނދު، އެ

ހަވާލުގައިވެސް، ބަނދަރުތަކާއި، އަދި ޖާހިލުކަމުން، މިފިރުޢައުނު

ފަރުވާން، ކަލޭގެފާނުން، އެފިރުޢައުނު ނަގައިގެ. އަދި ފިރުޢައުނަށް،

އެއްވެސްކަމެއް ނުކުރެ އެކަންތަކުން، އެފިރުޢައުނު ގެންދިޔައި، فرعون ގެ

އަނބިކަނބަލުން، آسية ގެ ފާނުގެ އަރިހަކަށް. އެކަލަނގެ، އެފިރުޢައުނު

ހެއްވަވައިފައި ބޮޑެތިވެދީ، އެކަލަނގެއަށް، އެފިރުޢައުނުގެ ގޮތުގައިން

ފުރިވަޒަނިގައި، ނުހަނު އަލިކަމާއި، އަދި ރިވެތި ސާފުބަހަކަށް،
ރިބެތިކަމާ، ނުހަނު މުރިތި މުނުތުވެގެންނެވެ. އަދި، އެމުނުތުވެގެން ރިބެތިކަމާ
نورانى ވަންތަކަމާއި، އަދި އަދި ސާފުބަވަންތަކަމުން، އެކަމަނާއަށް
އެމުނުފުޅު ފުރިވަޒަނިގައި ތަމާމުވިއެވެ، އެކަމަނާގެ ހިތްފުޅުގެ ތެދުކަމާއި،
އެދަރިކަލުންގެ މައްޗަށް، ކަރުނަވަންތަކަން، ހިނގައިގަޔާ، އާގ
އިންސާނާ ދަރިކަލަކަށް ވާނެއެވެ. ފިރިހެން، އެދަރިކަލާ، ކަލިއުތިރިގެންވާނާ ދުވަހެވެ.
އެހެންނަމަވެސް ކަލަމުވެގެންނެވެ. އަދަހަރު މާތްހަސްކަލާނގެ،
އެމުނުފުޅަށް، ރިވެތި އަދި ސާފުބަކަން، ދެއްވަވައި ފުރައިވަސް، އެއީ
އެމުނުފުޅު ފުރިއްޖެ ކަންތަ މިހަރު، އެމުނުފުޅު ދަރި ދަރިވާ ދަރަ
މާތް ރިވެތި ސާފުބަވަންތަ، ގޮތްގެގައެވެ. ދަރި، فرعون މި ތައްބުވާ
މުނުފުޅު، قتل ނުކުރެ، ތިމާގެ، އަނބިކަމަނާއަރުބަކާ ދަރިކަލުމާގެ
ސަބަބުންކަމުގައި، މިނަސްގަނުވުން، ސަބަބުވެސްވާމުއެވެ. مترجم

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَرِغًا ۖ إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِۦ لَوْلَآ أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ
قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِۦ قُصِّيهِ ۖ فَبَصُرَتْ بِهِۦ
عَن جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ ۞ وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ ٱلْمَرَاضِعَ مِن قَبْلُ فَقَالَتْ
هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰٓ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُۥ لَكُمْ وَهُمْ لَهُۥ نَٰصِحُونَ ﴿١٢﴾ فَرَدَدْنَٰهُ
إِلَىٰٓ أُمِّهِۦ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

އަދި، موسى ގެފާނުންގެ، މައިކަމަނާގެ ހިތްޕުޅުދިޔައީ، ތޯ قرار ވެގެންނެވެ. (ތަފާ) އެކަމަނާ، يقين ކުރާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ވެވަޑައިގަތުމަށްޓަކައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަމަނާގެ ހިތްޕުޅަށް، قرار ކަން، ނުދެއްވީފިނަމަ، އެކަމަނާއަށް، އިންނުވުނީހެ، އެދަރިކަލުންގެ ވާހަކަ، ހާމަކުރެއްވުމަށް، ވަރަށް ކައިރިވެފައެވެ. އަދި، އެކަމަނާ، އެދަރިކަލުންގެ أخت އަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަނބުލޭ އެދަރިކަލުންގެ ފަހަތްފަހަތުން، ދާށެވެ. ވީމާ، އެކަނބުލޭ އެ (فرعون ގެ) މީސްތަކުންނަށް، އެނގިގެން ނުވާގޮތުގައި، ދުރުދުރުން، ބައްލަވަމުން ވަޑައިގަތެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މާކުރިންވެސް، އެދަރިކަލުންގެ މައްޗަށް ކިރުމައިންގެ (ކިރު) މަނާކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ ދެން، އެކަނބުލޭ ބުންޏެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، އެދަރިކަލުން، ބަލަހައްޓައިދޭނޭ، އަދި އެދަރިކަލުންނަށްޓަކައި ހެޔޮއެދޭ، ގެއެއްގެ أهل ވެރިން ތިމަންކަނބުލޭ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ދައްކައިދެންހެއްޔެވެ. ފަހެ ދެން، އެދަރިކަލުންގެ މައިކަމަނާގެ ލޮލުގަނޑު ފިނިކަން ލިބުމަނާއި، އަދި އެކަމަނާ ހިތާމަ ނުކުރެއްވުމަށާއި، އަދި، އެކަމަނާއަށް الله ގެ وعد ތެދު، އެއީ ތެދުއެއްކަމެއްކަން، އެނގިވަޑައިގަތުމަށްޓަކައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދަރިކަލުން، އެ މައިކަމަނާއަށް ރައްދުކުރެއްވީން މެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުންކުރެން ގިނައީ ނޭނގޭމީހުންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

موسى ގެފާނުންގެ މައިކަލަނާ، އެކަލޭގެފާނު، ފިރުޢައުނަކަށް ހައްވަވައި، އެފިރުޢައުނު އުޅުއްވައިގެންވެވުމަށްފަހު، އެކަލަނާގެ ހިތްޖެހުން ދަތިކަމާއި، ހިތާމައާއި ނުކެތްތެރިކަން، ޖެހުނީ އެއީ، އެކަލޭގެފާނާއިމެދުގައި، އެކަލަނާ ކަންތައްކުރެއްވީ، ގޮތުގެ ވާހަކަ، މިސްރަކުންނަނަށް އެކަލަނާގެ ހިތައިން، ފާޅުވެވޭހައިވެސް ދަރަޖައަކަށް. ނަމަވެސް އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، އެކަލަނާއަށް ކެތްތެރިކަން ދެއްވައި އަދި އެކަލަނާގެ ހިތްޖެހުން، ހުރިހައި ބުރުވެރިކަމަކުން އަމާންކުރެއްވީއެވެ. ހަމަ މިދިޔަ آية ތަކުގައި، އޮވަނީ އެކަލަނާ އެދެރިކަމުންނާއިމެދުގައި ކަންތައް ކުރެއްވިގޮތުގެ ވާހަކައާއި، އަދި މާތް الله އެދެރިކަމުންނާއިމެދު، މިންވަރުކުރެއްވިގޮތުގެ ވާހަކަ ހިސާބަކަށް ބަޔާންކުރައްވަވައި ވަނީއެވެ. موسى ގެފާނުންގެ ވާހަކަ މިގޮތުގައިވެސް ހިސާބަކަށް ދެއްވިހިސާބުގައްޖެއެވެ. مترجم

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُۥ وَٱسْتَوَىٰٓ ءَاتَيْنَٰهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ ٱلْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِن شِيعَتِهِۦ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِۦ ۖ فَٱسْتَغَٰثَهُ ٱلَّذِى مِن شِيعَتِهِۦ عَلَى ٱلَّذِى مِنْ عَدُوِّهِۦ فَوَكَزَهُۥ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ ۖ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ ۖ إِنَّهُۥ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّى ظَلَمْتُ نَفْسِى فَٱغْفِرْ لِى فَغَفَرَ لَهُۥٓ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ

بِمَآ أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾

އަދި، موسى ގެފާނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ ޖުވާން ފުރާވަރުފުޅަށް އަރައިވަޑައިގަންނަވައި، ހަރުކަށިވެ ހަމަޖެހިވަޑައިގެންފިހިނދު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް حكمة ވަންތަކަން، އަދި علم ވެރިކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެޔޮކަންތައްކުރާ މީހުންނަށް، ބަދަލުދެއްވަނީ އެފަދައިންނެވެ. ދެން (އެއްދުވަހަކު) ސަރަހަދުގެ، އަހުލުވެރިން غافل ވެގެންވާވަގުތެއްގައި، އެކަލޭގެފާނަށް، ޝަހަރަށް އަރައިވަޑައިގެންނެވުނެވެ. އެހިނދުން އެތާނގައި ދެމީހަކު އެކަކު އަނެކަކާ، އަރައިރުންވެ ތަޅައިފޮޅާތަން އެކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. މިތަނުން އެކަކު އެއީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ބައިގެ މީހެކެވެ. އަނެކަކީ، ދުޝްމިނުންގެތެރޭގެ މީހެކެވެ. ފަހު، އެކަލޭގެފާނުންގެ، ބައިގެ ތެރެއިންވީ މީހާ، އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން، ދުޝްމިނުންބައިގެ މީހާގެ މައްޗަށް، މަދަދު އެދުނެވެ. ފަހެ، އެކަލޭގެފާނުން، އެދުޝްމިނުންމީހާގެ ގައިގައި، މުށްޓިކުން، ބޮސްޖެހިއެއް އަޅުއްވަވިއެވެ. އޭގެސަބަބުން، އެމީހާގެ ކަންތައް ނިމިދިޔައެވެ. (އެހިނދު) އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީވާ شيطان ގެ ކަމެކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެޝައިޠާނާ، ނުބައިކުރާ ހާމަކަށަވަރު މަގުފުރައްދާ، عدوّ އެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުން ދެން دعاء ކުރައްވަވާން ފެއްޓެވިއެވެ. އޭ! އަޅުގެ ربّ އެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ތިމާގެ

އަމިއްލަ نفس ފުޅުގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެވަޑައިގެންނެވިއްޖެއެވެ. ވީމާ، އިބަރަސްކަލާނގެ މިއަޅާއަށް ފާފަފުއްސަވައި معاف ކުރައްވަވާނދޭވެ. ފަހެ، އެހިނދު، އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ފާފަފުއްސަވައި معاف ކޮށް ދެއްވިއެވެ. އެހެނީ، ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ، ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ! އަޅުގެ رب އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ އަޅުގެމައްޗަށް، ދެއްވައްވި نعمة ވަންތަކަމުގެ ސަބަބުން، ތިމަންކަލޭގެފާނު، ދެން ދުވަހަކުވެސް، ކުށްވެރިންނަށްބަދަލުގައި، އެހީތެރިވެވަޑައިގަންނަވަނީވެ، ޤަސަމުކުރައްވައި ނުވާހުށިމެވެ.

ބަޔާން:

ފަހެ މަތިވެރި މާތް الله ، موسى ގެފާނުގެ ތައުބާވު ދުވަސްވަރުގެ ވާހަކަ، بيان ކުރެއްވުމަށްފަހުގައި، ދެން މިހާރު، އެބަޔާން ކުރައްވަވަނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ، ޖުވާން عمر ފުޅުގެ ވާހަކައެވެ. ފަހެ، އަރުހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، މޫސާގެފާނަށް، ނަބީކަމާއި، علم ވެރިކަން ދެއްވިއެވެ. އެޒަމާނަށްތެއްޕެދުކުރާ މިސްރަށް އެކަލާނގެ ބަރަކާތްތަކެއް، އެޅިފައިވާނެއެވެ. ދަނޑުވަރު. موسى ގެފާނުގެ މައިކަލުނގެ ގަނޑުވަރުހުރި މިސްރުގެ ރަށްބޮޑުގައެވެ. އެކަލޭގެފާނު، ޝަހަރަށް އަރައިވަޑައިގެންނެވި ވާހަކަ، بيان ކުރަށްދިޔައީ، އެކަލޭގެފާނު އެއްފަހަރަކު، މައިކަލުނގެ

ގަސްދުވަރުން ވަޖެއްދެންނެވިހިނދަށް، ރަދަރަން އަރައިވަޖެއްދެންނެވި
ވާހަކައެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް އެދުވަހު، މިސްރަށް އަރައިވަޖެއްދެންނެވީ
އެވާނގެ މިސްރާކަށް އަރާފުކަރުދަން ދިޔަ ކަރުދާސް ވަގުތެއްގައެވެ.
ކިރިކާ قرآن ގައި، ކަނޑައަޅުއްވައި، އެއީ މިދުނިޔެގެ ވަގުތެއްކަމެއް
ބާނަންކުރައްވައި ހުއްޓަ ނުވެއެވެ. ކަނޑައަޅުއްވާ މިދިޔަ، އާދަވަކުގައި،
އެވީ އެކަލޭގެފާނާއި ދެދެވަރުން، އެހިނދުކަން ހިނގިދާދުވަ ވާހަކައެވެ.
ترجمة އަށް ބަލަހިނދާން ވާހަކަހިނގާދަން މިސްނިދާނެއެވެ. مترجم

فَأَصۡبَحَ فِي ٱلۡمَدِينَةِ خَآئِفٗا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا ٱلَّذِي ٱسۡتَنصَرَهُۥ بِٱلۡأَمۡسِ يَسۡتَصۡرِخُهُۥۚ قَالَ لَهُۥ مُوسَىٰٓ إِنَّكَ لَغَوِيّٞ مُّبِينٞ ﴿١٨﴾ فَلَمَّآ أَنۡ أَرَادَ أَن يَبۡطِشَ بِٱلَّذِي هُوَ عَدُوّٞ لَّهُمَا قَالَ يَٰمُوسَىٰٓ أَتُرِيدُ أَن تَقۡتُلَنِي كَمَا قَتَلۡتَ نَفۡسَۢا بِٱلۡأَمۡسِۖ إِن تُرِيدُ إِلَّآ أَن تَكُونَ جَبَّارٗا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا تُرِيدُ أَن تَكُونَ مِنَ ٱلۡمُصۡلِحِينَ ﴿١٩﴾

ފަހެ ދުން އެކަލޭގެފާނުން އެރަށުގައި، ފަރިތަސްކަރުއްވައި،
ބިރުވެރިކަމާއި އަދި ބަލަހައްޓަވަހައްޓަވައި ހުންނެވި ހާލުގައެވެ.
ފަހެ އެއިރުން، އެކަލޭގެފާނަށް ކުރިއަކަށް ފާނަވަޖެއްދެމި،
އިހަށްދުވަހުގެ އެކަލޭގެފާނުންގެ ނަޞްރަށް، މަދަދަށްދަން ކަލޭގެ،
މިއަދުވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ ނަޞްރަށް މަދަދު އެދެމުންވެ. މޫސާ،
ތިޔަސާގެ ފާނު، އެކަލޭގެއަށް ބިދާގުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެއީ،
ފާޅުގޮތުންވާ ކަށަވަރުއެކެވެ. ދެންފަހެ، އެކަލޭގެފާނުން، އެދެކަލުންގެ

عداوة ތެރިކަލާގޭ ގައިގައި، ހިފެއްޓެވުމަށް، ގަސްތުފުޅު ކުރެއްވިހިނދުގައި، އެ (މަދަދަށްއެދުނު) ކަލޭގެ ބުނާންފުރިއެވެ. އޭ، موسى ގެފާނެވެ! ކަލޭގެފާނުން، އިއްޔެވެސް، މީހަކު ދެކުއްވިފަދައިން (މިއަދު) ތިޔަގަސްތުކުރައްވަނީ، ތިމަންކަލާގެ قتل ކުރައްވަން ކަމަށްޓެއެވެ. ކަލޭގެފާނުން، މިބިމުގައި ތިމާއީ އަނިޔާވެރި جبّار އެއް ކަމުގައި ވެވަޑައިގަތުމަށް ނޫނީ، އެދިވަޑައިނުގަންނަވަމުތާއެވެ. އަދި މިބިމާއި، إصلاح ކުރާ މީހެއްކަމުގައިވުމަށް ނޫނީ ކަމުގައި ވެވަޑައިގަތުމަކަށްނޫޅުއްވާތީ، އެދިވަޑައިނުގަންނަވާކަށްވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

موسى ގެފާނުން، އެ قبطى ކަލޭގެ ގައިގައި އަތުއްލެވި އެމީހަކަށް އެކަލޭގެ މަރުވެއްޖެ ހިނދު، އެކަލޭގެފާނުން حيران ވެވުނެވެ، ވަރަށް ބޮޑެތި ބިރުފުޅުގަންނަވައިގެންވެއެވެ. ނަމަވެސް ރަށުގެމީހުންނަށް އެވާހަކައިގެ خبر އަރައިގެން ހިނގައްޖެއީ، ބައެއްވުމަތްޖަކައި އެކަލޭގެފާނުން ވަރަށް ބިރުގަނެ ހުންނަވައިގެންވީ، ރަށުގެމީހުން އަރައިވެއްޖެކަން ވެއްޖެއިއެވެ. އެހިނދު، އެކަލޭގެފާނަށް، އިސްރާއީލުކަލާގެ، އެމީހުން قبطى އަކާއި، އަރައިރުންވާމަށް ފެނިވަޑައިގެންފިއެވެ. މިއަދުވެސް މިކަލޭގެއަށް، موسى ގެފާނުން، ފެނުމާއި އެކަލޭގެ އެކަލޭގެފާނުންގެ ހިތައިން، މަދަދަށްއެދުނެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނު، އެ އިސްރާއީލުކަލޭގެއާއި ދިމާލަށް ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަންކަލޭގެފާނަން

ފޮނިވަޑައިގަންނަވައި، އެއީ ކަލޭގެފާނަކީ ވަރަށްލޯބިވާ ވިދާޅުވާ ނުރައްކާ މީހަކު
ކަމުގައެވެ. މިހެން ވިދާޅުވެފައިވެސް، އެކަލޭގެފާނުން އެގަސްތުކުރެއްވީ،
އެ قبطى ކަލޭގެ އިސްރާއީލީކަލޭގެ ކިބައިން، ދުރުކުރެއްވުމަށެވެ.
ނަމަވެސް، اسرائيل ކަލޭގެއަށް މިހީ، އެއީ އެކަލޭގެފާނުން އޭނާ
ހިފެހެއްޓެވުން އުޅުއްވާކަމުގައެވެ. މިހެންކަމުން، މި އިސްރާއީލީކަލޭގެ،
މޫސާގެފާނައި ދިމާލަށް ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުން ތިޔަރުސްނެވި،
އިއްޔެގައިވެސް މީހަކު، قتل ކުރެއްވިވަޑައިގަތެވެ. އަދި، މިއަދު
ކަލޭގެފާނު، ތިޔަ އުޅުއްވަނީ، މިމީހާކަލޭގެ قتل ކުރެއްވުމަށެވެ.
ކަލޭގެފާނުން، ތިޔަ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ، ބިމުގައި، ގަދަފަދަ جبّار އަކަށް
ވެވަޑައިގަތުމަށްޓަކައެވެ. ފަހެ ދެން، މިބަސް، قبطى ކަލޭގެ ކަންފަތްގައި
ޖެހުމާއިއެކުގައި، މިކަލޭގެ ދުވަ ހަރުގަނޑުވައިގެން فرعون ގެ
ދަރުބާރަށް، މި خبر ދިޔައެވެ. މިހެންކަމުން، فرعون ހަމަ މިހިނދުގައިމެ،
މޫސާގެފާނުން ހިފައި ހައްދުކުރުމަށްޓަކައި، އޭނާގެ ގަދަފަދަވެރިންނާ،
ފަސްކަރުގެ ޝުރުއިން މިސްރުކަން ފޮނުވިއެވެ. مترجم

وَجَآءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَا ٱلْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّ ٱلْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَٱخْرُجْ إِنِّى لَكَ مِنَ ٱلنَّٰصِحِينَ ﴿٢٠﴾

(ދެން އެހިނދު) ޝަހަރުގެ އެންމެދުރުކޮޅުން، މީހަކު، ދުވެފައިއެސް
ދެންނެވިއެވެ. އޭ މޫސާގެފާނެވެ. މިއަދު ސަރުދާރުން ކަލޭގެފާނުން،

قتل ކުރުމަށް އެބަ مشورة ކުރެއެވެ. މިހެންވީމާ، ކަލޭގޮފާނު އަވަހަށް، މިރަށުން، (މިޞްރުން) ނުކުމެވަޑައިގެންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެއީ، ކަލޭގޮފާނަށްޓަކައި ހެޔޮއެދޭ މީސްތަކުންގެތެރެއިންވާ މީހެކެވެ.

فَخَرَجَ مِنْهَا خَآئِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِى مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَآءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّىٓ أَن يَهْدِيَنِى سَوَآءَ ٱلسَّبِيلِ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَآءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ ٱلنَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِن دُونِهِمُ ٱمْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِى حَتَّىٰ يُصْدِرَ ٱلرِّعَآءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾ فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰٓ إِلَى ٱلظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّى لِمَآ أَنزَلْتَ إِلَىَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾

ފަހެ ދެން، އެކަލޭގޮފާނު، ބިރުފުޅުގެން ހުށްޓަވައިގެން، ރަށުން ބައްލަވަމުން، އެރަށުން ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ތިމަންކަލޭގޮފާނުގެ رب އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެ، އަނިޔާވެރި قوم ގެ ކިބައިން، ސަލާމަތްކުރައްވާނދޭވެ. އަދި ދެން، އެކަލޭގޮފާނު، مدين ދިމާލަށް، މުތަވައްޖަހު، ކުރިމަތިލެއްވިހިނދުގައި، އެކަލޭގޮފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގޮފާނަށް، ސީދާމަގު ތިމަންކަލޭގޮފާނުގެ رب ދައްކަވައިދޭނެއެވެ. ދެން އެކަލޭގޮފާނަށް، مدين ގެ ފެންގަނޑާއި ހަމައަށް، ވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަލޭގޮފާނަށް، މީސްތަކުންގެ

އެއް جماعة އެއް (ތިމާމެންގެ ޖަނަވާރުތަކަށް) ފެންދޭން ތިބިތަނާއި އަދި
އެމީހުންނާއި އެއްފަރާތުގައި ދުރުގައި، ދެއަންހެނުން (ފެންދޭން ނުއެޅެ،
ޖަނަވާރުތައް) ދަމަހައްޓައިގެންތިބިތަން ފެނިވަޑައިގަތެވެ. (އެހިނދުގައި)
އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަނބުލޯމެން ދެމީހުން ތިއަތިބީ،
ކިހިނެއްވެފައިހެއްޔެވެ. އެ، ދެއަންހެނުން ދެންނެވިއެވެ. މިހިރަހައްޖާ
މީހުން ފެންދީފައި އެނބުރި ނުދާހައިހިނދަކު، ތިމަންމެންނަކަށް، ފެންދީނެއް
ނުއެޅެމުއެވެ. އަދި ތިމަންމެންގެ ބައްޕާއަކީ، ނުހަނު މުސްކުޅިއެއްކަމެވެ.
ފަހެ ދެން އެކަލޭގެފާނުން، އެދެއަންހެނުންނަށްޓަކައި (ޖަނަވާރުތަކަށް)
ފެންދެއްވައި އެތަނުގައިވާ، ހިޔާއެއްގެ އެއްފަރާތަކަށް ޖެހިވަޑައިގަތުމުގެ
ފަހުގައި، އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ
ربّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފޮނުއްވާނަމަ،
ފޮނުއްވާ ކޮންމެ نعمة އެއް އެދީ، ތިމަންކަލޭގެފާނުން، އެ نعمة ގެ
ފަގީރަކަށް ނުހަނު ބޭނުންތެރިވެގެން ހުންނަވީ نعمة އަށެވެ.

ބަޔާނެއް:

ފަހެ موسى ގެފާނަށް، ދުރުން ހިނގައިފައި އެއައި މިސްރުގެ ކިބައިން،
فرعون އާއި އަދި އޭނާގެ މީސްތަކުންނާއެކު مشورة ގެވަރަކާ، އޭނިވަޒީރު
ގޮތުގައި ދޭހަކީ، އެކަލޭގެފާނު، އެކަލޭ މާއިކަބީ ލިބިކަލަންޖާ، އޮތަނުން
ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. މިސްރުކަރައި، އެކަލޭގެފާނުން، ދިރިއުޅުއްވުމުގެ
ދުވަސްތަކުގެ ވާގިކުރައްވައިފައިވި، ގަނޑުވަރުތަކުގެ ތަރުބިއްޔަތުކުރުން

ފަދައިންނެވެ. ވީމާ، ފައިމަގުގައި ދަތުރުފުޅުކުރެއްވެވުން، އެކަލޭގެ
ފާނުންގެމައްޗަށްވީ ނުހަނު އުނދަގޫފުޅު، އަދި ބަރަކަތެއްލަކުގައެވެ.
ނަމަވެސް، فرعون އާއި އަދި އޭނާގެ މީސްތަކުންގެ އަނިޔާވެރި އަތްތަކުގެ
ދަށުން ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށް، އެކަލޭގެފާނުން އަހަރުހި މާތް الله ގެ
حضرة ގައި، دعاء ދަންނަވާ حال ކޮށްގައި، ނުހަނު ބިރުފުޅުން
ހުންނަވާއާރުގައި، ދަތުރުފުޅުކުރައްވަވާން، ފައިޖަހައިގެންނެވިއެވެ.
ދަތުރުފުޅު ކުރައްވަމުން ވަޑައިގަންނަވަނިކޮށް، އެކަލޭގެފާނަށް
ވަޑައިގެންނެވީ، مدين އަށް ދިޔުން، ސަރަހައްދާއި ދިމާލަށެވެ.
އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު، މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެދިވަޑައިގަތީ،
އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ސީދާމަގުދެއްކެވުމަށެވެ. ފަހެ الله ،
އެކަލޭގެފާނުންގެ أميد ފުޅު ފުރިހަމަކޮށްދެއްވިއެވެ. އެކަލާނގެ
އެކަލޭގެފާނަށް، ދެއްކެވީއަކީ، ހަމައެކަނި، ދުނިޔެއާއި، އަދި آخرة ގެ
ސީދާމަގެއްނޫނެވެ. އަދި ކިޔެއްކެއްކަމެވެ. އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުން
ދެއްވެވީ، އެއީ އެހެނިހެން މީސްތަކުންނަށް، ތެދުމަގުދެއްކެވުމަށްވެސް
ބިޔަކަލާ ކަމުގައިވިއެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުންގެ މިދަތުރުފުޅުގައި،
مدين ގެ ތަރަބްބަރުން އެކަލޭގެފާނަށް، އެންމެފުރަތަމަ، ފެނިވަޑައިގަތީ
އެއީ ބަޔަކުމީހުން، ތިމާގެންގެ ބަކަރިތަކަށް ފެންދޭން އުޅޫތަނާއި، އަދި
އެތާނގައި އަންހެނުން ދެކުއްޖަކު ބަކަރިތަކާ ހިފަހައްޓައިގެން،
އެމީހުންނާއި ދުރުގައި ތިބިތަނެވެ. ވީމާ މިދެއަންހެންކުދިންނަށް،

خبر ދައްސަވައި، އަދި އެކަލޭގެފާނުން، އެދެކުދިންނަށްޓަކައި، ފެން
ނަންގަވައިދެއްވިއެވެ. އޭގެ ފަހުގައި، އެކަލޭގެފާނަށް ތިރިވަޑައިގެންފައިވާ
ވަޢުދުފުބަހިކަމުގެ ސަބަބުން އެކަލޭގެފާނު ކުޑަކޮށް އަރާމުކުރެއްވުން
ފަށްވުމަށް، އިރުސްދުވަޑައިގަތީ ގަނޑުގެ ހިތްވަރުގަދައެވެ. އެހެންނުވާނީ
ފަށް ކިޔުމުގެ ނިޔަތުންއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން މިހާރު ހިސާބަށް ދަމުރުފުގު
ކުރައްވަމުން އެވަޑައިގަތީ، އެއީ، ފަޅުންބުރުން ހިންގަވަމުން، އަދި،
ފަޅުފިޔާވި ފަރުއްކުޅުއްވަވަމުންނެވެ. مترجم

فَجَآءَتۡهُ إِحۡدَىٰهُمَا تَمۡشِي عَلَى ٱسۡتِحۡيَآءٖ قَالَتۡ إِنَّ أَبِي يَدۡعُوكَ لِيَجۡزِيَكَ أَجۡرَ مَا سَقَيۡتَ لَنَاۚ فَلَمَّا جَآءَهُۥ وَقَصَّ عَلَيۡهِ ٱلۡقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفۡۖ نَجَوۡتَ مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتۡ إِحۡدَىٰهُمَا يَٰٓأَبَتِ ٱسۡتَـٔۡجِرۡهُۖ إِنَّ خَيۡرَ مَنِ ٱسۡتَـٔۡجَرۡتَ ٱلۡقَوِيُّ ٱلۡأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّيٓ أُرِيدُ أَنۡ أُنكِحَكَ إِحۡدَى ٱبۡنَتَيَّ هَٰتَيۡنِ عَلَىٰٓ أَن تَأۡجُرَنِي ثَمَٰنِيَ حِجَجٖۖ فَإِنۡ أَتۡمَمۡتَ عَشۡرٗا فَمِنۡ عِندِكَۖ وَمَآ أُرِيدُ أَنۡ أَشُقَّ عَلَيۡكَۚ سَتَجِدُنِيٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ ذَٰلِكَ بَيۡنِي وَبَيۡنَكَۖ أَيَّمَا ٱلۡأَجَلَيۡنِ قَضَيۡتُ فَلَا عُدۡوَٰنَ عَلَيَّۖ وَٱللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٞ ﴿٢٨﴾

ފަހެ ދެކު (މާކަދިނަމިދުތަކެއްނުވެ) އެދުއަނގެނގެކުރިނގެ ޗަރުއިން
އެއްކެއްޗަކީ، ވަދުވެރިކަމާއި އެކުގައި، ހިނގަމުންއަވަސް ދުނދުވިއެވެ.
ޓިމަނގެކަމަގެ، ބަރުއިކަމުން ކަލޭގެފާނަށް އެބަތުވައިރުއްވަޓެވެ. އެއީ

ކަލޭގެފާނު ތިމަންނަމެންނަށްޓަކައި، (ބަޤާއީމަކާން) ފުރުޞަތުލައިދިނު،
އޭގެ އުޖޫރަ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ފަހެ ދުނިޔެ މުސާރިގެ ފާނު،
އެބައިކަލަންގެ އަރިއަރަން ވަޒީފާކަންތައް، އެބައިކަލަން ތިމާގެ
މުވާރަކާ، ބާރުންކޮށްދީއްވިޔަނދުރާއި، އެބައިކަލަނު ދެންނެވިއެވެ.
ދެން ކަލޭގެފާނުން، ބިރުދުވަސްގެ ނުދަންނަވާނެވެ. ކަލޭގެފާނު،
ދެންތިހާރުންނެވި، އަނިހާވެރި قوم ގެ ކޮބައިން، ސަލާމަތްވެވަޑައި
ގަންނަވި ފަރުވެ. (އެހީނުދީ) އެދުއަދްނުކަނދިންގެ ތެރެއިން، އެއްކަމުއްޖަކު،
ދެންނެވިއެވެ. އާ، މާތްބައްޔާއެވެ! ބައްޔާ، އެކަލޭގެފާނުން،
އުޖޫރަދައްކަން ހިއްޔާވާރުވެ. އެހެނީ ބައްޔާ ޖިހަކު އުޖޫރަދައްކަން
ހިއްޔާވަނީނަމަ، ހިއްޔާވުމުގައި، އެންމެ ރަނގަޅު ޖިހެއްކަމުގައިވާނީ،
އެއީ، ހަރުގަނޑުން ވަރުގަދަވެރިއާއި، ނުހަނުބޮޑަށް أمانة ތެރިއަކު
ކަމުގައިވުމެވެ. ދެން އެބައިކަލަނު ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުން،
ތިމަންކަލޭގެފާނުންޓަކައި، އަންހެނަކު ދުރުވަކު މަސައްކަތްކޮށްދިނުމުގެ
މައްޗަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ، މިއިއްބަދިވި ދެ ދަރިކަނބަލުންކުރެން،
އެއްބައި ފުރަތަ، ކަލޭގެފާނާއި، ކާވެނިކޮށްދެއްވުމަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުން
އެދިވަޑައިގަންނަވަމެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު ދިހައަހަރު، ފުރިހަމަކުރެއްވީ
ދެއްވަވައިދިނަމަ، އެއީ ކަލޭގެފާނުންގެ إحسان ތެރިކަމެވެ. އަދި
ތިމަންކަލޭގެފާނުން ކަލޭގެފާނަށް އުނދަގޫއަޅުއްވާކަށް، އެދިވަޑައި
ނުގަންނަވަމެވެ. އަދި ނިކަންހުރި، ކަލޭގެފާނަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުން،

ފެނިވަޑައިގަންނަވާނީ، އެއީ صالح މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. (އެހެނދު موسى ގެ ޙަޟްރަތުން) ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަން ތިޔައީ، ދެން ތިމަންކަލޯގެ ޙައްޤާއި، އަދި ކަލޭގެ ޙައްޤާއި، ދެކަލުންގެ ދެމެދުގައި އެއްބަސްވުމެއްވެއެވެ. ވީމާ ތިމަންކަލޭގެ ޙައްޤު ތިޔައީ ދެމުއްދަތުތެރެއިން ކޮންމެ މުއްދަތެއް ފުރިހަމަކުރެއްވިޔަސް، އެކަމުގައި ތިމަންކަލޭގެ ޙައްޤުގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް مجبور ކުރުމެއް، ނުއޮންނާނެއެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެއީ، ތިމަންބޭކަލުން، މިދައްކާ ވާހަކަފުޅުތަކުގެ މައްޗަށް، وكيل ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

موسى ގެ ޙަޟްރަތުން، އެއަންހެނުން ދެބޭކަނބަލުންގެ، ބަކަރިތަކަށް ފެން ނަގަންވައިދެއްވުމަށްފަހުގައި، އެދެބޭކަނބަލުން، ތިމާފުޅުންގެ ބަކަރިތަކާއިގެން، ގެއްކަން ވަޑައިގަންނަވައިނުދީގައި، އެދެބޭކަނބަލުން، އާދަޔާއި خلاف އަވަސް، ގެއްކަން އެނބުރިވަޑައިގަންނަވާތީން، އެދެބޭކަނބަލުންގެ ބައްޕައިކަލޭފުޅުން، ފެނިވަޑައިގަންނަވައިނުދީގައި ވިދާޅުވިއެވެ. މިއަދު މާއަވަހަކަށް ބަކަރިތަކަށް ފެންދީފައި، އެނބުރިގެއަށް އާދެވުނީ، އެއީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ. އެހެނދު، އެބޭކަނބަލުން ކަންހުރިގޮތް ހިނގިގޮތުގެ ވާހަކަ، ފެށުނިއްސުރެން ނިޔަލަށް، ފުރިހަމައަށް ބައްޕައިކަލޭފުޅުންގެ އަރިހުގައި، ބަޔާންކޮށް ދެންނެވިއެވެ. ދެންހަމަ އެހެނދުގައިމެ އެކަލޭގެފާނު އެދެބޭކަނބަލުންކޮޅުން އެއްބޭކަނބަލަކު

މޫސާގެފާނު ގޮވައިގެން ވަޑައިގަތުމަށްޓަކައި، ވަޑައިގަތުމަށް،
އަމުރުކުރެއްވެވުނީއެވެ. ދެންފަހެ موسى ގެފާނު، އެދުވަހު ކަނޑައެޅިގެން
ބަލައިލެއްވުމަށް އަހުލުވެރިން ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިން އެދުވަހު ކަނޑައެޅުމަށް
ދެމެދުގައި، ހިނދު ވާހަކައެއް، ترجمة ގައި ލިޔެވިފައިވާކަމެއްވެ.
އާއެކެވެ! މިސާލަކަށް ނަސްރާނިވެރިޔާ، ދެއަނގާނުކުރެވޭ،
ބަލައިލެވުނު، ކަނޑައެޅިފައިވާކަމުގެ ދުވަހުގައި، مفسّر ބޭފުޅުން ދެމުދުވަހު
ވަރަށްގިނަ ގޮތްގޮތަށް ވަރަށްގިނަ ބަސްތަކެއް، ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަމެވެ.
ބަޔަކު ބޭފުޅުން ބުނުއްވައި، އެބޭފުޅުން އާއި، شُعَيْبُ ގެފާނުން
ކަމުގައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިބަސް އާއި صحّ ބަހެއްނޫނެވެ. إسرائيلی
ރިވާޔަތެއްގައި، މިބޭފުޅުންގެ ވާހަކަ بيان ކުރެވިފައިވާއިރު يَشْرُوْن އެވެ
ކިޔުނު ނަމަކު صالح ބޭފުޅެއްގެ ނަމުންނެވެ. މިބޭފުޅުން، އާއި،
شعيب ގެފާނުންކަމުގައި ނުވުމުގެ މައްސަލަ ވަރަށްގިނަ تاريخ ގެ
ރިވާޔަތްތަކާއި އަދި عقلی ދަލީލުތަކަށް ގެދިޔައީއެވެ. ކިޔުމީ قرآن ގައި،
އެބޭފުޅުން، ވަކިވަކި ބޭފުޅުންކަމުގައި، بيان ކުރައްވަވައިދީފައިނުވާ
حال ގައި إعتماد ކުރެވޭ، އެންމެބޮޑުގޮތުގައި ބުނެވޭ، مؤرّخ ބޭފުޅުން
މައްސަލައެވެ. مترجم

﴿ فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى ٱلۡأَجَلَ وَسَارَ بِأَهۡلِهِۦٓ ءَانَسَ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ نَارٗا قَالَ لِأَهۡلِهِ ٱمۡكُثُوٓاْ إِنِّيٓ ءَانَسۡتُ نَارٗا لَّعَلِّيٓ ءَاتِيكُم مِّنۡهَا بِخَبَرٍ أَوۡ جَذۡوَةٖ مِّنَ

ٱلنَّارِ لَعَلَّكُمۡ تَصۡطَلُونَ ٢٩ فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِيَ مِن شَٰطِيِٕ ٱلۡوَادِ ٱلۡأَيۡمَنِ فِي
ٱلۡبُقۡعَةِ ٱلۡمُبَٰرَكَةِ مِنَ ٱلشَّجَرَةِ أَن يَٰمُوسَىٰٓ إِنِّيٓ أَنَا ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ
٣٠ وَأَنۡ أَلۡقِ عَصَاكَۖ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهۡتَزُّ كَأَنَّهَا جَآنّٞ وَلَّىٰ مُدۡبِرٗا وَلَمۡ يُعَقِّبۡۚ
يَٰمُوسَىٰٓ أَقۡبِلۡ وَلَا تَخَفۡۖ إِنَّكَ مِنَ ٱلۡأٓمِنِينَ ٣١ ٱسۡلُكۡ يَدَكَ فِي جَيۡبِكَ تَخۡرُجۡ
بَيۡضَآءَ مِنۡ غَيۡرِ سُوٓءٖ وَٱضۡمُمۡ إِلَيۡكَ جَنَاحَكَ مِنَ ٱلرَّهۡبِۖ فَذَٰنِكَ بُرۡهَٰنَانِ
مِن رَّبِّكَ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَمَلَإِيْهِۦٓۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ قَوۡمٗا فَٰسِقِينَ ٣٢

ފަހެ ދެން موسى ގެފާނު، އެ مدّة ފުރިހަމަކުރައްވައި، ތިމާގެ
أهل ވެރިންނާއިގެން ނުކުމެވަޑައިގަތްހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނަށް،
طور ފަރުބަދައާއި ދިމާލުން، އަލިފާނެއް ފެނިވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި،
އެކަލޭގެފާނު ތިމާގެ أهل ވެރިންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، އިހަށް
މިތާނގައި ތިބެފާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަލިފާނެއް ފެނިވަޑައި
ގަންނަވައްވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި އެތަނުން
ކޮންމެވެސް خبر އަކާއިގެން، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުން ހޫނުވުމަށްޓަކައި
އަލިފާންކޮޅަކާއިގެން ވަޑައިގަންނަވާނަމެވެ. ފަހެ ދެން،
އެކަލޭގެފާނު އެތަނަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން އެކަލޭގެފާނު
بركات ވަންތަ، ميدان ގެ ކަނާތްފަރާތު އައްސޭރިގައިވާގަހުން
ندا އެއްގެ އަޑުފުޅު، އިވިވަޑައިގަތެވެ. އޭ، موسى ގެފާނެވެ!
ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ، عالم ތަކުގެ ربّ ވާތީ الله އީމެވެ. އަދި

ކަލޭގެފާނުންގެ އަސާކޮޅު (ބިންމައްޗަށް) އެއްލައްވާލައްވާށެވެ. ފަހެ
އެކަލޭގެފާނަށް އެއަސާކޮޅު ނާގަހަކު ފަދައިން ހިލުމުން ހިލުމުން
އަންނަތަން، ފެނިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނުން، އެނބުރި
ނުބަލައްވައި ފަހަތަށް ދުއްވާލައްވާފައި، ފުރަގަސްދީފައި ދުވެވަޑައިގަތެވެ.
(އެހިނދު އެކަލާނގެ ނިދާއިއްވެވިއެވެ.) އޭ، موسى ގެފާނެވެ.
ކަލޭގެފާނުން ކުރިމަތިލައްވާށެވެ. އަދި ބިރުގަނޑުވަޑައިނުގަންނަ
ވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުންވަނީ، اَمانْ ލިބިގެންވާ މީސްތަކުންގެ
ތެރެއިންނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ އަތްޕުޅު، ތިމާގެ ޖީބުސްކޮޅުގެ
ކަރުވަޅުފުށުގެ ތެރެއަށް ވައްދަވައިލައްވާށެވެ. ފަހެ، އެއަތްޕުޅު އެއްވެސް
ބަލިމަޑުކަމަކާއި ނުލައި، ވިދާބަބުހުދުކަމުގައި، ބޭރަށް ނުކުންނާނެއެވެ.
އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅު ބިރުވެރިކަމާއި ކަލޭގެފާނުގެ އަރިކަށިފުށަށް
ޖަހައިލައްވާށެވެ. يعنى: އަތްޕުޅު، ހިތްޕުޅުގެ މަތީގައި ބާއްވަވާށެވެ. ފަހެ
މިއީ ކަލޭގެފާނު، فرعون ގެ ގާތަށާއި، އަދި އޭނާގެ މީސްތަކުންގެ
ގާތަށް ވަޑައިގަތުމުގައި، ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން ދެއްވި،
ދެ معجزات އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންވީ އެއީ، فاسق ވެގެންވާ
ބަޔަކުކަމުގައެވެ.

ބަޔާން:

موسى ގެފާނަށް، މިޞްރުގެ ގާތްތިމާގެ أهل ފެނިން ދެކެވަޑައިގަތުމުގެ
شوق ފެނިކަން ބޮޑުވެވަޑައިގަތީ، އެކަލޭގެފާނުން އެ مدّة ހަމަކުރައްވާލެއްވުމުގެ

ފަހުގައެވެ. ވީމާ، ތިމާގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި، އަދި ބަފައިކަލުން،
އެކަލޭގެފާނަށް، އަމިއްލަކޮށްދެއްވި ބަކަރިތަކާއިގެން، އެކަލޭގެފާނު
مصر ގެ ފަރާތަށް ދަތުރުފުޅުކުރެއްވިއެވެ. މި آية ތަކުގައި އޮވަނީ،
އެކަލޭގެފާނުގެ، މިދަތުރުފުޅުގައި ހިނގި، ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ
ހިސާބަކަށް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. މިވާހަކައާއި، ގާތިއެއްގޮތަށް سورة النمل ގެ
ترجمة ގައިވެސް ހިސާބަކަށް، ބަޔާންކުރެވި، އިސްވެހިނގައްޖެއެވެ.
ވީމާ، އަލުން މިވާހަކަ اعاد ކުރުމަކަށް قصد އެއް ނުކުރަމެވެ. مترجم

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾ وَأَخِي هَـٰرُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِيٓ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾ قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَـٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا ۚ بِـَٔايَـٰتِنَآ أَنتُمَا وَمَنِ ٱتَّبَعَكُمَا ٱلْغَـٰلِبُونَ ﴿٣٥﴾

އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ رب އެވެ.
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަތްފުޅުން އެމީހުންގެ މީހަކު ވަނީ މަރުވެފައެވެ.
ވީމާ، އެމީހުން ތިމަންކަލޭގެފާނުން قتل ކޮށްލައިފާނެކަމަށް،
ތިމަންކަލޭގެފާނުން، ބިރުފުޅުގަންނަވައިގެންނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ
أخ ، هارون ގެފާނު އެއީ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށްވުރެން، ދޫފުޅު މާ
ފަސޭހަފުޅު ބައިފުޅެކެވެ. ވީމާ، އިބަރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު، އެއީ
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މަދަދުވެރިއެއްކަމުގައި، تصديق ކޮށްދެއްވުމަށް،

ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި، ފޮނުއްވަވައިދެއްވާނެއެވެ. އެމީރުން، ތިމަންކަލޭގެފާނުން ދޮގުކޮށްފާނޭކަމަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނު، ބިރުފުޅުގެންވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުންގެ اخ ފޮނުއްވުމުން ކަލޭގެފާނުންގެ މުރައްދަނޑި ފުޑަހަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގަދަކަން ދެއްވާހުށީމެވެ. (يعنى: ކަލޭގެފާނަށް ވާގިދެއްވަވާނަމެވެ.) އަދި މިއަދިގެ ދެކަލުންނަށްޓަކައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގަދަބާރެއް ލައްވަވާނަމެވެ. ވީމާ، އެމީރުންނަށް ތިޔަދެކަލުންނަށް، އުނދަގުލެއް ފުރުސަތު ނުލިބޭނެއެވެ. ތިޔަދެބޭކަލުންނާއި ތިޔަދެބޭކަލުންނަށް ތަބާވި މީހުން (نصر ލިބި) ގަދަވެރިވާނީ ކަމުގައެވެ.

ބަޔާނެއް:

موسى ގެފާނުން، فرعون ދެކެ ބިރުފުޅުން ރަށުން ނުކުމެވަޑައިގެންނެވި ވާހަކަ، ކުރީގައި ވަނީ ނަންގަނެވިފައެވެ. ދެން މިހާރު، އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް، ރަސޫލުކަން ދެއްވަވައި، އެކަލޭގެފާނު، فرعون ގެ ގާތަށް، ރަސޫލުކަމާއިގެން، ވަޑައިގަތުމަށް އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުކުރެއްވިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނަށް فرعون އާއި، އަދި އެސްކަރުގެ މީސްމީހުން، އެކަލޭގެފާނުން قتل ކޮށްލުމަށްޓަކައި، ކުޑަ مشورة ގެވަރަކަ ހަނދުމަފުޅުވިއެވެ. ވީމާ، އެކަލޭގެފާނު، الله ގެ حضرة ން އެދިވަޑައިގެންނެވި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އެކަލާނގެ

އެކަށޭގޮތަށް އެ އެދުންތެރިވުމަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވި ވާހަކަ، މި آية ތަކުގައި އެވަނީ بيان ކުރެއްވިއިރުއެވެ. ވީމާ، آية ތަކުގެ ترجمة ރަނގަޅަށް ކިޔަވާށެވެ. އެއިރުން މިވާހަކަތައް، ރަނގަޅަށް އޮޅުންފިލިގެންދާނެއެވެ.

مترجم

فَلَمَّا جَآءَهُم مُّوسَىٰ بِـَٔايَـٰتِنَا بَيِّنَـٰتٍ قَالُوا۟ مَا هَـٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَـٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّىٓ أَعْلَمُ بِمَن جَآءَ بِٱلْهُدَىٰ مِنْ عِندِهِۦ وَمَن تَكُونُ لَهُۥ عَـٰقِبَةُ ٱلدَّارِ ۖ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿٣٧﴾

ފަހެ ދެން މޫސާގެފާނު، ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ ފާޅުވެގެންވާ معجزات ތަކާއިގެން އެމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި އެމީހުން ބުނާންފެށިއެވެ. މިއީ، އުފައްދައިގެންއުޅޭ سحر އެއްކަމުގައި ނޫނީ، ހަމަހިތައިވެސް ނުވާނޭއެވެ. އަދި ތިމަންނަމެންނަށްވެސް، މިކަހަލަ ވާހަކައެއް ތިމަންނަމެންގެ އިސްލާފުންގެ ތެރެއިންވެސް އިވިފައެއް ނުވެއެވެ. (އެހިނދު) موسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ކަލާނގެ حضرة ން، ތެދުމަގާއިގެން އައީ، އެއީ ކޮންމީހަކުކަމާއި، އަދި ފަހުކޮޅުގެ ރަނގަޅު ނިމުން ކޮންމީހަކަށް ވާނޭކަމާއި (މިކަންކަން) ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިން، ކާމިޔާބު ނުވާހުއްޓެވެ.

ބަޔާންށް:

ތަށް މޫސާގެފާނަށް، މާތްރަސްކަލާނގެ، ރަސޫލުކަން

ދިޔުވެވީއިގަންނަވައި އަދި އެކަލާނގެ كلام ދެކެން މާތްކަން ދިޔުވެވީއި

ގެތުމަންދެއްވުގައި، الله ގެ އަމުރުފުޅުގަން މިސްރަށް ވޭއިގަންނަވައި،

އަދި فرعون ގެ ދަރުބާރަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެންފެ. ނަމަވެސް فرعون އަދި

އެކަކުގެ ޤައުމުގެ މީހުން، الله ގެ معجزات ތަށްފެނި، އެއީ ތެދު

حقّ ކަން އެނގުނަސް އިނގިރޭސި މިގޮތުގެ މީހުނަކީވާ، ބޮޑާކަމާއި، އަދި

ކިބުރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އެނގުނު الله ގެ އެއްކަލުވަންތަކަމަށް،

އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދައިފެ. ފަހެ، މިއާދަޔާމެދުގައި ބަޔާންކުރައްވަމުން ފަހި

އެވަނީ އެވާހަކައެވެ. مترجم

وَقَالَ فِرۡعَوۡنُ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَأُ مَا عَلِمۡتُ لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرِي فَأَوۡقِدۡ لِي يَٰهَٰمَٰنُ عَلَى ٱلطِّينِ فَٱجۡعَل لِّي صَرۡحٗا لَّعَلِّيٓ أَطَّلِعُ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُۥ مِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ﴿٣٨﴾ وَٱسۡتَكۡبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُۥ فِي ٱلۡأَرۡضِ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّ وَظَنُّوٓاْ أَنَّهُمۡ إِلَيۡنَا لَا يُرۡجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذۡنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذۡنَٰهُمۡ فِي ٱلۡيَمِّۖ فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَجَعَلۡنَٰهُمۡ أَئِمَّةٗ يَدۡعُونَ إِلَى ٱلنَّارِۖ وَيَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَأَتۡبَعۡنَٰهُمۡ فِي هَٰذِهِ ٱلدُّنۡيَا لَعۡنَةٗۖ وَيَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ هُم مِّنَ ٱلۡمَقۡبُوحِينَ ﴿٤٢﴾

އަދި فرعون ބުނެފިއެވެ. އޭ، ދަރުބާރުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ.

ތިމަންނާއަކުވާ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، ތިމަން ޚިޔާލުގައި އެހެން إله އަކު ވާކަމެއް ނުދަންނަހުރީމެވެ. ފަހެ، އޭ هامان އެވެ. ތިމަންނާއަށްޓަކައި ދުރިޔުރު يعنى: މަޑިން، އިޓުންހަދައި ވަރުގަދަ ގަސްދުވަރުއް ތައްޔާރުކުރާށެވެ. އެއި، موسى ގެ ފާނުގެ إله އަށް، ބައްލަވައިގެން (ބަލާ) ބަލައިލުމަށްޓަކައެވެ. ތިމަންނާ، އެކަލޭގެފާނާއި ދޮގުވެރިކަމުގައި، މި ހީކުރަނީ އެއި، ދޮގުވެރިންގެތެރެއިންވާ މީހަކު ކަމުގައެވެ. އަދި فرعون އާއި، އަދި އޭނާގެ، ލަޝްކަރުތަކުން، حقّ އަކާއިނުލައި، (މިސްރުގެ) ބިމުގައި، ބޮޑާވެގަތީއެވެ. އަދި އެމީހުން ހިތަށް އެރީ، އެމީހުންނަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް، އެނބުރި އަންނަން ނުޖެހޭނޭ ކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެރަސްގެފާނާއި، އަދި އެލަޝްކަރުގެ، ލަޝްކަރުތަކުން ހިއްޕަވައި، އެމީހުން ކަނޑަށް އުއްލަވައިލެއްވީމެވެ. ވީމާ، އެ އަނިޔާވެރިންތަކުގެ ފަހުކޮޅުވީ، ކިހިނެއްކަން، ނިކަން ބަލައިބަލާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެމީހުން ލެއްވީމު، އެއީ (މިސްކީނުންނަށް) ނަރަކައިގެ ފަރާތަށް ގޮވައިއުޅޭނިކުތް إمام ންކަމުގައެވެ. އަދި قيامة ދުވަހުން، އެމީހުންނަށް ނަސްރު ނުލިބޭނޭއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، މި ދުނިޔެމަތީގައިވެސް އެމީހުން މައްޗަށް، لعنة ލައްވައިފީމެވެ. އަދި قيامة ދުވަހުން، އެމީހުން ވާހުރީ ތިމާގެންގެ حال އެންމެ ނުބައިވެގެންވާ މިސްކީނުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ مِنۢ بَعْدِ مَآ أَهْلَكْنَا ٱلْقُرُونَ ٱلْأُولَىٰ بَصَآئِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

އަދި، ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިހުގެ ޖީލުތައް ހަލާކު ކުރެއްވުމަށްފަހުގައި موسى ގެފާނަށް ފޮތެއް (އެބަހީ: توراة) ދެއްވީމެވެ. (އެއީ) މީސްތަކުންނަށް ހުރި عبرة އެއް ކަމުގައެއްޓާއި، މަގުދައްކާ ކަމުގައެއްޓާއި، އަދި رحمة އެއްކަމުގައެވެ. އެއީ އެއުރެން ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއާޔަތުން، ދޭހަވަނީ އެއީ އަޅަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ މޫސާގެފާނުގެ ފަހުގައި، عامّ ވެގެންވާ، آسمانى ޢަޛާބަކުން، ނުވަތަ اَرضى ޢަޛާބަކުން އެއްވެސް قوم އެއް ހަލާކު ނުކުރައްވާކަމުގައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ، فرعون އާއި އަދި އޭނާގެ ކުރީގައި ކުރެއްވި މީސްތަކުން، މިދުނިޔޭގައިވެސް ކޮންމެވެސް ޢަޛާބަކުން، ހަލާކު ކުރައްވައިފައެވެ. موسى ގެފާނުގެ ފަހުގައި، އެކަލާނގެ އެފަދަ ޢަޛާބަކުން سبت ބާގައިގެ މީހުން ފިޔަވައި، އެހެންއެއްވެސްބައަކު، ހަލާކު ކުރައްވައިފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަމުގެ ދަލީލަކީ، ތަފްސީރުކުރަނީ، مرفوع حديث ފެނެއެވެ. އާއެކެވެ. موسى ގެފާނުގެ ފަހުގައި، މިދުނިޔެއަށް އަދި ކޮންމެ أمّة އެއްގެ، ތިމާގޮތުން ކުރެވިފައެއްޖެނަމަ، އެބައަކަށް،

މާތްރަސްކަލާނގެ، ސަވާބުދެއްވާށި، އެއީ އެދުވަސްވަރުގައި ތިބިނަމަ ތިބި، مؤمن ތަކުންގެ އަތްތަކުންނެވެ. مترجم

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ ٱلْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَى ٱلْأَمْرَ وَمَا كُنتَ مِنَ ٱلشَّـٰهِدِينَ ﴿٤٤﴾ وَلَـٰكِنَّآ أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ ٱلْعُمُرُ ۚ وَمَا كُنتَ ثَاوِيًا فِىٓ أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَـٰتِنَا وَلَـٰكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٥﴾ وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ ٱلطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَـٰكِن رَّحْمَةً مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّآ أَتَىٰهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْلَآ أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا۟ رَبَّنَا لَوْلَآ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ءَايَـٰتِكَ وَنَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

(އޭ محمّد ގެފާނެވެ!) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް އަމުރުތައް وحى ކުރެއްވެވިނިރު، ކަލޭގެފާނު، طور ފަރުބަދައިގެ مغرب (ހުޅަނގު) ފަރާތުގައި موجود ވެގެން ނުހުންނަވަމުއެވެ. ނުވަތަ (އެތަނަށް حاضر ވެ) (ބަލާނިތިބި) މީސްތަކުންގެ ތެރެއަކުންވިއަސް ކަލޭގެފާނުން، ނުވަމުއެވެ. އެހެނެއްކަމަކު (އޭގެ ފަހަރަށް) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެތައް ޤަރުނެއްގެ މީހުން އުފެއްދެވީމެވެ. ފަހެ، އެމީހުންގެ މައްޗަށް، އުމުރުތަކުން ދިގުވެދިޔައެވެ. އަދި، ކަލޭގެފާނަކު، مدين ގެ أهل ވެރިންގެތެރޭގައި އުޅުއްވާ ބައެއްކަމަކުން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތައް، ކިޔަވައި އިއްވަވައިދެއްވުމަށް قائم ވެ ނުހުންނަވަމުއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް ކަލޭގެފާނު ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވީ، (އަދި އެ خبر ދެއް ކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީ) ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ (موسى ގެފާނަށް) ندا އިއްވެވިހިނދަކުވެސް، ކަލޭގެފާނު طور ފަރުބަދައިގެ ކައިރިއަކު ނުހުންނަވަމުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވައިފައިވަނީ، ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ حضرة ން ވާ رحمة އެއް ކަމުގައެވެ. (އެއީ) ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިގައި އެއުރެންގެ ގާތަށް އިންޒާރުކުރައްވާ ރަސޫލަކު ވަޑައިގެންފައިނުވާ قوم އެއްގެ މީހުންނަށް އިންޒާރު ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އެއީ އެއުރެން ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެއީ، އެމީހުންގެ އަތްތަކުން، އިސްކުރަ عمل ތަކުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންނަށް މުސީބާތެއް ޖެހިއްޖެނަމަ، އޭ، ތިމަންމެންގެ ربّ އެވެ! ތިމަންމެންގެ ފަރާތަށް، ރަސޫލުބޭކަލަކު ނުފޮނުއްވީ، ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ފޮނުއްވިނަމަ، ފަހެ ތިމަންމެން، އިބަރަސޫލާގެ آية ތަކަށް تبع ވެ، ތިމަންމެންވެސް مؤمن ތަކުންގެ ތެރެއިން ވީމުހެވެ. މިފަދައިން އެމީހުންނަށް ބުނެވޭން ނުއޮތުމަށްޓަކައިމެއެވެ.

ބަޔާން:

އަރުހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، މި آية ތަކުގައި އެބަޔާންކުރައްވަވަނީ ފަހުޒަމާނުގެ ނަބިކަލޭގެފާނުންގެ ނަބިކަމުގެމައްޗަށް، ދަލީލުކުރާ ދަލީލުތަކެއްގެތެރެއިން ބައެއް، ދަލީލުތަކެވެ. މިހެނީ ތިމާއީ އެއްވެސް

علم އެއް، އުގެނިވަޑައިގަތުމަކީ ދީނުކަމުގައި ނުވުމާއި، މިހާރު އިރުޝާދުންގެ

ތަޢާރަފްކުރައްވައިދޭ އެއްވެސް ދުލުއް ނުވުމާއި، މިހާގެ قوم އިވެސް

علمی ހިސާބަކުން މަޢުލޫމާތެއް އަދި ޤިޔާސްތަކަށް تاريخی ވާހަކަތަކުން ވެސް خبر

ވެފައިވާ ބަޔަކަށްކަމުގައިވާކަމާއި، މިވާ ދެ واقعات ތަށް ހިނގައިދިޔަ

އަޑުގައި حاضر ވެ ހުރިހާކަށްވެފައިން ޤުރުއާނުގައި އަތުވެނުވި

ވާހަކަތައް އެނގުން، އެއްވެސް ވަރަކަށް ނުވާއި މިވާ ދީސްތަކުންގެ

ތެރޭގައި، އެވާހަކަތައް، بيان ކުރައްވައި ދެއްވާ، اللّٰه ގެ حضرة ން

މިވާހަކަ ދިޔަވައިވާ وحی އެއްގެ ذريعة އިންކަމުގައި ނޫނީ، ހަމައެކަނިވެސް

އެއް އެކަށީގެންވާ ކަމެއްނޫނެވެ. ވީމާ ދިޔަކު، آخرالزّمان ގެ ކައު

محمّد ނަބިއްޔާގެ ފުރުޞަތު ހަދައިވައިދޭނަމަ، އެދިޔަކަށް

އެކަމާގެ ފުރުޞަތު ދޭނުމެ އިރުޝާދުގެ، ނަބިއްޔާއިން ވާހަކަތައް،

އެއްޔާތުންގެ امّة ތަކުގެ ވާހަކަތައް، ހިނދި قرآن ގެ ذريعة އިން،

ހުރިހާތަފުޞީލް، އެއްވެސް ފަރަގެ ނުލައި، ދީސްތަކުންނެއް، بيان

ކުރެއްވުމަކީ. އަދިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، خاتم الأنبياء އިބްނު ކައު

محمّد ގެ ފާނު، މުޅި عالم ތަކަށް، رسول ބައިކަލެއް ކަމުގައި

ފޮނުއްވެވީ، عربی ނުގެ ތެރެއަށެވެ. މިދުނިޔޭގެ، މާތްރަސްކަލާނގެ،

އެކަލޭގެ ފަރާތުން ކިޔަވައި، އެއްވެސް نذير ބައިކަލެއް، އެދުނިޔޭގެ

ތެރެއަށް، ފޮނުއްވަވައިފައިނުވާ ބައެކެވެ. ވީމާ، އެކަލާނގެ محمّد ގެ ފާނު،

ރަސޫލުކަމާއިގެން، ފޮނުއްވައިފައި އެވަނީ، ދީސްތަކުންގެ ތެރެއަށް

حُجَّة قائم ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ހަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ،

ތިމަންނަމެންގެ ގާތުން، އެއްވެސް رسول ބައިކަލަކު، ނުފޮނުއްވައި،

އެއީ ޔަގީނެއްވެގެންވާކަމެވެ. މިފަދައިން، އެއްވެސް ބަޔަކަށް ބުނެވޭކަށްނެތެވެ،

އެހިނދަކު ނުކުރެވޭނެއެވެ. مترجم

فَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلۡحَقُّ مِنۡ عِندِنَا قَالُواْ لَوۡلَآ أُوتِيَ مِثۡلَ مَآ أُوتِيَ مُوسَىٰٓۚ أَوَلَمۡ يَكۡفُرُواْ بِمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ مِن قَبۡلُۖ قَالُواْ سِحۡرَانِ تَظَٰهَرَا وَقَالُوٓاْ إِنَّا بِكُلّٖ كَٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾ قُلۡ فَأۡتُواْ بِكِتَٰبٖ مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِ هُوَ أَهۡدَىٰ مِنۡهُمَآ أَتَّبِعۡهُ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿٤٩﴾ فَإِن لَّمۡ يَسۡتَجِيبُواْ لَكَ فَٱعۡلَمۡ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهۡوَآءَهُمۡۚ وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّنِ ٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ بِغَيۡرِ هُدٗى مِّنَ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٥٠﴾ ۞ وَلَقَدۡ وَصَّلۡنَا لَهُمُ ٱلۡقَوۡلَ لَعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެމީހުންގެ ގާތަށް حقّ ތެދުމަގު

އައިއިރު (އެބަހީ: ތެދުމަގާއިގެން محمّد ގެފާނު ވަޑައިގެންނެވިއިރު)

އެމީހުން ބުނޫއެވެ. މޫސާގެފާނަށް ދެއްވިފަދަ معجزات ތަކެއް

އެކަލޭގެފާނަށް ދިބުވަޑައިގެންނަވާ ނާއެއްވެގެންނެތެވެ. (އާއެކަލޭ! ބަލަ)

موسى ގެފާނަށް ދިބުވަޑައިގެންނެވި ކަންކަމަށް މިގޮތުގައި، އެމީހުން،

ކާފިރުވެއްޖެއެވެ. (އަދި) އެމީސްތަކުން ބުނާންފެށުއެވެ. މިދެފޮތި އަދި

އެދެފޮތި (توراة އާއި قرآن އާ) ދެފޮތް އެއީ އެއްފޮތް އަނެއްފޮތަށް އެހީތެރިވާ،

ދެ سحر އެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނޫއެވެ. ތިމަންނަމެންނީ، އެއިން

ކޮންމެ ދޮރަކަށްމެ، ކާފިރުވެރިވި، ބަޔަކުމުއްވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.

މިއަހަރުމެންނީ، ތިރުވެރިންކަމުގައިވެރިނަމަ، އެދުރުމަރުވުރުން،

ހިދާޔަތް ވަންމަކަންބޭ ދޮރުއް، މިއަހަރުމެން الله ގެ حضرة ން

ނިކަން ގެންސްބަފާނެވެ. އެއިރުން، މިވަނަކަލޭގެފާނުން ވެސް، އެދުރަން

تبع ވެ ވަޑައިގަންނަވާހުރިމެވެ. ދަރަ ދުން، އެމީހުންނަން، ކަލޭގެފާނުންގެ

ރިބައަނަ جواب ނުދެވިއްޖެނަމަ، ދަރަ ދުންވަޑައިގަންނަވާނެވެ.

ހަމަކަނަވަރުން އެމީހުން تبع ވެ އެއްގެނި އެމީހުންގެ (ނަބިއްޔާ)

އެދުންމަކަން، ހަމައެކަންޖެވެ. އަދި الله ގެ حضرة ން އެއްވެސް

ތުދުމަގެކާއި ނުލައި، މީހަކު ތިމާގެ އެދުންމަކާއި تبع ވެއްޖެނަމަ،

އެމީހަކަށްވުރުން ވަނިން މަގުދުރުދުންބޭ މީހަކުވާނީއެއްވެ.

ހަމަކަނަވަރުން އަނިދާވެރިބަދަކަން الله ތުދުމަގެއް ނުދައްކަވާނުތެވެ. އަދި

ހަމަކަނަވަރުން މިވަނަރަސޫލާއާނގެ وحى ގެ ބަސްތުރުގެ (އެބަހީ: قرآن)

ވިދިވިދިގެން ބާވައިލައްވައި، އެއުރުނާނާ ހަމަދަރު ގެންސްދުއްވިމެވެ.

(އެއީ) އެއުރުން ހަނދުމަކުރުމަށް ޖަކައެވެ.

ބަޔާނުއް:

سلام އާއި صلوات ލެއްވި، ކައުމުދުރު محمّد ނަބިއްޔާގެފާނު،

ނަބިކަމާއިގެން مكّة އަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދު، مكّة ގެ މުސްތަކުއްނ

ދޫކޮއްލައިގަތީ، ބޭކަމާއިއެކުގައި އެކަލޭގެފާނާއި، ދުކޭވެރިވުމަށެވެ. އަދި

އެ ކާފިރުތަކުން، ބުނަންފެށި މާތްރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް معجزات ތަކެއް ދެއްވުން، އަސާގަނޑާއި، އަދި އަތްޕުޅަކާއި، طوفان އާއި އަދި ޖަރާދުގަނޑާއި، އުކުނާއި، ބަކަމާއި، ލޭއާއި، ދަނޑުދޭ ގޮތްތަކަށް އާފާތްތައް ޖެހުމާއި، ކަނޑު ފަޅައިގެން ދިޔުމާއި، އުޅެނިވަރަކުން ހިތައުޅުވޭމާއި، مَنُّ އާއި އަދި سَلْوَاى ބާވައިލެއްވުމާއި، މިފަދަ عجائب ތަކެއް، ދުށުމިނުންގެ އަތަކުން ގަދަފަދަ ކަމެއްގެ ދެއްވިއްޖެ. ދެން އެތަކަ އެތަކަ معجزات ތައް، އެކަލާނގެ މި محمّد ގެފާނަށް ނުދެއްވީ ކީއްވެގެންހެއްޔެ. މިމީހުން މީހުން، އެކަލޭގެފާނުން قبول ކުރެއްވީ އެކަލޭގެފާނު، މިމީހުންގެ ނުކުރާ ކަންތައްވެސް معجزات އެއް ދެއްކިޔަސްވެސް ތާއަބާވެ. މިފަދައިން ބުނެއެވެ. مكّة ގެ قريش ވަންތައިގެ މުޝްރިކުން، މިފަދަ ބަސްތައް ދަސްކޮށް ދިނީ يهودى ދީނުގެ މީހުންނެވެ. ވީމާ، އަދަށުން މާތްރަސްކަލާނގެ، އަންގަވައިފައި، އެވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް، معجزات ތައް ދެއްވި ވާހަކަ އެއީ، ތެދުވާހަކައެކެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން معجزات އެއް، އެކަލޭގެފާނުން އިންކާރުކުރީ ދެއްކެވުމުގެ ފަހުގައިވެސް، އެއްބަސްނުވުން، އެކަލޭގެފާނަށް، ކާފިރުވެ، އެކަލޭގެފާނާއި އަދި هارون ގެފާނާއި، ދެބޭފުޅުން އެއީ، ދެސާހިރުން ކަމަށް ނިސްބަތް ކުރިއެވެ. قرآن އާއި تورات އާއި ދެފޮތް އެއީ، އެއްފޮތް އަނެއްފޮތަށް މަދަދުދޭ ދެފޮތް މިފަދައިން އެމީހުން ބުނެއެވެ،

އެދެރާއްޖެތަކުގެ، އެމީސްތަކުން ކާފަރު ނުވެވޭނެއެވެ. ދެން މިދެރާއްޖެ،
ދެ ހާހޫރައްވެ މިފަދައިން އެމީސްތަކުން އެބުނާ ބުނުމުގައި، އެމީހުން
އެއީ، ތެދުވެރިންކަމުގައިވީނަމަ މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް
އަސްގަވައިދަރައި އެވަނީ، އެދެރާއްޖެތަކުވެރިން ރަސްގެ ފުޅާއި އެމީހުން،
އެކަލާނގެ حضرة ށް، ގެނެސް حاضر ކޮށްދިނުމަށެވެ. އެމީހުންނަށް،
އެފަދަފޮތެއް ނުގެނެސްދިއްޖެނަމަ، ޝަރުޢުއްޔާއަށާއި، އެމީހުންނަށް އެކަކަހަ
ވާހަކައެއް އެދެކެވިނީ އެއްޗެއް އެއްވެސް ކަލާއެއްގެ ސަބަބަކުންނުންނެވެ.
ހަމައެކަނި ތިމާގެންގެ ނުބައި އެދުންތަކަށް ތިމާމެން تبع ވާކަމުގެ
ސަބަބުންނެވެ. ދެން، އަދަރެއް މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެއްވެސް
هداية ލިބޭ، ނުލަބި ތިމާގެ އަމިއްލަ އެދުންތަކަށް تبع ވެން އެއީ
އެންމެބޮޑު ގޯސް ގުޅުމެވެ. ފަހު އެކަލަނގެ މިންވަރުން، الله ގެ حضرة ން
ތެދުމަގު ދައްކަން އެއީ، ވަރަށްގިނަ ދުޅެހެޔޮ ކަމެކެވެ. مترجم

ٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَـٰهُمُ ٱلْكِتَـٰبَ مِن قَبْلِهِۦ هُم بِهِۦ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِهِۦٓ إِنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّنَآ إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِۦ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾ أُو۟لَـٰٓئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا۟ وَيَدْرَءُونَ بِٱلْحَسَنَةِ ٱلسَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَـٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا۟ ٱللَّغْوَ أَعْرَضُوا۟ عَنْهُ وَقَالُوا۟ لَنَآ أَعْمَـٰلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَـٰلُكُمْ سَلَـٰمٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِى ٱلْجَـٰهِلِينَ ﴿٥٥﴾

މިގެއްލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮތްދެއްވި މީހުން (އެބަހީ: توراة އާއި

إنجيل ގެ އަހުލުވެރިންކުރެ އިސްލާމްވީ މީހުން) އެދުވަހަށް (އެބަހީ: قرآن އަރަން)
އީމާންވެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި، އޭގެ آية ތައް ކިޔަވައި
އިއްވިއްޖެއްޔާއި، ތިމަންނަމެން އެއަށް އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
އެއީ، ތިމަންނަމެންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ حضرة ން އައި حقّ ތެދެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން އޭގެކުރީގައިވެސް، ތިމަންނަމެންވީ مسلم ންކަމުގައެވެ.
މިފަދައިން، އެމީހުން ބުނެއެވެ. އެއުރެންނީ ކެތްތެރިވިކަމުންޓަކައި
އެއުރެންނަށް ދެފަހަރަށް ދަރުމަދެއްވޭނޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެއުރެން
ހެއުކަންތަކުން މެދުވެރިކޮށް ނުބައިކަންތައް دفاع ކުރެއެވެ. އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވިނަމަ އެއްޗެހިން އެއުރެން
(ރަނގަޅުމަގުގައި) އެއުރެން ޚަރަދުކުރެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް
ވިހާނުވާ باطل ވާހަކަ އިވިއްޖެއްޔާއި، އެމީހުނި އެވިހާނުވާ ބަހުން،
ދުރުހެލިގެންނަބައިކުރެއެވެ. އަދިތިމާމެންނަށްޓަކައި، ތިމާމެންގެ عمل ތައް،
ހުއްޓެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ތިޔަބައިމީހުންގެ عمل ތައް ހުއްޓެވެ.
ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް سلام ހުރިވެއެވެ. ތިމަންނަމެންނަކު جاهل
ތަކުންނާއިއެކު، مجلس ކުރާކަށްއެދެން ނޭދުމުއެވެ. މިފަދައިން އެމީހުން
ބުނުއްވާށެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ތަކުގައި، ބަޔާންކުރެވިފައި އެވަނީ، اهل كتاب ގެ

މީސްތަކުންގެތެރެއިން الله ގެ ރަސޫލާކަން ފުޅުގަބޫލުކުރި، ބިރުވެރިވެ، ޔަހޫދީ
قرآن އަށް ايمان ވެއްޖެއްވި، މާތް ނަސާރާބޭކަލުންގެ ސިފަތަކެވެ. سعيد
بن جبير ގެ ރިވާއިން، بيان ކުރައްވައިފައިވާގޮތުގެމަތިން، މިއާޔަތްތަކުގައި،
ބާވައިލެވުނީ، އެއީ حَبْشُ ކަރައިގެ نجاشي ރަސްގެފާނު، نصارى ދީނުގެ
ނަސާރާބޭކަލުންގެ ތެރެއިން سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު
رسول اللّه ގެފާނުންގެ، އަރިހަށް ފޮނުއްވި، ހަތްދިހަ ބޭކަލުންނާއި
ދުރުކަށެވެ. މިބޭކަލުންނީ ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު
އެކަލޭގެފާނު، يٓس سورة އެމީހުންނަށް ކިޔަވައި ދެއްވުމުން، އިއްވަވައި
ދެއްވިހިނދުކޮޅު އެބޭބޭކަލުންނަށް ޔާރީ ކުރެއްވި، އަދި ހަމަ
އެވަގުތު، މާތްވެގެންވާ اسلام ދީން قبول ކުރެއްވި، ބޭކަލުންނެވެ.
އަހަރުމެން މާތްރަސްކަލާނގެ، މިކަހަލަ ބޭބޭކަލުންނަށް ދެފަހަރު،
ދެފަހަރަށް އުޖޫރަ ދެއްވުމަށް، އެވަނީ وعد ކުރައްވައިފައެވެ. އެ،
ދެ އުޖޫރައިންކަމު، އެއް އުޖޫރައަކީ، އެއީ އެމީހުން ތިމާމެންގެ
ނަބީބޭކަލުންނަށް ايمان ވުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ އުޖޫރައެވެ. އަނެއް
އުޖޫރައަކީ، އެއީ މި أمّة ގެ ނަބިއްޔާކަލޭގެފާނުންގެ ދީނަށް، އެމީހުން ايمان
ވީކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންނަށް ލިބޭ އުޖޫރައެވެ.

ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި، އިތުރު رسول اللّه ގެފާނު،
ތިންބައިމީހުންގެ މީހުންނަށް، ދެފަހަރަށް އުޖޫރަދެއްވާނެކަމުގައި

حديث ކުރައްވައިދެއްވައިފައެވެ. އެއިގޮތުގައިން، އެއްބަޔަކީ ތިމާމެންގެ ނަބިއްޔާގެ ދީނަށް ايمان ވުމާއިއެކުގެ، އިތުރު محمّد ނަބިއްޔާގެ ދީނުގެ ކިބައިން ވެސް ايمان ވެވަޑައިގެންނެވި، أهل كتابى ންގެ ބައިކަކުންނެވެ. އަނެއްބަޔަކީ، ތިމާމެންގެ مجازى ވެރިޔާއަށް، ކިޔަމަންތެރިވުމާއި އެކުގައިމު، އަޙަދުމި މާތް الله ގެ حقّ ތަކަށް ފުރިހަމަކަމަށް، އަދާކޮށްދުގެ، އަޅުންނެވެ. ތިންވަނަބައަކީ، އެއީ ތިމާމެންނަށް އަޅުއަންނަކަނުދިން ތިބޭނަމަ، އެކުދިންނަށް علم ދަސްކޮށްދިނުމާއި، أدب އުގަންނައިދިނުމާއި، އަދި އެކުދިން މިނިވަންކުރުމުގެ ދަރުމައި ތިމާ އެކުދިންނާއި ކާވެނިކުރަ ނުވަތަ ކާވެނިކޮށްދިނުން ބަދަލުއެވެ. އާއިލާވެ. މިނަންގޮތުވީ، ދުވަހަކަރަން އުޖޫރަ ލިބޭވޭނެކަމަށް ނަބިއްޔާ ދަންނަވާގެ حديث ފުރުން އެނގިފައިވާ، ތިންވައްތަރު މީހުންގެ ބާވަތެވެ. مترجم

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَآءُ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِٱلْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوٓا۟ إِن نَّتَّبِعِ ٱلْهُدَىٰ مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ أَرْضِنَآ ۚ أَوَلَمْ نُمَكِّن لَّهُمْ حَرَمًا ءَامِنًا يُجْبَىٰٓ إِلَيْهِ ثَمَرَٰتُ كُلِّ شَىْءٍ رِّزْقًا مِّن لَّدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

ހަމަކަށަވަރުން ނަބިއްޔާގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅާގެ ދިރިހުރުން، ތިރުމަގެ ދުރަށްވެސް އެއީ، ނަބިއްޔާގެ ވެވަޑައިގެންނެވުމަށް ކަމުއްސަނުއެވެ.

ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ، އެދިވަޑައިގެންވާ މީހަކަށް، އެކަލާނގެ ތެދުމަގު ދައްކަވަތެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، ތެދުމަގު ލިބިގަންނަ މީހުން ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި، އެމީހުން ބުނެއެވެ. ތިމަންނަމެން ކަލޭގެފާނާއި އެކުގައި، ތެދުމަގަށް تبع ވެއްޖެނަމަ، ސަވެއްކާއްޗިއި، ތިމަންނަމެންގެ ރަށުން، ތިމަންނަމެން، ވަކިޖަހައިގެން ގެންދެވޭހުށްޓެވެ. (يعنى: ތަޅައިމަރައިގެން، ނެރެވޭހުށްޓެވެ.) އަމާންކަން ލިބިގެންވާ حرم އެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއުރެންނަށްޓަކައި ނުހައްދަވަންހުއްޓެވެ؟ އެތަނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ލިބޭނިވި رزق އެއްގެ ގޮތުގައި ހުރިހާ ބާވަތެއްގެ މޭވާ ގެނެވެއެވެ. އެހެނެއްކަމަކު، އެއުރެންކުރެ ގިނަމީހުން އެކަމެއް ނުދަނެތެވެ.

ބަޔާނެއް:

صَحِيحَين ގައި رواى ވެފައިވާގޮތުންނަމަ، މި آية އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ ބާވައިލެއްވީ، އެއީ އިމާމު އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅު أبوطالب ގެފާނާއިމެދުގައެވެ. سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިމާމު އެކަލޭގެފާނަށް މީހާގެ ކިބައިން ލިބިވަޑައިގެންނަވާ، އެހީތެރިކަމާއި އަދި މަދަދުތަކުގެ ސަބަބުން އެކަލޭގެފާނުން ހުންނެވި، އޭނާއަށް ތެދުމަގު ލިބުމަށް ނުހަނުބޭނުން އެދިވަޑައިގެންނެވިގަންނަވާއެވެ. ނަމަވެސް އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އެދިހުރީ މައްޗެއް، އާބާއްޖަ ވެރިކަން ލިޔުއްވަވައި ޤަރާރުވީހަކަން، ތެދުމަގު

ތިބުން އުޅީ އެއްގޮތަކަށްވެސް އެކަނިގެންވާ ކަމުއްނުނުވެ. ވީމާ، أبوطالب
މަރުވީ، ކާފަރުކަމުގެ މަތީގައެވެ. ދީނާ، މަރަނަށް حاضر ވީއިރު ނަބިއްޔާއި
صلوات ލެއްވި ހިތުރު އެކަލޭގެފާނު، އަރިހަށް حاضر ވެވަޑައިގަތެވެ.
އެހިނދު އެތަނުގައި، أبوجهل އާއި، އަދި عبد اللّـــه بن أبي اميّة އާއި
ތިބީކަމަށްވެސް މިބުނެއެވެ. ހިތުރު އެކަލޭގެފާނު شهادة ގެ كلمة ،ابوطالب އަށް
ކިޔަވައިދެއްވަމުން އަންގަވާ، ތިމަންގެ (يعني: أبوجهل އާއި
عبد اللّـــه بن أبي اميّة) ކުރިއަށް، އާބާއިބަފައިން، އެކަން منع
ކުރުމަށް ދިޔައެވެ. ވީމާ، أبوطالب ގެ ދުވަސް އެންމެފަހަރު ބުނެލީ،
ބަހަކީ، އެއީ، ތިމަންނާއަކީ ތިޔަ كلمة އެއް ނުކިޔާނަމެވެ. އަދި
ކިޔައެއްނުދެމެވެ. ތިމަންނާއަކީ ހުރީ، عبد المطّلب ގެ ދީނުގެ މަތީގައެވެ.
މިފަދައިންނެވެ. ނަމަވެސް މިކަމަށްވުރެ ހިނގާދިޔައިރު، ހިތުރު
އެކަލޭގެފާނުން އެރިވަޑައިގަތީ ތިމަންނާ ފާރިޢުކަމުން الله ގެ
حضرة ގައި ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. ވީމާ، އެހިނދުގައި، مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ
وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن يَسۡتَغۡفِرُواْ لِلۡمُشۡرِكِينَ وَلَوۡ كَانُوٓاْ أُوْلِي قُرۡبَىٰ މި آية އާއި
إِنَّكَ لَا تَهۡدِي މި آية ގެ ނާޒިލްވީ، ބާވައިލެވިފައެވެ. مترجم

وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا مِن قَرۡيَةِۭ بَطِرَتۡ مَعِيشَتَهَاۖ فَتِلۡكَ مَسَٰكِنُهُمۡ لَمۡ تُسۡكَن مِّنۢ
بَعۡدِهِمۡ إِلَّا قَلِيلٗاۖ وَكُنَّا نَحۡنُ ٱلۡوَٰرِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهۡلِكَ ٱلۡقُرَىٰ حَتَّىٰ
يَبۡعَثَ فِيٓ أُمِّهَا رَسُولٗا يَتۡلُواْ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِنَاۚ وَمَا كُنَّا مُهۡلِكِي ٱلۡقُرَىٰٓ إِلَّا

وَأَهْلُهَا ظَٰلِمُونَ ﴿٥٩﴾

ތިމާމެންނަށް ލިބިފައިވާ، މަޢާ ދިރިއުޅުމުގެ ސަބަބުން ތިމާމެން އެކަމަށް فخر ވެރިވެ، ބޮޑާކަންތެރިވެ އުޅުއްވައިގަތް ރަސޫލުންނަށް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަޙީ ހަމަގާނދު ކުރައްވަވައިފައެވެ. އެމީހުން އުފެއްދެވިމެން، މިހާރުވެސް އެއްޗި، ފެންނާނެތެވެ. އެމީހުންގެ ފަހުގައި އެތަނެއްގައި ވަރަށްމަދުން މީހުންނޭވެ، އާބާދުކުރިވިފައި (ދިރިއުޅެފައި) ނުވެވޭނެއެވެ. އަދި، ހަމަކަށަވަރުން ވާރުތަވެރިކަލޭ ކަލޭގެ ކަލުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަޙީ ގެންނެވުނެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ رَبّ އީ، ރަށްރަށުގެ ބޮޑުއިން މައިރަށަށް އެމީހުންގެ މައްކާއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ، آية ތައް ކިޔަވައި އިއްވަވައިދެއްވާނޫ ރަސޫލުބެއިކަލޭގެ، ނުފޮނުއްވަވާހަކައިހިނދަކު، އެރަށްރަށް، ހަލާކު ކުރައްވަނިވިކަލޭ ނުންވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ، ރަށްރަށުގެ އަހުލުވެރިން އަނިޔާވެރިވެގެންވާހާލުގައިމެނުވީ، އެރަށްރަށް ހަލާކުކުރައްވާ ކަލޭކުވެސް ނުވިނެމެއެވެ.

ބަޔާނު:

ބަޔާކު ތިމާމެންނަށް، ނުހަނުގިނަ نعمة ތައް ލިބުމުގެ ފަހުގައި، އެކަންކަމަށް فخر ވެރިވެ، އަޅާނުލާ މާތް اللّٰه އަށް އުޅުދުނު، ކިޔަނުދީ، قوم އެއް، އެކަލާނގެ މިދުނިޔޭގައިވެސް،

ހަލާކުކުރައްވަވައި برباد ކުރައްވަވައިފައެވެ. އަދި އެމީހުން އުޅުނު ރަށްރަށުގެ ތެރެއިން، ވަރަށްމަދުރަށެއް ދެނުވީ، މިހާރުވެސް ވަނީ، ވީރާނަވެފައެވެ. ދަތުރުފަތުރުކުރާ ބަޔަކުއެއްގަޑިއަކަށް މިހާރުވެސް އެތަންތަން ވީރާނަވެފައިވަނީކަމަށް ފެންނާނެއެވެ. އަދި ވަކިން خاصّ ކޮށް، އެކަހަލަ، ދިސަރަށްރަށް، واقع ވެފައި އޮތީ، مكّة ގެ، أهل ވެރިން، ތިމާގެން شام ކަރައަށާއި އަދި، ޔަމަނުކަރައަށް، ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ މަގުމަގުގެ މަތީގައެވެ. އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، ކޮންމެވެސް ރަށެއް ހަލާކުކުރައްވަވައިފިނަމަ، އެ ހަލާކުކުރައްވަވައިފައިވަނީ، الله ގެ އަމުރުފުޅުގެ އެރަށެއްގެ މީސްތަކުންނަށް ތަންބީހުދެއްވުމަށް، މީހަކު ފޮނުއްވެވުމުގެ ފަހުގައި، ދެން އެމީސްތަކުން، އެ އަމުރުފުޅުތަކަށް، ބޯނުލަނބައިނުދީ ދޮގުކުރާހިނދުއެވެ. އަދި، އެކަލާނގެ ބަޔަކުމީހުން برباد ކުރައްވަވައި، ހަލާކުކޮށްލައްވަވައި، އެއީ އެބަޔަކު އަނިޔާވެރިވުމުގެ ފުރުގަދައިފައެވެ. ފަހެ، އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، މިއާޔަތްތަކުގައި އޮވެނީ، خاصّ ކޮށް، މައްކާގެ މީސްތަކުންނާއި، އަދި عامّ ކޮށް އެންމެހައި، މީސްތަކުން ހަޝިޔާރުކުރައްވަވައިފައެވެ. ނަމަވެސް، ބަލާފުން، يعني: اُلّو ފަތަ ދޫނިސްތޫފަސްތޫޅިބައް عبرة ބައް ލިބިގަންނަފަދައިންނެވެ، ދިނަ އިންސާނުން عبرة ބައް ލިބުނުގަނެއެވެ. سلام ލައްވާލި، سليمان ނަބިއްޔާގެ ފޮނުން، އެއްދުވަހަކު، ބަލާދުންނައި ދިމާލަން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ، ގޮވާން އަޅުބަރުބަރެއް ނުކަނި ކިއެއްވެގެންތޯއެވެ. އެކޮޅު

ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑު ގޮވާން އުއްބަދު ނުހެއްދުމުގެ ސަބަބަކީ، އެއީ
އާދޭ ސަބަބުން آدم ގެފާނަށް ސުވަރުގެއިން ނުކުމެވަޑައިގަންނަވަން
ޖެހިވަޑައިގެންނެވިކަމެވެ. سليمان ގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހެ،
ތިޔަންނެވިއްޔާއި ކަލޭ، ފެންނުބޮޑި ހާއްވެގެންނެއްނެވެ. އެސަބަބު
ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑު ފެންނުބޮޑުކަމުގެ ސަބަބަކީ އެއީ، نوح ގެފާނުންގެ
قوم ފުނޑުގައި، غرق ވެގެންދިޔުމުންނެވެ. ދެން سليمان ގެފާނުން
ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަންނެވިއްޔާ، ކަލޭ، ވީރާނާތަންތަނުގައި، އުޅެނީ
ހާއްވެގެންނެއްނެވެ. މިސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި، އެސަބަބު ދެންނެވިއެވެ.
ސަބަބަކީ އެއީ، الله ގެ ميراث ކަމުގައިވުމެވެ. مترجم

وَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَيۡءٖ فَمَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَزِينَتُهَاۚ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰٓۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ﴿٦٠﴾ أَفَمَن وَعَدۡنَٰهُ وَعۡدًا حَسَنٗا فَهُوَ لَٰقِيهِ كَمَن مَّتَّعۡنَٰهُ مَتَٰعَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا ثُمَّ هُوَ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ مِنَ ٱلۡمُحۡضَرِينَ ﴿٦١﴾

އަދި ތިޔައަބައިމީހުންނަށް ދެވިފައިވާހައި އެއްޗެއް އެއީ، ހަމައެކަނި
މިދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމަށް ދެވިފައިވާ، އުފާވެރިކަމާއި އަދި ދުނިޔޭގެ
ހަމައެކަނި ޒީނަތްތެރިކަމެކެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި
ވާހައި އެއްޗެއް އެއީ، ނުހަނު ރަނގަޅުވުމާއި، އަދި ނުހަނު ދެމިހުރުންބޮޑު
އެއްޗެކެވެ. ފަހެ، ތިޔައަބައިމީހުންނަށް އެގޮތް ނުވިސްނެނީހެއްޔެވެ. ފަހެ
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދިހަކަން، ރިވެތި وعد ތަކެއް ކުރައްވަވައި ދެން

އެމީހަކަށް، އެ وعد ފުރިހަމަކުރެއްވީމާ، އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީހަކަށް، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގެ، أسباب ތަށް ދެއްވަވައި ދެން قيامة ދުވަހުން އެމީހަކީ ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ މީސްތަކުންގެތެރެއިން ވަނީ މީހަކާ، (އަންގަވާ މީހަކާ) މިދެމީހުން އެއްވަރުވާނޭހެއްޔެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދުނިޔެއާއި آخرة އާއި، ދެމެދުން އަގައިބަލާއިރު، ދުނިޔެއަކީ އެއްވެސް އެއްޗެއްނޫނެވެ. ތިމާލެސްނަރަސް މިދުނިޔޭގައި ލިބިހުރިހާވަރަކަށްވެސް އެއްޗެކޭ، އެއީ ހަމައެކަނި މަތާޢެން، މިދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުމުން، ލިބިހުރިހާ އެއްޗެކެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ޒީނަތްތެރިކަމެއްއެވެ. ހުރިހައިވެސް އެއްޗަކީ، އެއީ آخرة އެވެ. މިހާ، މަސައްކަތްކުރަންވީ، آخرة ގައި كامياب ވުމަށެވެ. ދުނިޔެއީ، ދާދިއަވަހަށް ފަނާވެދަނިވި އެއްޗެކެވެ. ދެމިއޮންނާނީހަމައިވެސް އެއްޗަކީ، އެއީ ތިމާކުރަ ހެޔޮ عمل އެކަކެވެ. އަދި ތިމާކުރަ ހެޔޮ عمل ތަކުގެ ބަދަލު، آخرة ދުވަހުން، އަރަރުހި މާތްރަސްކަލާނގެ، ދެއްވާ ދެއްވާނުއްޓެވެ. ފަހެ، މާތްރަސްކަލާނގެ ކުރައްވަވައިފައިވާ وعد ފުރިހަމަކަމުގެ މައްޗަށް، މީހަކު، ހެޔޮ عمل ކޮށްފިނަމަ، އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތި އެމީހަކަށް، އެ وعد ފުރިހަމައެއް ލިބޭނުއްޓެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ކުރައްވަވައިފައިވާ وعيد ފުރިހަމަކަން ބިރުވެރިވުމެއްނެތި މީހަކު، ތިމާއަށް ލިބިހުރިހާ نعمة ތަކުގެ މައްޗަށް، ކާފިރުވެއްޖެނަމަ، ޝައްކެއްނެތި އެމީހަކު، އަރަރުހި މާތް الله ގެ حضرة އަށް،

حاضر ކުރެވޭނެ، ބަސްދީފައިވާ ކަމަށްބުނެވިގެންވާ މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. يعنى: ކުށްވެރިންގެ ގޯސްތަކެއެވެ. ވީމާ، މިނަރަސްގެނެވުން، ތަބާވަތުގެ މީހުން ހަމަހަމައިލާފައި އެއްވަރަށް ނުވާނެއެވެ. مترجم

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِيَ ٱلَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ ٱلَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ ٱلْقَوْلُ رَبَّنَا هَٰٓؤُلَآءِ ٱلَّذِينَ أَغْوَيْنَآ أَغْوَيْنَٰهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَآ إِلَيْكَ مَا كَانُوٓا۟ إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾ وَقِيلَ ٱدْعُوا۟ شُرَكَآءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا۟ لَهُمْ وَرَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا۟ يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَآ أَجَبْتُمُ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ ٱلْأَنۢبَآءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿٦٦﴾ فَأَمَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَعَسَىٰٓ أَن يَكُونَ مِنَ ٱلْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾

އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް (އެބަހީ: مشرك ންނަށް) ގޮވައިލައްވާ ވާދުވަހު، އެކަލާނގެބަސް وحي ކުރައްވަވާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެތަކެއްޗަކީ شريك ން ކަމުގައި ހީކޮށް، ތިމަންރަސްކަލާނގެއާއި شريك ކުރި شريك ންތައް (މިއަދު) ކޮބައިހެއްޔެވެ. (ދެން) އެބައަކުގެމައްޗަށް ކާފިރުގެ، ބަސްފުޅު حقّ ވެއްޖެބައަކު، ބުނާނެތެވެ. އޭ، އަޅަގަނޑުމެންގެ ربّ އެވެ. ތިޔައީ އަޅަގަނޑުމެން މަގުފުރައްދުވި މީހުންނެވެ. އަޅަގަނޑުމެން، އެމީހުން މަގުފުރައްދުވީ، އަޅަގަނޑުމެންވެސް މަގުފުރެދުނު ފަދައިންނެވެ. ތިބާރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި، އެމީހުންގެކިބައިން، އަޅަގަނޑުމެން

ބަރީއަވެއްޖައީމުއެވެ. އެމީސްތަކުން، އަޅުކަންކޮށްއުޅުނީއަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށްނޫނެވެ. އަދި އެދުވަހުން (އެމީހުންނަށް) ބުނެވޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ شريك ންތަކަށް ނިކަން ތިޔަބައިމީހުން ގޮވައިބަލާށެވެ. ފަހެ އެހިނދު، އެމީހުން އެ شريك ންތަކަށް ގޮވާ ވާގިއެދޭނެއެވެ. ނަމަވެސް އެ شريك ންނަށް، ޖަވާބެއް ނުދޭނެއެވެ. އަދި (އެ އެންމެންނަށްވެސް) ފެންނާނީ عذاب އެވެ. އެހިނދު އެއުރެންނަށް ތެދުމަގު ލިބުނުނަމަ ކިހާހަނގަޅުވޭތޯ އެއުރެން ހިތަށްއަރާނެއެވެ. އަދި އެދުވަހުން އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް (يعنى: مشرك ންނަށް) ގޮވައިލައްވައި ބަސް وحى ކުރައްވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، ރަސޫލުބޭކަލުންނަށްދިނީ، ކޮންޖަވާބެއްހެއްޔެވެ. ފަހެ، އެދުވަހުން އެމީހުންގެމައްޗަށް، އެންމެހައި خبر ތަކެއް، (އެބަހީ: ދައްކާނޭ ދަލީލެއް ނޫނި) ކަނޑުވެ ގެއްލިގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދި (حيران ވެފައިވާގޮތުން ބޮޑުކަމުން) ތިމާމެން އެއްބަޔަކު، އަނެއްބައަކާއި، ސުވާލުވެސް ނުކުރެވޭނެހުރިއެވެ. މީހަކު ايمان ކަމާއިއެކު، توبة ވެ، صالح عمل ކޮށްފިނަމަ، ފަހެ ޝަކެއްނެތި، އެމީހަކުވާހުށީ، ކާމިޔާބުވަނިވި މީސްތަކުންގެތެރެއިންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ތަކުގައި، އަހަރުރި މާތްރަސްކަލާނގެ بيان ކުރައްވަވައިދެއްވި އެވަނީ، އެކަލާނގެ قيامة ދުވަހުން، އެންމެހައި مشرك ތަކުން ނިކަމެތިކުރައްވަވައި ދެރަކުރައްވާނޭ ވާހަކައާއި، އަދި އެކަލާނގެ

ރަސޫލާނަށް ތަބާވެގެން އީމާންވެ، توبة ވެއްޖެބަޔަކަށް، نجاة ދެއްވަވާނޫކަމުގެ ވާހަކައެވެ. قيامة ދުވަހުން، އަތަރުހި މާތްރަސްކަލާނގެ، ކުރިފުޅުމައްޗަށް، އެންމެހައި مشرك މީހުން، ހުރަހަށްގޮވާނެއެވެ. އަދި އެހިނދު، އެކަލާނގެ އެބާރު ދިމާވަނީ، ބަސް وحى ކުރައްވަވާނުލެއެވެ. ދަށް، ތިޔަބައިމީހުން، ތިމަންރަސްކަލާނގެއާއި، ބައިވެރިކޮށްއުޅުނު މީހުންނާއި، ބުރަތަކާއި، އަދި އެހެނިހެން އެއްކަލިތައް، މިއަދު ކޮބައިހެއްޓެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާއި، އެހެރިތޯ، މަޤްދޫރުކުރަން ނިކަން އެ އެއްކަލިތަކަށް، ގޮވައިބަލާށެވެ. އެހިނދުގައި އެ مشرك މީހުން، އެ އެއްކަލިތަކަށް ގޮވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެ އެއްކަލިތަކުގެ ޖަވާބުން، އެމީހުންނަކަށް، އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނުދެވޭނެއެވެ. އަދި ޢަޒާބު ދެކޭނެއެވެ. އެ އެއްކަލިތަކުން އެމީހުންގެ ޖަވާބެއް، ބަލައިފައިވެ، އެމީހުންގެ މަގުތަކުން، ހިދާޔަތް ލިބިގަތުމަށް ތަމަންނާކުރާނެއެވެ. ދެން ބުނާ! މިންވަރު، عمل ތަކެއްކޮށްދެއް مشرك ތަކުން އެކަލާނގެ حضرة އަށް އީމާންވެ، توبة ވެއްޖެނަމަ، ތިމާއަށް އަތުވެދާނެ الله ގެ حضرة ގައި، كامياب ކަންލިބޭނެއެވެ. مترجم

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ ۗ مَا كَانَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ ۚ سُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ ٱللَّهُ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ لَهُ ٱلْحَمْدُ فِى ٱلْأُولَىٰ وَٱلْـَٔاخِرَةِ ۖ وَلَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ

تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އެދިވޮޑިގަންނަވާ އެއްޗެއް އެކަލާނގެ އުފައްދަވައެވެ. އަދި، إختيار ކުރައްވަވައެވެ. އަދި إختيار ކުރުމުގެ، އެއްވެސް حقّ އެއް، އެމީހުންނަށްޓަކައި، ނުވެއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ، އެމީހުން އެ شرك ކުރާހައި ތަކެތި ފިޔަވައި ހުސް طاهر ވަންތަވެފައި، މަތިވެރިވަންތަވެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އެމީހުންގެ ހިތްތައް ވަންހަނާކުރާހައިކަމަކާއި، އަދި އެމީހުން ފާޅުކުރާހައިކަމެއް، ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، އެކަލާނގެ ފިޔަވައި، އެހެންއެއްވެސް حقّ إله އަކު ނުވާ، މާތް الله އެވެ. ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة ގައި، تعريف އާއި ثنا މިލްކުވެވޮޑިގެންވަނީ، އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި ނިޔާކުރެއްވުން މިލްކުވެވޮޑިގެންވަނީވެސް އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނބުރިދެވޭނީވެސް، އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمُ ٱلَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ مَنْ إِلَـٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَآءٍ ۖ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمُ ٱلنَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ مَنْ إِلَـٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِن رَّحْمَتِهِۦ جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا۟ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރޭގަނޑު قيامة އާއި
ޖެހެންދެންވެސް، އަބަދާއި އަބަދު، ބާއްވަވައިފިނަމަ، މާތްކަލާނގެ
ފިޔަވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، ދުވާލުގެ އަލިކަން ގެންނެވޭނީ،
ކޮން إله އަކުހެއްޔެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ނުއިވޭހެއްޔެވެ.
ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ދައްކައިބަލާށެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ، قيامة އާއި ޖެހެންދެން، ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް،
އަބަދާއި އަބަދު، ދުވާލު ބާއްވަވައިފިނަމަ، މާތްރަސްކަލާނގެ
ފިޔަވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ތިޔަބައިމީހުން، އަރާމު، حاصل
ކުރުމަށް ރޭގަނޑެއް ގެނެސްދޭނީ، އެއީ ކޮން إله އަކުހެއްޔެވެ. ފަހެ،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް (ރޫޙާ ބަޞީރަތުގާ) ނުފެންނަނީހެއްޔެވެ. އަދި
އެކަލާނގެ رحمة ވަންތަކަމުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، އެކަލާނގެ
ރޭގަނޑާއި، އަދި ދުވާލު، ލެއްވީ އެއީ ތިޔަބައިމީހުން އަރާމުކުރުމަށާއި،
އަދި އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަން ހޯދުމަށާއި، އަދި އެކަލާނގެ ނިޢުމަތަށް
ޝުކުރުކުރުމަށެވެ.

ބަޔާނެއް:

اللّـــه سبحانه وتعالى ގެ ދަރުމަވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް ނިކަން
ވިސްނައިލަބަލާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އެއްވެސް މަސައްކަތަކާއި، އަދި

ކުޑަވެސް تدبير އަކާއި ނުލައި، ރޭގަނޑާއި އަދި ދުވާލު އެއޮންނަނީ،
އެކަކީގެ ފަހުގައި އަނެކަކީ ވިދިވިދިގެން ހިނގައިހިނގައެވެ. އަބަދާއި
އަބަދު، ރޭގަނޑު އޮވެއްޖެނަމަ، މިއަޅުގަނޑުމެން މިބޭނުންޖެހޭނީ،
އެކަމުން ނުކުޅެދި، ދަނޑިވަޅަށެވެ. އަދި، މިއަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް
އޮންނަންޖެހޭނީ، ބަންދުވެފައެވެ. އަދި ދިރިއުޅުންވެސް އޮންނާނީ،
އިންތިޒާރުގައި ދަނޑިވަޅުވެފައިމެއެވެ. މިބޭނުންޖެހޭނީ، ވަރުބަލިވެ،
މުޅިން ފޫހިވެ ނިކަމެތިކަމަށް ފުރާވެފައިވާނެއެވެ. ފަހެ އެހިނދުގައި،
މިއަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންކަމާއި ދުވާލާއި ގެންނަން ކަލާނގެއަކު ނެތްކަމުގައިވިޔަ، ކަލާމާނަ
ހޯދާނީ ފަހެ ކަލާނގެއަކު ނެތްކަމާއެވެ. ދިރިއުޅުމަށް ކުރުމެވެ. ޝުކުރުކުރުމަށެވެ.
ނުލިބޭނެއެވެ. އެއަދި، ފަހަރެއްގައިވެސް ފުރިހަމަކަމާއި ނުލިބޭނެއެވެ.
ހަމައެކަނި ދަރިންތަ، އަބަދާއި އަބަދު މިއަޅުގަނޑުމެންގެމައްޗަށް ދުވާލު،
ރޭގަނޑު ވުމުގެ ނުވި އޮވެއްޖެނަމަ، މިއަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުން އޮންނާނީ
ހައްޖިވި މުޅިން ހިތިހިތިމަކަށެވެ ފުރާވެ. ނަމަވެސް އެކަލާނގެ
ދެއްވައިފައިވާ، މިފަދަ ބޮޑު نعمة ތަކުގެމައްޗަށް، މިއަޅުގަނޑުމެން،
ވިސްނައިދޭނީ ވަރަށްވެސް މަދުންނެވެ. އެކަލާނގެ، ދުވާލު
ދެއްވައިފައި އޮވީ، މިއަޅުގަނޑުމެން މިދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގެ މަސައްކަތް
މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށެވެ. އަދި، އެކަލާނގެ ރޭގަނޑު ދެއްވައިފައިވަނީ،
މިއަޅުގަނޑުމެން އަރާމުކުރުމަށާއި މަސައްކަތުގެ ވަރުބަލިކަން ފިލުވުމަށެވެ. ވީމާ، މިއަޅުގަނޑުމެންގެ
މައްޗަށް، واجب ވެގެންވަނީ، އެއި އެކަލާނގެ މިއަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް

ލައްވަވައިލަދައިވާ، މިލަކަރަ މިލަކަރަ نعمة ތަކުގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ

ރަސްކަރަން ހޯދުމަށް شكر އަދާކުރުމަށެވެ. مترجم

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِىَ ٱلَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا۟ بُرْهَـٰنَكُمْ فَعَلِمُوٓا۟ أَنَّ ٱلْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ގޮވައިލައްވާދުވަހު، އެކަލާނގެ

އެމީހުންނަށް ބަސް وحي ކުރައްވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، އެތަކެއްޗަކީ

شريك ނޫ ކަމުގައި ހިތާނގެން، ތިމަންރަސްކަލާނގެއާއި شريك ކުރި

شريك ންތައް ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދުވަހުން

ކޮންމެ امة އަކުންމެ، ހެކިވެރިއަކު ނެރުއްވަވައި، ދެން އެމީހުންނަށް

ބަސް وحي ކުރައްވަވާނެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބައިވެރިއަކު،

ހުރުމުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ކައިރީގައި ދަލީލެއްވާނަމަ،

އެދަލީލެއް ތިޔަބައިމީހުން، ނިކަން ގެނެސްބަލާށެވެ. ފަހެ حقّ ވަނީ،

ތެދުވެރި ބަސްފުޅުތައް އޮތީ الله އަށްކަން، އެނގުނުގައި، އެމީހުންނަށް

ރަނގަޅަށް އެނގިދާނެއެވެ. އަދި، އެމީސްތަކުން އުފައްދައިގެން

އުޅުނުހައި ދޮގުތަކެއްވެސް އެމީހުންގެ ކިބައިން، غائب ވެގެން

ހިނގައިދާނޭއެވެ.

۞ إِنَّ قَـٰرُونَ كَانَ مِن قَوۡمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيۡهِمۡۖ وَءَاتَيۡنَـٰهُ مِنَ ٱلۡكُنُوزِ مَآ إِنَّ مَفَاتِحَهُۥ لَتَنُوٓأُ بِٱلۡعُصۡبَةِ أُوْلِي ٱلۡقُوَّةِ إِذۡ قَالَ لَهُۥ قَوۡمُهُۥ لَا تَفۡرَحۡۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾ وَٱبۡتَغِ فِيمَآ ءَاتَىٰكَ ٱللَّهُ ٱلدَّارَ ٱلۡأٓخِرَةَۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنۡيَاۖ وَأَحۡسِن كَمَآ أَحۡسَنَ ٱللَّهُ إِلَيۡكَۖ وَلَا تَبۡغِ ٱلۡفَسَادَ فِي ٱلۡأَرۡضِۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُفۡسِدِينَ ﴿٧٧﴾

ހަމަކަށަވަރުން قارون ވީ، މޫސާގެ ޤައުމުގެ، قوم ގެ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ. ނަމަވެސް އޭނާ، އެމީހުންގެމައްޗަށް ބޮޑާވެ ހިތްބޮޑުވެރިވެގެންވިއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އޭނާއަށް خزانة ތަކުގެ ތެރެއިން ދެއްވީމެވެ. އެއީ، އޭގެ ތަޅުދަނޑި ހިފުމަކަށް، ބާރުހުރި މީހުންގެ جماعة އަކަށް ނުހަނުވެސް އުނދަގޫވުން އެފުރާހަމަ ވަރަކަށެވެ. (އެއްފަހަރަކު) އޭނާގެ قوم އޭނާއަށް ބުނުއެވެ. (ކަލޭގެއާއެވެ.) ކަލޭ ބޮޑާވެގަނެގެން އުފާކުރުން ނުކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ، ބޮޑާވެރިވާ އުފާކުރާ މީހުންނަށް، ލޯބިވެވޮޑިނުގަންނަވައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެއަށް ދެއްވި އެއްޗަކުން ކަލޭ آخرة ގެ ގެދޮރުވެސް ހޯދާށެވެ. ކަލޭގެއަށް، ދުނިޔެއިން ލިބިފައިވާ، حصّة ހަނދުމަނައްތައި ނުލާށެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ ކަލޭއަށް ހެޔޮކަން ހެއްކެވި ފަދައިން، ކަލޭވެސް މީސްތަކުންނަށް، ހެޔޮކަން ހެދިއުޅޭށެވެ. އަދި ބިމުގައި ފަސާދަކުރުމަކަށް ނުދާ އެދިނުލާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ފަސާދަކުރާ މީސްތަކުން ދެކެ الله

ޗިބިވެވޭގި ގޮތެއް ނުވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ބައެއް رواية ތަކުން ދެނިކަމުވާގޮތުގެ މަތިން قارون އަކީ، موسى ގެފާނުންގެ ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިއެކެވެ. ވީމާ، އޭނާގެ نسب نامة ގެ ބޮޑުބަފައެއްކަމުގައިވަނީ އެއީ قارون بن يَعْمَرُ بن قَاهِيْثُ މިތަރުތީބުންނެވެ. އަދި موسى ގެފާނަކީ موسى ابن عمران بن قاهيث އެވެ. ابن إسحاق ކުރައްވަވައިދެއްވާ تحقيق ގެގޮތުގެމަތިން، قارون އަކީ، موسى ގެފާނުންގެ ބޮޑުބޭބޭއެކެވެ. ނަމަވެސް ގިނަދަރަންނަށްބަލާކަމުން އެކާކާއި ގުޅުގައި ބުނުއްވައިފައިވަނީ، އެއީ موسى ގެފާނުންގެ ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިއެއްކަމުގައެވެ. މި قارون އަކީ، ވަރަށް ރިވެތި އަޑަކާއި مخرج އެއް ތިބުޅައިވާ މީހެކެވެ. ވަރަށް ރިވެތި ރާގަކުން تورات ވެސް، ކިޔަވައިދެއްކުން މީހެކެވެ. ވީމާ އެމީހުން އޭނާއަށް، ކިޔަވައި އުޅެނީ، منوّر އެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުންގެތެރޭގައި سامري ކަހަލަ منافق ވިރަރަހިން މީނާވެސް އުޅުނީ، منافق ވެގެންނެވެ. މީނާއަކީ، އަދި ވަރަށްގިނަ މުދަލުވެސް ލިބުނު މީހެކެވެ. ނަމަވެސް މީނާއުޅުނީ، އެތަކަ نعمة ތަކަށް كافر ވެ، މާތް الله ވެސް ހަނދުމަނެތިކޮށްގެންނެވެ. ތިމާގެ فخر ވެރިކަމާއި، އަދި ބޮޑާކަންތެރިކަމަށް ތިމާ ލިބާސްލައިއުޅުނީ، قوم ގެތެރޭގައި މީސްތަކުން، ލިބާސްލައި އުޅޭވަރަށްވުރެން، އިތުރަށް ކައިވަތެއްހައިތަން ތިރިއަށް ބާލައިގެންނެވެ. މި آية ތަކުގައި އެވަނީ، އަރަހުރު މާތްރަސްކަލާނގެ

އޭނާއަށް ވަރަށްގިނަ މުދަލުތަކެއް ދެއްވީވީ، ވާހަކައާއި އަދި އޭނާ
އަނިޔާވެރިވި ވާހަކައާއި، އަދި އޭނާގެ قوم ގެ صالح ތަންތަނުބިއިކަމުން،
އޭނާއަށް ނަސޭހަތްތެރިވެދެއްވި ވާހަކައެވެ. مترجم

قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ عِندِيٓ ۚ أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِۦ مِنَ ٱلْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا ۚ وَلَا يُسْـَٔلُ عَن ذُنُوبِهِمُ ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾

އެ، قارون ބުންޏެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މިމަންނާއަށް ލިބިފައިވާ އެއްޗެއް،
ލިބިފައި އޮވަނީ، އެއީ މިމަންނާގެ ކިބައިގައިވާ ހުނަރުކަމާއި، އަދިعلم އެއްގެ،
ސަބަބުންނެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އޭނާގެ ކުރިން، قرن ތަކުގެ ތެރެއިން
ގަދަފަދަކަމުގެގޮތުން އޭނާއަށްވުރެން ގަދަފަދަވެފައިވާ އަދި މުދާ
جمع ކުރުމުގެ ގޮތުން، އޭނާއަށްވުރެންގިނަ، ކިތަންމެ ބަޔަކު، ހަލާކު
ކުރައްވަވައިފައިވާކަން، ފަހެ، އޭނާއަށް ނޭނގެނީހެއްޔެވެ. މުޖުރިމު
ނުވަތަ މިހުންނާ އެމީހުންގެ ފާފަތަކާމެދު ސުވާލު ނުކުރައްވާނެއެވެ.
(އެބަހީ: الله އެ ހުރިހާކަމެއް ދަނެވޮޑިގެންވާތީއެވެ.)
ބަޔާނު:

މި آية ގައި އަހަރުމެން މާތްރަސްކަލާނގެ، بيان ކުރައްވަވައިފައި
އޮވަނީ، އެ قوم ގެ ތަންތަނުބައިކަމުން، قارون އަންގަވާފައިވާ، އަގުހުރި
ނަސޭހަތްތަކުގެ ވާހަކައާއި، އަދި އޭނާ އެނަސޭހަތްތައް قبول ކުރުމުގެ

ބަޔަކުގައި، އެބޭކަލުންނަށް އޭނާގިރިން جواب ދެ ވާހަކައެވެ. އޭނާ
އެބޭކަލުންނަށް ދިނުން جواب އަކީ، އެއީ ތިމަންނާއަށް، މިލިބުނީ
نعمة ތަކެއް ލިބިގެންވަނީ ތިމަންނަގެ ކިބައިގައިވާ، ކުރެވޭނަކަމާއި،
އަދި علم ވެރިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ތިމަންނައަށް
މިހައިބޮޑަށް މުއްސަނދިކަން ދެއްވާވައިގައިވަނީ، އެއީ ތިމަންނާއަކީ
އެ نعمة ތަކެއް ލިބުން، ނުހަނު އެކަށީގެންވާ މީހެއްކަން، އެކަލާނގެ
ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާތީމުއެވެ. އަދިހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ
އޭނާގެ މިވާހަކަތަކަށް ދެއްވައިގަތި އެވަނީ، އެއީ އެކަލާނގެ
އޭނާއަށްވުރެން، ހުރިހައިގޮތަކުންވެސް ބާރުގަދަ ކަތިލްކުރެއްވި އަނިޔާ، އޭނާގެ
ކުރީގައި ހަލާކު ކުރައްވަވައިގަތިވާ ކަމުގައެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ،
އޭނާއަށްވުރެން މުދާގިނަކަމުގެ ގޮތުން ބަޔާއިރުވެސް، މާތްކަމަށްވެސްވައި،
ގިނަބައިކަމުގެ ކަމުގައިމީހުން ގިނަޔައްލީމެވެ. އަދި ދަންނާށެވެ. قارون އަކީ، ކިމިޔާގެ
علم އަކަށް ވަރަށް ކަމެތިކަމަކީ މުޓުލިކަމުގައި، ބަޔަކުމީހުން، ބުނެފައިވާ
ބުނުމާއި އަދި އޭނާއަށް އެކަކު މުދާލިބިގެންވަނީ، އޭނާ ތިމާ
މުއްސަނދިވުމަށްޓަކައި إسم اللّــه الأعظم ގެ دعاء އިން ކުރަ دعاء ގެ
ސަބަބުންކަމުގައި، އެބުނާ މިހުންގެ ބުނުން، އެއީ صحّ ވާކަހަކަށް
ނޫނެވެ. مترجم

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ فِى زِينَتِهِۦ ۖ قَالَ ٱلَّذِينَ يُرِيدُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا يَـٰلَيْتَ لَنَا

مِثْلَ مَآ أُوتِيَ قَـٰرُونُ إِنَّهُۥ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ ٱللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَـٰلِحًا وَلَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلصَّـٰبِرُونَ ﴿٨٠﴾

ފަހެ، قارون މީހާގެ ފުރިހަމަ، ޒީނަތްތެރިކަމާއިއެކު، قوم ގެ ކުރިމަތަށް ނުކުތެވެ. އެހިނދު، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން އެދޭމީހުން ބުނީއެވެ. ތިމަންނަމެންނަށްވެސް، قارون އަށް، ދެވިފައި އެވާފަދައިން، ދުނިޔާ ލިބުނުނަމަ ކިހާއިރަށްރަނގަޅުބާއޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަކީ، ވަރަށްވެސް ބޮޑު ނަސީބުވެރިއެކެވެ. (އާއެކެވެ.) އެބަހައްކަން، علم ވެރިކަން ދެވިފައިވާ ބައެއް ބުނީއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހަލާކުހުއްޓެވެ. (ބަލަ) އީމާންވެ، صالح عمل ކުރާބަޔަކަށް الله ގެ حضرة ން ލިބޭނީ، ثواب އެއީ ނުހަނު، ހެޔޮކަންތައްތަކެއް އެއްޗެކެވެ. އަދި ކެތްތެރިންނަށް ނޫނީ، އެ ثواب ނުލިބޭނޭކަމުގައެވެ.

ބަޔާން:

قارون އެއްދުވަހަކު، އޭނާގެ ޒީނަތްތެރިކަމުގައި، ފަޚުރުވެރިކަން ދައްކަމުން، ހިމާގެ އަސްކަރުންނާއި އަދި ސަވާރީއާއިގެން، އޭނާގެ قوم ގެ މީސްތަކުންގެތެރެއަށް ނުކުތެވެ. އެހިނދު، އެއްބަޔަކު، އެދިފައި އުޅުނީ، އެމީހުންވެސް އޭނާފަދައިން، دولة مند ން (މުއްސަނދިން) ކުރުމަށްވުރެއެވެ. މިބައަކީ، ދުނިޔޭގެ މަޤާމަށްޓަކާއި، އަދި ހުވަފެންތަކުގަ

ޖީނަށްޓަކައިކަން، އެކިއެކިމީހުން ދުނިޔެއަށްދޫވުމުންނެވެ. އެދިހުންގެތެރެއިން އަނެއްބަޔަކު އެކިކަމެއް އެވަނީ، آخرة ގެމަތިވެރި ثواب އެވެ. قارون ފަދަމީހުން، ދުނިޔާގެ ބޮޑުކަމި وقتی ޖީނަށްޓަކައިވާދެއްކެ ފެތޭގާސޯވުމަކަށްނުދެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ މެދުގައި فخر ވެރިކަން ދެއްކިގަތުމަށް، ނުކުންނާނެ އަދުތަކުންނާއި، ސަވާރީއަކަށް ނޫންމެއެވެ. ހާއެކެވެ! މިފަދަ منظر ނެ، އެބައެއްގެ ހިތް نفرة ވެ، الله ގެ މަތިވެރި أخروى ثواب އަށް އެދިލައްވިބައަޔާ، އެއީ އެ قوم ގެތެރޭގައިވާ ދަންނަ ބޭކަލުންނެވެ. އަދި ايمان دار ކޮށްތެރިންނެވެ. مترجم

فَخَسَفۡنَا بِهِۦ وَبِدَارِهِ ٱلۡأَرۡضَ فَمَا كَانَ لَهُۥ مِن فِئَةٖ يَنصُرُونَهُۥ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلۡمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾ وَأَصۡبَحَ ٱلَّذِينَ تَمَنَّوۡاْ مَكَانَهُۥ بِٱلۡأَمۡسِ يَقُولُونَ وَيۡكَأَنَّ ٱللَّهَ يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُۖ لَوۡلَآ أَن مَّنَّ ٱللَّهُ عَلَيۡنَا لَخَسَفَ بِنَاۖ وَيۡكَأَنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ ﴿٨٢﴾

ފަހެ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ قارون އާއި އަދި އޭނާގެ ގެދޮރު، ބިމުގެ އަޑިއަށް ގެންބަވައިލައްވީމެވެ. ފަހެ އޭނަށްދީގައި الله އާއި ދެކޮޅަށް އެހީތެރި ސަލާމަތްކޮށްދިނުމަށް އެއްވެސްބައަކު، އެހީތެރިކަމެއް ނުވިއެވެ. އަދި ނަސްރު ލިބިވުނު މީހުންގެތެރެއަކުންވެސް އޭނާ ނުވިއެވެ. އަދި، އިއްޔޭގައި މިމާލުންނަށް އެހީތެރިގޭ ދަރަޖަ ލިބުމަށް ދަރިވެރިވިމީހުން މިއަދުގައި ބުނާންފެށީއެވެ. ވާވެރަސްކަލާނގެ

އަޅުތަކުންގެތެރެއިން އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވާ މީހަކަށް އެކަލާނގެ
رزق ތަނަވަސްކުރައްވަވައެވެ. އަދި ދަތިކޮށްކުރައްވަވައެވެ.
މިގޮތް ތިމަބޭފުޅުންނަކަށް ނުފޫޅުރެއްވިއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ
ތިމަންނަމެންގެ މައްޗަށް، احسان ވަންތަކަން ނުލެއްވިނަމަ،
ށަވައްޓާލައްވައި އެކަލާނގެ، ތިމަންނަމެންވެސް، ބިމުގެއަޑިއަށް،
ގެންދަވައިފައްވާނެއެވެ. (ހަމަ) ނުފޫޅުރެއްވިއެވެ. ކާފިރުވެރިޔަކުންނަކަށް
ހަމަހިމަ، كامياب ނުވާނެއެވެ.

ބަޔާން:

ކުރީގައި ދިޔަ آية ތަކުގައި، قارون ގެ ގަދަފަދަކަމާއި އަދި
އުފުރާފުމުގެ ވާހަކައަށް بيان ކުރެއްވުމުގެ ފަހުގައި، ދެން މި آية ތަކުގައި،
އަރާރުން މާތްރަސްކަލާނގެ بيان ކުރައްވަވައިފައި އެވަނީ، އޭނާގެ
ނިމުން އައިގޮތުގެ ވާހަކައެވެ. އާދޭހެވެ! قارون އާއި، އަދި އޭނާގެ
ގެތި، ބިމުގެއަޑިއަށް ގެންދަވައިފައްވުމުގެ ބިރުވެރި عذاب އޭނާގެ
މައްޗަށް ފޮނުއްވި، ސަބަބުތަކުގައި، މޫސާގެފާނުން ކުރައްވަވި ބަދު
دعاء ފުރަކުންނަމުގައި، ބައެއްބޭކަލުންގެ روای ގައި، އައިސްފައިވެއެވެ.
موسى ގެފާނުން، އެ قارون ގެމައްޗަށް، ބަދު دعاء ފުޅެއް ކުރައްވަންޖެހި
ވަޑައިގެންނެވި، ސަބަބަކާއި ގުޅިގައި، ގިނަ ދަންނަބޭކަލުންގެ ގުޅިގައި
اختلاف ތައްވެއެވެ. އެއީ ގެތެރެއިން ބައެއްބޭކަލުން ނަންނަގަވައިފައިވާ

އެއްސަބަބަށްކަމުގައިވަނީ އެއީ، قارون މޫސާގެފާނުންގެ މައްޗަށް ބިރުގެ

ތުރުމަތު އެގުވުމަށް، ބަޔަކީ އަހަރުމެންނަކަން، އެބައި މުދަލުއަށްލިބުން

އެކަލާނގެ އެކަމުގެ މައްޗަށް، ހެދި ކަންވުމުގެވެ.

ދަން موسى ގެފާނުން، އިސްރާއީލު ބަނީއިސްރާއީލުގެ ތަކުގައި

خطبة ދެއްވަވަން ހުންނަވަނިކޮށް އެކަލާނގެ އަހަރަން، ހާޒިރުވެ ދެއި،

އެކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. ބަލަ ކަލޭގެފާނަ، މިޒަމާނުގައި ބަނީއިސްރާއީލު

އެވަނީމީހަކުމަތީ އެދެނީ މިހާރުހެއްކަމެވެ. މިއަށް އިބިލީސްގެ ހިތާއި

އެކަލޭ، އެކަލޭގެފާނުގެ ހަނިކަމުގެ ތެރޭގައި، ތުރުތުރުވެގެންނެވެ. އަދި

އެކަލޭގެފާނުގެ އިސްތަށި ދުރުތަކުން، އިދިކޮޅުވެ ކަލޭގެ ޤާއިދާގެ ދިނުމެވެ.

ނަމަވެސް ހަމަ، އެހެނދުގައިވެސް، އެކަލޭގެފާނުން، ދެ ركعة ނަމާދު ދެއްކުން

ކުރައްވަވައި، އެކަލާނގެއާއިވެ ދެރަމަތަށް އެނބުރިވަޑައިގެން ދެއި

ވިދާޅުވިއެވެ. އިސްރާއީލުގެ މިހުންނަނީ ކަލެ، ކަނޑު އިރުއްވަވައި،

އަދި އެކަލާނގެން މަގުދައްކަވައި، فرعون ގެ އަނިޔާވެރި އަތްދަށުން

އެމީހުން ސަލާމަތްކުރައްވަވައި އަދި އެހުންނަ އެބައި نعمة ދެއް

އެމީހުންގެ މައްޗަށް ދެއްވުމ ދާތު الله ގެންދިޔައީ، ކަލޭގެ

ތިއަދަށްކާފަރަކަށް ހުރިހާތަކެތި ނިކަން ދެއްކައިބަދަލުވެވެ.

އެކަލޭގެފާނުން މިދުދައިން ވިދާޅުވުމާއި އެކަލޭ، އެކަލޭގެ

ގައިގެކުރަ، ބަދުދުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އެކަލޭގެ އަރަހުރި ދާތު

اللّه އަށް ބިރުވެރިވެ، އެވާހަކަ ވިސްނޭގޮތަށް ސާފުކޮށް، އުމީސޯތަކުންގެ ކުރިމަތީގައި ހުމަކޮށް، ބަރާސްކޮށްދިނުއެވެ. ފަހެ ދެން، މޫސާގެފާނު سجدة އަށް ތިރިވެވަޑައިގެން قارون ގެމައްޗަށް ޢަޛާބުދެއްވުމަށް މާތް اللّه ގެ حضرة އަށް دعاء ދަންނަވައި އެދިވަޑައިގަތެވެ. އޭރުން، މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް وحي ކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ قارون އަށް، ޢަޛާބުލެއްވުމަށް، ބިންގަނޑު ކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކުރައްވައިދިނީމެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުން، سجدة އިން ތެދުވެވަޑައިގެންނެވި، އެސޯރު އަޑިއަށް ގަންބައިލުމަށް ބިމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ.

قارون އަށް އެހެއި ގިނަމުދަލު، އަހަރުރި މާތްރަސްކަލާނގެ ދެއްވީ އެއީ އެކަލާނގެ އެސޯރާއި ހިތްޖެހުނު ހަމަކުރައްވާކަމުގެ ސަބަބުންކަމަށް އެސޯރު، موسى ގެފާނާއި دعوى ކޮށްއުޅުނެވެ. ވީމާ، އެއްދުވަހަކު މޫސާގެފާނަށް އެސޯރު ދަންނަވިއެވެ. ތިމަންނާގެ ދުލުން މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި، އެކަކު އަނގަޔަކަށް ބަދު دعاء ކުރަމާ އަންނާނެއެވެ. އެކަލޭގެ ޙިބުވެރިކަން ދަނާވިހާކަށް، އެއިރުން އަނގަދަށްފެވެ. ފަހެ މިގޮތުގެމަތިން ދުވިހުން އެކަކު އަނގަޔަކަށް ބަދު دعاء ކުރުމެވެ. ފަރަތަމަ دعاء ކުރީ، قارون އެވެ. އެހެންނަމަވެސް ދާނާގެ دعاء އަރުން، موسى ގެފާނަކަން އެއްވެސްއަސަރެއް ނުކުރެއެވެ.

ދެން موسى ގެފާނުން دعاء ކުރެއްވުމުން ޤާރޫނާއި ގެދޮރާއި،
އެސްޓޯރާއި އަދި އެސްޓޯރުގެ މުދަލާއި އެސްޓޯރުގެ ގޮޅިތަކާއި އަދި
އެސްޓޯރުގެ ފިސްތަކުން ބިމުގެ އަޑިއަށް ގެނބިގެންދިޔައެވެ. رواى
ކުރައްވާ ބައިކަލުން ދެވަނަ ސަވާބައްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވަވައިފައިވަނީ،
ދެންމެ މިނަންގަޑު ކަންތައްތައް ކަމުގައެވެ. އަދިވެސް މިނޫނަސް
ކިޔަންދު ސަވާބުޔަކާއެ، ކިޔަންދުގެބޮޑުޔަކާނު ރިވާވެގެންވާދެއެވެ.
އެހެންނަމަވެސް، މި تفسير މިގެންދާ މިންވަރަށްވުރެން ދިގުވެދާނޭތީވެ،
އެކަކަށް ގިނަވާހަކައެއް نقل ކުރުމަކަށް ޖަހައެއް ނުޖެހެ. ޚާއްޞަކޮށް އަކަސް
އަދަދުތަކެއް މައްޗަށް ވާޤިބުވެގެންވަނީ، އެކަހަރުގެހަކަކަށް واقعات
ތަކުން عبرة ލިބިގަތުން حاصل ކުރުމެވެ. بخارى ގެ حديث އެއްގައިވެއެވެ.
މިހަކަ (އޭޝްދުވަހަކު) ތިމާގެ ޖޯޑާ ބިޔުގައި ލާޖަމަށްވަޅަށް فخر
ވެރިކަމާއިއެކު ދުރަށް ބާލައިގެން ދަނީކަލޯ، އެމީހާ ބިމުގެ އަޑިއަށް
ގެންބަވައިލެވުނެވެ. އަދި قيامة ދުވަހާއި ޖެހެންދެން ވެސް އެމީހާ
ކުރަނީ، ގެނބިގެންދެއެވެ. مترجم

تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْـَٔاخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾ مَن جَآءَ بِٱلْحَسَنَةِ فَلَهُۥ خَيْرٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى ٱلَّذِينَ عَمِلُوا۟ ٱلسَّيِّـَٔاتِ إِلَّا مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

آخرة ގެ އުފާވެރި ދާއިމީ ގެދޮރު، ހިފަން الله مقرّر ކުރައްވަވާނީ، ބިމުގައި ބޮޑާވެރިކަން ދެއްކުމަކަށް، އަދި ފަސާދަ އުފެއްދުމަށް އެދިނުވާ ބައެއްގެ ބަޔަކަށްޓަކައެވެ. އަދި ފަހުކޮޅުގެ ރަނގަޅު ނިމުމަކީ، އެއީ تقوى ވެރިންނަށްޓަކައިމެއެވެ. މިހެން، ހެޔޮކަމެއް ގެނެސްގެންނަމަ، ފަހެ އެމީހަކަށް އޭގެ ބަދަލު، އެއަށްވުރެ މާހެޔޮބަދަލުތަކެއް ލިބޭނެއެވެ. އަދި މީހަކު، ނުބައިކަމެއް ގެނެސްގެންނަމަ، ފަހެ އެއުރެންނަށް، ނުބައިކަންތައްތައްކުރި މީހުންނަށް، ދިނުމެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ، އެއުރެން ކުރިކަމެއްގެ މިންވަރަށް މެނުވީ ޖަޒާ ނުލިބޭނެކަމުގައެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِى فَرَضَ عَلَيْكَ ٱلْقُرْءَانَ لَرَآدُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ۚ قُل رَّبِّىٓ أَعْلَمُ مَن جَآءَ بِٱلْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾ وَمَا كُنتَ تَرْجُوٓا۟ أَن يُلْقَىٰٓ إِلَيْكَ ٱلْكِتَـٰبُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَـٰفِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنْ ءَايَـٰتِ ٱللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ ۖ وَٱدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهًا ءَاخَرَ ۘ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَىْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُۥ ۚ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް، قرآن ބާވައިލެއްވީ ذات ފުޅު އެއީ، ކަލޭގެފާނު، (އިރު ހުންނެވިތަނަށް) އަނބުރާ ގެންދެއްވާނެކަމުގައެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ އީ، ތެދުމަގު ހޯއްދަވައިގެން އައީ ކާކުކަމާއި، އަދި ފާޅުވެގެންވާ، މަގުފުރެދުމެއްގައިވާނީ

ކާކުކަމާއި، (މިގޮތުގޮތް) ބަސްގަޔަށް ދެއްވުމުގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި
ކަލޭގެފާނަށް މިފޮތް ބާވައިލައްވާނޭ އެއީ ކަލޭގެފާނުން ހީކުރެއްވުމެއް
ކުރައްވާފައިވާކަމުގައެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް އެއީ، ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ
حضرة ން ލިބިވަޑައިގެންވާ رحمة ވަންތަކަމުންނެވެ. ވީމާ ކަލޭގެފާނު،
ކާފިރުންނަށް ވާގިދެއްވާ، ބެހިކަލަކު ކަމުގައި، ވެވަޑައިނުގަންނަވާ
ށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައަށް، الله ގެ آية ތައް
ބާވައިލެއްވުމުގެ ފަހުގައި، އެކާފިރުންނަށް، ކަލޭގެފާނު، އެ آية ތަކުން
އެއްކިބާކުރުވަ ނުދެއްވާށެވެ. އަދި، ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ
حضرة އަށް دعاء ކުރެއްވުމާއި، ކަލޭގެފާނު ހުންނަވާށެވެ.
އަދި ކަލޭގެފާނު مشرك ންގެތެރެއިން، ވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ.
އަދި، އެކަލާނގެ ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް إله އަކުންނާ، މާތް
الله އާއިއެކު، އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް دعاء ނުކޮށް ނަހައްދަވާށެވެ.
އެކަލާނގެ، وجه ފިޔަވައި، އެހެން ކޮންމެ އެއްޗެއް، އެއީ
ފަނާވެހިގެންދާނޭ އެއްޗެކެވެ. އަދި ޙުކުމްކުރެއްވުން ހަމައެކަނި
އެކަލާނގެ ބަސްފުޅަށް ފުރަނީއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެނބުރި رجوع
ވާނީވެސް، ހަމައެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ތަކުގައި، އަރައިރި މާތްރަސްކަލާނގެ، ސަލާމާއި صلوات

ލެއްވި މިޞްރު رسول اللّـه ގެ ފަރާތުން އަމުރުކުރައްވަވައިލައި އެވަނީ،
އެއީ އެކަލޭގެފާނު الله ގެ ރަސޫލުކަން އަދާކުރައްވާކުރައްވަވައި
ރުހުންވުމަށެވެ. ދުން އަންގަވައިލައި އެވަނީ އެއީ، އެކަލާނގެ،
އެކަލޭގެފާނު، معاد ގެ ކަރާމަތް، ގެންދަވާނޭކަމަށެވެ. މި آية ގައި
ނަންގެނެވިފައިއެވާ، معاد ގެ މާނައާއި ދެކުގައި ވަރަށްގިނަ ގޮތަ،
މާނަތައް بيان ކުރެވިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ހުރިހައި معن އަކުންވެސް
ނުކުތަ مطلب އަކީ ހަމަ އެންމެ مطلب އެއެވެ. قيامة ދުވަހާއި
موت އާއި، މަރުވުމުގެ ފަހުގައި، އަލުން، حياة ވުމާއި ސުވަރުގެއާއި
بيت المقدس އާއި އަދި مكّة އާއި، މިއިން ކޮންމެ معن އެއްގެ މައްޗަކަށްވެ،
މިއާދަމްގައި އެވާ معاد ގެ معن އެކުލެވިގެންވެއެވެ. ترجمة ގައި، بيان
ކުރެވިފައި އެވަނީ، بخاری ގައި ނަންގެނެވި، بيان ކުރެވިފައިވާ
معن އެވެ. ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި މިޞްރު އެކަލޭގެފާނުން مكّة އިން،
هجرة ކުރައްވާފައި ނުކުމެވަޑައިގެންނެވި ދުވަހު، جُحْفَة އާއި ހަމައަށް
އަރައިވަޑައިގެންނެވި ހިނދުގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ މާތް ހިތުގެ ތެރޭގައި
مكّة ގެ ރަހުމަތް شوق ވެރިކަން ހިނގިއެވެ. މި آية އެކަލޭގެފާނުމައްޗަށް
މާތްރަސްކަލާނގެ ބާވައިލެއްވީ، އެހައިރުގައިކަމަށް ضُحّاك މިކަލޭގެފާނު